

PRINCEPS

P R O B V S

T R A C T A T V S

POLITICO-RELIGIOSVS

Ex Romanæ olim Reipub.

Et Catholicæ Monarchiæ

SACRA POLITICA.

Præsertim ex Augustanis monitis

CAROLI V.

Immortalis memoriæ Imperatoris Austriaci depromptus.

IO: LEONARDI

R O D O E R I I

I.C. Neapolitani Studio.

Religiosis Principibus, statusq;

Ministris iucundus, atque

optabilis.


Neap. Sumptibus Hæredum Roncalioli, apud Carolû Porfile 1678.

Superiorum Facultate.

AD SERENISS.

DOMINVM

D. IOANNEM

AVSTRACVM



Nduciaë, quas
mihi præstitit
forensis arena,
decumbente
Sole in Leonis
signa, otiandi
tempora intercepere. In opus
deflexi, cuius tessera, licèt sube-
unte initio virililiter restitit-
set, aspera nihilominus in vias
planas noui, præcurrente Reli-
gionis cynosura. Opus equi-
dem fui aggressus, cui inter

a 2

con-

399367

Digitized by Google

concupi , & nasci, spatia trimestria sunt tributa , adeo ut totidem signa in suo horoscopo deceat constitui, nempe *Leonem Virginem, & Libram*, cum inter hæc concipi , scilicet , oriri , & adolescere, contigerit. Leo quidem , non rugiens , non vorax, vincens, non iugulans, fœtui huic alimenta suggestit; Hæc inquam monita sunt Augustana , quæ à Castelle *Leone*, Carolo, (scilicet) V. Cæsarum Maximo , Philippo filio, Regum sapientissimo tradita fuere , & quæ fræquentius in opusculi serie, tamquam fundamenta consistunt . Non vereor monita asserta è Religionis Sacratio Carolũ V. eduxisse, cum cœ tot Poli, Catholicæ Monarchiæ molem sustineant , hoc vnum præstat, Religionẽ tunc fœne plurima ipsos solidasse . Hæc in opellæ nostræ horoscopo in

Vir-

Virgine designatur; Virgo inquā
 cui Cēli Hispanici venerabundē
 se deflexerunt, quamque extor-
 rem à Septentrione, Austriaca
 Gens semper adoravit, cui non
 semel, arescentibus Aquilonis
 hortis, præ hæresis vredine, ad
 Hesperidos trajiciens, gemebun-
 da affata est. *Veni Auster, per fla-*
hortum meum. Licet profectò de
 re politica agentes, exosam Re-
 ligionem sint intuiti; verebuntur
 quomodo in hac serie, Politicā
 sit famulata Religioni. Illam in
Libra signo prænotavi, quodque
 pateat à Religione non esse dis-
 sociandam, ponderibus librans
 suis præsignata est; Quæ enim
 pseudopolitica adinuenietur,
 quæ fallax non sit in statera?
 Prospero horoscope, usquemodò
 Serenissime Princeps, opus
 hoc inscriptum, de Principe Pro-
 bo, detrimenta non novit; fausto

omine, felicique auspicio omnia
occurrent, si Celsitudinis tuæ
patrocinia impertiētur, opus in-
quàm, & Principis, & Religiosi
indiget tegumento. In te miro
ordine hæc omnia consociantur;
sat Principem de re politica, &
militari callentem, sat Religio-
sum, modestia, & sapientia com-
pactum Orbis agnouit; sat Italiae
fines talem experiuntur; dexte-
ritatis enim tuæ vigili cura, vl-
trà Pharus Castellæ Tessera ex-
tollitur adorea, pacis enim fæ-
derata.

..... inuexisti, Sydus Pacis; sat
Religiosum te plaudunt Meli-
tensis candida signa Crucis, non
modò laticlauio tuo expressa,
verùm in gestis tuis stigmatica,
Religiosissimum denique eiuf-
dem Hierosolymitani ordinis,
Castellæ, & Legionis supremum
Priorem. Quæ Celsitudini tuæ Se-
renissimæ obtuli, ad Nostri Ca-
tho-

tholici , Potentissimique Regis
gloriam direxi: Tu qui in re hac
partes meliores substines ; *Qui*
doces manus suas ad prælium, &
digitos suos ad bellum, munuscu-
la hæc, qualia sint, aspice, excipe,
foue.

Neap. Kalen. Noue. 1678.

Celsitudinis V. Serenissimæ.

Perpetuò obsecro
Io: Leonardus Rodoeerius.
sentiss. Client

OPERIS INSTITVTIO

V.I. D. Abbatis D. Dominici
Rondachi, Metropolitanæ
Ecclesiæ Hydruntinæ
Canonici.

P *Seudopoliticos hic sistit Author,*
qui tam diu refugam à Religio-
ne Politicam occulere: Redux
post tot casus, ab eorum delusa Com-
mentis fictione postlimini sibi indul-
ta, nostra demum famulata est Religio-
ni; Aulicis plane de re politica ortho-
doxè sentientibus, versa pagella clare-
bit. Trimestri spatio opus fuit absolu-
tum, inscriptum de Principe Probo;
Tempora siquidem in quibus forensis
palestra conquieuit, prodigere ea An-
thor noluit, ea è conuerso eruditio rem
reddiderūt, quò in ijs erudiri festinavit
ita ut ipsi aptissimè conueniant, quæ ad
Nepotianum tradidit D Hieronymus.
Affidua lectione, pectus suum Biblio-
thecam fecerat. Emenso opusculo, si
aliud fortasse censoribus politicis non
supereſt, verebuntur quò pacto, tanti
negotij tessera, angustis sit vallata li-
minibus, quodque constat Lipsios, Ar-
nif-

nisscos, Scombernerios Clampmarios
exiguo spatio nequisse, hoc dumtaxat
collatum sit Rodoerio. Quae igitur in
Augustanis monitis tradidit sempiter-
na memoria Carolus V. Serenissimo
heredi suo Philippo, ab eisdem fuit
oblata facultas, ut opus prodiret, tan-
tique Caesaris mens augustissima com-
mendaretur; quodque exultaret Orbis
in Gente Austriaca, morum prestan-
tiam fuisse inditam, non quaesitam, exē-
plaria denique probitatis, ipsam non
accepisse, sed magisteria formasse. Non
mediocris gloria sortem Authori no-
stro obtigisse veremur, asserta monita
memoranti sit L. Capioni credamus;
hic quidem recolens L. Syllani gesta,
aqualet laudis frugem collegit ac L.
Syllanus, cum in eius Virtutis obeli-
scum, statnam in Foro Romano erexe-
rit; Sic Cornelius Titianus lib. i. Epist.
17. Redditus est Lucio Syllano debitus
honor, cuius immortalitati Capito
prospexit pariter, & suę; neque enim
magis decorum, & insigne est statuam
in foro Populi Romani habere, quam
ponere. Quae usquemodò in politicorum
codicibus non vidimus, ducimur in
hoc admirari: Si quidem de re politica
ritè sentientes, ipsam Religioni con-
sociari prospexerint, Authoris nostri

religiosa sedulitas, huic Politicam coe-
git famulari. Sectum opus prodit in
25. capita, eaque ad Principum munus
adeò collimantia, ut in ancipiti ma-
neat, an Regnum Sacerdotio coaptasset,
an hoc Imperio, Aequè enim cum ar-
dua potioraque perpenderit, sic effuso
calamo absoluit, ut nihil à Politicæ
Juribus abstulerit, eque omnia litane-
rit Religioni; adeò quippè Ecclesiasti-
ca Hierarchia Vindex semper Author
extiterit, quaque seculari culmini sunt
reddenda ita vindicauerit, ut vereri
locus iam suppetat, an sibi magis de-
beat alterutra. Monita inquam quæ
superius memorauimus, ea fuisse
animaduertimus in quibus peculiari
studio Piissimus Casarum Philippum
Secundum erudiit, sub datum Augu-
ste 18. Januarij 1548 sat enim euinci-
tur memorata monita fuisse exculta,
cum in tot Serenissimis Regibus præ-
fulserint Exemplaria. Sapius occurret
in operis serie Galliam Britannum,
allegari; hic profectò ad Federicum
Quintum Comitè Palatinum Electo-
rem quasdam instructiones direxit,
quæque ad paucorum notitiam hacte-
nus peruenere, itaut Secretissima nun-
cupentur. Cetera verò Epistola, quas
adhuc non vidimus, illa præsertim quæ
a 5 cap.

cap. 7. & 12. recensentur, nec apocrifas
 putes, nec Commentitias, aque planè
 verissimas, has enim cum innumeris
 scripturarū exemplaribus, summo stu-
 dio, iugisque expensis, nonimus ad pro-
 prium cumulasse delectum Ioannē Leo-
 nardum Rodoerium, Authoris Aia-
 um, & Ioseph Auum, utrosque planè
 Viros omnigena eruditione, parique
 nobilitate preditos; hique ne praefer-
 rent degeneres à maioribus, Virtutum
 testimonia ab eorum praclara prosa-
 pia dissociari non desuere. Authoris
 acre ingenium, donaque peculiaria, &
 insita, & quasita, longum foret retexe-
 re, licet ipse ab ineunte aetate ad vir-
 tutis metam de compendio appulsus.
 Qua in forensi palestra laudabiliter
 exercuit, specimen inquam, quod in cō-
 sulendo, et orando in Sacri Senatus
 Neap. Comitijis dedit satis, opinari
 causas substulere, an alter Senatus
 evaserit, an Christianus Cicero, utq; li-
 queat vetusta claritatis suae mores ex-
 coluisse. aptè à D. Hieronymo desumpsi-
 mus Elogium, Scintilla paterni vigoris
 lucet in filijs, & similitudo morum
 perspeculum carnis erumpens, ingentes
 animos Augusto in corpore versat. In-
 terea à alia duo prodient opuscula, al-
 terum de Principe Prenido, alterum de
 Principe Milite.

AR.

ARGVMENTORVM,

E T

M A T E R. I A R V M

Elenchus.

C A P. I.

DE Probi Principis munere, quàm graue, molestumque sit; & ad quæ Princeps teneatur, vt optimum sortiatur regimen, & Principum Symbola distincta serie recensentur: Denique, quod Principis nomen à nemine vltorandum sit, quia supremam Maiestatem tantum decet.

C A P. II.

Examinantur Politicæ Scientiæ difficultates, & pericula, quibus Politici Ministri subiacent; methodusque traditur, qua minùs, aut rariùs offendant.

C A P. III.

Referuntur Romanæ Reip. Politicæ
vires.

virtutes, illiusq; monita ad optimam
Gubernationem assequendam ; &
quarè cuncta Imperia, demum opus
est declinent, examinatur.

C A P. IV.

De Religione : quod ea sit principale
fundamentum Politicæ Scientiæ, &
firmitatis Imperiorum : vnàque si-
mul confutatur sententia illorum,
qui putant, Politicam a vera Religio-
ne abhorrere.

C A P. V.

De subditorum fœlicitate, aut lue ex
Probo, aut Improbo Principe pro-
manante, & qua ratione id eueniat.

C A P. VI.

De Catholicæ fidei cultu, Sanctæque
Apostolicæ Sedis, Summique Ro-
mani Pontificis obsequio, quòd
hec Probum Principem potissimum
deceant.



CA-

C A P. VII.

Direptionem Romæ illatā anno 1526. ab exercitu Inuietissimi Imperatoris Caroli V. contrā, & præter Cæsaris mentem euenisse, apertissime demonstratur, & integra eiusdem Imperatoris Epistola S. P. Q. R. scripta, refertur.

C A P. VIII.

Sede vacante, quid Catholicos, Christianosque Principes deceat, dum eligendus venit Summus Pontifex; quidue si aliquis Antipapa crearetur.

C A P. IX.

De cura extirpandi hæreses à Principibus Temporalibus suscipienda, tum ad commodum Ecclesiæ, & Catholicæ fidei, tum etiam ad Politici, & temporalis gubernij tranquillitatem. Istaque occasione Hispanicum Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis, ab Hæreticorum nota vindicatur, & laudibus extollitur,

CA-

C A P. X.

De fide, potissimum a Principe seruanda, etiam infidelibus, & Hereticis. Refertur historia Lutheri, hac ratione liberè dimissi; & quædam magni ponderis motiua resoluuntur.

C A P. XI.

Curiosa illa Politica Controuersia examinatur, & discutitur; An Religionum, sectarumque diuersitas possit, vel debeat in vna, eademque Ciuitate tolerari: Pro qua re plures distinguuntur casus, & Iudeorum Romæ morantium mentio, cum sua ratione fit.

C A P. XII.

De Ecclesiastica Immunitate, & libertate, religiosè a Principibus protegenda, & de Veneta contentione, pro decretis anni 1602. & 1603. laetissima instituitur pertractatio, & euentus refertur.



C A

C A P. XIII.

De regia protectione de condigno largienda ad fauorem Ecclesiæ, suæq; libertatis, & Immunitatis; Istaq; occasione iucundissimè ostenditur, Ecclesiasticum Ordinem, Ecclesiarum multitudinem, & Ecclesiæ præcepta, Politico, & Temporali gubernio collimare.

C A P. XIV.

De eadem Ecclesiastica libertate, Immunitate, & Auctoritate ab Ecclesiæ venerandis Præsulibus protegendâ, si contendendi causas euitent, maturâ cunctatione tam in conferendis Ordinibus, quàm in promulgandis, ferendisq; censuris.

C A P. XV.

Bella, etiam iusta, quantum honestas permittat, esse euitanda; iniusta verò nunquam excitanda, firmissimis rationibus, & præceptis insinuatur, & resoluitur damnata illorum opinio, vt Arma non sint à legibus regulanda.

CA-

C. A. P. XVI.

Rebellibus Populis opem ferre, indiscriminatim damnatur, tùm nempè si Religionem, tum si Politicam inspiciamus; & Rebellium Populorum conditio, curiosa oratione describitur.

C. A. P. XVII.

De fœdere cum Turcis, aut Hæreticis non ineundo, & de illorum armis in auxilium non inuocandis: Turcarum conditio recensetur, & an illorum arma, possint in auxilium conuocari à Religioso Principe, qui suos Status à potentiori Hoste detentos, occupatosque habet.

C. A. P. XVIII.

De Christianorum Principum fœdere, illorumque armis in Turcas vertendis. Obstacula tolluntur, Mediaque insinuâtur, quibus fœlicissimè colligatio sortiri possit.



De

C A P. XIX.

De Pacis præstantia: quos effectus pat-
turiat, & quibus rationibus Inuictis-
simus Imperator Carolus V. illam
anxiè appetierit.

C A P. XX.

Superbia in Principe, quibus rationi-
bus reprehensibilis sit, & noxis, pe-
culiari tractatione discutitur,

C A P. XXI.

Ad matrimonium Princeps, quàm ce-
lerius ducendus, hortandusque est,
& quibus rationibus.

C A P. XXII.

De protectione Imbecillium, eorumque
tutione in Potentes, & depressores,
præsertim a Baroum angarijs, qua
occasione illa iuris examinatur con-
trouersia, an Baro Tyrannus debeat
cogi ad vendendum feudum; an po-
tius debeat illo priuari, & quid si
Vasalli, Dominum imposturis teme-
rè afficerent.

CA-

C A P. XXIII.

De adæquata, atque congrua iubendi,
& obsequendi ratione, & cuius cō-
ditionis leges a Principe ferendæ
sint, vt illis subditi obsequi tenean-
tur.

C A P. XXIV.

De venalitate Officiorum iustitiæ,
quod Diuino, naturali, canonico, ci-
uilique Iuri, & Politicæ rationi ad-
uersetur; Absurdaque recedantur,
quæ ex venalitate ista sequuntur, &
de incommodis Reipublicæ resultā-
tibus.

C A P. XXV.

De cultu Iustitiæ, & Magistratuum
creatione, latissima, & vtilissima per-
tractatio.



Eminentis. Sig.

IL Dottor Gio: Leonardo Rodoerio,
supplicando espone à V. E. come
intende voler mandare alle stampe vna
sua Operetta intitolata (Princeps Pro-
bus, tractatus Politico-Religiosus) sup-
plica perciò l'Eminenza vostra com-
mettere la reuisione di quella, vt Deus.

*Sua Eminenza hà comandato,
che si dia la reuisione al Sig. D. Gerc-
nimo Borgia.*

F. Scanagata Vic. Gen.

Giuseppe Imperiale.

Eminentis. & Reu. Dom.

Domini Ioannis Leonardi Rodoe-
rij viri doctissimi, & in primis
pij, legite iubente librum inscriptum
(De Principe Probo) inueni Authorem
Iurisconsultissimum (vt præclara ab eo
edita legalia Volumina ostendunt) Iu-
risprudentiæ præceptis insistentem ius
suum cuique tribuisse ; namque rebus
grauissimis, styli grauitatem, stylo gra-
ui, facilitatem perspicuam, Principibus
Ec-

Ecclesiasticis, & Temporalibus, quæ
sua sunt, Politicæ Prudentiæ, Religio-
nem, Religioni Prudentiâ politicam
reddidit. Sum itaque voti, librum (si
Eminentiaæ tuæ videbitur) prælo
dandum, ita namque Neapolis sub tuæ
munificentiaæ Sole, præclaris in omni
Disciplinarum genere efflorescens in-
genijs, Marques, & Sayavedras ab His-
pania; à Belgio Lipsios, & Grotios; si-
milesque à Regionibus alijs; non coge-
tur efflagitare. Vale Eminentiss. Dom.
vale Neap. Idibus Septembris 1678.
Eminentiaæ tuæ Reuerendiss.

Servus addictissimus
D. Hieronymus Borgia.

IN Congregatione habita coram
Eminentissimo Dom. Cardinali
Caracciolo Archiepiscopo Neapolita-
no sub die 8 Octobris 1678. fuit dictum
quod stante supradicta relatione, Im-
primatur.

F. Scanagata Vic. Gen.

Ginseppe Imperiale.

Ec-

Eccellentiss. Signore.

IL Dottor Gio:Leonardo Rodoerio, supplicando espone à V. E. come nell'otij delle correnti Ferie, haue composto vn' Operetta intitolata (Princeps Probus, Tractatus Politicæ-Religiosus) supplica in tanto V. E. seruirsi di commettere la sua reuisione, a fine di ottenere il Regio Imprimatur. vt Deus.

Magnificus V. I. D. Æmilius Gaudiosus videat, & referat.

Galeota Reg. Carillo Reg. Valero Reg. Calà Reg. Soria Reg.

Prouisum per S. E. Neap die 9. Septembris 1678.

Mastellonus.

Excellentiss. Dom.

IVbente Excellentia Vestra, perlegi Opusculum (Princeps Probus) inscriptum Politico-Religiosam doctrinam complectens, à celeberrimo Iuriconsulto, & Causarum Patrono Ioanne Leonardo Rodoerio, elaboratum, quod quo pusillum, eo mirabili metho-
do

do grandiora, seriatimque complectitur
negotia suauissimè resoluta, vt credi-
derim, nec plurima, nec maxima Politi-
cæ Volumina, vberissimo isto succo pol-
lere; Quoniam verò cuncta inoffenso
pede scripta fuisse reperi, ad Religionis,
& Hispanicæ Monarchiæ gloriā; Idcir-
cò quamcitiùs prelo dari posse ad com-
munem profectum, censui, prout diju-
dicata fuere, laudibusque a Nostratibus
celebrata duo alia Iuris Volumina ab
eodem met Authore in lucem prodita;
si ita tamen Excellentia Vestra vide-
bitur. Neap. die 14. mensis Septembris
1678.

Excellentia Vestra.

Seruus humillimus

Æmilius Antonius Gaudiosus.

*Visa supradicta relatione, imprimatur,
& in publicatione seruetur Regia
Pragmatica.*

Galeota Reg. Carrillo Reg. Va-
lero Reg. Calà Reg. Soria Reg.

*Prouisum per S.E. Neap. die
1678,*

Masellonus.

PRIN.

I
PRINCEPS
PROBUS.

TRACTATUS
POLITICO-RELIGIOSVS.
IO: LEONARDI
RODOERII

I. C. NEAPOLITANI

*De Probi Principis munere,
quàm graue, moleſtumque ſit.*

CAP. I.



Agnū ſanè probi Principis miniſterium, ac prominens ſplendor illius, quò conſpicuis præſtatijs effulget, lō-
pè maiùs obſtruitur curarum caligine;
ut proindè ſi commoda, cum ærumnis
librare velimus, in his planè ſiſtet ex-
ceſſus: Politici enim omnes (ſi cunctos
uoluamus) pouſſimùm conati ſunt
exquirere, quæ peculiaria Principem
eccerent ſymbola, & profeſſò licet
A de.

decoris multa, oneris tamen lōgè plurima adinuenerere; quin illa met, quæ præstantiam, decusq; signant, molestissima experiuntur, ac velut medica sūt catapoeia, quæ auro illita, non nisi nauseam delitescere sapiunt: Principis itaq; ministerium nil prorsus, nisi onus liquet spondisse.

2 Thēsis hæc apertissimè clarebit, si perpendere velimus, præclariora symbola, aures tantisper oblectantia: hæc inquam ad tria reducūtur, vt nempe sit Princeps, velut maius Luminare in Cœlo, quasi Anima in homine, ac velut Oculus in corpore, teste *Gaspare Ens. in Morosophia lib. 1. fol. 185.* Grauiora tamen, quæ aures fastidiunt, quæquè animum perturbant, hæc enumerantur: vt sit Princeps qualis Nauarchus, Pastor, Medicus, Tutor, velutq; humanum Corpus: de quibus *Ribadeneir. in Principe Christian. lib. 1. cap. 13. fol. 65.* Cæteri; passim.

3 Modò autem, si singula examine-
mus, consensient planè omnes, nequaquam esse inuidendum: Accedāt priora tria, quæ præstantissima hunc cupauimus; Principem, scilicet, Solis instar esse, statimque molestissimum profectò munus experietur; Prospera siquidem

dem non omnia nouerit, vicesque suas diei ac noctis, Eclipsaque quoq; patietur, vt Sol.

4. Præterea nec ambigimus, Solis similitudinem. Ministerij præstantiam indicare, at simul dignitatis munia; cum neminem Solis Officium lateat, vt super bonis, & malis oriatur, superque potentibus, & imbecillibus irradiet; Indè apertè colligitur, Principis esse, super priuatis subditorum ægestatibus peruigilem, ab omnibus experiri. *D. Ambros. super Psalm. 57. & Tucidid. lib. 1. n. 78.*

5. Hoc idem præsignat Animæ Symbolum; Princeps siquidem, (collata similitudine,) totus in toto, & totus in qualibet parte totius Reipublicę esse debet, ad singula, & vniuersa equaliter intendens, velut Anima totum corpus, & singula membra informās: Præterea sicut Animæ notione, partem Spiritualem, & intellectuam colligimus, nam corpus partem animalem, & infimam dicit; sic intuemur, Regnantium sublimitatē suis nō carere passionibus, velut Populorum tumultibus, Rebellionibus, seditionibus obnoxiam, & factionis tractatibus sæpè inuolutā; perindè ac in animam, rebelles dominantur

A 2 tur

4 *Princeps Probus*

tur sensus; qui spreto rationis consensibus, optimam partem inflectunt, & perturbant.

6 Demum, quid aliud est, Principem Oculo comparari, nisi ipsum præceptis plurimis reuinci? licet enim, velut excellentius membrum, in suprema corporis parte positum, ceteris præstet, & dominetur; tamen ut candelabrum est, supra montem positum, non ut sibi præstò sit, sed ut cæteris luceat, qui in domo sunt, ac ut super cunctis corporis necessitatibus inuigilet: Hac prorsus ratione, à natura peculiaribus, certisque aptis neruulis oculus munitus agnoscitur, quibus sursum, inferius, & vndequaquè conspiciat, facilemque ad totius corporis tutamen habeat obtutum, teste *Galeno lib. 10. de usu part. humanar. cap. 8.* & post eum *Vessalio & Vessio.* Itaq; prout de Sole, ac de Anima diximus, nunc de oculo affirmamus, ut illius instar probum deceat Principem, super cunctis myltici Reipublicæ corporis partibus, motibus, moribusque peruigilem esse.

7 Rursus nec spernenda ponderatio est, ceruleum, rubrumque colorem, præ ceteris formosum, ac delectabilem reputari; Nigrum verò molestum: At si
spe-

speciosum oculum exoptemus, nigredine præstare necesse est; Vnde de Venero fabulantur.

Nigriocula Veneris

8 Quo planè duo apertissimè colligimus. Primum, tunc quempiam Probum effici Principem, si ea, super quibus delectamur, deseret, ac in serietatem conuerteret. Secundum verò, quo indicatur, summam exigi in Principe constantiam, nam si eruditissimo *Cæsari Ripa* credamus in *sua Iconologia*, Solus niger color hac virtute præstat; quisq; enim color in alium facillè vertitur, haud verò niger, vt meritò constantiæ symbolum sit.

9 Demùm, quid aliud in oculi figura spectamus, quàm summam in Principe modestiam? idem *Ripa*. hac ratione, suprà Sceptum, oculum collocat, vt in præcepto sit Imperantibus, modestia moderate; ad quod alludit *Tucidid. lib. 1. num. 56. fol. 46. vbi* Regis Archidami verba refert, suis dicta Spartanis, quibus potissimùm de modestia gloriabatur, & ad propositum *Dyon. de Regno orat. 3. fol. 38. memorandam* hanc protulit sententiam: *Cui opus est modestia contentiore, quàm ei cui omnia licent?* Magnoque Ale-

6 Princeps Probus

xandro se Iouis filium iactanti, Diogenes respondit. Si fueris modestus, & fortis, & Iouis regiam artem didiceris, nil prohibet te Iouis esse filium te ste eodem *Dyon. orat. 4 fol. 66.*

10 Præter hæc, modestia in Principe exigitur ad Imperij incrementum; Populi inquam, modesto, moderatoque se offerre Principi, prout sunt, quin, & ipsis optantibus, Antonino euenisse legimus apud *Guald. in Cronog. Pol. Rege Athanasio defuncto*, his verbis: *Antonini amicitiam ambierunt etiam Barbariani, & Hircani tantum potest Iustitia, & Modestia.* Et apertius idem de Theodosio habemus apud *Oros. lib. 7. cap. 35.* dicentem: *Et uniuersæ Gothorum gentes, videntes virtutem benignitatemque Theodosij, Romano se dederunt Imperio.*

11 Mirabile quidem est referre, quantum Principis Imperio modestia conferat, petulantiores enim, molestioresque subditos, modestos reddit. *cit. Dyon. orat. 3 fol. 37.* quin, & firmissimo potietur imperio, quo obedientes gaudeant, ut de Romana Republica dicebat *Sallust. in Catil. num. 9. fol. 4.* & collimat illud *Seneca ad Neronem*, dicentis, *Nil est pulcrius, quam*
vi.

Io: Leonardi Rodocryj. 7
vinere optantibus cunctis.

His plenè sanctissimè ostendimus, tria illa præstantissima Symbola, curarum, molestiarumque esse compendium: Nunc ad alia, onerosa transeamus.

12 Et in primis, Nauarco Principem comparauimus, cuius munus, profectò pergrauè est; ad ipsum sanè spectat, dormientibus, & quiescentibus his qui vehuntur, Nauim regere, ac in mari, summo studio, vigiliaq; conspicerè, vt iter sæliciùs expleant; Hinc inoleuit Politica illa Sententia: *In navi, licet vectoribus absq; cura agere, Nauclero autem, necesse est aspicere in Mari;* Itaque si Princeps inexpers sit, eique regendi artes non suppetant, idè planè erit regere, ac demergi, *Dyon.orat. 4. de Regn. fol. 66.*

13 Præterea, velut tutor Princeps est, *Ribancir. sup. cit.* At quid tutela grauiùs, atque molestiùs? Etenim si Iurisprudentiæ Tyrones adeantur, ab his quisque percipiet, tutoris munus, quanti ponderis sit, datur vt defendat, laboret, inuigilet, nè qui ab eo tuentur, ledi, vel conculcari contingat. *Rem pupilli saluam fore,* inquit I. C. Itaque si vt tutor se habet Princeps, hæc omnia

A 4

pro-

• 8 *Princeps Probus*

prosequi eum oportet, & commendatā incessantē habere: Audiamus *Senec. in Consolat. ad Polib. cap. 26.* sic alloquentem. *Bonus Princeps, omnium domos, sua vigilia defendit, omnium ocium, suo labore, omnium delicias, sua industria, omnium vacationem, sua occupatione.* Quin sui ipsius propē oblitus, totum intentum, commisso Populo largiri, studio, & cura, Probum Principem decet; iuxta sensum *Cic. 1. de Offic. dicentis, ut tutela, sic procuratio Reip. ad utilitatem eorum qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa gerenda est.* Idemque *Cic. in Epis. ad Q. Fratr.* de eadem re agens, inquit. *cōreferenda sunt omnia q̄s. qui præsunt alijs, ut ij qui erunt eorum in Imperio, sint quā beatissimi.* & iterum *Senec. de Clement.* ab Imperante cogitari vult, non suam esse Rempublicam, sed se Reip. ac velut tutor, hoc sibi persuasum oportet esse, ut Populus, haud commōdi sui causa, constitutus sit, sed ipsum Imperantem, Populi gratia, pro ut elegantissimē scripsit *Gasp. Glok. in tract. Polit. de contr. cap. 1. num. 68. & 69.*

14 Et probi Principis exemplo, sic Magistratus, non privatis utilitatibus, sed

sed Populi commodis studere debent
Non sibi, sed alijs conuenit laborare,
 dicebat *Arist. 5. ethicor. cap. 6.* aliàs 10.
 & *Cato*, sententiosè monitum reliquit,
 vt probi Magistratus, præ cuncta publica-
 rum rerum, priuatarum obliuiscantur;
 apud *Plutarc. in Caton. Maior. n. 4.*

15. Rursus Pastoris officio, illud
 probi Principis comparatur, iuxta *Ri-
 badeneir.* Sententiam, *loc. cit.* id quod,
 non solum molestiarum munus est, quo
 commissæ oues, hac custodia, tutæ sint,
 sed amoris quoque, enixæque charitatis
 Symbolum: de Pastore enim dicitur,
 quod, *animam suam dat, pro ouibus
 suis. Ioann. 10.* Denique ostenditur,
 quod Pastoris instar, probo Principi
 conueniat, subditos sua cura depasce-
 re, & saginare, non verò deglubere, de
 quare, in sequenti libro, de Principe
Prouido, sermonem Deo dante, insti-
 tuemus.

16 Porro Principem, velut huma-
 num corpus esse, alij edocent, hac solū
 ratione, vt sicut si vna auricula corpori
 amputaretur, statim monstruosum
 euaderet, vt benè *Roland. à Vall. dice-
 bat.* Sic Princeps, audire, conspiciere,
 operari, & occurrere, super cunctis ita
 debet, nè quasi aures, manus, pedesque

10 Princeps Probus

amputatos, erutosque oculos habens,
de Principe, in monstrum descendat

17 Demum, cum ipsa quodque
Resp. humano corpori comparetur, pro
ut eruditissime demonstrat *liberat. de
liberat.* vir Medicus politicus, in *tract.
de podagra Polit. in prolog. lib. 1.* per
consequens decet, ut Princeps super
Remp. velut Medicus instet, prestòque
fit, *Ribadoneir. loc. cit.* Hinc sollicitu-
dinum, curarumq; molestissimus para-
tur cumulus, nempe.

18 Super Resp. vitijis cunctari, ut
incolumis seruetur, *Dyon. Chrisost.
orat. 3. de Regn. fol. 40.*

19. Cum in ægitudine est, malo-
rum causas inquirere, ut quibus vitijis
amissa, aut corrupta Resp. est, contra-
rijs virtutibus reparetur, & vindice-
tur, iuxta sensum *Sturm. orat. 3. f. 183.*
alluditque ad Galenicum præceptum,
quo contraria, contrarijs curari suade-
tur.

20 Vitijis sublatis, Remp. ad pristi-
num sinceræ, tranquillæque societatis
statum reducere, eamque restaurare,
*Ita à vitijis (quidam Politicus dicebat)
curemus, & emendemus presentem.
Remp. ut ad principia sua reuertatur,
recuperabit ipsa antiquam dignitatem
teste*

10: *Leonardi Rodœerij.* 11
teste *Cannoner. in 1. aphoris. Hippoc-*
cr. fol. 496. & 595. Imperium enim, ijs
artibus restauratur, & retinetur, quibus
partum est, *Salus. de Rep. ordin. & Po-*
lib. lib. 10.

21 Restauratam Remp. præservā-
tibus munire remedijs: *Magis (inqui-*
unt) curant qui præservant, quam qui
curāt. Ansa enim hosti præbetur, inui-
dendi Regnum non benè munitum,
quia prædæ facilitas, excitat ambitio-
nem, & nolentis quoque Principis ap-
petitum, ad acquisitionem vellicat:
Hinc ærario, annonæ, & militiæ, in-
tranquillitate incumbendum est; hæc
Remp. tutam præservant.

22 Feces quoque, quæ in Mystico
Reip. corpore sunt, depurare, Principi
præcipuum esse debet, ut quoad fieri
possit, in puritate servetur; Nam si
Galeno credamus in lib. de differ. febr.
cap. 4. de impuris corporibus loquens,
Hæc statim, à prima inspiratione, prin-
cipium putredinis sumunt, & plurimū
in malo procedunt, deinde subnecit.
Quocumque autem munda sunt, & su-
perfluitatibus carentia, non nulla quī-
dem nihil, non nulla verò minimum
mali sentire. Neque aliter in nostro
mystico corpore fit, quam pessimorum

hominum nece: Hi namque sunt Reip.
fecces, & excrementa.

23. Si quid noxium, & tumultuo-
sum infurgat, statim de causa, & origi-
ne percunctari, vt eam amputet, & dis-
perdat; pro vt in cunctis ægritudinibus
apud peritos medicos, in præcepto est;
quod non aliter obtinetur, quàm si
Tacit. monitum seruabit, *histor. lib. 7.*
& curabit ut *nona cupientibus, aufera-*
tur Dux, & Author.

24 Prauos quoque Reip. humores,
vt potè Ciuium factiones, discordias,
seditionesque sensim, lenitèrque, aut si
necessitas vrgeat, prudenti impetu, in
officio reducere debet; hoc tamen or-
dine seruato, vt si modica cōtentio, vel
seditio sit, lenitate diluatur; magis
enim è re esse censuerunt Sapientes (in-
quit *Cic. 1. de offic.*) sensim diluere,
quam repentè præcidere, & *Tacit. an-*
nal. ad idem aludens dixit. *Quia sepe,*
modicis remedijs, primi motus conse-
dere. At si nimium inualuisset, tunc
extrema, fortiaque remedia, suscipien-
da sunt, vt conquiescat, eodem *Tacit.*
docente, *histor. lib. 7.* In magnis discor-
dijs ciuilibus, nil festinatione tutius.
Idem apertius *lib. 1.* monet. *Dum fortis*
est seditio, fortioribus remedijs est agē-
dum

dum. & demum ipsemet, in 2. annat. Sic loquitur In flagitijs manifestis, auxilium ab audacia petendum.

25 Latentes quoque peccaminosos humores, utpotè prauos Ciues, non adhuc palam criminibus inuolutos, sed qui super excessibus, & seditionibus meditantur, studio, & arte, à Rep. remouere, illos ad extremas Prouincias mittere, aut seruitio externi belli alligare, Tacit. 3. *hisor.* perindè ac medica ars, humores huiusmodi, ab humano corpore, prudenti reuulsione, per fonticulos eripit, & intercipit, sic docente Galen. in lib. *de ruuls. cap. 2. & lib. 1. de humor. c. 13.* his verbis. *Acria medicamenta, manibus, & pedibus applicantur, gratia euulsione à Capite, & à ventre.*

26 Super potentibus, primisque Reip. Ciuibus inuigilare cum oportet, utpotè mystici huius corporis partibus principalibus, de quibus meritò dicitur, ut quidquid excrementosi congerunt, statim in articulos emittant, factiosaque harum nobilium partium discordia, articulis, cæterisque ignobilioribus partibus, exitiosa sit: Hoc itaque exemplo, intendant Principes, nè Potentes, nobilioresque Ciues, in factiones

14 *Princeps Probus*

nes, & certamina ruant; hæc enim Populo, & Plebi, suspecta sunt: Reminiscor quidem vetustæ legis, secundum quam, plures regebantur Respublicæ, & in diuturna seruabantur tranquillitate, ut Potentiores, ditioresque Ciues, extrâ Ciuitatem exularentur, non quidem ad pœnam, sed ad pacis commodum, de quare, larga manu *Parua in discurs, Polit. lib. 1. discurs. 15.*

27 Moderatam, honestamque felicitatem, non verò luxum, inter Populum tolerare discat. Sicut enim in Crapulis, & conuiujs, nimia repletione corpus defatigatur, vndè statim cuncta mala premanant; Sic, nulla res (*Flor. inquit*) magis ciuiles furores peperit, quam nimia fœlicitas: luxurians ergo Populorum debacchatio, irreparabiliū malorum, secunda Mater nuncupatur, Remque publicam, ad exitium perducit; Vndè illud *Paris.*

Turpi frangerunt Sæcula luxu.

Diuitia Molles.

28 Concordiam inter Ciues nutrire. Hæc in Rep. sic se habet, velut in humano corpore, concordia humorum, qua sublata, repente molestissimis affligimur ægritudinibus, ut meritò *Lis. lib. 2. dixerit. Non nisi, in Concordia Ci-*

Civium, spes reliqua Reip. Quin diuinarum omnium, humanumq; legum, summa, & scopus est, amicitiam, Civilemque concordiam conservare, hinc suprema lex, hinc Reip. salus pender.

29 Denique sicut aeris salubritatis, probum Medicum studere decet, sic illius exemplo, Politico Reip. Corpori; salubrem aerem custodire debet Princeps: At quomodo ad Mystici huius corporis interitum, tabescet, & depravabitur aer? Cœlū Reip. est ipse Princeps, ut acutissime ponderavit *Matth. Peregrinus in tract. Princip. & subdit. lib. 1, cap. 1. n. 4.* Ergo nec aliter, exitiosus, impurusque fiet, quam ex Principis inclementia, segnitie, sedaque vitiis. Sub his Populorum interitus, lues, & ruinæ latent, ac velut ab insensibilis pestilentis aeris attractione, interimuntur.

30 Omnia autem, quæ sigillatim, hætenus considerauimus, validissime unico sermone comprobantur *Cicer.* sententia, qui tam in tract. de Rep. 3. quam 8. ad *Attic.* ita scriptum reliquit. *Vi Gubernatori Cursus Secundus, Medico salus, Imperatori victoria, sic Moderatori Reip. beata Civium vita preposita est. ut opibus firma, copys locuples, gloria ampla, virtute honesta sit Respublica.*

31 Rur-

16 Princeps Probus

31 Rursus ad hoc ipsum alia con-
ducit sententia Gasp. Ens. in *Morosophia*
lib. 1. fol. 184. in hæc verba. *Non vetu-*
stas, imaginesq; non Sceptum, non
Diadema, animus Sapiencia præcel-
lens, animus pro publica utilitate sem-
per sollicitus, & nihil spectans, nisi cō-
mune bonum, Principem facit.

32 Sed elegantius in hunc modum
fatur Sturm. in *Prolog. loric. fol. 44.*
Bonus Princeps adiuvat, & opem ferre
liberalitate, & munificētia suas opes,
Ciuium suorum opes putat, suum ocium,
Ciuium ocium, & Ciuium suorum feli-
citatem, quasi sua sit, eum decet tueri;
Id Regium, id Imperatorium esse putāt
Principes, altis mentibus praditi. In-
eundemq; sensum collimarunt Mydē-
drop. quas. 15. fol. 166. & Mars. Gal-
lic. lib. 2. cap. 19.

33 Idem enixioribus planè verbis
Dyon. Chrisos. orat. 4. de *Regn. fol. 44.*
sic monet. *Princeps curam gerat salu-*
tis, & utilitatis subiectorum, illis cō-
municet suam felicitatem, neq; separet
suam ipsius, & subiectorum utilitatem,
sed tunc maximè gaudeat, existimetq;
se optimè viuere, quando videt, benè vi-
uere subiectos, hic Maximus est, Rex.

34 Itaq; concludit idem Dyon. ut
di-

dignior habeatur Princeps, qui plus habet propter Principatum, non pecuniarum, neque voluptatum, sed sedulitatis, atq; curarum; Quam sententiam, sequutus Austriacus Imperator Carolus V. Religiosæ Politicæ, verè præceptor, Immortalis, & gloriosæ memoriæ, in ultimo vitæ suæ elogio fastus fuit, quod anxius cupiebat, Philippum II. filium suum, virtutum præsidio muniri, quam diuitiarum amplitudine, ut in testamenti nota, relatâ à *Param. de orig. Sanct. Inq. lib. 2. tit. 3. c. 2. n. 18.*

35 Sanè haud inuidenda, sed quidè commiserenda Principum cōditio, periculis, oneribus, & passionibus onusta; hæc gloria caret, ni præ susceptis curis, molestijsque, gloriosa efficiatur: Itaq; hac ratione inuidēda, ut quò molestior, si tamen probitate expleatur, uberiùs pro suo ministerio, à Deo, æterna assequantur præmia, *D. Thom. de Regim. Princip. lib. 6. cap. 8.*

36 Inuidenda quoq; hac alia ratione, Principis conditio est, quòd ipse dumtaxat, inter tot hominum millia, *Princeps* nuncupetur, quodquè eò præcellentis nominis caractere effulgeat; Illud sanè sibi usurpare, nulli indulgetur, nisi sui tituli adiecta dictione Cæ-

te-

18 *Princeps Probus*

aerum, in absoluto, puroq; vocabulo, *Principem* aliquem appellari, crimen foret, supremæ vsurpatæ dignitatis.

37 Memoria recolimus, Excellen-
tissimum illum, olim in hoc eodem
Regno, Primum, Præcipuumq; Regis
Catholici Ministrum, Onattæ Comi-
tem, virum de Politica scientia optimè
meritum, quem cum plures, adulandi
quidem gratia, *Principem* appellarent,
velut præexcellæ Maiestatis Vindex,
turbato aspectu, se nō Principem, Prin-
cipis verò Ministrū fore, respōdisse, exi-
miaq; in eos increpatione inuectū sci-
mus quod alia fari, ausi foret: Spectatā
quidem modestia, posteris quoq; suis
indita, & in hereditatem protracta; Præ-
claræ siquidem huius virtutis formam,
ab Ao eductam, simillimam in Nepo-
te conspiciamus, Illus. Dom. D. Beltra-
no de Guevara, Classis Hispanæ Geno-
rali Vicario planè dignissimo.

38 Succurrit quoque ad idem, id
quod exacto sæculo accidit, Regias,
Imperatoriasq; vices, tunc temporis in
hoc Regno sustinente, Excellentissi-
mo D. Petro de Toledo, cuius illibatos
mores, Constantemq; in agendis nego-
tijs animum, ut aliqui inficiarent, Im-
perator Numisma ostenderunt, Tole-
di

di imagine ex vna parte, & ex altera, prostrata, inuersaq; iustitia, ab eodem Toledo erecta, cum orbita inscriptione. *D. Petrus Toledus, Optimus Princeps, erector Iustitiae* Ut præceteris historicis, *Castaldus* testatur; Intendentes hac ratione, Viro illi Præclarissimo in crimen tribuere, quòd sibi, Regium usurpasset culmen.

39 At quoniam pro certo habemus, clarissimam D. Petri Prosapiam, ex Græcæ Imperatoribus (qui *Palæologi* cognominabantur) originem traxisse, nil sanè mirum, quòd in vetustissimi culminis memoriam, in privato Numismate, ad sui ipsius delectum, casso, *Princeps* nuncuparetur; Haud ergo eius rei Zelotypus fuit Generosissimus Imperator, utpotè qui, stabilem D. Petri deuotionem, satissimè expertus erat: Vnicum intèr mille præstet testimoniù, memoria recondendum, quòd capto in bello Ticino Francisco Gallorum Rege, ab Imperatoris exercitu, licet illum Hispaniam aduectum cuncti Magnates veneratione visissent, D. Petrus tamen eius officij impatiens, eoque derelicto, animum sibi non suppetere inquebar, cum veterrimo Regis sui Hoste, bis facie, circuitibus tractare.

Re.

*Recensentur Politica Scientia difficul-
tates, & pericula, quibus Politici
Ministri subiacent, metho-
dusq; traditur, qua minùs,
aut rariùs offendant.*

C A P. II.

1. **P**olitica Scientia, Moralis
Philosophiæ pars principa-
lis, & Iurisprudentiæ anima, sic dicta,
quod Polum, seu Populos, humanam-
que locietatem dirigat, & manuducat,
suum habet obiectum, Regendi, pa-
rendique finem; Hic enim mutuus cō-
tractus est, quo Principes benè regere,
& subditi parere obligantur, quo etiam
iubendi, parendique ordinata ratio præ-
scribitur. *Lipsi. Civil. doctrin. lib. 2.
cap. 2.*

2 Quoniam verò difficilior regi-
tur, quam perfectè obtemperetur,
eò quòd faciliè ducuntur homi-
nes ad obedientiam Principis benè re-
gnantis, disciplina Politica adinventa
est, qua Principes optimùm assequun-
tur regimen; Populis verò Iura haud
aspera proponuntur, quibus eis parendi
necessitas inferatur.

3 At

3 At cum posterior hæc pars indagatione non egeat, quia obedientia à subiectis bono Principi exhibenda est, cum & hæc subiectorum gloria reputetur, absolute parere, cunctatione postposita, quare, qualiter, vel quamdiu obsequendum sit, hinc priorem Politicæ partem, planè difficiliorem eligimus discutiendam, utpotè quæ regendi dogmata, mores, morusque Principibus, suisque status ministris astringit, ac ostendit.

4 Difficiliorem hanc partem censuimus, nee immerito; adeò enim Scientia hæc Politica arcanis, & inuolucris scatet, ut, licet monita contineat generaliter indubitata, in praxi tamen usurpata, non semel fallunt, vnicumque sæpè præceptum quod millies optimam in arduis metam produxit, reliquis in alijs gestis parauit exitium: non secus, ac medica ars, quæ pluries ea methodo qua optimas experta est, ægrotantium curas, plurimos ad extremum perduxit, terribilium.

5 Sic ut enim in curandis ægritudinibus, sic in status, bellicque rebus reparandis, non ratò aliquid latet occultum, cui non bonè vno principio, iuxta externum iudicium firmissimo occur-

ritum; nam sepè instabiles, diuersæque rerum vices, certam tradi Politicam legem vetant, ità censuit Immortalis memoriæ Imperator Carolus V. qui in monitis Augustanis in præfatione sic inquit: *Y aunque segun la continua instabilidad, y mudança de las cosas terrenas, sería imposible dar os ley çierta, y entera para vuestra buena go- bernacion, y de los Reynos, Señorias, y estados, &c.*

6 Hinc Populorum motus, sediti-
onesque, aliqui solo verbo, aut præ-
sentia sua sedarunt; alij verò paternis
orationibus, quandoque tamen enixis
deprecationibus apud Populum factis,
ipsum leuiter commotum, aded in sus-
picionis stimulum demerserunt, vt mo-
dicam seditionem, in asperrimam, atq;
truculentam conuerterint defectio-
nem.

7 Quandoquè duo contraria con-
silia super vno, eodemque status articu-
lo, eundem obtinuerunt exitum, quasi
ex vnico, nequaquàm diuerso manasset
parente.

8 Quandoque demùm præterita
rerum experimenta, & exempla, guber-
nationi præsentium, eiusdemque gene-
ris negotiorum, non aptantur.

9 *Ista,*

9 Istaque omnia, & similia, non alia ratione credimus euenisse, & in posterum euentura, arbitramur, quam quia negotiorum conditio, extrinsecus similis, intrinsecus autem diuersa sit, & arcana foueat non cognita: vel, quia media, per quæ finis speratur varia sint, atque ambigua, inter quæ vnum eligi accidit, quo finis ipse non attingitur, vel quia dispar est exequutorum virtus, aut fortuna; Demum quia status negotia, vna vice Deus Omnipotens sua manu direxit, altera autem maluit, vt Natura, & causæ secunde illa complerent.

Hinc difficilis est, atq; anceps supra omnes alias temporales scientias, Politica.

10 Sed quod difficilis est, eò magis periculis abundat, potissimum si supremos, primique Ordinis Ministros statusque Consiliarios inspiciamus; Hi enim (Peritissimorum medicorum instar, qui in complicantium morborum curatione sæpissime confunduntur, & pauent) in eo sunt discrimine constituti, vt si sint Regi fideles, lædant subiectos, offendantque Regem, si subiectis morem gerant; & è conuerso, si subiectis indulgeant, mox Principi noceant, si verò eidem complaceant, statim subie-

biectis molesti sint.

11 Deliberationes illorum, inter malleum, & incudinem percutit Populus, cuius cura est, Superiorum facta, & consilia mordere. Si quid arduum profperè eis eueniat, nec virtuti, nec consilio illorum tribuitur, sed fortunæ; si quid mali, illis tantum, nam ut dixit *Tac. in agric. bellor. ibi: Prospera omnes sibi vendicant, aduersa uni impuntantur.*

12 Porro, quia de rebus gestis iudicare omnibus facillimum est, resque egregias gerere perdifficile. *Halicanasse lib. 9. fol. 589.* Hinc fit, ut Ministri huiusmodi, facilius, atque plerumque de multorum inuidia, & rapacitate contristari necesse habeant, quam letari in egregiè gestis.

13 Demum, cum omne magnum exemplum habeat aliquid ex iniquo, quod publica utilitate compensatur, ut eleganter aduertit noster *Ant. Fab. in Cod. lib. 9. tit. 6. defin. 4.* fit etiam, ut si quid tale fieri à Politico Ministro contingat, statim de iniquitate taxetur, publicum autem commodum liuore suppressatur.

14 Itaque hi primi Ordinis status Ministri, ob supremam, qua fulgent di-

dignitatem, coruscant vt adamas, at præ
periculis, & discriminibus, fragiles re-
putantur, vt vitrum.

15 Quodque magis est, euadendo-
rum periculorum viam, in exercenda
Politica nemo penitus inueniet. Modus
duxtaxat mihi est, quo pericula rariora
sint, atque debiliora, ipsumque genera-
liter nos omnes edocuit, in cunctis re-
bus peragendis *Aristot. 1. Reth. c. 5. il-*
lum sic fantem audite.

16 Quilibet ergo virtuti studeat,
& quantum potest, omnia ea fugiat,
que maculam incutere possunt, quod si
enim tunc rumor malus, probum etiam
virum excipiat, ob tranquillitatem
animi, conscientia testimonium, tan-
tum abest, vt moueatur, vt potius
gaudeat, & inimicorum inuidiam con-
fundat.

17 Itaque si Princeps, eiusque Po-
liticus Minister, recta, Religiosaque
politica vtantur, tunc, aut nullis, aut ra-
rioribus, aut debilioribus occurrerit pe-
riculis, quin, & ipsa deridebunt, cum
ea, quæ gesta sunt, pietatem, iustitiam,
Religionemque præstulerint, iuxta il-
lud *Psal. 26. & si consistant aduersum*
me Castra, non timebit Cor meum.

18 Hoc totum ex eo pendet, quod

B

Prin-

Princeps, aut **Politicus** illius **Minister**, in negotijs peragendis rectam foueat voluntatem, nam sic propitiacuncta euentura fore, credi piè oportet. *Deus est* (inquit *Apost. ad Philipp. 2. 13.*) *qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.*

19 **Ut** proindè ex pluribus, diuersisque medijs, quibus Imperia, & subiecti conseruantur, ea tanquàm præstantiora eligant, atque suscipiant, quæ rationi, naturæ, & Religioni, propria videantur, quæque culmen Maiestatis non dedeçant, Ciuilique subiectorum societati, aut nullum, aut modicum afferant incommodum.

20 Media hæc si **Deus** suggeret, toto nisu insinuare conabimur; ideòque institutum nostrum in hoc opere futurum protestamur, sordida quædam, atque iniqua Politicæ axiomata, pro viribus detestari, rectas dumtaxat, atque religiosas regulas pädere, quibus plaudendum, præstantissimumque regimen Principes, statúsque ministri, assequi facile valebunt, vnàque hoc ordine, labores nostros faciliores futuros, fælicioresque euasuros, **D. O. M.** propitio speramus; juxtà illud.

Or-

Io: Leonardi Rodoerij 27
Ordine peruenies , quò non licet
ire labore.

Et alibi.

Ordine nil melius , nil pulcrius
Ordine quidquam,
Ordine nil studijs, aptius esse po-
test.

De Romana olim Republica , eiusquè
Politicis virtutibus , ad optimam
gubernationem assequendam.

C A P. III.

I **D**igressurus autem ad Poli-
ticas virtutes , priusquam
eas peculiari, signatoque ordine expo-
nam, placeat illas vnico ictu , vnicaue
oculi intuitu , veluti suauissimos varij
generis flores in manipulum compo-
sitos odorare, ac inspicere, apud Roma-
nam olim Rempublicam, planè omniū
Politicoꝝ Principum Reginam.

2. Cum enim Romanorum res à
principio tenuissimę essent, Vrbemque
omnium Vrbium intimam haberent,
suis paulatim Politicis Virtutibus, qui-
bus præstantissimam affecuti fuere Gu-
bernationem, magnas Hostium Copias
parua manu fuderunt; contigit autem

B 2

vt

ut Diuitias Paupertas, & multitudinem paucitas superaret. *Salust. in Catilin. cap. 54. fol. 24.*

3 Hinc Latinos primùm in suam redegerunt potestatem, postea Sabinos, illinc Tyrrenos, mox Volscos, deinde Samnites, denique modico temporis interstitio, omnem Regionem intra Alpes iacentem debellarunt, omnesque alias nationes, à quibus inuadebantur, repulerunt, teste *Dionis. lib. 38.*

4 His etiam virtutibus Carthaginem Imperij æmulam funditus deuastarunt. *Salust. loc. cit. cap. 10 fol. 4.* His Reges magnos, Nationes feras, Populosque ingentes superarunt, ut tandem dominati fuerint in Italia, Hispania, Gallia, Inferiori Germania, Dalmatia, Græcia, Insulis Parcorum, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Cipri Negropontis, Rhodij, cunctisque in alijs Mediterraneo adiacentibus, in Bertania in super, Syria, Fenicia, Palestina, Babylonia, Cilicia, Bitinia, Aegypto, Cappadocia, & Armenia. *Strab. lib. 6. & lib. 17. Ioseph de Bell. Iudaic. lib. 2. cap. 63. Appian. in præm. histor. lib. 1. Paurmeiest. de iurisdic. lib. 2. c. 1. num. 21. Konigi. in theatr. Politic. par. 1. cap.*

1. cap. 14. *Florimand. in acie Polit. quest. 1. de Monarch. Rom. cap. 1. num. 18. fol. 140. & Pereri. in Daniel. cap. 7 fol. 228.*

5 Vndè Iustinianus legum Ciuiliū moderator, de Romanæ Reipublicæ præstantia agens, sic fatur. *Felix Romanorum genus omnibus anteponi nationibus, omnibusque gentibus dominari, tam præteritis, efficit temporibus, quam Deo propitio, in æternum efficiet.* Sic in l. unic. C. de nou. Cod. confirm.

6 Nunc si optes, vt causas memorem, & quo numine, ad huiusce sublimitatis fastigium, Romana gens, & Respublica euectæ fuerit, dicam fuisse multas, obuiasque Politicæ Virtutes, quibus Romanum Imperium in pace, & in bello floruit, hasq; supercilio, stupore grauato audire vehementer delectaberis, nimirum.

7 Quod fuerint Romani, in ipsa gentilitate viri admodum Religiosi, & in Sacrificijs Deorum magnifici.

8 In Patriam remque publicam, pleni charitate, apud illos siquidem vna erat Resp. ei consulebant, corpus, atque ingenium Patriæ, & Patriæ rem, non suam quisque augere properabat, vt apud omnes potior esset priuatis neces-

30 *Princeps Probus*
sitatibus Respublica.

9 Quisque citrà Reipublicę iacturam, Domum suam, pusillam Rempubicam existimabat; Domi enim industriam, foris verò iustum Imperium, exercebant.

10 Vnicuique æquo ordine Ius suum tribuebant, utpotè senatoribus purpuram, tunicam, & laticlauum; Nobilibus, militibusque Ius aureorū anulorū; Plebi tandē Panem, & spectacula.

11 Ad Magistratus, non nisi optimè meritos viros, exquisitis artibus excellēbant, proindēque nemo, siuē meritis, siuē immeritis, prauis, damna-
tisque medijs, ad præturam aspirabat.

12 Hominum adiectione, quàm Diuitiarum copia, Rempubicam augere, ampliarique malebant.

13 Regna sibi consociare curabant consociataque defendere, suisque viribus fouere non desinebant.

14 Finitimos fæderibus sibi colligabant.

15 Clientem in fide semel acceptum, chariorem habebant, quàm propinquum.

16 Pacē, & pacta accuratè seruabant.

17 Magis dando, quàm accipiendo beneficia, amicitias comparabant.

18 Su-

18 Superbia eis non obstabat, quò minus aliena instituta, si modò proba essent, imitarentur.

19 Non potentia, sed Iure gubernabant.

20 Nullius potentia suprà leges erat, nec proprio Patri vltra leges, morem gerebant.

21 Animum habebant in consulendo liberum, nec auro, nec delicto, nec libidini obnoxium.

22 Malos pennis coercebant, bonos autem præmijs, & honoribus condecorabant.

23 Ius, bonumque apud eos, non tantum legibus, sed natura valebat.

24 Nihil vtile ducebant, quod parum honestum videri posset.

25 Quod viribus obinebant, Iustitia, & Prudentia retinebant.

26 Præter Virtutem, omnia alia incerta, & mobilia censebant.

27 Ad Virtutem ipsam omnia facta, consiliaque referebant.

28 Imitari potiùs, quàm invidere bonis malebant.

29 Concordiam maximam inter Ciues aiebant, Iurgiaque, & discordias cum hostibus tantum exercebant.

30 Ciues cum Ciuibus, de virtute certabant.

B 4

31 No-

32 *Princeps Probus*

31 Nobiles, Ignobiles, non diu-
tius, sed bona fama, factisque fortibus
anteire conabantur.

32 Beneficio magis, quam metu
homines obligare studebant.

33 Firmissimum id esse Imperium
censebant, quo obedientes gauderent,
& in-volentes tantum fore diuturnum
dicebant.

34 Accepta iniuria, ignoscere, quā
vltisci dignius credebant, eligebantque
quod Romana magnanimitate dignum
foret, quā quod in hostes iure fieri
potuisset.

35 Vitia hostium, in gloriā exer-
citus sui vertebant.

36 Super Hostiū discordijs, Prin-
cipatum extollebant.

37 Si færoccem Scirent hostem, il-
lum mora frangebant; sin ignaum, vel
luxuriosum, hac via eum debellabant.

38 Si potentiozem eundem hostē,
vel Potentioribus innixum deprehen-
debant, tunc aut socios pervertebant,
aut pluribus in locis hostem lacesse-
bant.

39 Victis hostibus, nihil arripie-
bant, & quanta ferocia in certantes,
tanta clementia in victos utebantur.

40 Victi nunquam animum, nec
vi-

victōres, modestiam amiserunt.

41 Diligentissimi in educatione Iuuenum extiterē, tūm in liberalibus, cūm in militaribus disciplinis.

42 Romanorum Iuuenum libido, tota in armis, & in literis erat, non in Scortis, non in ludis, nec in conuiuijs.

43 Armatas proindē Pacis tempore alebant militias, quę quotidiana exercitatione ad bella se parabāt, vt, necessitate postea ingruente, omnes essent veterani.

44 Pacis causa bellum gerebant, laboremque spe ocij sustentabant: Hinc bello postmodum feruescente, mira cōstantia, ærumnas deridebāt, eisque nec labor insolitus, nec locus asper, nec hostis formidabilis erat.

45 Erubescabant, si quis eis obijceret, quod abesse à propria domo non possent, quodque æstus, & frigora pati non valuissent;

46 Intenti contrā Hostes festinabant, alius alium hortabatur, vt Patriam & libertatem tuerentur.

47 Cūm ab hoste asperrimē premebantur, nunquā defessi visi sunt de Imperio decertare, non inopia ærarij, non vis hostium, non aduersa res, ingentem eorum animum subegit.

34 *Princeps Probus*

48 Firmi aduersus impetus omnes extitere, nihil, nisi infamiam metuebant, aut vincere, aut mori parati.

49 In multarum rerum ruina, stetit una, integra, & immobilis Virtus Romanæ Reip. multaue ab hoste humi ferè strata, erexit, & eleuauit.

50 Ut demùm in adagio esset illud Mutij Scæuolæ dicentis. *Facere, & pati fortia, Romanum est.*

51 De quibus omnibus frequens est sermo apud omnes historicos, nempe. *Cicer. liui. Salus. Valer. Max. Locen. Dionem Fab. Facij. Plin. in Panegir. Polib. Plin. in vit. Scipion. Cornel. nep. Laetā. Senec. Konig. in Theatri. Polit.* aliosque plurimos in suis peculiari-bus locis, quos sua opportunitate referemus.

52 Hunc igitur in modum suas docuit Romana Respub. Politicas Virtutes, quas omnes laconicis carminibus complectitur sapientissima, celeberrimaque illa Poetria Sulpitia in *Satyr. de Stat. Reip. tem. Domitia.* his verbis.

*Duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput.*

Virtus belli, & sapientia pacis.

53 Vnum tamen Principes terreat,
quod Romana Respub. tot virtutibus
con-

condecorata, Politicaue peroptima pre-
dita, tandem etiam declinauerit; Id enim
ita fieri necesse fuit, cunctisque Impe-
rijs eadem impellente necessitate, id ip-
sum euenturum esse, pro certissimo ha-
bemus.

54 Humano enim Corpori, Impe-
rium comparari, indubitatum est axio-
ma apud omnes Politicos, & nos varijs
in locis, concinnis similibus, atque ra-
tionibus, in operis textura comprobabi-
mus: Vt proinde sicut ars medica (pro-
fectò præstantissima) antidota plurima
adinuenit, vt humanum Corpus, ad lon-
guos annos incolume conseruetur,
minimè verò, vt in vita perpetuò detri-
neatur, cum hoc inuenire, nequiverit,
quin penitus ignorauerit, vt idcirco
unicuique tandem, quantumuis tempe-
ratissimo viro, vitam cum morte com-
mutare necesse sit. Vnde carmen.

*Contrà vim mortis, non est medi-
camen in hortis.*

55 Sic Politica scientia, plurima
adinuenit præcepta, quibus optimum
quisque assequatur regimen, diuq; Im-
perium consistat, sed perpetuò conser-
uari, adeò ignorauit, vt id impossibile,
& commentitium esse censuerit.

56 Nihil enim, quod sub Sole est,

B 5

cter

æternum est, quia cum omnia, quæ sub Sole cernimus, suum habuerint principium, finem quoque oportet experiantur. *Arist. l. 1. de Calo in fin. tex. Averro. de destruct. disput. 1. cap. 9. & disput. 2. cap. 18. col. 1.*

57 Hac, inquam ratione, Regna, & Imperia omnia, curuari, ac demum extio subesse, docet idem *Arist. 5. Polit. c. final. Plat. in sua Rep. Polibi. lib. 6. Lin. lib. 2. & Ouid. Metamorphos. lib. 15.*

De Religione, quod ea sit principale fundamentum Politicæ Scientiæ, & confutatur Sententia illorum, qui nefarie docent, Politicam à vera Religione abhorre,

C A P. IV.

I Quid vera Religio sit Regnorum, Rerumpublicarum, Imperiorum, & totius Politicæ Scientiæ fundamentum, planè de fide reputamus, quia per Deum Reges regnant. *Proverb. 8. vers. 15. & 16. & Deus mutat tempora, & ætates, transfert Regna, atque constituit. Daniel. 2. vers. 21.*

2 Hinc

2 Hinc superiori cap. Romanorum meminimus, qui quoniam speciem quādam veræ religionis per ea tempora observabant, gloriabantur, quod ad tale, tantumque peruenerant fastigium, & gloriæ culmen, Romanam Rempublicam Mundi Dominam stabiliendo, ex suorum Deorum cultu, teste *Linio lib. 44. f. 332.* & ex eo, quod fuerint in illorum Sacrificijs magnifici. *Salust. de coniurat. Catilin. num. 9. fol. 4.*

3 Comprobatur hoc ipsum, nam Politicę Scientię conatus est, primò Regna multa acquirere, & Imperia dilatare, & hoc à Deo est, eique datur, qui Dei iudicia Religiosè seruat. *Prouerb. cit. cap.*

4 Secundò acquisita, ampliataque imperia. Principatusque conseruare, & custodire, quod à Deo etiam est, & præter Deum omnis custodia vana est, iuxta *Psal. 126.* vbi dicitur *Nisi Dominus custodierit Ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.*

5 Tertiò Principem gloriosum redere, omni que genti, & generationi laudandum, quod pariter in manu Dei est, & à Deo datur glorificantibus eum. *Quicumque glorificabit me (dicit Dominus 1. Reg. cap. 2. vers. 30.) glorificabo eum.*

sum. Nam ibi solùm gloria , & pōtentia viget , vbi floret Religio. *D. Thom. opusc. 20. lib. 3. cap. ult.*

6 Insupèr patet nostrum *Assumptum*, nam Regnorum , Ditionumue cuncta negotia , quò sunt magis ardua , & difficiliora, eò magis ab euentu , & fortuna dependent: Cumque ipse Deus, fortuna nostra sit; credamus oportet, illi tantùm Principi felicità futura esse negotia, qui Deo gratus est , quique Religione sua, Deum propitium habere meretur.

7 Quam veritatē docuere ipsi quoque Gentiles, solo naturæ lumine præditi , qui cum de Politica Scientia agerent, ita scriptum reliquerunt. *Bono Imperatori, magni momenti fortuna, mens ratioque dominatur, vt refert Liui. lib. 22. & alibi. Omnia prosperè eueniunt colentibus Deum idem liu. lib. 5.*

8 Bella præsertim, atquè certamina, quorum assidua exercitatio, propè necessaria est Principi, aut ad dilatandum, aut ad tuendum dominium , quorum etiam euentus, anceps , & incertissimus reputatur , iuxta illud *Reg. 2. cap. 11. ibi Varius enim euentus est belli , & modò hunc, modò illum consumit gladius.*

9 Cui, & aliud simile legimus apud
La-

Lactant. firm. lib. 6. dicentem. Non est in nostra potestate vincere, quoniam auceps est omne certamen. Multę siquidem sunt belli vices, Marsque ipse communis est, modò vni, modò alteri fauens. Cic. in Orat. pro Milon. & in alia pro Marcell. idem Philipp. 10. & 13.

10 Usquè adeò, vt nec Alexandro omnia prosperè euenerint, nec Cæsaris fortuna, offensionibus quandoque caruerit, teste *Nicat. Coniat. in annal. Baldu. Flandr. fol. 661. & in Manuel. Comnen. lib. 2. num. 7. 10. Stobe de bell. Serm. 48. Æne. Silui. epis. 81. Reusner. lib. 1. art. stratag. cap. 16. & Iust. Lips. lib. 5. Ciuil. doctrin. c. 16.*

11 Haud propitia euenire possunt Principi, qui corruptis moribus Deo displicet; Vnde Cambyses filium suum contrà Persas proficiscētem sic admonuit. *Estò Dei amicus, vt apud Xenofont. de insti. Ciri lib. 1. f. 20.*

12 Nec offendemus, si ad hæc omnia comprobanda, verbis *Nicol. Matchianell. vtamur; ipse enim, licet inter Irreligiosos, corruptos, damnatosque Politicos præstet, nequiuit, compulsus tamen, veritatem hanc abscondere, quod Religionis negotium maximum sit in Republica. lib. 1. cap. 11. 12. 13. 14. &*

15. adeò quòd eod. cap. 15. & 18. sequē-
tibus verbis dixerit.

13 *In id Princeps acrem curam, diligentiamque omnem adhibeat, ne quid ex eius ore excidat, quod quinque illis iam enumeratis partibus non sit refertum, atque ita conspiciendum, audiendumque se exhibeat, ut pietatem, fidem, integritatem, Religionem Sancte colere videatur. At qui (nota) nihil est, quod magis praeferre oporteat, quam postremam hanc Virtutem. Haftenus ille, iuxta relationem Io: Paul. Felmingger. viri quoque corruptæ, damnatæque Religionis, in dissert. Polit. de Relig. f. 581. cum seqq.*

14 Sed ad quid damnatos Authores inquirimus, cum hæc omnia melius Religiosissimi viri, Christiani Orbis moderatores apertissimè docuerint: In primis enim summus ille Romanus Pontifex Ioannes, Iustiniano Pijssimi nominis Imperatori rescribens, ut in eius Epist. quæ incipit, *Inter claras. C. de summ. Trinit. & fid. cathol.* sic eum monuit.

15 *Nihil est, quod lumine clariore præfulgeat, quam recta fides in Principe nihil est, quod ita nequeat occasui subiacere, quam vera Religio; hoc est enim, quod*

*quod vestrū firmit Imperium, hoc quod
vestra Regna confirmat.*

16 Rursus Christianissimus ille
Gallorum Rex Ludouicus, quem inter
Sanctos, & Electos veneramur, cupiens
filio suo Politicam disciplinam insinua-
re, qua in Pace, & Bello se, subiectosque
regere, gubernare, & custodire valeret,
priusquam ad cetera progredieretur mo-
nita, omnium primum tale statuit. *Fili,
Religiosus in primis erga Deum esto, be-
nignus, & liberalis cum egenis.* teste
Bodin. lib. 6. de Repub. c. 2. fol. 1025. qui-
bus planè verbis, Dei, & proximi com-
mendauit dilectionem, à qua leges om-
nes, & Prophetæ pendent.

17 Demùm quisque plaudat in eu-
um monitis Inuictissimi, Religiissimi-
que Imperatoris Caroli V. filio suo Hi-
spaniarum Regi Serenissimo, ac æquè
Religioso, testamēto relictis, inter quæ,
teste *Param. de orig. Sanct. Inquis. lib.
2. tit. 3. cap. 2. n. 18.* primum, præcipuum.
que his verbis continetur.

18 Pro eo, quo Omnipotenti Deo of-
ficio obstrictus teneor, & pro eo, quò er-
gà Serenissimum Principem Philippum
II. carissimum filium meum amore sum
accensus, plus illum virtutum presidio
munitum, quàm diuitiarum amplitu-
di-

dine cupiens, & affectans, hac, quæ possum animi affectione, in mandatis do; ut tanquam Catholica Religionis Studiōssimus Princeps, & Diuinorum mādatorum obseruantissimus, omnium rerum ad eius decus, & honorem spectantium, curam suscipiat ardentissimè, & Sancta Romana Ecclesia dictis, & Præceptis semper sit audiens.

19 Stat ergò vndiquè firma prima ac principalis Politicæ regula, ut deceat Principem esse Religiosum, Religionisque custodem, si malit Imperio suo firmum icere fundamentum, iuxta illud *D. Cyrin. ad Theodos. de rect. fid. dicentis. Gloriosa in Deum Pietas Regis honoribus immobile fundamentum.*

20 Quemadmodū enim Dei ignorantia, aut parui pensio, summa est omnium Rerum publicarum lues. *Plat. lib. 2. de Rep. & lib. 7.* Veri enim Dei ignorantia, aut contēptus, innumerabilium tūm priuatarum, tūm publicarum calamitatum, pessimorumque Consiliorum in Republica fons est. Sic veræ Religionis obsequium, cultusque Dei Synerus, totius Imperij, & Principatus fundamentum nuncupatur ab *Arist. 7. Polit. c. 8.* Summaque Monarchiæ præstantia in Religione fundatur; cætera

verò quasi accidentalialia reputantur, ut
merito *Lipsi. 4. Polit. lib. 2. & 3.* scrip-
serit *Nihil in humanis rebus Religione*
præstantius est, & alibi eleganter legi-
mus; *Quod Imperia cum Religione stant.*
sinè Religione decidunt. apud *Ribadene*
in Principe. Christ. lib. 1. c. 16. f. 84.

21 Reliquum est, ut paulisper in il-
los inuehamur, qui cum non vndequa-
que rectè de catholica fide sentiant,
Principes corrumpere, illorumque ani-
mas, pernicioso veneno tentant perime-
re, hac doctrina, ut non profit Politicam
cum Religione immiscere, & coniun-
gere, quasi vna ab altera deformeretur, aut
impediatur; hoc autem nos omninè
damnandum, abolendumque testamur,
& infidelibus dumtaxat, Athæis, cæte-
risque fieri permittimus, qui extrà gre-
mium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, &
Catholicæ fidei positi, Diaboli Politi-
cam, seu potius Tyrannidem, hoc præ-
cepto nefariè docent, fouentq;

22 Qui autem Orthodoxam Fidem
profitentur, vnà mecum conueniant
opus est, veram Politicam esse à Reli-
gione inseparabilem, & inter vtramque
indiuiduali societatem fore statuendā,
sicut præcæteris docent *P. Adam Cor-*
zen. in lib. de pac. German. Ramirez

de

44 *Princeps Probus*
de lege Regia. §. 10. num. 4. & Antoni
Gabrer. in delineat. de met. lib. 2. c. 39.
num 8.

23 Quod pater, nam tota Politica
ad viuentium respicit felicitatem, &
hanc docuit CHRISTVS SALVA-
TOR noster, in illo vnico Præcepto.
Quaecumque volueritis; ut faciant vobis
homines, ita & vos faciatis eis; ista
enim est lex, & Propheta. Matth. 7. 12.
Quod benè intelligens *Forsner. ad*
Tacit. in notabil. fol. 161. Sic eleganter
scripsit. *Sola Religio nutritrix est humana*
vita, iusti, iniustique norma, perturba-
tionum gubernatrix, frantum in pospe-
ris, in aduersis solatium, spes in dubijs,
unica deniquè mentis domina; quæ om-
nia non aliò quidem tendunt, quàm ad
veram Politicam exercendam, et meri-
tò eam oporteat affinitatem statuere in-
ter Religionem, & Politicam, ut Poli-
ticam in Religionem, & Religionem
in Politicam vertamus.

24 Idem placuisse præsertim videā
tur doctissimo *Renato Choppine tract.*
de Sacr. Politic. forens. lib. 3. tit. 7. num.
12. vers. At nostra aetate, his notabilibus
verbis. Politici Vocabulum per se pra-
clarum, ac Illustre esse, eumque signifi-
care, qui in Reipubli, administratione
præ-

prudenter se gerit, Consiliaque sua omnia ad communem utilitatem dirigit; eo vocabulo (conqueritur Choppin.) hac nostra tempestate nonnullos adeò abuti solere, ut sub Politica pretextu, de orthodoxa fide tantum duxtaxat suscipiendum putent, quantum cum Politica Pace, & sinè ullo temporalium rerum discrimine suscipi possit.

25 Et eandem prosequens tractationem, idem Choppin. statim subnectit. Hosce, & communem Populi utilitatem publicumque Regni statum maximopere conturbasse, & Politicos se voluisse appellari, ut honesto nomine turpissimū fucarent Institutum, ob idque apud multos effectum fuisse, ut hac Politici Vocabulum, tanquam exosum, & infestum, infamiam redoleret.

26 Collimat ad idem notabilis Doctrina P. Vasquez ad D. Thom. in 1. par. ques. 2. art. 3. disp. 20. c. 1. num. 1. dicentis, quod Athei Politici dicuntur, qui ad aliud non intendunt, quàm ad ea, quæ ad externam gubernationem pertinent; de Religioso autem cultu, ea solum ratione solliciti sunt, quatenus ad continendos Populos in Ciuili disciplina, humano arbitrio expedire iudicauerint.

46 *Princeps Probus*

27 Faxit tamen Deus, ut ætas nostrâ huius generis Pseudopoliticis viris careat, lues hæc, inquam, procul sit à Christianis Principibus, nullusque inter eos reperiat, qui ampliandæ Monarchiæ studio, & Imperij cupiditate tanto scelere non sædetur, iuxta illud. *Cic. 3. de offic.*

28 His etiam consequenter fit, ut nefaria, & Diabolica nuncupanda sit Sententia illorum, qui putant, armorum motum non esse à Iure regulandum, quasi Ius ipsum armis insit, potiorique Iure Princeps ille muniatur, qui potentiori militum, & exercituum neruo fulcitur, de qua re, nè videamur in hoc cap. prolixiores, suo peculiari loco tractabimus.

De Subditorum felicitate, aut lue, ex Probo, aut Improbo Principe permanante, & Quarè.

G A P. V.

7 **S**uperiori c. D. Ludouici Gallorum Regis meminimus; quod filio suo potissimum Religionem, & Charitatem commendauerit, his scilicet repetendis verbis. *Fili, Religiosus*
in

in primis erga Deum esto, benignus, & liberalis cum egenis. Subiunxitque statim: *Sin minus Tyrannum te potius, quam Regem futurum putato, ut apud Bodin. lib. 6 de Rep. cap. 2. f. 1025. quæ verba (ni fallor) terrorem incutiunt vehementem, quasi Regem, Principemque omnem, sola morum probitas, & Religionis cultus talem constituat, eò quòd improbus, statim de Principe, in Tyrannum degenerat, quin, & tripliciter Tyrannum, Animæ scilicet, sublimitatis propriæ, & subiectorum.*

2 Animæ, in quam Regem Improbum, iacturam pati, de fide reputamus, pluraque Regna, Orbisque totus, prodesse ei ad commutationem pænæ nequibit, iuxta illud *Matth. 16. Quid prodest homini, si mundum Uniuersum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationē pro anima sua.* Id quòd omnium rerum summa, & terminus est, & in quo cogitatio omnis, omnisque Politica versetur oportet.

3 Sublimitatis quoque suæ, gloriæ, & decoris, Tyrannus est Improbus Princeps, cum non semel huius generis Principes, iuxta Dei iudicio, è Regnis, Imperijsque delecti, ac de Solio protur-

ba-

bati, ad Catenas redacti sint: de qua re iter innumeras profanas, & Sacras Historias, præstantior mihi visa est illa Saulis, cuius ob vitia, Regnum eius in Dauidem transiit. *Sciderat Dominus Regnum Israel à Saule, & tradiderat Dauidi, proximo suo meliori* *se. 1. Reg. 15. vers. 18. & 2. Reg. 3. vers. 9. & 10.* & ob culpas Salomonis, Achias Propheta annunciauit ei. *Regnum eius scissurum de manu eius. Reg. 3. cap. 9. vers. 31.* Pessimus Pharaon quem exitum, post tot flagella sortitus fuerit, plenæ sunt Sacrarum Historiarum paginae. *Genes. 12. nu. 17. exod. c. 7. vsque ad 14.* Ut proinde *Argent.* profanæ Politicæ celeberrimus author, omne exitum, cunctaque mala improbo, irreligiosoq; Principi mine- tur *c. 5. c. 34 & c. 96.*

4 Est denique scelestus Princeps Regnorum, subiectorumque Tyrannus. Primò, quia opprimit absque synteresi, aliorum opes sine pudore subripit, sine lege præcipit, Innoxios insequitur, noxijs hominibus est propitius; quodd iniustum est, iustum credit, & iustum stomachatur; omne placitum putat licitum; atque tandem miserandi subditi, tali sub Principe, bona, spiritum, & honorem, quasi precario retinent.

5 Se-

5 Secundò, quia in odium irreligi-
giosi, scelestiq; Principis, Dei flagella
vnà simul in ipsum, ac in Populū pro-
uocantur, & conuertuntur; Vndè ob
peccata Pharaonis, indignatus fuit
Deus in Ægyptum, tantisq; illum af-
fixit plagis, vt legitur *Exod. cap. 8. 9.*
& 10. & Hæbræus Populus, destructa
Sancta Cuitate, combustoq; Templo,
durissimæ seruituri mancipatus fuit.
Reg. 4. vers. 25. & Michæa 3. habetur.
Propter vos, Principes, & Sacerdotes,
Sion quasi ager arabitur, & Ierusa-
lem erit acervus lapidum.

6 Tertiò demum, quia vti mōx pro-
babimus, sub Imptobo Principe, vt
Populus probus sit difficilè est; Qua-
ratione fit, vt suprà omnem Tyrannū
appellemus illum, cuius vitio subditi
corrumpuntur, cuius exemplo à Reli-
giosis præceptis declinant, & quasi in-
fædissimum contagium prolapsi, in
æternum ruunt interitum.

7 Quod planè suprà omnem Tyrā-
nidem esse affirmauimus; nām Tyrā-
nus Princeps Dei iudicio, ad Populi fla-
gellum datur; ità tamen, vt artibus pa-
lām malis, aut simulatis, subiectorum
substantias vsurpet: Cū tamen ad ta-
lem, tantamq; fædam vitam Princeps
per-

peruenit, qua Religio corrumpitur, tunc ex quo subditorum animæ ad exitium prouocantur, Rex ipse peior euadit Diabolo, cui in scripturis legimus, à Deo datum fuisse torquere Iob, in iactura salutis; filiorum, & substantiæ. *Verumtamen* (eidem iniunctum fuit) *animam eius serua. Iob. 2. n. 6.*

8 Ad hunc itaq; finem *Cic. lib. 3. de leg. dixit. Magna Reip. calamitas scelerata vita Princeps*: prout etiam docuit *D. Thom. de Regim. Princip. lib. 6. c. 8. Boz. de Sign. Eccles. lib. 5. f. 380. & lib. 12. cap. 10. & Mendoz. in Reg. lib. 1. c. 2. fol. 432.* & è conuerso ex bono Principe, libertas, salus, & securitas priuatorum fundatur, teste *Plin. Iuuen. in Panegir. c. 8.*

9 Veritatem hanc Imperij Romani experimento comprobamus; cuncti enim huic Imperio olim subiecti, in magna constituti fuere fælicitate, sub Augusto, Vespesiano; Tito, Nerua, Traiano, Adriano, Constantino, & Theodosio Imperatoribus, eò quòd Pij fuerint, viriq; Religiosi, teste *D. August. de Ciuit. Dei lib. 5. c. 25. Bozi. d. tract. lib. 8. c. 7. fol. 636. & Sigismund. Florimand. in acie Polit. quest. fol. 448.* At sub Tiberio Caligola, Nerone, Ottone,

Vitellio, Domitiano, & similibus scelerata vitæ, qualem Cladem, quot discrimina, Imperium passum fuerit, ostendunt *Raian. & Lattan. in cap. 72. Pagan. Plin.*

10 Clades pariter innumeræ Hispanijs inflictæ fuere, Regnante Roderico, viro vitiorum, & scelerum Principe; At sub Ferdinando Catholico, (cui Sancti cognomentum, iam inde à quatuor sæculis, Ecclesiarum, & sæculorum consensus dedere.) Cæterisque Aragonensibus Regibus, ac demum sub Augustissimis Austriacis, Catholica Religionis præcipuis tutelaribus, quorum pijsimam, & gloriosam progeniem, in ævum Regnare dignetur Deus O. M. quis non confitebitur, quæ felix, quàm suave extet moderamen, propitios quidem, clementesq; influxus Patres nostri experti sunt, nosque fortunatissimi agnoscimus; posteritas denique longè propitiores assequetur in sæcula.

11 Gallia demum gaudio, & tranquillitate eximia gauisa fuit, sub Regibus Clodoveo, Pipino, Carolo Magno, Vgone Capeto, Philippo Augusto, & Ludonico postea Sancto. *Mancler. de Monarch. lib. 8. c. 1. & 3.* Post hos pro-

tinus Galliaë fœlicitas in occasum iuit, gaudium in gladium versum fuit, & clades, cædes, discrimina, & infortunia illam afflixere. *Maucier. ibid.*

12 Sed amabò illum breuiter discutiamus articulum, qua ratione sub bono, & Religioso Principe, probus, sub malo, improbus efficiatur Populus?

13 Ad quod pluribus rationibus satisfieri faciliè videtur. Primò, quia ex probis, aut improbis Principum exemplis, Vasalli ad similia inuistantur, & trahuntur.

14 Secundò, quia probum Principem decet subditorum vitia corripere, & crimina cohibere; quem planè zelù, malus Princeps, aut suscipere ignorat, consultò negligit, aut pudet, nè similia, vel peiora scelera, aduersùs ipsum retorqueri contingat, idque indubitatum est, ut qui propria fouet vitia, corripere aliena nequeat: Vnde Medicus priusquam aliorum curâ suscipiat, proprias egritudines curare necesse habet, nè in sacrum illud incidat dictærium, quo dicitur. *Medice cura te ipsum*; Sicuti in propria specie ponderat *Dion. Chrysost. orat. 3. de Regn. fol. 40. & Ribade-neir. in Princip. Christi. lib. 1. cap. 13. fol. 65.*

15 Tertiò, quia se habet Princeps cum subditis suis, tanquàm in circulo punctus medius, siuè centrum, ad quod omnes circumferentes lineæ tendunt, ac diriguntur.

16 Demùm, quia sicut Pater cum sua tenui familia est, sic Princeps cum vniuerso Populo, cui dominatur; Vndè, sicut ad probum, aut improbum Patris exemplum, tota familia mouetur, ita & Populus à Principe.

17 Hæc, & plura alia similia passim tradidere Politici in proposita indagatione; mihi tamen, cum satis vulgaria videantur, duxi altiùs perquirere rationes, quarum præstantiorem censui illam, qua dicunt nonnulli (modò rectè ratiocinètur, de qua re alibi) ut quemadmodum corpora inferiora, Orbisque totus, à motibus Superiorum, potentiorumque corporum, & aspectibus Planetarum gubernantur; Vndè aut benignos, aut aduersos rerum exitus experimur, iuxta illarum clementiam, siuè inclementiam, & asperitatem. *Aristot. lib. 1. Meteor. c. 2. Potin. Ænead. 2. lib. 3. cap. 11. 13. & 14. & in Auerr. 7. meteor. tom. 18.*

18 Quapropter *D. August.* docuit, Quod crassiora corpora, à sublimioribus,

bus, quodam ordine reguntur. *in tract. de Trinit. lib. 3. cap. 14. fol. 105. tom. 3. & D. Thom. par. 2. quas. 125. art. 4. ad idem affirmat, quod motus horum inferiorum corporum, reducuntur ad motum corporis cælestis, & in suam causam; quod placuit etiam Pontan. de reb. cælest. lib. 1. cap. 3. 15. & 16.*

19 Sic, cùm ad instar Cæli, & Planetarum se habeat Princeps, subiecti verò tanquàm inferiora, & crassiora corpora; hinc est, quod motus moresq; Principis, exemplaue sua, proba, vel fæda, subiectos in suam vertunt naturam, influuntq; in eos laudabiles, vel fædos mores, quia ad Principis inclinationem (tanquàm superioris corporis) inuitantur, & propè violentia quadam attrahuntur, sicuti doctè aduertit *Matth. Peregr. in pract. Princip. & subdit, lib. 1. cap. 1. n. 4.*



Inter multa, quae Christianum, Religiosumque Principem decent, duopiora sunt, nempe Catholicae fidei sincerus cultus, & filiale obsequium, in Sanctam sedem Apostolicam Romanam, Summumque Pontificem.

C A P. VI.

Nollem tamen, ut pro Religione, quam Principibus Regna Gubernare, dilatare, & stabilire volentibus, absolute necessariam fore usque modò insinuauimus, tanquam Imperij fundamentum, credat quispiam, opus esse, quòd Catholici Principes, intempestiuis leunijs, lacrymis, & disciplinis corpus macerent, quodque orando pretiosas diei horas consument, & in praedicationibus ferescant; ista enim non dubitamus, quin opera sint viri perfecte Religiosi, sed iuxta limites, & proportionem status, vel absolute còueniunt, vel improprie, & secundum quid disconueniunt.

Conueniunt siquidem absolute Heremitis, & Claustralibus viris, ca-

terisque priuatam vitam ducentibus.

2 Regi verò licet absolutè non disconueniant, possunt tamen impropriè; & secundum quid disconuenire, attenta nempe proportionè sui status, qui haud patitur, quòd leiunijs, & disciplinis maceretur, horasque orando in secretis ducat cubiculis, sed magis, ut incolumis seruetur, & valetudinem suam in catholicam, rectumque gubernium, & in subiectorum vtilitatem impendat.

3 Quocirca meminimus, Regem quendam graui fuisse redargutione affectum, quoniam ut horas Canonicas recitaret, latebat subditis ipsum requirantibus, omninò oblitus quòd iuxta proportionem status, gravior Deo erat subiectis prospicere, quàm Orationibus vacare.

4 Decet ergò Principem, ut Orthodoxi nomen lute assequi valeat, ea omnia firmiter credere, & sincerè profiteri, quæ in Symbolo fidei continentur, quæque Sancta Romana Ecclesia proficitur, & credi præcipit, ut proinde in horum defensione, ac tutela, Regna impendere, Sanguinem effundere, & vitam tradere, cum opus exigat, semper instet fides mètis, semper cultus actio-
nis.

4 Po-

5 Postulat quoque Ius, eundem Principem Summo Rom. Pontifici, Christi in Terris Vicario, Petri successori, Orthodoxæ fidei magistro, Patri, & Pastori nostro peruigili, nostrarumque animarum ductori debita spiritualis filiationis obsequia exhibere, cum eo reuerenter agere, eidemque in cunctis Sanctæ Sedis Apostolicæ aduersitatibus, vel etiam in omnibus, quæ ad eiusdem Sedis, & fidei incrementum, maiusque decus conferunt, suffragari, iniurias, & oppressiones auertere, inobedientes, molestosque cohibere, & propellere, ac denique in omnibus ei obnixè præstò esse, nè quidquam indecorum, Religioni, Imperio, & personæ illius inferatur.

6 Quòd innuit Imperator noster Iustinianus, in Epistolis, Summo Pontifici Ioanni directis. in *Epist.* incipiente: *Nos reddentes in C. de Summ. Trinit. & fid. cathol. in princ.* in illis verbis: *Nos reddentes honorem Apostolica Sedi, & vestra Sanctitati, quòd semper nobis in voto fuit, & est. (ut decet Patrem) honorantes vestram Beatitudinem. &c.*

7 Prolixius equidem foret extollere (ut par esset) Potentissimæ Hispaniæ

cæ Monarchiæ, puram, sinceramque fidem, & obedientiam ergà Sanctam Sedem, & Summum Pontificem habitam, de qua præ cæteris testantur *Oldrad. conf. 62. col. fin. vers. sed natione hispanorum Card. Tusch. verb. Hispani. concl. 137. & Gregor. Lopez par. 2 tit. 18. l. 2. glos. 1.*

8 Idemque præsignant aurea verba Philippi II. Inclitæ, & gloriosæ memoriæ, in monitis ad Serenissimam Infantem D. Annam filiam suam, postea Christianissimam Galliæ Reginā. *Siempre estareis en la deuocion, y obediencia de la Santa Yglesia Romana, y del Summo Pontifice, teniendole por Padre Espiritual.* Sicuti refert *Gonzalez lib. 1. rubrica auisos, que dio el Rey Filipe al Enfanta, &c.*

9 Et re ipsa cunctis compertum est, Monarcham nostrum Catholicum pro Sancta Sede, prælia multa viriliter, modò indixisse, modò sustinuisse, fœderaque contra Turcas inire nunquam recusasse, quare tanquàm Sedis Apostolicæ Primogenitus filius, fideique Constantissimus, & perpetuus defensor, pluribus meruerit Hispanica Corona speciosissimis titulis, velut Margaritis condecorari, de quibus plenè agit, *Val.*

Valdes. in tract. de author. Reg. Hispan. cap. 13. num. 9. cum seqq. & Hermosill. ad Gregor. Lopez par. 5. glos. 2. num. 39. Michael. de Elizalde, de form. vera Relig. num. 508. & 509. aliosque apud D. Joseph. Pellicer, y Tobar en el tratado dell' Aue Fenix.

10 Quoniam verò aut Diaboli invidia, aut ardua status negotia, possent quandoque certamina, & dissentiones accendere, inter Pontificem, & aliquem Catholicum Principem, vel inter utriusque primi Ordinis Ministros, tunc cum hæc se habeant dissidia, veluti inter Patrem, & filium, conferret è vestigio, ea ad tranquillitatis finem reducere, quò fieri queat neutrius iniuria; semper tamen, qua par est ergà Pontificem reuerentia: Sic expressè monuit eximius ille Imperator, & Politicus Religiosissimus Carolus V. in suis monitis cap. 19. his verbis: *T si otras diferencias ocurriessen, las trataréis como es dicho arriba, con la summission, que un buen hijo de la Iglesia lo deveazer, y sin dar a los Papas iustas causas de mal contentamiento.*

11 Idquòd etiam Principes omnes summo studio, perugilique curâ potissimum in mandatis dare oporteret

Oratoribus, legatisque suis Romanam Urbem proficiscentibus, nè iurgia de facili accedant, & Pontificis Aulam rumoribus turbent; id enim nè Iustitiæ, nè Urbanitati conuenit; Religioni quoque indecorum est, quòd quis in Domo Petri, contrà Petrum superbiat; & contrà Politicæ regulas id etià vergere liquet. Similia siquidem iurgia, & contentiones, Regionum Ministrorum, legatorumque minuit opinionem, quin contrà se ipsos maleuolentiam, odiumue, & palàm, & occultè auocant, quod Principibus non modicum inducunt præiudiciũ, tunc maxime, cum proprio Marte, vt priuatis passionibus satisfaciant, quædam petunt, & obtinere instant, quæ Principes ipsi, quorum legationibus funguntur, ad proprium commodum non essent postulaturi. Itaque, quoniam Pontifex, cum Principibus, ministrisque suis, velut Pater se gerit, iustum reputamus, quòd eidem tanquam filij morem gerant, maiorẽq; omnem auertant, qui Pontificis animum posset contristare, hoc præ oculis enixè habentes, quòd legationes huiusmodi, beneuolentiæ, & reuerentiæ officia sunt.

Præ-

*Præcedentis tractationis occasione, Dis-
reptio Romæ illata anno 1526. ab
Exercitu Imperatoris Ca-
roli V. recensetur, quam-
que præter, & contra
Cæsaris mentem,
evenisse, apertis-
sime ostendi-
tur.*

C A P. VII.

I Mposturam, quam quidam
malignè impingunt de Direp-
tione Romæ illata anno 1526. Caroli
V. augustissimæ memoriæ, planè à ve-
ritate alienam reputamus: Lacrymabilis
huius eventus memoria, sic se habet.

2 Vehemens tunc temporis virge-
bat inuasionis suspicio, in Status Ita-
liæ; qua de re, ad tutelam, operæ præ-
tium duxit Imperator, copias suas circa
eisdem status habere; Exercitus autem;
qui à Carolo Borbonio ducebatur (Re-
gis Galliarum exule, & Rebelle) pro-
prio impulsu circa Romam castrame-
tatus est: Re autem ista ad Imperatorē
delata, illicò Legatum expedit, Cæ-
sarem *Francesca* Neapolitanum, stre-
nu-

num planè militem, & è Gento Patri-
cia (actauiz meæ Dom. Elisabeth Fera-
mosca, sanguine, eodemque stipite
coniunctum.) vt exercitui enixè iniun-
geret, quòd relictis Romanæ Urbis
còfinibus, Insubriâ quâtò citiùs reuer-
teretur; mandatisque huiusmodi licèt
plures, ex Principalib; militib; paruis-
sent, potior tamen exercitus neruus, ra-
paciati intentus, & fortassè à Generali
suo suafus, atque impulsus, in eundem
Imperatoris Legatum, ferocissimè ir-
ruit, illumque interemisset, ni vitæ ve-
locem cursum, velocissimo peroptimi
Equi sui cursui *Feramosca* non cò-
mendasset; quò facto, irruentibus Co-
pijs, scdissimo Cladis, & lucri deside-
rio dedere satis.

3. Veritatis huiusmodi assertrix est
quædam *Epistola Castilionis*, posita
in volumine variarum Epistolarum,
impresso Venetijs: Cùm enim tunc
Castilionus legatione fungeretur pro
Summo Pontifice apud Cæsaream Ma-
iestatem, in ipsum Legatum Pontifex
asperrimè iratus conquærebatur, quòd
malè vices suas apud Cæsarem expo-
suisset, quòdque aduersùs rerum exi-
tus, factis illum redderet culpabilem: Cui
Castilionus respondit, Imperatorem
hoc

hoc facinus nedum ignorasse, sed sedulo incubuisse, ut copijs suis iam irruentibus occurreret, nè ulterius progredierentur.

4 Alia etiam in medium profertur *Epistola eiusdem Imperatoris*, Anglorum Regi transmissa; inibi enim irrecociabilis doloris tenore prosequitur, quantum senserit Urbis direptionem, legatique sui violatas vices, mandataque spreta, enixè exostulans, quid instanti ponderis negotio sentiat, sibi que prodesse consultò valeat.

5 Deniquè suadet hoc ipsum, sincera attestatio, quam idem Imperator S.P.Q.R. rescripsit, tenoris sequentis.

Illustres Magnifici spectabiles, & sincere dilecti, &c.

Romani Imperij dignitas, hac à nobis lege suscepta est, ut quantum per nos fieri possit, sarcinam hanc, non tam pro nostra, quam pro Reipublica Christiana, ipsiusque Romani Imperij gloria suscepisse videremur, atque ut Romanorum nomen, temporum iniuria ferè extinctum, in pristinum statum erigere; idque rursus per uniuersas Orbis nationes clarissimum, & celeberrimum reddere liceret, ut, qui in Christianorum Prævincias, Religionis

Prin-

Principatum obtinuerunt, quorumque
 religiosis legibus, à Christianis ubique
 obtemperatur, eorum etiam Religiosis
 legibus, & profanis Iuribus, Christi
 nominis hostes colla submitterent, si-
 mulque, & Christi, & Romani Im-
 perij gloria, beneficio nostro restituere-
 tur. Verum tamen à vicinis nostris ad
 bellum prouocati. Ciuilia arma tam-
 diu exercere coacti sumus, quousque in
 potestate nostra fuit, labentem Rempu-
 blicam restaurare, restitutoque pristi-
 na libertati Gallorum Rege, malui-
 mus iniquam pacem amplecti, quàm
 bellum æquissimum prosequi, utpotè qui
 longè maiora prò Christi gloria perfic-
 ere posse sperabamus: Dumq; ad eam
 Prouinciam accingimur, ecce Summū
 Pontificem, arma in nos, nostramque
 dignitatem mouere sentimus ita ut nu-
 p̄r, qui Ciuilia arma posueramus,
 plusquàm Ciuiliare assumere, nouasq;
 copias in Italiam mittere, coacti fue-
 rimus, nè cum maxima igneminia no-
 stra, Reipublicaque iactura cedere de-
 beremus; Quo factum est, ut dum Ponti-
 fex oblationibus nostris sapius spretis,
 uñ cum alijs Christianis Principi-
 bus, arma in nos (nil tale ab eo speran-
 tes) mordicus continuare studeat, Nosq;

pro.

pro nostra, ac subditorum nostrorum,
 & Romani Imperij Salute, ac dignita-
 te, copias nostras manutenere, nosque
 ab iniurijs defendere curamus. Mili-
 tes nostri, Pontificem ad honestam Pa-
 cem nobiscum componendam inducere
 volentes; Ducibus nè quidquam probi-
 bētibus, nobisq; inconsultis, in Urbem
 istam, quam nos inter ceteras, ab omni
 molestia praeservatam optabamus, eum
 impetum fecerunt, quem si fieri posset,
 nos, vel sanguine nostro redimere vel-
 lemus, nostroque maerori, ac luctui, nèc
 modum vllum, nèc finem certè conce-
 deremus, ni post malum hoc, maius bo-
 num sequi posse speraremus, aperta via,
 tum ad pacem uniuersalem, tum ad ar-
 ma in perfidos Religionis nostra hostes
 conuertenda, idque tandem in vestrū,
 ac Reip. honorem, & commodum futu-
 rum Vobis pollicemur. Quare vos, ut
 omnem praterita calamitatis dolorē
 deponatis, bonoque animo sitishorta-
 mur, speretisque incommoda hac, mul-
 ta cum dignitate, & gloria vobis re-
 surcienda esse: Nos enim Imperium,
 Regna, Dominiaque, sanguinem deni-
 que, ac vitam ipsam nostram nunquam
 non sumus exposituri, ut Carolo V. Im-
 perante, pristinum Romanae dignitatis,
 glo.

glorieque incrementum assequantur, Prout hac latius nobilis, fidelisque nobis dilectus Petrus, à Verey, Baro Sancti Iuliani, Camerarius, ac Dapifer voster, vobis nostro nomine referet. Cui vos fidē habebitis. Dat. VII. Kal. Aug. 1527.

Yo el Emperador.

6 Idem non verendum, quod cum calamitatis huiusmodi tempore, ortus esset Imperatori, Principes Philippus Primogenitus filius, praeintima cordis tristitia, tum publica, tum privata natalitia gaudia, maiori cesserunt, & luctu in luctum versa, per plures quidem hebdomadas, campanarum quoque tinnitus conquieuit.

7 Ex his omnibus vindicata remanet imposita, Carolum scilicet Pijssimum, Caesaremque Religiosissimum, quandoque defecisse à filiali obsequio, erga Pontificem, & Sanctam Sedem; laceffit quidem ad Regnorum suorum munimen, & praesidium, arma suscepit, paravitque: Quid enim ad Caesarei culminis gloriam, vel emolumentum cessisset, Carolum nempe Romanorum Regem, Capitoli sui iura temerare? Romanum quoque Imperatorem, Quirites in Quiritibus requirere;

Hac

Hæc est inimicorum spectata perfidia;
eadem prorsus impostura collidi, qua
alterius gloriam labefactare porten-
tant.

*Sede Vacante, quid Catholicos, Chri-
stianosque Principes deceat, dum
eligendus venit summus
Pontifex.*

G A P. VIII.

AD quæsitum propositum, re-
miniscentia dignum est,
veteribus sæculis, rerum urgente dis-
crimine, in quodam Concilio Romæ
celebrato, interuenientibus centum-
quinguentatribus Episcopis, & Ab-
batibus, sub Adriano Pontifice, con-
cessum fuisse Francorum Regi, ius
Pontifices eligendi, & Apostolicam
Sedem ordinandi. *Can. Adrianus 63.
dist.*

2 Deindè, Leo, Adriani in Pontifi-
catu successor, præcedentem inuesti-
turam Carolo Gallorum Regi elargi-
tam, super Pontificis electione, nè-
dum confirmauit, nouiterque roborauit,
sed ut factiones, & hostes dissiparet,
eadem Apostolica authoritate concessit.

cessit Otthoni Primo Regi Theotonicorum, & successoribus illius in Regnis Italiæ in perpetuum, facultatem eligendi Pontificem. *can. in synodo ead. 63. dist.*

3 Ita enim tunc fieri Italica tranquillitas postulabat, de qua re memor est *Azor. Instit. moral part. 2. lib. 4. c. 2. quest. 3.* Desuevit tandem memorata auctoritas, temporalibus Principibus collata, quoad Pontificis electionem; nouoque decreto sancitum fuit, vt Romanus Pontifex, præsentibus dumtaxat Imperialibus legatis, consecraretur. *can. quia sancta Romana Ecclesia. ead. cit. dist.*

4 Demum Ludouicus Rex Francorum, & Romanorum Imperator, expressa pactione spondit, partem vllam in futurum, nè se, nè subiectos suos habituros in Electione Pontificis, decernens se ei parituum, quem Diuina inspiratio ad Pontificatus Fastigiũ eueherit, *can. Ego Ludouicus ibid.* Adeò ut nè Legatorum suorum præsentiam, consecrationi sibi reseruauerit, per hæc verba: *Et dum consecratus fuerit, legati ad nos, vel ad nostros successores Reges Francorum dirigantur, qui inter nos, & inter illum, amicitiam*

tiam, & charitatem, & pacem conficient.

5 Hac hodie sanctissima lege vivimus, ut nequeant Christiani Principes, in electione Summi Pontificis se immittere *can. 1. & 2. ead. 63. dist.* Sic etiā Sanciente Pij IV. constitutione in illis verbis: *In visceribus IESU CHRISTI. D. N. enixè rogamus, & hortamur, & sub divini intimatione indicij precipimus, & mandamus, ut attendatis magnitudinem mysterij, quod per vos tractatis, & c. in dandis suffragijs, & alijs omnibus, & singulis electioni quomodolibet concernentibus, omni dolo, & fraude, factionibus, & animi passionibus remosis, ac Principum secularium intercessionibus, ceterisque mundanis respectibus minimè attendentes sed solum Deum pra oculis habentes, se se quietè, & pacificè gerere, & habere debeant, nec pro ipsius Pontificis electione conspirationes, conditiones, passionibus, & alios illicitos tractatus inire, signa, aut contra signa, votorum dare, minasque aliquibus deferre, tumultus excitare, aut alia facere per quae electio retardetur, vel minus liberè suffragia praestent. ꝑ se, vel ꝑ aliū, directè, aut indirectè quovis colore, vel*
inge.

genio audeant, vel presumant; quòd se secus fecerint, ultra diuinam ultionē, arbitrio futuri Pontificis, prò modo culpa in eis quādocūq; animaduerti possit.

6 Huiusmodi ergò ratione (vt nostrum resoluamus quæsitum) Christianos Principes monitos esse oportet, nè quidquàm sibi, Sede vacante, vsurpent, in electione noui Pontificis, nisi quantum ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ incrementum, totiusque Christiani Orbis tranquillitatem conseruandam pertinet: Hoc sanè præceptum, ex ore etiā intelligant Religiosissimi Imperatoris Caroli V. qui in monitis Augustanis, §. 18. sic fatur.

7 De mas d'esto, tenreis aduertencia, que el Papa presente es cargo de años, y se faldadespues de mi, procurareis todo lo que podreis buenamente, que la eleccion del futuro Pontifice se aga como requiere, la grande necessitat de la Christianidad, ò por menos mal seguiendo la iftruicion, y manera que para este effeçlo, he embiado à mi Embaxador en Roma, en que no se pretende otro, ni se tiene otro fin, si no que se haga buena election y se obuient las platticas contrarias; y en esta y en las otras elecciones, dondis hazer siempre

*pre lo semejante, confiado en Dios, que
en esto lo mirará, y acceptará Vuestra
Sancta intençion.*

8 Quòd si pro bono Ecclesiæ, ac
ad tranquillitatem in Christiana Rep.
conseruandam, viderint, aut perceperint
Principes, præsertim Italiæ, aliquē
ad Pontificatus fastigium adspirare, per
quem aut vexatio Ecclesiæ inferri, aut
Christiana tranquillitas conturbari
probabiliter posset, utpotè quia, tan-
quam inimicus, seu vehementer infen-
sus alicui Principi, de bello in eum in-
eundo metueretur, prout euenisse
sæpiissimè legimus, non sinè maximo
Christianæ Reip. & Ecclesiæ detrimē-
to; tunc arbitrarer, posse Principem il-
lum, suppliciter de suo metu, eiusque
ratione, Sacros Electores certiores red-
dere, ut quid pro ipsius, & Ecclesiæ in-
demnitate præcauendum sit, in futura
electione conspiciant.

9 Quòd mihi suaderetur ex *tex. ind.
can. in Synodo*, vbi veteribus Sæculis
ius dabatur Temporalì Principi eligē-
di Pontificem, Italicæ dumtaxat tran-
quillitatis intuitu; quòd licet iam lau-
dabiliter desueuerit, non idèd tamen
exorbitat, quòd facultas concedatur in-
ter tot Sacros Concurrentes, vnum aut
aliu.

alium, tanquam vehementer suspectum recusare, eiusque electio, nè sequatur, instare.

10 Atque ideò definiri, seu describi posset *Exclusiva huiusmodi, ut sit, Propositio à Principe facta sacris electoribus de damnis imminentibus Ecclesia, & publico bono, ex electione aliquius determinata Persona, ob iustas causas à se expositas.*

11 Neque huiusmodi officia, praedenter, summaque reuerentia acta, supracitatae Pontificiae constitutiones, tum veteres, tum nouae prohibent; utpotè quibus Sæcularium Principum industriae, ab electione Summi Pontificis, propelluntur, atque damnantur; Qui enim excludit vnum, aut alium, nullam in electione partem habet, aut electioni obstaculum parat, cum cæteri eligendi suppetant.

21 Et sanè, si verum, receptumque est quòd ait *Cardin. Gaetan. tom. 2. Opuscul. tract. 9. quest. 3. §. quoad tertium*, quòd Excellentissimæ charitatis esset opus, si volentibus electoribus, aliquem virum perniciosum in Pontificem eligere, pecuniam quis eis daret, nè tam immane sacrilegium committerent; Nam sicut volentibus materiale

Tem-

Templum spoliare, pecunia laudabiliter datur, ut abstineant; sic à fortiori, licitum, & laudabile reputari posset, si quis operaretur, nè Persona ad Pontificatum suscipiatur, ex cuius electione Ecclesia, & Christiana tranquillitas posset periclitari.

13 *Et P. Franc. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 50. num. 35.* de eadem re agens, concèdit, non esse simoniam dare pecuniam electoribus, nè indignū eligant, quia non dicitur dari pro re spirituali, nè simpliciter pro usu spiritualis potestatis, sed magis pro non abusu illius; redditque eam rationem idem *Suarez*, quòd per talem largitionem non emitur, nec venditur Pontificatus, sed negotium in eadem eligendi libertate relinquitur: Siquidem, licèt eligendi potestas libera omnino, nullisque illaqueata passionibus esse debeat, tamen eadem libertas oportet, quòd à Iure reguletur, quo de iustitia tenentur Sacri Electores illum inthronizare, per quem Ecclesia, & Christiana tranquillitas detrimentum haud patiantur; Ergo qui hac ratione pecuniam dat, nè is eligatur, non videtur eligendi libertatem temerasse, sed magis libertatem illam ad iusti normā reducere.

voluisse, taliter commune bonum procurando, & Ecclesiam à futura redimendo vexatione.

14 Sicque concludit *Suarez loc. cit. num. 38.* quòd per illam pecuniam non determinatur voluntas eligentis, magis quàm secundùm rectam rationem determinari debuisset, sed tantùm à malo remouetur, & inducitur ad bonum, non emendo suffragia, sed remouendo affectum ab illa Persona suspecta, vt tractatus in sua permaneat libertate, ad iustam electionem.

15 Et de omnibus habemus in du-rioribus terminis exemplum in *Sacra Scriptura Genes. 25.* vbi Iacob, vt excluderet Esau à Primogenitura, cui futurum Summum Sacerdotium annexum erat, dedit ei lentium edulium, neque per hoc simoniam patrauit, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3.* Quasi id Iacob egisset, vt suam redimeret vexationem, prout *Angelicus Doctor* insinuat.

16 Modò autem nostram apertius, declarando intentionem (nè, quæ scripsimus, innocentissimè aduersus mentem nostram intercipientur) in primis aduertimus, casum pecuniæ, Sacris Electoribus dandæ, ad obtinendam alicuius

ius exclusionem in electione Summi Pontificis, disputandi gratia à nobis proponi, cum in factò sciamus, nec tē-
tari, nec practīcari per Principes Chri-
stianos, atque à Sacris Electoribus ab-
horrerī, nam, licet non turpiter dare-
tur, turpissimè tamē reciperetur; Ideo-
que casum illum proposuimus, ut in-
fortioribus terminis, hac suppositione
ostenderemus, adeò Christianis Princi-
pibus licere exclusivas istas (ut vocant)
cum suis iustis causis proponere, ut ad
illas obtinendas, tanquam Ecclesiæ, &
publico bono proficuas, possent etiam
munera, & pecunias erogare, enixasq;
preces Sacris Electoribus effundere.

17 Secundò dicimus, Exclusivas à
Principibus propositas, nequaquā Sa-
cros Electores compellere ad ità faciē-
dum; expositis siquidem causis, tunc
Eminentissimæ illorum Sagacitati,
purgatoque scrutinio, & Zelo relin-
quitur, an ità, aut aliter fieri sit expedi-
ens, & an etiā expositæ causæ veræ
sint, & vrgentes, ne fortè accadat, has
Exclusivas, à mera animi passione
emanare, insulsiisque proponi, & insul-
sioribus tueri rationibus.

18 Tertiò dicimus, quòd, exami-
natis, discussisque à Sacris Electoribus

causis ipsius Exclusionis, illisque veris repertis, tunc Ecclesiam, atque Christianam Remp. sanctam, rectamue servare, in conscientia tenentur; sanè, si vel cuiuscūq; hominis privati, libenter preces excipere, pro Reipublicæ Christianæ bono propolite, tenentur Eminentissimi Electores, quāto magis Principū, qui in fastigio dignitatis positi, plura vident, & prævident.

19 Sed quoad hoc, duo potiora obijciuntur in quadam allegatione, Romæ edita anno 1655. ab Eminentissimo, eruditissimeque Minervæ Cardinale *Francisco Albitio*, tempore Conclavis per mortem Innocentij X. Sanctæ memoriæ, quam allegationem in scribentium, & differentium atenam, compendiosè reassumptā dedit impressitq; *R. D. Franc. de Magist. huius Neapolitanæ Maioris Ecclesiæ Canonici in Sylva Ecclesiastica lib. 1. tit. 6. de mod. eligend. cap. 3. à num. 11. cum seqq. f. 168.*

20 Primum, quod futurus metus Principis excludentis nullius efficacitæ reputetur ad ipsam exclusionem admittendam, quodque vehementius sit præsens præiudicium, quod Personæ exclusæ inferitur, quasi iure suo privetur.

netur,quàm metus futuri, incertique
damni, cuius intuitu exclusiua propo-
nitur.

21 Secundum,nàm, cùm omninò
teneantur in conscientia Sacri Electo-
res, ad Summum Pontificatus culmen
extollere illum, quem digniorem pro
supremo Sacerdotio agnouerint; Per
consequens haud debent istas exclusi-
uas admittere, nè contingat, illum à
Christianis Principibus excludi, qui
tanquàm dignior, esset de iustitia in-
thronizandus; quo facto, sequeretur ab-
surdum, nàm Electores ipsi peccarent
in charitatem, ac in iustitiam, tùm lega-
lem, tùm commutatiuam, quin ad om-
nia etià damnare tenerentur in beneficiũ
Ecclesiæ, totiusque Christianæ Reip.
eò quòd, omisso digniore, intuitu illius
exclusionis, alium minus dignum ele-
gerint.

22 At nos, vt quæ dicta sunt, ab
oppositionibus his tucamur, dicimus,
primum dubium resolui, nam, veris
concurrentibus causis, quibus proba-
tur, quod verissimiliter, si exclusus à
Pontificatu, inthronizaretur, esset iniu-
sta bella accensurus, vel Christianam
tranquillitatẽ perturbaturus, siue quid
simile acturus, tunc de iusto, & proba-
bili

bili metu isto, enixa, præcisaque ratio habenda esset, cum de iure, nihil intersit inter compulsam, & metuentem compelli, ac inter metum, & metum timorem, ita docente I.C. in *l. pupilli 6. versic. quid si compulsus, ff. quod fals. tutor. auth.* ubi ita excusatur is, qui ad aliquid faciendum compellitur, quam qui ad idem metuit compelli.

23 Secundum quoque facili negotio tolli, nam negamus, eum esse eligendis ad Pontificatum digniorem, qui Christianis Principibus inuicis, insensusque, iustas de se suspicandi causas dedit, quod Remp. Christianam periculum dabit; & quomodo sane posset dari, ut eodem tempore quis dignior, & omnibus numeris præ cæteris absolutus dici possit, & tamen de eodem iustissime dubitetur, quod si fuerit electus, bella mouebit iniusta, & Remp. Christianam maximæ exponet iacturæ? An non bonum ex integra causa? An non hic oportebit, ut cedat alteri, qui, non solum dignior, sed absolute dignus erit existimandus?

24 Hac unica responsione, omnes rationes laboriose congestæ in memorata allegatione, prorsus ruunt, ut potè quia unico principali fundamento
ni-

nitantur , vt ille sit in Pontificem eligendus , qui cæteris dignior videatur , quod & nos concedimus , sed suppositum propositionis negamus ; quia non est dignior ille , qui Christianis Principibus est infensus , eisque rationabiliter suspectus : Atque idè veriùs censemus , vt ex non suspectis Cardinalibus , dignior debeat de iustitia eligi , applicando inter istos tantùm omnia doctissimè allegata ab *Eminentissimo Albitio*.

25 De cætero , nec nouum , nec exorbitans est , decentius , Sanctiusque reputari , eum ad Summum Pontificatum eligi , qui , non tantùm internis sit condecoratus virtutibus , probitate nòpè , & doctrina , sed , qui Christianam Remp. externo , ppoliticoe gubernio , sciat incolumem seruare : De qua re exempla plurima habemus Summorũ Pontificum , Sanctitate coruscantium , qui tam maximum Ministerium , regere non valentes , nec voluere ; Summæ itaque dignitati renunciãdo , hæremiticam , Sanctamque vitam , quam per prius agebant , repetierunt , vt Celestinũ V. postea Sanctum Petrum de Murone legimus , fecisse.

26 Demum libuit obseruare , quod

D 4

eadem

eadem ratione, qua præcedenti *capite* diximus, decere Christianos Principes esse Apostolicę Sedis peruiigiles defensores, & vindices, decet quoque Pseudopontificem, quem Antipapam vocamus, illiusque confœderatos, & fautores, ferocissimè vsque ad illorum exterminium persequi incessanter; dictusq; Antipapa est, quòd non sit canonicè electus, veroque Pontifici anteire prætendat, ferendo in Ecclesia scissuras, & inter Catholicos Principes Zizanias, quibus demum bella succéduntur implacabilia, nostraque Religio in discrimine constituitur; nam hæreses multæ excitantur, & fomento crescunt, Principes, Magnatesque multi, illusionibus decepti, & incrementi spe allecti, ab obedientia vero Pontifici debita, prorsus distrahuntur, cunctaque alia in irreparabilem ruunt confusionem, donec Draco ille decidat: In spem ducimur, quòd calamitas ista, decursis longè sæculis, frequens, haud sit de cætero euentura; Sin minùs, tunc suprà omne quodcumque studium, Catholicis Principibus in præcordijs sit Antipapam ab Ecclesia declaratum, & Sæctam illius disperdere.

27 Germano Clauium sensui hæc omnia subijcio: ac, si quæ minus ipsi cõsona Lector inueniet, me in omnibus ea experietur obliterare paratum, censuræque submissum.

Sic me cuncta acturum, scripturumque protestor, istoque pijsimo animo ad huius, cæterorumque operum texturam accessi.

De Cura extirpandi hæreses, Religiosè, & Politicè à Principibus habenda.

C A P. IX.

Acrem Princeps curam suscipere debet, nè in sua ditione hæreses suboriantur, neuè exortæ crescant, sed protinùs euellantur. Quia, si Iure molesti sunt Resp. ij, qui rapinis, & insultibus, illius tranquillitatem perturbant, longè molestiores illi censendi sunt, qui doctrinarum nouitate hæresum semina spargunt, iniuriam Religioni, & publicæ quieti inferendo, sicuti optimè ponderat *Coster.*

in Enchir. Contr. cap. 2. fol. mihi. 98.

2 Nèc semel legimus, huiusmodi falsarum doctrinarum nouitates, Regna ad exitium perduxisse, cum soleant auctores illarum, aut Imperij, aut nominis cupiditate, Populum in Sectas scindere, quibus postmodum factiones, & tumultus excitantur, & Imperia ad interitum perducuntur,

3 Vnde *Pegna in director. par. 3. comment. 158. §. caueant*, docuit, quod nisi causa fidei in tuto sit, & hæreses extirpentur, Regna, & Dominia nequeunt diutius conseruari, ad quod ponderat locum *Isaia cap. 60. vers. 12.* illis verbis. *Gens enim, & Regnum, quod non seruerit tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur.* vbi doctissimus *P. Cornel. à Lap.* id intelligit, nedum de æterno interitu in gehennam, sed etiam de temporali.

4 Hic enim præcipuus hæreticorum intentus est, non tantum Religiosum, sed Politicum quoque Reip, Statum euertere, atque corrumpere, ut plene apud *Param. de orig. Sanct. Inquis. lib. 3. tit. 3. capit. 7. per tot.* Idque etiam in confesso est, apud eundem met omnium nefandarum hæresum auctorem pessimum, iniquitatis, & nequitie filium

filium *Martin. Luther. in proem. i. ad corinth.* qui sœtido, horrendoque suo guttore, seu potius cioaca, simulato zelo, ita satur. *Inducta heresi, hinc etiam scandala, corrupti mores, luxus, auaritia, scortatio, contentio, ebrietas, & id genus vitia, cum summo Christiani nominis dedecore, passim crassantur, modernorumque Doctorum ambitio (qualis ipse sua ætate) & auditorum lauitas, profanissimam vitam, contemptum Dei, contemptum omnis ordinis, & Epicuream profanitatem inducit. Videndusque Caren. in antelud. tract. de offic. Sanctiss. Inq. à n. 27. ad 40.*

Veritatem hanc clarissimã agnoscens Carolus V. omniũ Imperatorum maximus, maximèque pius, Serenissimo filio suo Philippo II. postea Hispaniarum optimo, & Inclito Regi, his verbis in codicillis enixè iniunxit. *Ab ipso obnixè peto, & cum qua maxima possum contentione obtestor, & tanquam Pater amantissimus, pro illius erga me obseruantia precipio, ut huius rei (in qua totius Hispania salus agitur) ardentissimè curam suscipiat, ut scilicet omnes heresis labe infectos debita suis flagitijs pena excipiat. Statimque subnectit: Ad cuius effectum*

Sancta Inquisitionis officium omnibus fauoribus prosequatur, cuius vigilātia in his Regnis Catholica fides augetur, & Christiana religio conseruatur.

6 Id quod ideo Pijssimum Cæsarem in codicillis commendasse arbitror, ut eximiam suam curam, ardensque desiderium, supra omne aliud negotium hac in re geminatè ostenderet quia per prius id ipsum commendauerat testamento, his verbis: *Inter alia hoc precipue, & obnixè illi commendo, ut Sancta Inquisitionis officium, contra hereticam prauitatem diuinitus institutum, illiusque ministros, & officiales, omnibus fauoribus, & honoribus prosequatur, eò quod hoc uno remedio grauissimis in Deum offensionibus obuiam itur.*

7 Qua occasione substinere non patior, quàm oscitanter loquuti sint quidam corruptæ Religionis, laxæque vitæ, & consciētiæ Authores, appellantes Hispanicum Sanctissimæ Inquisitionis Tribunal *Sanguinariū* inter quos est modernus Politicus *Ioannes Paul. Felmig*. Arbitror tamen, non alia eos moueri ratione, quā inuidia, & liuore, quod præ Sancti illius Tribunalis Institutione, nequaerint *Catholici,*

uini, & *Lutheri* venena *Hispaniam* penetrare, tanquam benè munitam, & antidotis peroptimis obuallatam; Nā, vt *Ribadeneir.* dixit in vit. *S. Ignati* lib. 3. cap. 7. loquens de hoc Tribuna-
li. *Que Dios mobio los Coràzones de los Reys Catholicos D. Fernando, y D. Isabel, por medio de Barones Sanctos, y insignes, qua procurassen la renoua-
çion de tan Santo Tribunal con ma-
iores fuerzas por el año 1483. dos años antes, que nasciesse el perfido Lutero.*
Vt proinde benè consonet ad idem au-
thoritas *Gabrera* in histor. *Philippi* 11. lib: 5. cap. 3. fol. mihi 236. dicentis. *Que fuè remedio del Cielo, y Angel de la Guardia del Paradiſo, donde la proue-
dençia diuina assiste para castigar con buen orden, y conçierto, en la esequcion de las penas.* Vndè modernioribus temporibus testatur doctissimus *P. Michael.* de *Elizalda* tract. de form. vera Relig. num. 266. & 277. *Iansenia-*
nam hærelim, quæ Galliam, & Germa-
niam infestauit, Hispaniam non appu-
lisse.

8 De cætero autem, quo pacto, *Sanguinarium*, appellandū est Tribu-
nal illud, & vti auaritiæ labæ consper-
sum, si illud *Hispanica Monarchia,*
cum

cum sui temporalis dominij diminutione instituit, immensaque sumptuum erogatione stabilivit, ac censuit necessarium? iniuria sanè, damnatur ab vno, aut paucis hæreticis, viris crassæ, brevisque intelligentiæ, quando illud elogijs extollit, eiusque augmentum, & firmitatem commendavit Carolus V. Romanorum Imperator Augustissimus, Christianæ, & Civilis Politicæ Magister, Vir præ omnibus, ob suam præstantiam præponendus? Quomodo denique in contumelia est Tribunal illud, tanquam *Sanguinarium*, si communiter doctissimi Scriptores, summis esse laudibus extollendum putarunt? Legito præter Ribadeneir. & Gab. loc. cit. Param. de offic. Sanct. Inq. lib. 2. tit. 3. cap. 2. & plenè Caren. in autelud. tract. de offic. Sanct. Inquis. à num. 63. ad fin.

9 Irruant itaque pro modo nefariæ eorum libertatis hæretici in Tribunal illud, raucis vocibus, liuidisque vocabulis; nam quisquis bono, pioque præditus est intellectu, agnoscer statim, quàm insipienter loquantur.

10 Interea vnum superest notandum, curâ hanc, vt extirpentur hæreses Christianos Principes suscipere debe-

re , tùm Religionis gratia , quæ præcipua, & in potiori causa est , tùm etiam ad Politicam pacem, & tranquillitatem assequendam, per ea , quæ initio huius § insinuauimus ; Et, si credamus doctissimo *P. Velasquez in Commentar. super Psal. 100. seu de optim. Princip. lib. 2. adnot. §. moral. num. 8.* præcipua causa amplitudinis Hispanicæ Monarchiæ, illiusque firmitatis est, cultus Catholicæ Religionis , Orthodoxæ fidei propagatio , & Tribunalis Sanctæ Inquisitionis Institutio, ad hæreses expellendas, & extirpandas.

De data fide, etiam Infidelibus, & hæreticis seruanda.

C A P. X.

I. **D**Atę , sponsęque fidei præstantiam hoc pacto *Cicero* extollit, esse nimirum fidem , *Dictorum, conuentorumque constantiam, & veritatem*, quia per eam fit quod dicitur, & pollicitis adimpletur, *lib. 1. de offic.* alioque modo, *magnum humanæ Societatis vinculum*, nuncupatur, ut proindè, cùm fides fallitur, aut læditur, ipsa quoque *Ciuilis societas abo-*

si-

ritur *Liv. lib. 6. cap. 41 num. 15.* & per-
 optimè *Arist. Rhetor. lib. 15.* inquit,
 quòd infirmatis, violatisque pactis,
 tollitur inter homines commerciorum
 usus, quia ipsa natura læditur, secun-
 dùm quam, fidem omninò seruandam
 fore edocemur, iuxta sensum Impera-
 toris in *Unil tam naturale. C. de pact.*
ibi: Nihil tam naturale est, quàm ea,
qua promissimus, servare. Itaque, ut
 concludamus Fidem, præsertim iuratã
 fallere, in Dei, & naturæ iniuriam, ac in
 publicæ, Ciuilisque societatis detri-
 mentum redundat.

2 Fides hæc in Principe strictior,
 atquè præstantior, quàm in cæteris exi-
 gitur; Vndè Romanum Imperium,
 propè ad Sydera euectum fuisse legi-
 mus, quia Clientem, in sua fide accep-
 tum, Chariorem habebat, quàm coniũ-
 ctum. *Salust. in Cathilin. cap. 51. fol.*
22. & fidem accuratè seruabat, pacta
 præsertim custodiendo, sub quibus pa-
 cem, fæderaue consolidabat. *Valer.*
Max. lib. 5. cap. 6.

3 De hac fide alloquens Magnani-
 mus Imperator Carolus V. in monitis
Augustanis, §. 13. Sic Principi Philip-
 po filio suo enixè iniunxit: *Quanto à*
la dicha tregua, que he por mi parte

ra-

ratificado, mirareys que ella se observe enteramente de la vuestra, por que es razon, que lo que he tratado, y trateys se guade, y de buena fee con todos, ò seã infieles, ò otros, y es lo que conbiene à los que Reynan y à todos los buenos.

4. Monet ergò, vt etiam infidelibus, ceterisque similibus fides præstita seruetur, id quod eundem Maximum Imperatorem præsticasse, in comperto est, dum censuit, fidem fore seruandã, fædissimo Luthero pollicitam, licet inquam, in re tanti momenti, non defuerit, qui consilium de fide non seruanda præstitisset, quasi fides eius generis hominibus malè data, peius seruetur, auctoritate *Cardinalis Hosij, ad Regem Polonia*, quem tuetur *Maierhof. in spec. Prædicat. fol. 410.* Communior tamen Patrum, & Sapientum virorum consensus, rectiùs censuit, Luthero, qui sub Cæsaris fide, & sponsione aduenerat, fore tutum, & inoffensum dimittendum, ut apud *Bodin. lib. 5. de Repub. c. 6.* cuius meminit *Felming. in dissert. Polit. cap. de Religion. n. 13. vers. Hinc quibusdam videtur. fol. 598.* & plenius idem *Felming. in integr. tract. de fid. hæret. seruand. à fol. 620. cum seqq. vbi sub num. 8. in fin.* iterum Lutheri à *Carolo*

rolo V. dimissi mentionem agit, fide ei plenissimè seruata, de qua etiam re tractat *Zenocar. in Vit. Caroli V.* vide tamen in hac re *Eminentiss. Card. Palauicinum in sua de Concilio Tridentino historia.*

5 Sub hoc, inquā, seruādæ fidei documento, illud quoque stabiliri oportet, ut, cum non semel accidat, Vires armis intestas, atque obsesas ab hoste, qui diuersam profiteatur Religionem, cum eo pacisci, de Urbis Clauibus tradendis, Valuisque spontè, libentique animo referendis, Salua Urbis Religione, quam illius Cives, & habitatores, prosequi liberè intendunt, non obstante, quòd in hostem diuersæ Religionis incidant; tunc, si militaria pacta ità firmentur, non verendum, quin seruari omninò debeant, Populum hac sponsione subactum, in suæ Religionis cultu tolerando; cæterò quin res hæc, planè non veniret sub alio documento, antecedenti *cap.* insinuato, de pluribus, diuersisque Religionibus, eadem in Ciuitate minimè tolerandis, sed sub hoc sequenti complectitur, de fide seruanda Populo hac sub lege victo.

6 Pacem itidem, atque fædus, iuramento roboratum seruari intemera-
tè

rè oportet, exemplo *Iosue*, qui pactum
 fœderis seruauit quibusdam Populis,
 qui illud ei petierunt, & callidè, falsis-
 que precibus obtinuerunt, *Iosu. 9.* Sa-
 tis enim graue in Sacris Scripturis re-
 putatur fœdus, & iuratam pacem falle-
 re, quia fides frangitur, & iusiurandū
 eluditur, de quo Deus Iudex est, & vl-
 tor. *Ezechiel. 17. num. 18. & 19. ibi:*
Spreuerat enim Iuramentum, ut solue-
ret fœdus, & ecce dedit manum suam,
& cum omnia hac fecerit, non effugiet;
Propterea hac dicit Dominus Deus:
Vino ego, quoniam Iuramentum, quod
spreuit, & fœdus, quod prauaricatus
est, ponam in caput eius, & expandam,
super eum rete meum, & comprehen-
detur in sagena mea, & adducam,
eum in Babilonem, & iudicabo eum in
prauaricatione, qua despexit me, &
omnes Profugi eius cum uniuerso ag-
mine suo gladio cadent, residui autem
in omnem ventum dispergētur, & scie-
tis, quia ego Dominus loquutus sum:
 Vindicat ergò Deus acriter Iuramenti
 contemptum, tunc cum gratis, aut le-
 uissimis prætextibus, Orbis Christiani
 Principes, Pacem Iuramento initam
 frangunt, aut in fœdifragia turpiter in-
 cidunt.

7 Hac ratione memoratus Imperator Carolus V. enixè iniungebat, nè fœdera violarentur, ea etiam, quæ cum Turcis inita reperiebantur, vt ex illius verbis *suprà hoc cap. relatis. versic. de hac fide*, nec mirandum, Religiosissimum Imperatorem fœdus cum Turcis pepigisse; tunc enim Turcica arma, instigante Francisco Gallorum Rege (vt Imperatori molestior esset) Christianorum Status continuò vrgebant, & infestabant, præsertim in Germania. & Italia, vt proindè ritè censuerit, tam ad suam, quàm ad Christianæ Reipublicę vexationem redimendam, Politicum, religiosumque fœdus cum illis stabilire; sicut ipsemet testatur *cod. sup. cit. loc.* dicens: *T en quanto al dicho Turco, es necessario no solamente para lo de vuestros Reynos, y Señorias, que heredareys, mas para lo desta Germania, y toda la Italia señaladamente, y por no dar mas ocasion al Rey Francisco de estornar, y ynquietar la Christianidad, como lo hà hecho en lo passado.* Vndè, si quid irreligiositatis in eo fœdere maligni velint inquirere, ab urgētibus hostibus agnoscī oportet, quodd Religiosissimum Imperatorem, etiā nolentem, ad fœ-

dus

das illud coegerint, ut insidias, molestiasque longè perniciosiores euitaret; cæterùm innumera argumenta confirmant, anxius peroptasse in Turcas irruere, nostræque fidei Thefferam vindicare, si cæteri Christiani Principes suæ adhæssissent colligationi, vel saltem ei molesti non extitissent, prout suo peculiari loco demonstrabimus.

8 Demùm inducias inter præliantes exercitus interpositas, ad defatigantium militum refectiorem, fidemque pro illarum firmitate præstitam, seruari etiam inuiolabiliter conuenit, nec tunc solùm, cùm inter Religiosorum Principum exercitus initæ sunt induciæ, sed tunc etiam, cùm inter Religiosum, & infidelem statuuntur, ut debeât infideli intemeratè seruari, ad quod longè præclarum est exemplum, relatum à *Laonico Calcondil. lib. 6. de rebus Turc.* ubi, cùm Rex Pannoniæ, inducias cum Amurathe II. Turcharum Imperatore statuisset, easque repente Pannonus violasset, atq; ideo Turcharum exercitum ita aggressum diripere cepisset, tunc Amurathes de sui exercitus interitu securus, conspiciens inter Christianorum agmina **CHRISTI CRUCIFIXI, & REDEMPTORIS**

nostri Imaginem, mox elevata voce
clamare incæpit. *Crucifixe, si Deus
es, vindica perfidiam Populi tui, qui
Iusiurandum nomini tuo datum
tam sceleratè violat.* Quo dicto, iusto
Dei iudicio, proxima Hungarorum
armorum victoria, in cladem versa
est, theseraq; Christiana, tutò in Tur-
charum cruore rubricanda, suorum
sanguine perfusa, Iuriliurandi temerati
ruborem ostenderunt.

9 Vadique ergò, & inconcussè
stabilitur, ut fides hæreticis, & Infide-
libus præstita, accuratè debeat custodi-
ri: Quod mihi evidentiùs suadetur. Pri-
mò, nam quoad ea, quæ naturalia sunt,
æqualis est conditio, idemque com-
mercium, fidelium, ac infidelium, ut
meritò, si natura dictante, fidem serva-
re compellimur. *d. l. nil tam naturale,*
nullum per consequens discrimen cõ-
stituendum est, inter fidem fidelibus,
vel infidelibus creditam.

10 Secundò validior præfert ra-
tio, ut sit fides hæreticis, & infide-
libus servanda, non in gratiam ip-
sorum hæreticorum, infideliumque,
iurata fidem recipientium, sed ob
meritum ipsius Iuramenti, sponsæque
fidei, & præ constantia, & observan-
tia

tia ista non fauet Princeps hæretico, vel infideli, sed Deo in testimonium inuocato paret, qui alioqui, ex iniquitate mentientis grauius læderetur.

11 Tertio, strictius arbitror, esse Infidelibus, & hæreticis fidem seruandam, nè ex pollicitorum transgressione, in pertinacia contrà Sanctam nostram Apostolicam Religionem, quasi à nobismet contemptam, confirmetur; Sicque per obseruantiam creditæ fidei, Catholicorum Principum famæ, & Religioni consulitur, quæ aliàs consterni videretur.

12 Illud autem, quod dicitur, fidem hæreticis, & infidelibus seruandam non esse, quasi malè præstita, peius seruetur, principaliter nititur auctoritati *Venerab. P. Bedæ in homil. 44.* cuius doctrina canonizatur in *Can. in malis 22. quest. 4.* ibi *In malis promissis rescinde fidem; In turpi voto muta decretum. Quod incautè promissisti nè facias; impia est promissio, qua scelere adimpletur.*

13 Huiusmodi enim propositio, cum grano salis, intelligi oportet, nam *Bedæ & tex.* loquuntur de malis promissis, vt docet ibi *glos.* vtpotè, occidere hominem, committere Sacrilegiū,

aut

aut promittere hæretico, velle suam hæresim amplecti; hæc, & similia profectò sunt mala, quæ promittuntur, & in quibus convenit mutare consilium, fidemque rescindere, nè mala promissa peius feruentur.

14. Cæterùm, cùm promissio securitatis facta hæretico, quòd attinet ad fidem seruandam, sit principaliter de bono, sicuti quoque Treguæ, Pacis, aut Induciarum sponsio, nihilque mali principaliter cõtineat, aut bono aliquo ad æternam salutem necessario detrahatur, par est, quòd intemeratè seruetur ex memoratis rationibus.

15. Verùm, quia euenire posset, quòd hæretici, quibus securitas data est, infidelesque, cum quibus fædus, Pax, Tregua, aut Induciæ statutæ sunt, similesque corruptæ Religionis Sectæ, quibus iusta aliqua ratione sponsa est libertas ad cultum illius, velint sponsione ipsa abuti, eiusque limites transgredi, aut violare, contrà, & præter promittentis Principis intentionem, affectando nimis eorum falsam Religionem, ideoque incipiant illam inter Catholicos disseminare, & introducere, eosdemque in vitium, & corruptelam suam trahere, illusionibus, prædicationibus,

nibus, obstinatis disputationibus, Tyrannide, aut alio quocumque medio, similia in perniciem, iniuriamque Catholicæ Religionis moliendo; tunc profectò, nèdum nec laudabile, sed nimis indecorum foret, fidem illis, quous vinculo præstitam, servare, etiam si pelerare opus esset, quòd triplici ratione comprobatur.

16 Prima, nam, qui aliquid contra, aut præter intentionem promittentis sibi vsurpat, promittenti sanè, fidem fallere videtur; Vndè tunc consentaneū iustumque reputatur, quod eidem fides frangatur, iuxta Iuris adagium, desumptum ex *tex. in l. cum proponas, C. de pact.*

17 Secunda; nam sponsio quæcumque suos habet limites, cum suaque capi oportet discretionem, quæ si indiscretis innouationibus violetur, protinus corrumpitur, nam omnia fas est intelligamus, rebus in eodem statu permanentibus. *cap. non debet 8. de consanguinit. & affinit. cap. constitutum, de rescript. in 6. l. in confirmando 8. & l. vel cum fisco. 9. ff. de confir. tutor. l. quarto 57. §. inter locatorem, ff. locat. l. si connenerit. 54. ff. pro soc. l. cum quis 38. & l. si cum Cornelius 82. ff. de solutione.*

E

l. con-

*l. continuus 137 §. cum quis, ff. de verb. oblig. l. tale pactum 41. §. fin. ff. de pact. & l. quod Seruius 8. ff. de condit. caus. dat. etiam si de iurata promissione ageretur; vt expressè sancitur in cap. quemadmodum 25. de iureiur. quin casu isto, potentiam ipsam seruandi fidem abstrahimus; nam posse ea tantum dicimur, quæ possumus honestè, ac citrà discrimen *l. nepos Proculo 125. ff. de verb. signif. iuncta l. filius, ff. de condit. instit.**

18 Ultima desumitur ex *tex. in Can. si aliquid ead. 22. quest. 4.* cuius a iura quidem verba sunt, quæ sequuntur. *Si aliquid fortè nos incautiùs iurare contigerit, quod obseruatum, in peiorem vergat exitium, liberè illud salubriori consilio mutandum nouerimus, ac magis instante necessitate, peierandum nobis, quàm pro vitando periurio, in aliud crimen grauius esse diuertendum.*



*Vtrum Religionum, seu Sectarum
diuersitas præter Catholicam,
possit in vna, eademque
Ciuitate Politicè
tolerari ?*

C A P. XI.

I **R**eligionum, sectarumque
diuersitas, vno, eodemque
loco, & diuisione tolerari non debet: quæ
propositio potest generaliter vera, atq;
proficua videri, tum Religioni nostræ
Catholicæ, tum Politico Gubernio: &
rationem assignat *Gallus* ille *Brittan-*
nus (maximus planè Politicus, sed
non sinceræ Religionis) in *sua instru-*
ctione, quam secretissimam appellant,
Federico V. Comiti Palatino Electori
data, ipse enim §. 28. his verbis hoc
præceptum insinuat. *Remouendi sunt*
audaces alterius Religionis homines,
libertatis amantiore, quia gratiores
Vulgo, & magnanimi habentur.

2 Ad concordiam propterea inter
Ciues alendam huiusmodi Sectarum,
Religionumque varias oportet abo-
minari in vna, eademque Ciuitate, Vnde
D. Gregor. Nazaiacen orat. 1. de

E 2

pace,

pace, diuinis propè verbis inquit: *Quod sicut ad firmandam, & tuendam hominum concordiam, nil efficacius est, quàm Religionis consensus, ità nihil est, quo eorundem animi magis distrahantur, & alienentur, quàm eiusdem diuersitas, ad quod appositissimè confert Doctrina Orosij lib. 5. cap. 2. dicentis: Sociantur Gentes unitate Religionis magis quàm aut Iuris alterius communione, aut faderis pactione, ac proinde, si communione naturam, federe ius gentium, legibus Rempublicam, Religione communi (re cerè omnium prestantissima) viscera hominum imploramus. Idquè euenire non aliter putamus, quàm, vt humano accidit corpori, quod in longa valetudine cōseruatur rebus sibi similibus, atque simpaticis, teste Galen. lib. 3. art. medic. cap. 89.*

3 Vt meritò alij dixerint, quod Religionum, sectarumque dissimilitudo exitium Reip. properat, odia excitat, discordias fouet, & factiones inuidiamq; parit, & mutuo contemptu Ciuium animi ad seditiones, cædesque prouocantur. *Kepler. de nou. Stell. fol. 187. & Besold. de educat. cap. 8. num. 5. & cap. 9. num. 1. alluditque Sacrum illud adagium*

gium, vt non benè conueniant Iudei cū Samaritanis.

4 Quin, & à Religioso Principe illud potissimum est metuendum, ne ex varietate huiusmodi, Catholici gregis oues infectione contaminentur, quod euenire haud censeo difficile, attenta hominum natura, ad malum prona ab adolescentia sua *Genes. c. 6. & c. 8.* ac Poeta cecinit.

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.

Vnde allici libenter possent ex morum, & conscientiae laxitate, praesertim verò ignari, plebei que, quos praesens commodum, & utilitas, non ratio regit.

5 *At Io: Paul. Felminger. in suis disser. Politic. cap. de Religio. num. 12.* mouet hanc questionem, vtrum conseruationi Regnorum repugnet plurius, diuersarumq; sectarum in eodem loco tolerantia? & postquam *num. 13.* plura adduxerit, quibus probari videatur, diuersitatem huiusmodi, conseruationi conferre, & esse omninò admittendam; ac postquam etiam plura in contrarium ponderauerit *num. 14.* Demum *num. 16.* distinctionis fædere ita concludit, vt si quidem ab initio sub

hac diuersitate Vrbs aliqua vixisset, eandemque diuersitatem Princeps introductam inuenisset, tunc illam valeat prout per prius, tolerare; si autem de introducendis plurium sectarum hominibus ageretur, tunc monet, prorsus fore ab hac rerum nouitate cauendum, & successiuè, quòd vnica, indiuiduaq; vetus Religio, in sua permaneat veneratione. Tandem, si Regni Status turbulentus esset, & illius euersio metueretur nisi Religionis, sectarumq; commixtio permetteretur, tunc iuxta varias circumstantias putat respondendum.

6 Ipse verò, & si distinctiones istas, non omninò spernendas fore credam, semper tamen laudabiliorem arbitror Sententiam illam, quæ propositam varietatem indiscriminatim damnat, illa vnica tantum, veraque Religione retenta, quam Catholicam, & Apostolicam appellamus.

7 Sic Religiosum Principem decet, & expedire censuit Pijssima Hispanica Monarchia in eiectione Maurorum à Regnis Castellæ, & Valentia, de qua scribunt *Gonzal. in tract. de las Grandezas de Madrid. lib. 1. rub. espulsion de los Moriscos anno 1610. fol. mihi 69. cum seqq. & noster Pafchal*

chal. de Patr. potest. par. 1. cap. 7. num.
 25.

8 Et insuper in eiectione Iudæorū
 ab integro Mediolani dominio, alijsq;
 nonnullis Regnis Regis Catholici, de
 qua Ricciull. *de Iur. person. extra Ec-*
clesia græmum existentium. lib. 2. cap.
51. num. 11. vers. Quarto si in tam ma-
gnum, &c. nosterque Carol. Tapp. *ad*
constit. Reg. lib. 1. tit. de Iuda. prag. 2.
n. 1. cum seqq.

9 Quocirca duo placet adnotare:
 Primum, quodd licet Salamon *Prou. 14.*
in fin. dicat. *In multitudine Populi di-*
gnitas Regis; tamen Monarchia hæc
 Catholica, ut fidem nostram Apostoli-
 cam incorruptam, & intemeratam
 seruet, illamque purissimam stabili-
 ret, expulsa innumerabili Maurorum,
 Iudæorumque copia, hanc spreuit di-
 gnitatem, mallens paucis, & bonis do-
 minari, quàm multis, & malis, Roma-
 ni Imperij instar, quod gloriosius sem-
 per duxit, liberis hominibus, quàm
 mancipijs imperare, teste *Lin. lib. 26.*
Sueton. in August. cap. 5. & Cicer. lib.
2. de offic.

10 Secundum, nam eadem eiectione
 Catholica Monarchia, immensi pro-
 pè lucri passa fuit detrimentum; erant

E 4

enim

enim Mauri, Iudeque adeò laboriosi,
 & industrij, vt plùs commodi quor an-
 nis ab eis haberet, quàm à reliquo su-
 biectorum cætu, & nihilominus, quia
 malum erat, atque periculosum, in di-
 tione, & Monarchia Catholica, & in-
 tèr Religiosum Populum, à Religio-
 sissimo Rege dominatum, infideles, se-
 ctasque Iudaicas tolerare, atque fouere,
 dignum propterea censuit Pius Mo-
 narcha, gentem illam abolere, Regnaq;
 sua ab ea Peste expurgare, vt veræ Re-
 ligionis causa in tuto esset, perpetuaq;
 potiretur tranquillitate, spreto prorsùs
 omnis temporalis commodi emolu-
 mento.

II Optimi instar Patris familias,
 qui impensis nullis parcit, vt rebus suis
 à latronibus caueat. Nautæ etiam,
 qui, nè Navis operiatur fluctibus, &
 vita in discrimine adsit, mercium iactu-
 ram facit: Ac demum expertissimi me-
 dici, qui aliquam Corporis partem re-
 secant, vt totius incolumitatem redimat,
 quæ omnia ad politicum Gubernium
 Magistratiter aduertit *Busbeq. in con-
 sil. milit. cont. Turc f. 419.* & antè eum
Demonsth. dicens, quod Prudentes
 Mercatores Salutem redimunt proie-
 ctione, & iactura mercium, vtque-
 rem.

Io: Leonardi Rodoerij . 105
tempestarum pericula euadant , lucro
annumerant quidquid amittunt.

12 Credere enim generosus, piusq;
Princeps debet , vt quidquid sibi incō-
modi ad Religionis commodum , &
gloriam pati contingat, sit ei incompa-
rabilis lucri futurum, sicuti monere so-
lebat maximus ille Pontifex Urbanus
II. *test. Paul. Aemil. lib. 4. f. 108.* cui cō-
sonat illud *Salomonis cap. 11. ibj: Alij
diuidunt propria bona , & ditiores fi-
unt.* Atque ideò sordida , inhonestaque
lucra abhorrere oportet , dummodò
Apostolica Religio in tuto sit, Roma-
norum instar , qui ad fastigium aded
sublime euecti fuere , quia , vt inquit
Valer. Max. Nihil esse vtile censebant,
quod parum honestum videri posset.

13 Dēmum obseruare libet , non
esse ex prædictis imprudenter, aut ani-
mosè taxandam veterem, præsentemq;
Iudeorum cohabitationem in Alma
Urbe, aut alibi: Viuit etenim ibi id ge-
nus hominum, antiqua quadam intro-
ductione, ex Pietate Sedis Apostolicæ
tolerata, ea sub spe , quod essent , aut
sint perfidam illorum nequitiam reli-
cturi : Quin & cum vicio vsurarum
tolerantur, nè prohibitis eis vsuris, mo-
ram ibi agere respuerent; hac tamen eis

E 5

lege

lege imposita, ut certo in loco à communi cæterorum consortio separato, omnes simul cohabitent, certaue gestent in vestibus signa, quibus à Christianis palàm discernuntur, ac digito in derisum ostenduntur, eisdemque licet Mosaicæ legis ritus non prohibeantur, illos tamen exercere dumtaxat datur in Templis, ac domibus ipsorum, in angusto cohabitationis districtu positus, nec extrà illum Messiam, qui iam venit, ut futurum, aduenturumque predicare, aut aliter de eodem publicè disputare, & contendere eis datum est; quini- mò Evangelicam Prædicationem singulis hebdomadis audire compelluntur, qua non rarò illos fidem Orthodoxam amplecti contingit. Itaque ob propriam, parentumque perfidiam, Dei iusto iudicio, Romæ Iudæi commorantur, instar Populorum, de quibus in Sacra Scriptura, *Iosue 9. vers. 20.*

14. Neutiquàm igitur id in exemplum adducitur, ut possit falsa Religio in Catholicis, Christianisque ditionibus tolerari, atque nurriri: Cùm enim Romani Pontificis Cathedra Romæ sit constituta, propter eius præsentiam, non facile falsæ Religionis lupus

in oues creditas irruere quibit.

15 Benè tamen Sanctæ Sedis Religiosa, industriaque Politica in exemplum præponenda est, quoad id tantum, vt si quidem ratione aliqua, diuersa, falsaque Religio esset inter Catholicos toleranda, tunc, cum Religionis illius sectatoribus cautè foret tractandum, sicut Romæ cum Iudæis, vt quàm possibile sit, hedorum instar, à creditis ouibus separentur; quin vires corruptæ illius Religionis, eiusque sectatores paulatim attenuare, sensim disperdere, mediaque omnia ad hunc finem perquirere, Christianæ Politicæ plurimum expediret; ita tamen, vt fides præstita super libero Religionis cultu minimè lædatur, vt sequenti capite insinuabimus.

16 Eà propter, ne præ Religionis Zelo, huic ledendi fidem periculo, Maiestatem suam exponeret Potentissimus, Pijsimusque ille Hispaniarum Monarcha Philippus II. cum super Religionis libertate, in Belgio Dominio requireretur, sic humi prostratus, ante Christi Crucifixi Imaginem, fasus fuit. *Ego verò Diuinam tuam Maiestatem oro, vt mihi mentem perpetuam velis, nè illorum qui te Dominum res-*

puerint, *uspiam esse me, aut dici Domi-
num acquiescā; teste Famian. Strad.
de Bello Belgico lib. 3. fol. mihi 213.*

17 Vt Meritò, *Cesar Cardinalis
Baronius, vir omniæuo elogijs extol-
lendus, annal. tom. 8. circa annum
Domini 938. num. 13. Hispanum Mo-
narcham, Catholici titulo fuisse insi-
gnitum, hac præsertim ratione testetur,
quòd in amplissimis Ditionibus suis,
falsarum Religionum Sectas, nunquā
admittere sponponderit; hæc sunt Ba-
ronij verba, haud quidem reticenda.
Non esse recentem, vel indebitè usur-
patum titulum Hispaniarum Regum
ut Catholici cognominentur, utpotè
tanto facti titulo digni, quod non
solum iurant se Catholicos, sed
neque passuros quemquam
non Catholicum in eo-
rum amplissimis Re-
gnis penitus re-
periri.*



De Ecclesiastica Immunitate, & libertate, Religiosè à Principibus protegēda, & de Veneta Contentione, pro decretis anni 1602. & 1603.

C A P. XII.

I **A**D Ecclesiasticā Immunitatem, libertatemque fovendam, efformavit Carolus V. Religiosiorum Principum speculum perpetuè præclarissimum; Ipse, inquam, in suis Codicillis, quorū aliās in hac nostra thesi meminimus, Serenissimo filio suo, præcæteris Ecclesiasticam Immunitatem, libertatemque, sub tegumento habendam præcepit, his verbis. *Item illi præcipio, ut omnibus Ecclesijs, & personis Ecclesiasticis, suas Immunitates, servandas curet.*

2 Quid enim aliud est, Ecclesiasticæ Immunitatis, & libertatis tutelam suscipere, quàm, quæ Dei sunt, Deo servare, atque reddere! De iure enim Divino, esse hanc libertatem, & immunitatem, docent D. Gregor. qui ponderat
ver-

*versic. Psal. 104. ibi. Nolite tangere
Christos meos.* prout effuso calamo re-
fert *Thom. Bozi. de Iur. Eccles. libert.
& potest. lib. 2. cap. 17. & cap. fin. &
lib. 4. præsertim cap. 3. plenè etiam Io:
Blasi. Navar. de vestigal. cap. 10. qui-
bus accedat Sozmen. lib. 1. Eccles. hi-
stor. cap. 8. quide hac re agens, inquit,
Constantinum Pijssimum Imperato-
rem, libertatem, & immunitatem hanc,
vtpotè iure Diuino Sancitam, agnouis-
se, ratamque habuisse; de quibus om-
nibus integer compactus est discursus
doctissimi, eruditissimique *D. Io: Bel-
lrani, de Guevara, in propugnac. Ec-
cles. libert. §. 7 prim. assert. à num. 10.
cum pluribus sequentibus.**

3 Temerari autem, atque lædi li-
bertas hæc multifariam contingit, iux-
tà sensum omnium Canonistarum. Pri-
mò si Ecclesiæ, & Ecclesiasticis per-
sonis, quomodolibet eorum vsus pro-
hiberetur, quæ cunctis de iure com-
muni, indiscriminatim cōcessa sunt. Se-
cundò, si Ecclesiastica priuilegia, vsu,
& moribus iamdiù recepta irritari,
diminui, vel innouari prospicerentur.
Tertid, si noua temporalis Principis le-
ge, timidiore Ecclesiasticas personas
reddi contingeret. Quarid, si innoua-

tione aliqua, deterioris efficerentur conditionis, quàm ipsi laici. Demum, si id quod de nouo à temporali Principe statuitur, libertatem, immunitatemque Ecclesiasticam afficeret, sicuti iuribus, & auctoritatibus elegantissimè comprobatur *cit. Guenara, in 1. assert. §. 1.*

4 Hinc ex prædictis acutissimè infert, haud potuisse iure substineri, leges Venetas, quibus de anno 1602. & 1603 statuebatur, ne Ecclesiæ suo iure uterentur, super suis emphyteuticis bonis, per laicos possessis, quodue villo colore, nec ratione directi Domini, bonorum illorum reintegrationem, & consolidationem obtinere præsumerent.

5 Item, quòd nemo in tota Venetia ditione, Ecclesias, Monasteria, aut Hospitalia erigere posset, absque Serenissimi Ducis, Senatusque licentia, sub pæna perpetui Carceris, Confiscationis fundi, & ædificiorum.

6 Demum, quòd nullus, sub certis quoque pænis, per inter viuos, aut postremæ voluntatis actus, pariter per totum Venetum Dominium, bona sua stabilia in Ecclesiam, piosque vsus addicaret, distraheret, aut hypothecaret.

7 Similia eodem tempore edidit
Ita.

Statuta Serenissima Ianuensis Republica, verum hoc obseruato discrimine, quod Ianuenses è vestigio, primoque Apostolicæ Sedis monitu, statuta illa, utpotè Ecclesiasticam libertatem, & immunitatem lædenda, reuocauerint; Quo facto, à Venetis increpati acriter fuere, quod editas leges non sustinuerint, quodque illa, omniscuntatione, contentioneuè derelicta, è Tēplo cassarint: At redargutioni huiusmodi Ianuensis Senatus prudentissimum retulit responsum, quod integrum apud me extat, in quadam epistola, tot sententias continens, quot verba, tot etiam Religionis, & Pietatis monita, quot periodos, inter quas, præstantiores hæc sunt.

8 *Abbiamo riceuuto la lettera di Vostra Serenità, la quale hà cagionato in noi diuerso effetto da quello, che ella pensaua, poi che l'hauer noi ceduto alla volontà del Sommo Pontefice, in rinocar i decreti da noi fatti contro l'Oratorij, non solo non torna in pregiudizio nostro, mà più tosto è augumento, della dignità della nostra Republica, & vergogna di coloro, i quali in simili occasioni fussero venienti alla pia mente di Sua Santità. Iacobi.*

9 *Noi*

9 Noi habbiamo questa gloria, d'esser stati non solo defensori della fede Cattolica, in Oriente, & Occidente contro i Turchi, Mori, & Saraceni, mà d'hauer difeso sempre i Sommi Pontefici, contro l'ingiuria de gli altri Pontefici, etiam d'io Imperadori, senz'esser mai incorsi in vitio di contumacia, verso i Sommi Pontefici. Subnectitur.

10 La nostra Republica, si è conservata sempre Vergine, nella Fede Cattolica, sino à questo giorno, persequitando con assiduo studio gli heretici, nemici della Chiesa Santa: Paulò post.

11 La nostra Republica vine sotto la protezione del Rè Cattolico, senza pagarli Tributo, ò donatino, segreto, ò manifesto: Inferiùs.

12 Noi giudichiamo, più riputazione nostra, à cedere non solo il suo, mà ancora il nostro, al Successor di Pietro: Ardentiùs subnectitur.

13 Quello, che la vostra Republica stima honore, competere con il Papa, noi lo stimiamo vergogna; & all'incontro stimiamo, che saremo veri successori dell'antichi nostri, se defenderemo con la robba, è col Sangue il Som.

Sommo Pontefice, & habbiamo risoluto di volerli offerire, contro quelli, che vogliono opprimere, & disprezzare l'authorità sua, i denari, & le vite nostre, poitche stimiamo la gratia, & amicitia del Vicario di Christo: la lettera, che Vostra Serenità ci ha scritto, ci riprende di viltà, in-hauer così facilmente consentito al Papa, & noi stimiamo indegnità, resistere in cose tanto giuste alla Sede Apostolica: la nostra Republica fa conto grandissima delle Scomuniche & interdetti Ecclesiastici, per che quella Fede Cattolica, la quale si semina ne nostri maggiori, l'habbiamo sempre conservata nella medesima purità. Zelantissime insequitur.

¶ 24. Nelle difficoltà, le quali ci occorrono, in materia di giurisdictione Ecclesiastica siamo soliti di non cercare per Consultori, huomini tristi, & Apostati, che ci consultino conforme al nostro senso, mà Theologi di molta dottrina, & integrità di vita; & à Vesconi, & Ecclesiastici delle Città, possedute da noi, non vogliamo esser superiori, perche non sappiamo, che alcun Principe Temporale, habbia tal authorità giustamente, mà più tosto usurpata:

pata: Ma quãdo ci sia prinilegio Apostolico, non diciamo però, che il Papa non lo possa rinocare, quando si abusa di tal prinilegio, & se la Vostra Repubblica, hà ottenuto tal prinilegio dal Sommo Pontefice, è argomento, che nò hà tal authorità da se, mà Delegata; & che hà da dipendere da chi gli l'hà concessa, per non arrogarsi per naturale, & proprio, quello, ch'è precario, & accidentale: Sequitur.

15 *Noi all'incontro riconoscemo da Dio questo gran beneficio, che la nostra Italia, habbia in se il Papato, Maggiore di tutti gli altri Potentati, quanto è maggiore l'anima del Corpo, & il bene Spirituale, del temporale. Demum sic fantur; Religiosissimi Iaguenenses.*

16 *E minor male errare, che consigliar male ad altri, è l'indurre gli altri al medesimo errore; Onde poteva V. Serenità far di meno di scriuere quella lettera, & noi non siamo pentiti, d'hauer rinocato i decreti nostri, contro l'Oratorij, mà ben sentiam disgusto di veder la Vostra Repubblica tanto dura, in condescendere alle giuste voglie di S. Beatitudine, mettendosi à pericolo, di accendere per leggiero caggio.*

gioni, un fuoco in Italia inestinguibile.

17 Et profectò nì Deus sua miseratione occurrisset, Heù quot animarum collachrymaretur exitium ; legibus enim illis, à Serenissima Veneta Republica latis, pluribus Paternis hortationibus à Summo Pontifice effusis, pro debita illarum reuocatione, demù Venetis adhuc in ancipiti permanentibus, excommunicationem in Ducem, & Statutarios, Interdictumque in Republicam, totumque Dominium, publicandum Pontifex (intercepta tamè executione) decrevit: At quoniam rei pondus, maturiorem postulabat cunctationem, Conuocato Sacrorum Purpuratorum Concistorio, idem Pontifex consilium expetijt, censuræ an forent euulgandæ, an verò vlteriùs protrahendum expediret.

18 Itaq; re ad trutinam, (vt par erat) redacta, quamplures ex Eminentissimis Ecclesiæ Patribus, perorando votù Pontifici dedere, vt festinantissimè Spiritualia arma pararentur; idq; præceteris Pijssimis sustinuerè rōnibus, Dom: tunc Cardinales Colūna, & Cēsar Baronius, vir sanè præcellentis prudētiæ, & doctrinæ, qui enixis rationibus
Pon.

Pontifici patefecit, perperam diutiùs immorari, sed è vestigio pharmaca, præparanda ad mèdelam: *Sicut videmus* (aiebat doctissimus *Baronius*) *Patrem amare vincula, quibus à medico ligatur filius, frenesi laborans, sperantem, iisdem posse curari. Perge ergò Sancte Pater, quod capisti, in quo nemo te redarguere potest nimia festinationis, cum dicat Paulus ad Chorinthios Scribens, Ecclesiam in promptu habentem, ulcisci omnem inobedientiam, in promptu hoc illi faciendum precipit; tua uerò Sanctitas, in his diutiùs est immorata, scribens sapius, dilationes procrastinans, in hunc usque diem: Ruina hac in manu tua, dicam cum Isaiæ, erige collapsam prostratam, sc-pultamque Ecclesiasticam libertatem. &c.*

19 Et, licèt Dom. Cardinalis Veronensis Venetus, in eodem Sacro Collegio, Pontifici oppositum ostendere, toto nisu studuisset, arduam deliberationem contrà Venetos susceptam appellans, aliam à Pontificis Clementia dilationem expetens, utpotè quod in mora periculum nullum esset, rem potiùs in dies felicitàs cessuram, si eam perpendi adhuc locus daretur: *Ne Patria,*

tria, nè Ecclesia (Purpuratus Venetus dicebat) dicar defuisse, non ab re fore iudicauerim, si aliquot Selectiores viri, ex his nostris Collegis, ad hanc causam adhibeantur, qui tantum omnes audiant, eorumque propositiones discutiant, Venetos inualidis innitionibus demonstrent; Hac via sperandum foret, ipsos Saniora Consilia amplexuros: Noui Venetus, Venetorum ingenia, dum errant, nec errare se putant, edoceri cupiunt. Filios instruere, Paterna pietatis est: Quod Sanctitas vestra, de contemptu innuere videtur, tantum abest, ut Pontificiam auctoritatem contemnāt Veneti, ut nesciam, quis inter Italia Principes in hanc Sanctam Sedem, Studij, & pietatis documenta dederit haftenus maiora, his totis opibus, sanguine, vita, pro Ecclesia conseruatione profusis, eosdē idem acriter praestituros, haud diffido, ubi occasio se obtulerit; Eandem suspicionem, recentiori exemplo diluam; Quid enim Reipublica Veneta, in Sanctitatem Vestram reuerentiam; atq; obsequium magis testatur, quàm duorum vicissim Clarissimorū Senatorum legationes, Leonardi Donati in primis, in Principem postea electi,

Eti, deinde Patri Dodi, viri, & doctrina, & prudentia estimatione præstantissimi, qui cum Oratore ordinario, ad tuos, tanquam ad Christi Vicarij pedes prostrati, summa animi submissione, ut iterum audirètur implorarent, atq; etiam nunc precibus obtestantur. Ista profectò à spretu longè absunt, sed potius exquisita obedientia sunt inditia; Quare Beatissime Pater, aliquantulum adhuc si non dissimulandum, saltem differendum censeo, cum tamen Gregorius suadeat utrumq; ubi gravia imminet scandala: Differ Pater Sancte, habent parua magna commoda mora. Hac non tanquam Venetus, sed magis uti Cardinalis pronunciaui; Multum debeo Patria, sed multò plus Ecclesia, velim utriq; consultum, sed magis huic. Interea submitto me Sanctitati vestra, Patrumq; iudicio, quorū Consilia D.O.M. inuet, dirigat. secundet.

20 Hactenùs Venetorum causa perorata, vindicataq; fuit; At Columnæ & Baronij, quibus cæteri Cardinales (ut arbitror) adhæserunt, prævaluit sententia, fortassis fulti physico principio, Politico nimium adhærenti regimini, Quod medicari in valdè acutis, si
ma-

materia turget, eadem die oportet, tardare enim in talibus, malum est, teste Hippocrat. aphorif. 10. Ut proinde Sacrum Concistorium censuerit, Spiritualia Ecclesiæ arma, esse in Venetos comminanda; Itaque die 17. Aprilis 4. Inditionis 1606. Paulo V. Pontifice Papale Monitorium, in Valuis Lateranensis Ecclesiæ prodijt, quo Serenissimus Dux, & Senatus hortabatur, infra dies viginti, pro trina monitione, decreta, statutaq; illa irritare, Carceratosque in Ecclesiastica dignitate cōstitutos, Pontificis Legato, Venetijs degenti restituere.

21 At Venetis obtemperare dilantibus, Philippi III. Hispaniarum Catholici Monarchæ, Christianissimi-que Gallorum Regis Henrici IV. sedulitas (virisque assidujs legationibus, mox ad Pontificem, modò ad Venetos) concordie tesseram susceperat: Venetis obedientiæ præstanciam cōmendabatur Pontifici, Paternæ Charitatis præclara munia: Venetos Statuta abolere, utpotè contrà Ecclesiasticam libertatē; Pontificem censuras suspendere, suppliciter postulabant: Venetis Henricus belli exitum, bellorumq; incrementa, non defectura, præstendit; Philippus
 Pon-

Pontifici, copijs se non defuturum declaravit; Vtrisque tandem, Christi Vicario, validas profudentibus preces, ut tati discriminis causam, Pastoralis Charitate, cōgruenter adimeret: Itaque velis, remigio, Potentissimi Principes, Christiani Orbis potiora Lumina, Ecclesiastica libertatis, & authoritatis, tutelam suscipientes, Sedi Apostolicæ ope, Veneris autem consilio, non defuere, mutuoque Zelo, rem ad tranquillitatem reduci, sedulo operam navarunt.

22 Non prætereundum tamen, quantum præstiterit, Religiosissima industria, noster Hispaniarum Monarcha (posthabitis enim officijs, ad discrimina pacanda) methipsum prætulit in charitate, vires proprias Pontifici offerens, si opus exigere; Sic præceteris illius Regia epistola, Pontifici transmissa testatur: *Viendo tan empenada en el Colmo l' autoridad de V. Santidad, y de la Sede Apostolica, me he resuelto, de acudir a V. Santidad, y a la Sede Apostolica, como a hijo verdaderamente obediente a ella, con mi persona, y fuerza, y no quiero contentarme con menos, que declararlo, deste luego al Embaxador, que la Republica de Venecia, tiene cerca de mi persona,*

y juntamente lo he mandado escribir à los Virreyes mis Ministros , que me sirben en Italia, con encargar, que por su mediò lo entiendan los Potentados, que penden de mi , como mas particularmente se lo dirà à V. Santidad el Duque de Escalona , y este cierta V Santidad, de quien todo lo que me tocàre, me tendrà à su lado, &c.

23 Qua quidem filiali, Religiosa-
que oblatione, lætissime à Pontifice
suscepta, sic Philippo Respondit.

• *Sacra, Catholica, & Regia Maestà.*

La molta pietà, con che la Maestà
Vostra rappresenta in questi tempi, &
con efficacissimo esempio di Religione,
il suo legitimo titolo di Catholica, di-
mostra al Mondo, che è degno figlio di
Santa Chiesa, mentre ella invitando
gl' Auoli suoi, si muoua per puro zelo,
in queste Turbolenze ad offerirmi co-
me Vicario di Christo (se ben indegno)
la sua persona & le sue forze tutte, di
che la ringrazio in nome suo, quanto
posso, con aggradire io per me stessa
questa sua amorevolezza infinitamen-
te, facendone quel Capitale che deuo,
& tutto per reprimere, chi preuarican-
do pretendeua insidiare l'honore del
Signore, il quale sà, con quanta amo-
ria

*ritudine d'animo, io mi sia spinto in
 preualermi della Sferza Apostoli-
 ca, per ridurre quella Republica, à re-
 sspiscenza diuina, per destare la sua
 Misericordia, acciò che quei figli pas-
 sasserò dalle tenebre dell'ignoranza,
 alla luce della verità per la quale non
 temo abbracciare ogni martirio, già
 che lo Spirito consolatore abbraccia
 questo mio affetto, nella Sete Vniuer-
 sale ch' hò della Salute de tanti Popu-
 li: Vostra Maestà frà tanto si conser-
 ui felicemente, armato di quello Scudo
 della speranza, ch' assicura premio cō-
 degno à chi, s' appropria, come fà lei, la
 causa, che tocca al Seruino, & alla ri-
 putatione, di Santa Chiesa.*

24 Post tot planè discrimina, Dei
 auspicante clementia, res conqueunt.
 Vnius quidem anni circulo, (vt arbi-
 tror) editarum legum iustitia fuit ri-
 mata, censuris in sua firmitate, & robo-
 re permanentibus: Demum non sinè
 maxima Italiae, quin, & totius Chri-
 stiani Orbis lætitia, nec sine maiori
 Apostolicæ Sedis decore, Venetorum.
 que gaudio, disrupta pacis vincula, ite-
 rum cohæserunt. Vnica enim, eadem-
 que die 21. Aprilis 1607. Venetis venia
 elargita, Ecclesiasticonè ordini, sua

immunitas, atque libertas, restituta fuit, Apostolica auctoritate, quò ad hoc delegata, Eminentiſſimo tunc Cardinali Gioiosa, cuius memoria, ac spectata prudentia, hac pro re, perpetuò est recolenda.

25 Thesis quidem nostra, iam suscepta, solidissima manet, ut Ecclesiæ Immunitas, atque libertas, totis viribus, à Principibus foveatur, sic insinuante Caroli V. Iussu, cuius in principio huius *cap.* meminimus; Sic Philippi III. & Henrici IV. cura, ad Ecclesiastici ordinis, Sedisque Apostolicæ decus assumpta; Ità demum, Serenissimæ Ianuensium Reipublicæ, memorandis monitis, superiùs relatis.

26 Ex his planè, vsque modò relatis, nostræ mentis non fuit, illorum collimare Sententiæ, qui oscitanter putarunt, Serenissimam Venetam Rempublicam, in religioſitatis nostræ, quandoque incurrisse, Profectò tantum abest, ut hoc nos quoque asseueremus, ut potius oppositum, enixa protextatione obtestemur; siquidem ità è re esse, & citrà Sanctæ Sedis, Religionisque iniuriam fieri potuisse, Patres Veneri credebant, ideoque nec semel, Status contentiones, cum Sede Apostolica, habuerunt,

VL

reputé de anno 1309. sub Clemente
V. anno 1483. sub Sixto V. anno 1509.
sub Iulio II. semper tamen, in præstan-
tioris Religionis cultum, & gloriam
sua gesta dirigere.

27 In signum quidem, recolendæ
obedientiæ, toto Christiano orbî præ-
ponenda, Venetorum Respublica cê-
senda est, ipsa quidem, inter tot disci-
mina, rerumque inuolucra, constan-
tissimè nouit illibatam, incorruptam-
que Religionem, & Fidem in Sanctam
Sedem seruare, vt non modò Germa-
nicæ, Angliæque defectiones, à Vati-
cani Solio semper respuerit, sed ma-
gnanima pietate perhorruit; Obsequē-
tissima quidem, & Religione pollens,
contentionibus licet iam satis ultra
protractis, omnino deiectis, semper ad
Pontificis pedes, suppliciter, & humi-
liter se preuoluit.

28 Iam satis superque micat, ex
memorato Cardinalis Veronensis voto
Venetæ Reipublicæ, ergà Pontificem
mens deuota; pro Venetis quidem nil
expetiit, nisi sibi temporis angustias,
ad rectius consulendum prorogari, in-
ter tot planè varietates, Venetorum
Inclyta Religio, haud trepidasse digno-
scitur: Malo quidē Theologorum, Ca-

nonistarum; Iuristarumque consilio;
culpa est referenda.

29 Hi ambitione obsecati, veritatis obliiti, temeritate, & imprudentia, male factas, damnatasque opiniones, ad aures foras se vellicandum meditatas, concinnabant, vt demum irreparabilem cladem, Serenissimæ, Illibataeque illi Republicæ properarint. Quid mirum, si dissipatae Venetorum cogitationes fuerint, quod rectum non habuerint consilium? *Proverb. 15. vers. 22.* At veritatis luce, quàm primum illis aperta, Sacros Pontificis pedes, velut an auctissimi filij, exquisierunt ad veniam; Hucque pertinet scire, *quantum inter adulationem, & sana consilia intersit*, vt dicebat *Gallus Britannus, in sua secretissima Instructione, ad Federicum V. electorem §. 1.*

30 Fatear de Veneta, quod de Romana Rep. Imperator asseruit in *l. unic. C. de Inst. Cod. Confir.* ò felix, atque inuidenda Venetæ Reip. conditio, vna planè in toto Terrarum Orbe prestantissima, Prouida, Prudens, Ecclesie Clypeum, ac munimen. Estò perpe-

**De Regia Protectione, de condi-
gno largienda, ad fauorem
Ecclesie, suaque liber-
tatis, & immuni-
tatis; & Qua-
re.**

C A P. XIII.

IN prædicto cap. Ecclesiasticam
libertatem, & immunitatem,
à Religiosis Principibus, Religiosis
rationibus fouendam esse præsten-
dimus; Modò autem, Politicis quoque
principijs, ac de condigno, eandem fo-
re protectionem suscipiendam demò-
strabimus; Et primò quidem, nam Re-
gnorum, & Imperiorum omnium ba-
sis, ac fundamentum est Religio, hæc
illa facit diuturna, vt præsentis nostra
tractatione, superiori cap. 4. probaui-
mus; Sed Religionem Ecclesia nutrit,
sustine, & fouet; Ergò Ecclesia, velut
causa causæ, causati causa est.

2. Secundò, quia hæreticos Eccle-
sia cohibet, damnat, ac dispergi curat,
vt Catholica Religio, in puritate ser-
uetur; Sed hæreses coercere, publicæ
serenitati collimat; Ergò tranquillam

Reip. tesseram, ab Ecclesia recognoscimus.

3 Consequentia, velut à suis antecedentibus partibus deducta, manifestissimè patet; heretici enim, non id absolutè pertentant, ut Religio violetur, sed ambitione accensi anhelant, ut politicus Reip. status, nouitate doctrinarum, contentionibus, seditionibus, fædorumque morum suggestione, evertant, ac perdant, teste *Param. de orig. Sanct. Inquis. lib. 3. tit. 3. cap. 7.* & alias, hac nostra tractatione, damnatissimi *Lutheri* verba retulimus, ipse inquam in *proham. 1. ad Corinth.* affirmat, quòd inducta hæresi, statim luxus, auaritia, scortatio, æbrietas, contentio, & cætera id genus vitia, in Rep. grassantur, profanissima quoque vita, contemptus omnis ordinis, & epicurea profanitas bacchatur.

4 Tertiò, cæteris omissis, CHRISTI, & Ecclesiæ præcepta, Populos in Officio continent; Vnde Politici quidam, tantum putarunt esse ex Religione sumendum, quantum ad retinendos in mansuetudine Populos oporteat, contrà quos inuehit *P. Vasquez ad D. Thom. in 1. part. quest. 2. artic. 3. disput. 10. cap. 1. num. 1.* qui huius gener-

neris Politicos, Atheos appellat ; Sed continere in officio Populos , idem omninò sonat , ac tranquillum Reip. Statum custodire: Ergò de condigno iustitiæ , Ecclesiæ à Temporalibus Principibus,tribui plurimum oportet.

5 Omittamus ad argumenti comprobationem, furta, homicidia , adulteria ; hæc enim Ecclesiæ præcepta prohibent, & temporalis Maiestas coercet , cùm ipsius quoque legibus aduersentur: At si sola Cæsaris lege verarentur,profectò frequentius Remp.fèdarent; Vt proindè , eadem Imperialia iura , ad Politicum Reip. regimen ædita , Ecclesiasticis suffulta viribus, strictiorem firmitatem obtineant , rariori excessu.

6 Hæc inquam omittamus, beneficia recensendo, quæ temporalis Reip.ordo, absolute ab Ecclesiæ præceptis recipit: Et primò quot essent in Rep.viri, qui Dei , & Religionis obliti,scdissimam vitam exciperent, vitijis, & Sceleribus compactam , si Ecclesiæ saluberrimum præceptum aboleretur, quo vnica saltem vice, singulis annis, peccata confiteri, & Sanctissimo E-V-CHARISTIÆ apulo refici, omnes Catholici, strictissimis compelluntur censuris.

7 Ieiunij quoque præceptum, nostro collimat instituto; hoc plane corporalia vitia comprimuntur, & congestæ ab intemperantia repletiones, frugalitate reparantur; Hoc etiam tranquillum Reip. Statum respicit: Non enim ignoramus, quot vices ex immoderato luxu, & ebrietatibus, ruinæ tam publicis, quàm priuatorum rebus paratæ sunt; Vnde *Pythagoras* dicebat; *Primum luxum Ciuitates ingredi, deinde saturitatem, postea contumeliam, postremo exitium*; vt saltem crediderim, quòd longè plurima in Ciuitate crimina numerarentur, nisi sobria multorum dierum vita, in temperantia ducta, alijs obuiasset: Crapulæ, conuiuia, luxus; quærimonias, maledicentias, rixas, & scelera cuncta prouocant, ac valut omnium vitiorum catena sunt; Hæc Cæsaris gladius cohibet, illa verò (in quibus malorum causa est,) ab Ecclesiæ præceptis, in ieiunio temperantur; Ergò ab Ecclesia, hac ratione, Politicum commodum temporales Principes fortiuntur.

8 Quid de damnato ab Ecclesia concubinarum asseuerabimus? hunc Cæsaris leges non prohibent, quin meretrizari sinant; & conuersò ipsa in concu-

bi-

binarios, anathematis iniicit gladium, ut fateamur oporteat, Ecclesiam hac ratione temporali gubernio, mirum in modum conferre: Si enim deperditos in concubinato viros, illorumque iacentes, compactosque in vitio animos spectemus, hos comperiemus, sepiissime sibi ipsis exosos, desperationi proximis, ad sedandum mores aliorum procliuos, ad viros honestissimos sibi affociandum intentos; inuidos, iuratosque hostes illorum, qui eodem non inuoluti vitio, animi potiantur serenitate; denique rapinis, malisque artibus propensi, pluribus insidiantur, totique Reip. molesti sunt, atque infesti.

9 Sed alia praeter Politica ratio, qua Ecclesiae plurimum deberi profite-mur, quod concubinarios cohibeat, illaque est; nam hoc medio, ad iustas nuptias Populi inuitantur, unde postea, legitimis hominibus Resp. repletur, non velut concubinatorum, ex quo plerumque proles suscipitur infecta, imbellis, & incostans *Can. si gens Anglorum* 56. *distinct.* noster *Andr. in. cap. 1. §. naturales, tit. si de feud. defunct. milit.* Adeo ut Henricus Imperator accere illos consueverit à publicis militaribus certaminibus, qui auos, at-

rauosque suos, ex iustis susceptos fuisse nuptijs, ostendere nequibant, teste *Alciat. lib. 1. Pereg. cap. 8. & Petr. Gregor. Gothorum memorat morem, quo naturalibus, commercium cum legitimis habere vetabatur, tract. de Rep. lib. 7. cap. 7. nu. 2. Hinc Virgilius Aeneidos IX.*

————— quem serua lycimnon
furtim.

*Sustulerat, vetitisque ad Troiam
miserat armis.*

10 Demum, diligendorum inimicorum CHRISTI præceptum, ab Ecclesia assidua cura fidelibus insinuatū, quid aliud præferret, quàm charitatem, & concordiam inter Cives, vt à sanguinarijs vkionibus, quàm possibile sit, hoc Euangelico pioque medio distrahantur; nè dùm ad animarum salutem, sed ad Reip. profectum? Quot iurgia, quot cædes, domorumque diruptiones, & familiarum exterminia euenissent, nisi Euangelica huius præcepti prædicatio, sepius hostiles temperasset furores?

1. Memor sum clarissimi, facundissimi que Concionatoris, Admodum R. P. Magistri Ioseph Grossi Placentini, ex Illustrissima familia, Seruorum
B. M.

B.M.V. qui cum anno 1677. in Templo Constantinopolitano huius Ciuitatis, Quadragesimalem cursum, summo omnium applausu consumasset, præcæteris, ita hostem diligendum fore efficacissimè suadebat, ut eadem concionis mane, manus ad tranquillitatis tesseram sibi dederint, duo nobilissimæ familiæ, que irreconciliabili inimicitia detentæ, mutuo studebant exterminio; Itaque quod plurimum Ciuium Magistratum præcepta, amicorumque diligentia in annis adhibita, non peruenerant, instanti vnus Apostolici Concionatoris, suauissima verba penetrarunt.

12 Porro ea etiam, quæ infulsis Politicis displicent, utpotè Sæcularium largitiones, & donationes in Ecclesias, assidua Templorum erectio, & multiplex Religionum numerus, idemque Religiosorum, Reip. prodesse, arbitramur: Hæc enim, licet sæcularium opes, & Temporalis dominij robur, attenuare videantur, res tamen aliter se habet.

13 Etenim Religione, & pietate abstracta, iuxta quam de fide habemus omnia Dei esse, & ad ipsum reuerti omnium Conditorum, velut ad suum

Prin-

principium decere; si puram spectamus Politicam, tantum abest, ut Resp. detrimentum aliquod sentiat, quòd Ecclesiarum opibus polleant, ut potius eius adaugeat dignitatem; *Arist.* quoque *vir ethnicus 4. eth. cap. 2.* profusiora ad Templorum fastum donaria commendat. Quò enim ditiores, quò magnificæ, quò etiam numerosæ Ecclesie sunt in Ciuitate, eò Religione, & pietate, supra cæteras præstare, & peculiari quadam nobilitate coruscare gloriabitur.

14 E conuersò autem, maximum Reip. præiudicium parari credimus, si libera opium administratio, à Sanctissimis tributa legibus, ad *tex. in l. in re mandata. C. mandat.* in Ecclesiarum odium coarctaretur, contra Sanctam per Imperatorem in *l. 1. C. de Sacrosf. Eccles.* quam ad correctionem veteris iuris manasse, aduertit doctissimus *Anne-Rober. rerum Indic. lib. 2. cap. 2. fol. 334.* ubi alia multa, eruditissimè de more recenset; liberi enim arbitrij pars, & commercij præcipua ratio, inter Deum, & homines, scdissimè violaretur.

15 Nec temporali rerum commercio, detrahi tantisper dicitur, quòd opes

opes in Ecclesias tranleant, vt potius
oppositum mihi, ex eo persuasum sit,
quòd Ecclesia nec opes diglutiit, nec
illas citrà priuatorum Ciuium com-
modum, & participationem consumit;
Sicut enim priuatus rerum Dominus,
vt corpus induat, cibarijs sustineat, &
quandoque, vt illicitis incumbat, suas
consumit pecunias, quibus tam licita,
quàm illicita, fouentur commercia;
Ità Ecclesia, cùm nec guttur habeat,
quo pecunias, ex suis collectas opibus
intrà viscera reponat, opem licito dū-
taxat commercio, vberius præbere vi-
detur, illarum erogatione in egenos,
vel vt Ecclesia ipsa, speciosissimis sup-
pellectibus exornetur: Hinc Mercato-
res, aurifabri, artifices, cæteri; huius
generis homines, magis Ecclesiarum,
quàm priuatorum pecunijs proficiunt.

16 Hac etiam ratione, plurimorū
Templorum erectio, Remp. nec lædit,
quin illi proficua sit: Omittamus par-
tem moralem, vtpotè vberrimum Re-
ligionis cultum, quem nos in potiori
causa habendum censemus, cum Sa-
lomone segloriente, quòd ad Dei ho-
norem, Templum extruxisset mirificū
Reg. 3. cap. 6. cum *Arist.* inquit, eas
præstantiores esse expensas, quæ ad
Temp.

Templa extruenda erogantur 4. *ethic. cap. 2.* cum Iustiniano Imperatore, à quo cunctis, libera largita fuit facultas, Templa construendi, sola Episcopali licentia postulata, *anth. ut nullus fabri- cet, collat. 5.* & cum Gratiano in *Can. futuram 12. quest. 3.* cuius meminit *Iu- dian. Patric. Const. 61.* & *Iuo in decret. p. 3. cap. 4.*

17 Omittamus inquam partem moralem, & materiale, temporalem- que tantum perpendamus; & profectò constabit, non modicum Reip. com- modum, ex assiduis Templorum ere- ctionibus parari: Innumeri enim Ci- ues, humilis præsertim conditionis (qui alioqui ociaerentur) utpotè Cimentarii, fabri lignarii, lapicide, vectores, insu- per Sculptores, Pictores, cæterique si- milis, horum edificiorum causa, labo- ribus impliciti, cum suis sustentan- tur familijs, vnde simul rerum com- mercia, vberiora efficiuntur: Post hæc autem, quid aliud actum est, quàm Sa- crarum ædium lautissimæ mantiones, ad diurnam Civium recreationem ex- tructæ, quibus oculi, munificentia, au- res autem sacris concentibus depascū- tur, mores demum, ad animarum, & Reip. utilitatem, diligentissime coluntur

18 Inquieti Politici, præiudiciū in tribus potissimum sistere contendunt: Primò quòd Ciuitatis situs, velut ab Ecclesijs præoccupatus, ad commodam Ciuium habitationem, vel de presenti, aut de proximo, non suppetat. Secundum, nam quòd Ecclesiarum frequentiores sunt, eò crebriora crimina, tutius parantur, Ecclesiarum securitate. Tertium quia, tale posset aduenire tempus, quo Tempia ipsa, Cēnobique, interni, aut externi belli tempore, apta sint hostibus opem ferre, si in his reciperentur, vel castrametarentur; sed hæc, hæc, & similia, chimerica sunt Politicorum adinuenta, omni bono destituta, sulcro, si cuncta in concreto, & ad praxim reducamus.

19 Primum siquidem est ridiculū, nulla enim Italiae, & fortasse Christiani Orbis Ciuitas (Roma excepta) Magnificorum Templorum, & Cēnobiorum numerum ostendat quàm Neapolis (exquisite pietatis suæ, præstantissimum testimonium) ac non adhuc vidimus, quempiam bona baiulasse sua, habitationis angustia, quin omnes, aut Palatij, aut mediocris domibus, aut diuerforijs commodissime regi. Verum estò, quòd Ecclesiarum copia, Ciuitatis

is situs adeò præoccupetur, vt Ciuium commodam habitationem non capiat, quis, Ciuitatem in vno, vel pluribus aptioribus angulis, siue in proximis, annexisq; suburbij amplari, nouis prohibet edificijs? & hoc planè illius decus, & publicum simul dilataret commercium.

20 Secundum verdè de faciliore, immunitate, delinquentibus parata, abominandum sanè, continet argumentum, nè mirari vehementer desinam, quod Pseudopolitici, vt publico occurrant commodo, rigorosa facinorum coercionem, statum Dei iura, & publicum metipsum commodum, temerare minime vereantur; pro quo, hoc in mediū proferatur argumentum: Publica utilitas, in ipsa Ciuium felicitàte consistit; Sed Ecclesiarum immunitas, pro honore Diuinæ Domui debito, Ciuium respicit felicitatem, vt in flagitijs collapsi, securitatis habeant loca; Ergò in publicam irruit utilitatem, qui suis Politicis adiuuentis, Ecclesiarum immunitatem, tentat imminuere.

21 Id verò, quod de Ciuibus diximus, ipsos quoque Politicos, similis excogitantes, aut consulentes, complecti sciunt, vt merito metueret eos decess

ne

nè quid tale ipsis, posterisq; eveniat, p
quò offēsa immunitate, potiti, aut ab il
la, velut indignos arceri cōtingat; Sepē
enim, Divina permittente iustitia, in
ea incidimus crimina, pro quibus in
alios ferocissimè urruimus, vt iure nos
tām anxie zelatos fuisse pēniteat.

22 Obstacleum autem, de impu
nitis excessibus, Ecclesiastica immu
nitatis prætēxtu, parum confert nego
tio; Adagium enim, vt expedit Reip.
crimina puniri (de quo in sequenti li
bro in Principem Prouidum, sermo
nem, Deo dante, instituemus) nec in to
tam, absolutèque Reip. salubre est; Si
quidem si cuncta omniò crimina, ad
proportionem puniremus, repentè Ci
uitas, crurum, suppliciorūq; area eua
deret; & tamen, si *Senes. credamus, lib.*
1. de Clem. non minùs turpia sunt
Principi multa supplicia, quàm Medi
co assidua funera, videtur enim super
aliorum sanguine, & necesse gaudere,
istaque ratione, frequens suppliciorū
irrogatio, quàm potest, ferri non de
bet *Keckerm. lib. 1. System. Politic.*
cap. 17. vndè *Ouidius* pangit 2. *Trist.*

*Si quoties peccant homines sua
fulmina mittat.*

*Iuppiter, exiguo tempore inermis
erit.* Ergò

Ergò ut frequentissimis occurratur delinquentium supplicijs, plausibile, & Politico regimini, specificum remedium est, ipsa Ecclesiarum immunitas, qua honestissime rariora sunt Carnificia: Deusque faxit, quòd hac tantum æquissima ratione, impunita sint in Republica scælera.

23 Tercium tandem motiuum, ut Canobiorum ædificia, Reip. exitiosa sint, præsertim lauta, atque robusta, quasi interni, aut externi belli tempore, aptam opem hostibus præstare valeant, pariter fragilissimum reputamus. Cum enim interni, seditiosique belli fugio, aut hostium inuasionibus Reip. vexatur, Seditiosos Cives, hostesque ipsos, in aliquo Cenobio, quanquam fortissimo, castrametatos optarem: illos inquam tunc disperdere, facillimū censemus, velut enim mures essent, sua sponte lignario seclusi carcere. Non, fossata, antemuralia, propugnacula, portes, armorum arcem, armamentaria, cuniculos, contrarios cuniculos, secretos comæatus, tormenta ænea, aptaque pro eis loca, cæteraque similia in Cenobijs haberent, sine quibus trucidari, expeditissime possent; Deludenda ergò est memorata Politica suspitio, nisi dum-

dumtaxat, cum extruendi Cēnobij colere, prædicta, Castrorum more constructui conspicerentur.

24 Præterea nullum ad suspicatum effectum discrimen constituimus inter lauta Cēnobia, & magnifica priuatorum ædificia; Vnde si hæc, decus Reip. inferre omnes consensunt, & à cunctis Politicis, velut Ciuitatis ornamenta commendantur, omni prorsus meru posthabito, illa fortius magni habenda sunt. Ethnicis enim legum latores, ut Sacra loca ampliora construerentur, priuatorum vendi, atque diripi ædificia iubent, ad *tex. in l. si quis sepulcrum, ff. de Relig. & sumpt. funer.* Modò autem procaces Politici, qui se Catholicos profitentur, magnifica Tēpla, & Cēnobia, in Reip. exitium vergere conspirant.

25 Non omnino extrà rem censui breuissima periodo, celebriora priuatorum ædificia, hanc Neapolis Ciuitatem exornantia recensere; Omittimus Regium Palatium, ab Excellentissimo Onnatæ Comite, olim huius Regni Moderatore resectum, ac etiam Archiepiscopalem eodem, ab Eminentissimo olim, Archiepiscopo Ascanio Philomarino, S. R. E. Cardinale, ex integro

gro extructam; his, inquam, omiffis, vel
 lūr peculiari mentione non indigen-
 tibus, præstant præceteris Palatia Ex-
 cellentiffimorum, & Illustrium, Prin-
 cipis Hostiliani, Ducis Magdalunen-
 fium, Ducis Bouini, Ducis Grauinæ,
 Principis Cariati, Dom. D. Ioseph
 Spinelli; Principis Sancti Seueri, Prin-
 cipis Sancti Boni, Principis Abellina-
 tum, Ducis Thoræ, Principis Collium,
 Principis Arizæ, Ducis Andriæ, Prin-
 cipis Roccelle, Ducis Perdisumi, Du-
 cis Sanctæ Agatæ, Ducis Turris, Du-
 cis Sancti Angeli, digniffimi Regiam
 Cancellariam Regentis; Ducis Dianj,
 eodem dignitate præstantis, Domini
 mei Colendiffimi; Ducis Fluminis,
 Ducis Atri, Comitis Molæ, Marchio-
 nis D. Io. de Vandedein; Nobiliffimi
 Consiliarij D. Antonij de Ponte, Iu-
 risconsultiffimi, Dom. Laurentij Gras-
 so, & Circumspecti, honorabilisque
 viri, Dom. Ioseph de Fælice, qui verò
 quàm fæliciffimus est, conspicui Pa-
 larij sui fruitione: In suburbijis verò,
 ameniffima, lautaque sunt, præsertim
 illa Excellentiffimorum, & illustrium,
 Principis Bisiniani, Principis Montis
 Militum, Ducis Iuuenatij, Principis
 Noyæ, Ducis Siani, & Gasparis de Ro-
 mer,

mer, præter illa, quæ Paufilipp i Oram, mirum in modum exornant, inter quæ præstant, Palatia Excellentissimorum, Principis Hostiliani, & Principis Cafertæ.

26 Denique de Religiosorum eximia multitudine, cura suscipienda non est, illam enim, potius ad Reip. Politicum statum, commendasse reperio Carolum Magnum apud Sigon. lib. 4. de Regn. Ital. dicentem *Si Dei Sernis, magnificentiam nostram imparimur, eorumque studijs libenter obsequimur, id nobis, ad Augustalis Excellentia culmen, proficere credimus, & alibi legimus apud D. Bernard. Senens. in. 16. Serm. de Evangelio eterno*, quod ad officium Principum spectat, Religiosos fouere ordines, nonos in suam conditionem introducere, & curare, ut introducti, & veteres, in regulari disciplina contineantur, à relaxati, à suis prælati reformentur, ex hoc enim temporale illis redundat commodum.

27 At si id etiam concederemus, quod inter regulares viros, plures adsint relaxi, & improbi, considerari oportet, quod nisi Religionis claustra petissent, Reip. molestissimi extitissent; Persuasum namque esse docet,

vota, & habitum, ipsos in officio tan-
 rispèr saltem continere ; Vnde si coa-
 ctione ista improbi, sine illa pessimi fo-
 rent; Vt merito hoc etiam à Rep. gra-
 tissimè suscipiatur oportet, quòd viri,
 si alioqui infestos, monasterijs luctu-
 sos habeat, & prae obedientiae vinculo,
 velut exules, permanentis habitationis
 loco haud potiantur.

28 Arduum tamen, nimisque gra-
 ue foret, si cuiusvis generis Religiosi
 viri, status negotia susciperent, & Re-
 belliones, seditionesque in Principe
 molirentur, quo casu, quid Ecclesiasti-
 cos, Sæcularesque Præpositos deceat,
 infinitus Authorum numerus insinuat,
 eos autem, hic referre non censuimus,
 quin consultò omisimus.

29 Vltimò huic nostro instituto
 finem imponimus, hac certissima pro-
 positione, quòd si ex memoratis hoc
 loco rationibus, Politicum, & tempo-
 le regimen, fomentum ab Ecclesia re-
 cipit, par videtur, quòd Ecclesia ipsa,
 suæque libertas, & immunitas, velut in
 officij remunerationem, Regale Sen-
 tiat protectionis præsidium, & in-
 crementum, nèc aliter, quàm de con-
 digno, iuxta tex. in *l. Aquilius Regu-
 lus, ff. de donat. ac in acceptorum be-
 nefi-*

ficioꝝ quãdam permutationem;
iuxta *tex.in l. sed si lege, §. consulti, ff.
de pet. hered.*

30 Si quid autem tale contingeret,
quod verè tranquillum, politicumue
Reip. Statum perturbaret, Ecclesiasti-
cæ libertatis, & immunitatis causa; tũc
Sanctissimus adeundus est Pontifex,
ab eoque remedium decet implorari;
Incommoda, absurda, publicas quæri-
monias, latas culpas, & similia, pro
negotij qualitate, supplicibus, non ve-
rò inflatis artibus exponendo. *Hac*

*enim Apostolica Sedis summa
præstantia est, ut nullam
ab homine armato, aut
tumefacto condi-
tionem acci-
piat.*



*De eadem Ecclesiastica libertate, Immunitate, & Auctoritate, ab Ecclesia Venerandis Prasulibus protegendâ ;
Et quomodo.*

C A P. XIV.

1 **S**I quę maximo cordis mærore percepi , aperire temporũ æqualitas indulgeret, conquæri de horum calamitate non desinerem : Percepimus siquidẽ in nonnullis Orbis Regionibus (ab his nostris planè remotissimis) in quibus Religio, sub pijsimo temporali Principe , Ecclesiasticæ Immunitatis præcipuo vindice, fulget, Ecclesiasticam libertatem , & immunitatem ex appposito conculcari , quodque iniquissimi depressores (violatis Ecclesiæ iuribus, & Principis deuoto cultu) se sic egisse, laudemque culpa , meruisse gloriantur.

2 At enixè quoque rogarem, Illustræ Ecclesiarum Patres, nè spatijs Ecclesiasticæ auctoritatis excessis , protinus è concordia, ad iurgia dilabantur,
con-

contententes super ijs, quæ Petri sunt, quæuè Cæsaris; Sæcularia quidem negotia caueant auocare, nè mutua inde altercatione, commistis iam temporalibus cum spiritualibus, Ecclesiasticos è decoris culmine deiici, sæculares verò conscientia inuolucris præpediri intueantur, donec ea quæ Dei, ab ijs, quæ Cæsaris sunt, discernantur.

3 Potissimum verò eisdem rogatos esse optarem, ne ordinum gradus (ut plerique faciunt) tam facile conferant, neuè censuras tam lubricè comminentur; utrumque planè scandalis, & contemptibus viam aperit; etenim si largiendorum ordinū pronitas vigeat in Prælatis; quæ res facilior ad festinanda discrimina, inter Ecclesiam, & temporale regimen erit?

4 Plures adsunt, qui insigniri ordinibus ambiunt, utpotè qui ad facinora propensi, eligant sub vmbra Petri audaciùs, tutiusque peccare; hinc scandala, crimina, contemptus suboriuntur; temporales enim Ministri, ob quorundam Prælatorum segnitie, huiusmodi homines, ad reipublicæ salutem diripere, ferè prouocantur.

5 Multi etiam id ipsum enixè po-

G 2

flu-

stulant, quippe qui suas, suorumque opes, exquirant sub eorum velamine, à iustis contributionibus immunes reddi; quò fit, vt fracto, spretoque charitatis vinculo, pauperrimi agrestes viri, cuncta onera sustinere, vltra virium mensuram compellantur. Hinc rursus contentiones, contemptus, quærimoniæ.

6 Maturissima itaque cunctatione inquire opus est, quo animo quis insigniri postulet, per uigilis sanè super hoc à Venerandis Præsulibus cura suscipienda est; Et profectò inuenient, paucissimos sacris condecorari Ordinibus anhelare, vt securiorem statum ad animæ salutem peterent, superque his paucis præesse longius deceret, memores, *satiùs sanctiusque esse, super paucis, & bonis: quàm super multis, & malis dominari.*

7 Dignissima sunt ad propositum, verba *Stanislai Hosij Cardinalis*, qui in confessione Christianæ fidei, tit. de Sacram. Matrim. fol. 689. inquit: *Ordinum Sacramentum, ad Prudentiæ virtutem refertur. Quandoquidem (ipse dicit) fidelem esse seruum, & prudentem oportet, quem constituit Dominus super familiam suam. & tract. de ministr.*

nistr. Sacr. Ordin. fol. 650. Episcopos monet, ut in ordinibus largiendis: *Omnes* (idem *Hosius* loquitur) *inspiciant, cunctaque speculentur, ac diligenter ostendāt, quomodo vitam quisque suam instituat, & ad idem plura ponderat, P. Homob. de bon. tract. de human. vit. stat. par. 1. cap. 20. num. 2.*

8 His fermè rationibus, perperuis esse laudibus efferendū censemus, Eminentissimum Neapolitanū Antistitem D. Innicum S. R. E. præstantissimum Cardinalem, ex Illustrissima Caracciolorum, Parthenopæa Prosapia; talem planè ipse adhibet cunctationem in largiendis ordinibus, ut nullus ad Sacrum Ecclesiasticorum ordinum fastigium prius eleuetur, nisi plurima probitatis, & idoneitatis suæ signa præstiterit.

9 Quid amplius? Idem quoque Eminentissimus Antistes, ad Animarum, potissimum tamen ad Ecclesiastici Ordinis profectum, sacrorumque rituum obseruantiam, anno 1668. de mense Aprilis, proprio ære; Venerandam Patrum Missionariorum Congregationem, in hanc Ciuitatem introduxit, de qua dicere, aut nihil, aut multa oportet: Hanc in Gallia constat fuisse

institutam à Venerabili Patre Vincen-
tio de Pauli anno 1625. hæc sæculari-
bus clericis viris selectis, probitate, &
doctrina præstantissimis pollet; Hi Re-
gulis subiacent suis, eas servant quàm
religiosissimè, asperioraq; Regularium,
& Monachorum instituta æmulantur:
Planè gaudius sum, quod exemplarem
horum Patrum probitatem, & præstan-
tiam, extollere (vt par est) studuerit,
*Admodum Reuerend. Dom. D. Hiero-
nymus Borgia*, olim in Sæculari Pale-
stra, caularum orator clarissimus, mo-
dò autem Clericalis disciplinæ, & mo-
destiæ exemplar, ipse inquam in sua
*Epistola Dedicatoria, ad Diuum Frã-
siscum Salesium, 4. part. legalium in-
uestigationum præfixa*, de eisdem Mil-
lionarijs Patribus loquens, sic fatur. *Hi
etenim, Consuetudine suauissima, Cha-
ritateque dulcissima, & omnigna eru-
ditione præditi, dum suum exprimunt
Venerabilem Patrem, & Institutorem,
quot sunt inter nos Missionarij, tot sanè
Francisci Salesij diuersantur.*

20 Horum Missionariorum pijs-
simi labores, ad tria præsertim reducun-
tur: Primò Euangelicam prædicationē
certis anni mensibus, sedula charitate
disseminare, potissimum inter rudes,
du-

duræque ceruicis; Vnde oppida plurima, feruida expectatione, ipsos expectant; haud tamen quidquam, nec ad victum petentes, sed proprijs sumptibus, frugalitatem sectantes, ad hæc exercitia detinentur.

11 Secundò in eorum domibus nulli hominum ingressus extat occlusus, præsertim ijs, qui diuturnis conscientie stimulis defatigati, demum (Deo inspirante) generaliter cupiunt confiteri. Hos excipiunt, proprijs expensis alunt, enixa charitate stimulant, inquirunt, eisdem præseruantia monita suggerunt, denique ad Spiritualem vitam renatos dimittunt.

12 Tertiò denique, singulis Ordinationum temporibus, cunctos antea initiandos recipiunt; eis proprio ære alimenta ministrant, ministerij celsitudinem, & Sacerdotij maximam dignitatem ostendunt, ad sacras cærimonias erudiunt, & cum eisdem potissimas morales controuersias instituunt; Itaq; decimo die excessso, mirabilissima methodo, Ordinandorum probitas, & habilitas experitur: Quod nisi fiat, præuior horum Reuerendissimorum Patrum testimonio, haud quidè initiandi admittuntur, utpotè quibus ad mentem

Domini accessuris , nuptialis non sup-
petat habitus.

13 Hinc fit , vt Reuerendissimus
Neapolitanus Clerus , suprà cæteros
aliorum locorum præstet , & fulgeat;
Viros enim selectos habet, ac velut au-
rum in fornace probatos. Liquidòque
reperimus, aut nunquam, aut rarissimè
de eo scandala euulgari, quæue contin-
gunt à Clericis patrari crimina, extero-
rum fore excessus.

14 Rursus, si contemptus, & quæ-
rimonias , vt par est , Illustribus Præ-
sulibus cordi esset auertere , Spiritua-
lium armorum vsus, vt potè censurarū,
maxima cunctatione foret exequen-
dus; Si enim præcepta urgent , nè tem-
porales Principes, temporalia arma in-
iustè, inconsultòque suscipiant, quid de
Spiritualibus dicemus ? Hæc inquam,
cum digniora, & penetrabiliora sint ijs
quibus Regna subiugantur , eò matu-
riùs tractari oportet, quippe quod ani-
mas afficiant, & interimant , vt meritò
pænarum maximam , & reginam , ex-
communicationem communiter appel-
lent, à Christo sub clauium potestate
constitutam , velut spirituale gladium,
& Ecclesiasticæ disciplinæ neruū pro-
fectò salutarem, ad populos in religio-
nis

nis officio continendos. *cap. dilecto 6. de sent. excom. in 6. & cap. corripian- tur. 14. q. 6.*

15 Sobriè igitur huiusmodi arma sunt mouenda, non temerè, indiscretè, aut præcipitanter, *can. reprehensibilis 16 de appellat. & can. non in perpetuū 23. q. 3.* ibi *Dum præcípites, quasi ad emendandum ruunt, & gloss. final. aper- tius hoc præceptum edocet, ne Præ- sules sint ad excómmunicandum præci- pites. Virtus autem lenta est. & omniū percuntatrix.* cui collimat *tex. in can. inter hac. 33. §. velox. de panit. dist. 3.*

16 Hæc omnia ad thesīm nostram pertinentia, statuta reperi in *Sacrosã- cta Tridentina Synodo sess. 25. cap. 3. de refor.* his verbis: *Quamvis excommu- nicationis gladius nervus sit Ecclesia- stica disciplinæ, & ad continendos in Officio Populos valdè salutaris, sobriè- tatem, magnæque circumspectionis exer- cendus est; Cum experientia doceat, si temerè, aut lenibus ex rebus incutia- tur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parare, quàm salu- tem.* Itaque pro non vulgaribus rebus, causaque diligenter, & magna nãturi- tate rimata, censuras ab Episcopis inij- ciendas, Sancta Synodus statuit.

17 Quinimò, in eo etiam prudenter Ecclesiarum Præsules decet se gere-
re, vt si prospexerint, excommunicatio-
nem vtilitatem vllam fore allaturam,
quin, & suspitio vrgeat, quòd Faraonis
instar, persona excommunicanda ma-
gis induraretur, tunc censuris super-
sedere, & ad blanda recurrendum mo-
nita melius reputatur, vt his alliciatur
peccator, non asperis irritetur, magisq;
contumax efficiatur; Præceptum hoc
politicò. religiosum edocet doctis-
simus *Couarr. in cap. alma mater part.*
1. in princ. num. 10. qui ponderat tex. in
can. prodest. & in can. hoc tamen 23.
quest. 5. locum D. Thoma in 4. dist. 18.
art. vlt. sub q. 2. & doctrinam Abbat.
in cap. Ab excommunicato de rescript.

18 Canones itaque, & Doctores in
hac propria specie, festinantiam appri-
mè damnant, quin iura etiam ciuilia
à festinantia cauendum monēt, illamq;
puniunt in *l. tutor qui repertorium, §. si*
tutor ff. de administr. tutor. in his po-
tissimum, quæ iustitiam decet redolere;
festinatio enim iustitiæ nouerca est, te-
ste *Card. in clem. Pastoralis, §. Verum*
in princ. de Iudic. & congruit illud
Euripid.

Io: Leonardi Rodoerij 155
Celeritas non iustè agit.

*Tarda consilia efficiunt multa
sapienter.*

19 Hæc rogarem , vt exciperent
Ecclesiarum Præsules , vt immunitatis
tessera laudabilius vindicaretur : Hęc in-
quàm si rectè perpendent , innumeræ
contentionum causæ adimerentur ;
actus quidem humani à deceptione nō
eximuntur, eosque inscrutabilis mens
Creatoris, maluit fallibilitati esse obno-
xios,quàm certitudini.

*De Bellis iniustis minimè
incundis.*

G A P. XV.

I S I Religiosa Charitas , semel
Principum pectora tangeret,
profectò à tot, tantisque bellis, atque
Contentionibus abstinerent: Vt autem
rem à suis capiam exordijs, scire oport-
et, armorum motum , impetumque,
duabus retineri, habenis, quarum alte-
ram consilij manus , alteram Præcepti
brachium ducit: De consilio enim, om-
ne quodcumque bellum etiam iustum,
quàm possibile sit , sinatque honestas,
evitari fas esset , vt bellorum calamita-

G 6

103

tes, & ruinæ auertantur: Sic pijsſima
 Hiſpanica Politica edocente, ſub Regu-
 lis, monitiſque æternæ memoriæ Im-
 peratoris Caroli V. qui anno 1527.
 ſcribens S.P.Q.R. illū perſuaſum exoptans,
 quantum animi mærorem concepiſſet,
 ob Romam à ſuo exercitu direptā exagerans,
 quod ſemper fuerit Pacis amiciffimus,
 præceteris inquit: *Reſtitutoque priſtina libertati Gallorum,
 Rege, maluimus inquam Pacem amplecti,
 quàm bellum auiſimum proſequi,
 utpotè qui longè maiora pro Chriſti gloria perficere poſſe ſperabamus.*
 Quam Epistolam integram retulimus,
 hac noſtra tractatione ſuperiori cap.6.

2 At prolixius idem Auguſtiſſimus Imperator, ſuum in Hiſpanica Monarchia Sereniſſimum Succellorē
in monitiſ Auguſtanis. §.6. enixè hortatus fuit, nè bella ſuccenderet, niſi laceſſitus, ipſius Imperatoris exemplo,
 qui cuncta ab eo geſta certamina coactus, laceſſitusque geſſit, hiſ verbis: *Porque las coſas, que Dios mas encomendò, es la paz, ſin la qual nõ puede ſer bien ſernido, de mas de los otros infinitos enconuenientes, que trae la guerra,*

ra, y se siguen della, deueys tener conti-
nuo cuydado, y soligitud, de obuiarla,
pot todas las vias, y maneras possibiles,
y nunca entrar en ella, si nõ forçada-
mente, y que Dios, y el Mundo sepan, y
vean, que no podeys euitar la dicha
guerra, por lo que los dichos Reynos,
estados, y Señorias que heredareys son,
y quedan muy cansados, gastados, y
trabajados de las guerras passadas, a
las quales he sido forçado, siempre por
la defençion dellos, y obuiar su oppre-
sion, y segun las guerras me han sido
monidas tantas vezes, y en tantas par-
tes con este fin, como se sabe, y es notorio
y assi Dios me ha ayudado. Demum
posit alia concludit. Y tanto, que es
mucho menester, que descansen quanto
fuere possibile, y assi los encomiendo.

3 Cæterum de præcepto est, ne
iniusta, iniquaque bella à Principibus
excitentur, atque suscipiantur; læthalis
enim culpa est Iudic. 9. vers. 27. ibi: Igi-
tur non ego pecco in te, sed tu contra
me male agis, indicens mihi bellum ini-
sta. Vt meritò ad omnia damna, cum
et atq; ruinas adstringantur in conscièn-
tia Principes, sanguinaria bella ineun-
tes, malorumque omnium sarcinam,
suprà dorsum eorū irreparabiliter auo-
cent,

cent , vt omnes Theologi conclu-
dunt.

4 Quod ne eueniat , duplex adhi-
beri potest remedium. Alterum nempe,
vt procul sit , à Religiosa Maiestate
ambitionis venenum , quod nisi angue
peius, aut peste abominetur , repente
ex ea Primogenitus orietur filius, iniu-
stæ, & sanguinariæ inclinationis , ad
qualiacumque bella indicenda , & ad
scelera multa Imperij cupiditate, iuxta
illud *Cic.*

5 Alterum verò , vt volens Reli-
giosus Princeps bella suscipere , matu-
ram cunctationem adhibeat, de Iure, &
Iustitia belli indicendi, quod non aliter
fit, quàm proborum , sapientumque vi-
rorum Consilio, caueatque enixè ab ea
Prudentum, & Theologorum specie,
qui ad Principis aures pruriendas, pro-
ditoria repleti adulatione, propriam, &
Principis animã, mutua illusione, dece-
ptioneq; interimunt, vt proinde cū scire
deceat *quantum inter adulationem, &
sana consilia intersit*, vt dicebat *Gal-
lus Britann. in sua Politica instructio-
ne ad Federicum V. §. 1.*

6 Non abscondam tamen , aliter
Diaboli politicam suadere, vt armorū
im-

imperus, motusque, Regnorumque bel-
lica negotia, sint legibus soluta, quasi
lex in armis, non arma in legibus con-
stituantur: Vndè *Agésilas* dicebat.
Limen ensis mei, limen Imperij Lace-
demonensium, teste *Plutarch. in Age-*
fil.

7 De Germanis etiam dicitur, quòd
Ius in virib; habeant, vt apud *Pompon.*
Melam. lib. 3. cap. 3.

8 De Brennio Gallorum Rege fer-
tur quoque, quòd Romanis belli ratio-
nem sciscitantibus respondisset, se in
armis ius ferre, & omnia fortium vi-
rorum esse, sic *Liui. lib. 5. & Plutarch.*
in Camill. fol. 259.

9 Acriorem C. Marij responsionem
retert *Cic. pro Milone*, quòd Cæsari
dixerit: *Inter strepitum armorum, ver-*
ba se Iuris Ciuilis exaudire non po-
tuisse.

10 *Baiazzettes* quoque Turcarum
Imperator, Imperatori *Sigismundo*
armarium suum ostendens dixit: *In his*
ius esse positum, vt apud *Franz. lib. 1.*
cap. 19. fol. 66. & Petrum Regemont.
in sermonibus Politicis f. 105.

11 Denique Serenissima Veneto-
rum Resp. quæ *Cipri* Regnum occupa-
uerat, Reginæ Carolottæ restitutionem
illius

illius postulanti, respondit. *Ius Venerorum, ad Regnum Cipri, nō in legibus, sed in armis constitutum esse, teste Sabellic. decad. 3. lib. 9.*

12 Vltimò dicunt, quòd de alienis certare Regia laus sit, vt apud *Tacit. annal. lib. 15.*

13 Sed certè, si à *Tacito* nouissimè relato incipiamus, miror vehementer, quòd Regia laus sit de alienis certare, & quare in laudem Regis vertatur id, quod in crimen, & vituperium cæteris tribuitur: Scio, Reges haud esse legibus solutos, vt meritò Rex animata lex nuncupetur, vniùsque literæ discriminè inter Regem, & legem constituatur; modò autem, quo pacto Regia laus sit de alienis certare, quauè id ratione nitatur, mens mea non percipit.

14 Quin, & si eorum sequi velimus sententiam, qui Reges legibus solutos esse arbitrantur, amabò dicant, an de alia lege ipsi intelligant, quàm de sola Ciuili; At Diuinam, & Naturalem quis vnquam inficiabitur, Reges absque vilo discrimine obligare? His dubio procul, alienam substantiam vsurpare prohibetur; his indecorum censetur de alienis certare: Ergò falsum est, id quod *Tacitus* contrà legem Diuinam, naturalem

lem, & Ciuilem insinuat: Quin nec Bar-
iazzetes infidelis, nec prisca gentiles;
quorum, supra meminimus, tanquam
legibus naturę obligati, benè arma sinè
lege, & sine ratione excitabant, super
alienis certando.

15 Illa etiam propositio, quòd le-
ges in armis constituentur, legesque ip-
sæ inter militum clamorem, armorũq;
strepitum non exaudiantur, quò, scda,
eò magis ridicula est, quasi Reges nè-
dum à Diuina, naturali, & Ciuili lege
absolui, sed ab omni quoque ordina-
ta ratione eximi possint, & in agendis
rebus, plus habeat momenti inæffren-
ta passionum libido, quàm rationis so-
brietas: Nunc quæso, dicant tot docti
Politici, quid aliud hoc sit, quàm Prin-
cipes insipientibus bestiis comparare,
illorumq; debitam præstantiam, & alti-
tudinem, ad omnium contumeliarum
compendium raptare?

16 Sed, quod mihi magis displicet,
putant nonnulli (decepto, insulso illo,
& rudī sęculo, admissio Normannorum
lemmate,) hanc Diaboli insipien-
tem Politicā, Sacra comprobati Scrip-
tura *Psal. 213. ibi. Calum Cali Domi-
no, terram autem dedit filiis hominũ,*
vt apud *Besold. de arte, inreque Belli*
cap.

cap. 3. num. 16. fol. 95. Quasi Terræ, & Orbis Vfurpatio, hominibus libera sit; quòd qualiter ex eo *vers.* defumatur, penitus ignoro: Solùm scio, quod desperati Politici, non semel tentaverint, *Sacram Scripturam* violare, sensumque illius ad suum ineptissimè distorquerè.

17 Hi eo *versiculo* dicunt, licere hominibus Terram sibi traditam liberè occupare; quod si absolutè verum esset, successivè liceret vni homini id agere, quo casu vni etiam homini tota Terra data esset, non omnibus filis hominum: Porro Terra data est filijs hominum, sicut Cælum Cæli Domino, ergò par est, quòd filij hominum, præ Tyrannicis vfurpationibus plectantur, sicut in Cælo Lucifer: Demùm Cælum Cæli planè Dei est, & à Deo Angelis, filijsque hominum, ad meritòrū mensuram, & capacitatem distribuitur; ità tamen, quòd fruatur quisque Cælesti Ierusalem, citrà alterius noxam, & iniuriam; ergò ad Cæli similitudinē, sic Terra à singulis oportet possidatur, citrà proximi invidiam, & despectum.

18 Ad idem sunt quibus displicet id quod quandoque Pius II. Pontifex Maximus dixerat, *quòd res graviores*

res, armis non legibus decernuntur, teste Sabellic. en. 10. lib. 6. fol. 731. cui consonat illud simile, quòd Regna sententis Doctorum, nec dantur, nec adiunguntur, relatum à Conestag. lib. 3. de Lusitan Coniun. fol. 148.

19 Verùm, si verborum sinceritatem inspiciamus, neque Pius, neque Conestagus aliud sentire, quàm quod Regnum Iure debitum, armis acquiritur, & iniuste ablatum, detentumque armis vindicetur, non quòd despiciatur Ius, sed quòd pro despecto Iure, armalicitè parentur, ad iniuriam Iuri illatam vindicandam, quamquàm etiam, & dici posset, Auctores supracitados, retulisse potius, quod de facto euenit, quàm quod de iure faciendum foret.

20 Firma igitur, ex his vndique remanet Religiosa Politica, vt non nisi iusta, & legitima bella, necessitate quoque ingruente, Principes deceat suscipere: Quid Bella non consumunt? His hominum millia mutuò trucidantur, humanum genus extenuatur, Regna eneruantur, Aeraria consumuntur, Ciuiles pereunt Societates, commercia dissipantur. Populi presentium, aut proximarum calamitatum timore pallefcunt, turbanturque, opium, coniun-
ctorum,

etorum, & amicorum ruinæ collacrymantur, fames, pestisque prouocantur, cunctaque demum de abyſſo, in abyſſum ruunt, quia calamitas calamitatem inuocat ad interitum: Hi sunt bellorum fructus; post hæc ſcito Principes, punctum eſſe, in quo bella geris, vt *D. Bernard.* dicebat.

*Rebellibus Populis opem ferre,
tum ſi religionem, tum ſi po-
liticam inſpicias, dam-
natur.*

C A P. XVI.

1 **S**I debent Principes ab iniquis, iniuſtisque bellis, de præcepto cauere, vt anteriori *cap.* inſinuauimus; ſas eſt vt quæcumque alia peccaminosa certamina abominentur, illisq; fomentum haud præbeant, ne eorum ope in idem incidiſſe ſcelus videantur.

2 Quoniam verò Populorum ſeditiones, atque Rebelliones, quæ in proprios naturalesque Principes, violato fidelitatis præcepto, incéduntur, hac ratione ſædiſſimæ ſunt, & peccaminosæ, vt apud *Valenzuol. in tract. de Juſt. & ration. bell. ſeruand. quaſt. 2. num. 134.*

Suc-

Successiuè sequitur, vt nullus Religio-
sus Princeps, iure possit Rebelli Popu-
lo opem ferre, suam illi accomodare
protectionem, eidemque sua auxiliaria
arma præbere, ad ipsam Rebellionem
fouendam, sustinendamque.

3 Id quod adeò verum censemus,
vt Religiositate quoque semota, ac in-
absoluta puraque politica, omninò dā-
netur, præstò esse Populis rebellibus:
Hinc Scotiæ Rex, inter alia præcepta
filio suo relicta, hoc illi potissimum,
enixèque iniunxit; Ne iam fidem, &
clientelam suam Rebelles Populos re-
ciperet, de qua re testimonium perhi-
bet *Petr. Matth. in Histor. Franc. lib.*
6. narrat. 3. f. mihi 582.

4 In illaque contingentia, inter
Pisanos, & Florentinos, non exigua est
disputatio, an benè egerit Serenissima
Venera Respublica, an secus, quòd
Pisanorum partes suscepisset, eisdemq;
dum à Florentinis oppugnabantur,
opem tulisset? de qua re eruditissima
est dissertatio apud *Parut. in discurs.*
Polit. lib. 2. discurs. 2.

5 Imò nec repræhensibile, quin, &
nimis laudabile, ac necessarium foret,
subditorum Rebelliones, seditionesque
in aliorum quoque ditionibus, ægro
ani-

animo audire, egrissimoq; tolerare, quia Principes ipsi, alter alteri mutuo auxilio præstò esse deberent, integro conatu ad illas cohibendas, quasi in eorum singulos crimen illud, & defectio patraretur; Istamque fore arbitror veram Politicam, qua Principes omnes, singuli tuti reddentur à similibus subiectorum defectionibus, sæpissimè illorum status, & Regna infestantib; etenim populi de externo auxilio desperati, quin, & de externa ope prodito Principi aduentura securi, ab eo tam fædo Rebellionū scelere se abstinerent.

6 Quod naturali etiam ratione confirmatur: nam licèt sit generale humanæ, civilisque societatis pactum, ut homines mutuò adiuuentur, & altrinsecis auxilijs opem ferant; id tamen nè maximæ confusioni locum pararet, eò quia, statim ac vni occurrimus, alium facile offendimus, oportet, quod civilis illa societas, mutuumque pactum, in suos distinguatur gradus, cum proportionem similitudinis, ut videtur scribere *D. Ambros. lib. 1. de Offic.* dicens: *Nil tam secundum naturam est, quam iuvare consortem naturam.*

7 Quoniam verò plus habet proportionis, & similitudinis, societas inter

et Principem, & Principem, ratione æqualis dignitatis, qua consortes naturæ videntur;quàm sit inter Principem, & Populum, fas esse consequenter videtur, vt contrà Populorum defectiones, mutuum sibi Principes accomodēt auxilium , quo protinus cohibeantur, illo Rebellibus prorsus denegato.

8 Quæ autem generaliter docuimus de protectione rebellibus Populis minimè largienda , amplexari specialiter atque enixè , à Principibus monemus, illorum respectu Populorum(si qui in Orbe sint) quibus faciles, & iterate sunt defectiones, vtpotè qui modò vnum, modò alium offenderint , atque prodiderint Regem; hos enim ab omni tutela omninò propellendos arbitramur, quin potius attenuari opus esset , quasi in hos, plus sit honestatis , & Iustitiæ, Principes ad sequendum cōfederari, quàm ad fauores largiēdum; fide enim carent, venenata simulatione abundant , Monarchiam cui subiacent labijs honorāt, corde autem super aristocratica libertate meditantur, perpetuumque fouent certamen, inter libertatem , & Regnū: Impatientes, rapaces , feroces , inuidi, asperi, contumaces, in consilijs abrupti, & in executione inopinati. Sui tantum

tum commodi, spei, & fortunæ amici, hæc venerantur, Monarcha autem in pretio eis est, si eisdem citò, & vbertim pro modo voluntatis illorum satisfaciat; sin minus, repente, in proditores, & transfugas omnes conuertentur. Hi, non Regij honoris causa, sed necessitate compulsi, Regem confitentur, statimque in eum odij signa ostendunt: à Rege enim regnandi condiciones, & pacta postulant, castra, & armamentaria penes se habere audacissimè contendunt; senatus, & libera parlamenta prætendunt, quodque peiùs, nec rarò contrà Regis sublimitatem, & salutem, quin, & in illius opprobrium.

9 Ab his ergò, eò decet Principes omnes cauere, quò, & ipsi singulorum imperium abominantur; hanc enim, protegere inquietissimâ gentem, ineptissimum reputamus, in maximum enim vergit dispendium, in grauem honoris iacturam, in nullum verò fidelitatis, & amicitiae emolumentum: Cum proditoribus, pars vlla habenda est, ne cum quoque prodeant, ipsis fauentē, vt pænitere citò contingat, fauores super his expendisse, Dei exemplo, quem præ hominis nequitia hominem fecisse pœnituit *Genes. 6.* Fauorem

rem enim ad mensuram necessitatis, nō amoris implorant, plus in eis valet simulatio, & ostentatio, quàm veritas, & amicitia, & tunc magis de eis timeri oportet, cum blanditias, & obsequia anxius effundunt: Denique indiscretis accensi vaporibus, cogitant, & meditata præcipitanter exequuntur, furor arma ministrat; Modò quis istos inconsultò proteget? quis eis oscitanter opitulabitur, quis amorem in hos impendet, qui amorem nullum nutriunt, sed venenum?

De Fadere cum Turcis, aut Hæreticis non ineundo, & de illorum armis in auxilium non innuocandis.

C A P. XVII.

I **F**ædera cum Infidelibus, & Hæreticis inire, omninò Religiosa Politica vetat; nisi tunc tantum, cum necessitate ingruente, Christianæ Reip. Salus, & tranquillitas ità fieri exposcit; prout egisse legimus Immortalis memorię Imperatorem Carolum V. superiori cap. 10. n. 7.

H

2 Et

2 Et licèt idem Imperator , cum Anglis quoque confederationem firmasset, illamque velut proficuum, Serenissimo filio suo , Philippo Hispaniarũ Principi commendasset *in monitis Augustanis*. §. 52. Id tamen ipse idem protestatus fuit, fieri velle citrà Religionis, Sanctęque Apostolicę Sedis noxam, his verbis. *Señaladamente , nõ tratreys, ni hareys con los dichos Ingleses cosa alguna, que directa, & indirectamente pueda ser cosa contra nuestra sancta Fee , y autoridad de la Sede Apostolica.*

3 At Infidelium auxiliaria arma conuocare, ad alium æquẽ Religiosum Principem ferocius defatigandum, hoc nullo penitus fundamento, aut præextu valet excusari, sed damnari indiscriminatim oportet : Diaboli enim politica est , qua ad extenuandum mutuò vires, quandoque diuerticula hæc, insidięque moliantur, totoque nisu Principes student , quod suus Religiosus quoque hostis, illiusque status, ab infidelibus pluribus in locis percutiatur, & infestetur, donec victus cedat.

4 Hęc enim omnia ad contumeliam, & dedecus Religionis , ac in diminutionem tendunt decoris Principis

pis bellum indicentis, præ maximo scâ-
dalo, quod amicis, & inimicis præbe-
re non veretur, quasi pretiosiora sint
sibi Regna, Religione; An fortè Tur-
carum perfidam conditionem Princi-
pes ignorant, quod illorum inuocent
auxilium? Amabò patienter audiant,
quid de hac re sensiat Gallus Brittan-
nus, in sua secretissima politica instru-
ctione data Federico V. Comiti Palati-
no Electori, §. 13. his nimitum verbis;

§ Multò minus Turcam fidum,
amicumque existimabis, iucundissimū
ille in vestibulo Porta sua spectaculum
de vestris pugnis exhibet: Victor pariter
& Victus, præda eris: Sic arietes spectā-
te lupo, & inhiantē concurrunt: Sic
galli gallinacei, plaudente aquila præ-
liantur; Axioma Turcharum est, nulli
Christiano, nisi commodi sui causa
amicum esse. Nullum hætenus bello
si omnia Euolues Annalia, inuit, quem
non in miserandam redegit seruitutē:
Fidem sola utilitate, & quaestu meti-
tur. Tot opum, & virorum impendijs
pro Vngaria depugnatum, totoque Eu-
ropa Corpore illa defensa est; at sine
sanguine sine sumptu, Vngariam tenet,
per Vasallum fidum possidet, tributum
accipit, ius traducendi Exercitus ha-

bet in Morauiam, Bohemiam, Silesiã-
 que, & si non statim mouerit, tu semper
 eum expectabis. Vrbes prò cautione, &
 pignore, ut Lippam in Transiluaniam
 accipient. An tu fore speras, ut Turca
 suis moribus non utatur; cur tam per-
 fidè, atrociter, periculoseque Germania
 Imperium infestauit, si nunc te securè
 regnantem, sinet; illi nequaquam cre-
 dere debes quia nunquam hactenus ser-
 uauit fidem. Legationes igitur tuę, quas
 partim remisisti Constantinopolim,
 partim nunc edornas; profusa etiam
 donaria subiectionis tue simbola erunt
 securitatis vades non erunt: hoc sanè
 horrendum est. Regnum tuum, cum pri-
 mùm violare fidem visum illi fuerit, in
 eius fore potestate, si ad altam te Por-
 tam suam vocauerit; Eundem esse, si ut
 arma Turcicis coniuncta, contrà quẽ-
 piam Christianum conuersum iusserit,
 idem facere cogaris, quod ante bienniũ
 eius Gabor fecit cōtrà Polonos, exercitũ
 suum duce Schenner Bassa expedien-
 do; Nec insolitum tibi videri poterit si
 fidẽ Turca fallat, cum ipse ut de Gabor
 taceam, tot modis iusurandum, & fi-
 dem regnandi causa violauerit, & exẽ-
 plum contrà te dederit: Ego verò puto,
 Turcam, & tibi, & Gabrieli, tunc fo-
 re

re infestiores, cum vos felices putabitis. Nam Turca haftenus id egit, ut discordijs Christianorum rem stabiliret suam; Nunc si te, Gabrielem, Venetos, ac Principes quosdam Germania concordēs viderit, statim timebit; Itaq; pulsīs Austriacis vos dissipabit, dissimulatos inuadet, te per Gabrielem, Venetos per alios vastabit.

6 Quis ergo, ex Christianis Principibus adeo insipiens, stultusque erit, qui pessima, hac Turcica conditione cognita, illius arma in auxilium conuocabit, ut alium Christianum Principem, cum quo bella gerit, ferocius urgeat? Præter enim conscientiae, decorisque noxam, verè etiam Politicæ regulas violare videtur, qui agnum cum lupo associatur, millies ipse fidem franget, suoque venationem appropriabit commodo, & in prætextum suscipiet, leoninam postulare prædatum, lucrorumque diuisionem, ut aut ultro præ timore, ei perniciosè cedere; aut perniciosius cum eo contendere, colligatus Princeps compellatur.

7 Nunc videamus, an benè quidā Pseudopolitici sentiant, qui supposita indicendi belli iustitia, & virium disparitate, posse dicunt, Principem viri-

H 3 bus

bus debiliorem, auxiliaria Turcarum arma conuocare, ad id, quod sibi iure debetur vindicandum? Et quidem eos facillimè ità arbitrari concludimus, nā si *D. Thom.* credamus *de Regim. Princ. lib. 9. cap. 8.* non tantum iustum debet esse bellum, quod Princeps indicere intendit, sed media quoque licita, honestaque futura sunt: Id quod etiam mysticus *S. Scriptura* sensus edocet, in illis Spiritus Sancti verbis: *Non sat est bonum agere, nisi & benè agatur.* Ergo perperam à Christiano, cōtrā Christianum Principem, Turcicæ vires implorantur, quinquā pro iustissimo bello.

8 Porro, si quis consequi veretur, id quod sibi iure spectat, & ab alio iniuria detinetur, præ virium, armorumque disparitate, fas est in absoluta politica, vt fortius de Turcis metuat, nè suscepto ab eis auxilio, reque ab usurpatore vindicata, fracta demum fide, se Turca inter duos litagantes, tertium gaudentem constituat, suumque in Christianorum discordijs corroboret Imperium: quo facto, vires multæ non suppetent, vt expelleretur, resque ipsa, insimul cum Religione deperdita, & conculcata, cum derisu remaneret;
Chri-

Christianorum Principum culpa, alterius nempe, quod Turcicum præsidium conuocauerit, alterius verò, quod præ sua vsurpatione, & pertinacia, desperatum propè compulerit aduersarium, ut id scelus patraret, summa vtriusque iniuria.

9 At dato millies, quod Turca esset collegæ suo fidẽ seruaturus (quod arduum supponimus) non verendum tamẽ est, quin ipso postmodum auxiliũ ab eodem Christiano collega implorante, maximum ei incuteret animi maiorem, quasi turpiter denegaret, turpiusque præstaret.

10 Denegaret quidem turpiter, utpotè quia, non equa lance, alter alteri præstò esset, quin denegatio ipsa, iustum Turcæ prætextum exhiberet, ad ipsum Christianum Principem, suũ olim collegam, eiusque status armis affligendos.

11 Turpius etiam præstaret, quipè si indicendum à Turca bellum, alium Christianum Principem esset offensurum, sædissima tunc, ac in summo abominationis gradu foret auxilij præstatio: Si demũ Turcica arma Christiano præsidio colligata, in alium Infidelẽ conuertenda essent, & tunc damnari

etiam oportet, nè nostra ope, vnius Infidelis Imperium, maximè dilatetur, cū id in Christianorum statim, vergat exitium, vtpote qui hostem longè formidabilem perhorrescere compellantur; Præterquàm quodd, certamina inter infideles, alijs oportet nutriri medijs, quàm auxilio, ne vires nostræ, ad turcicum commodum extenuentur.

12. Caueant itaque Christiani Principes, eosque pudeat in collegam, sociumque habere illum, cum quo perpetua, & implacabilia bella gerere fas esset: Carbonis enim instar Turca est, quem si tangamus, manus nostras, aut vrit, aut inficit: Hederæ quoque assimilari planum est, partem amplectans, vt illum proditione consternat.



De Christianorum Principum fædere, Illorumque armis, in Turcas vertendis.

C A P. XVIII.

1 **P**Artem nullam cum Turcis habere, aut fædere aut colligatione, Christianos Principes decet, prout antecedenti *cap.* demonstraui-
mus; At Religiosa Politica, hoc tantū contenta non est, vltcrius poscit, clamat, ac enixè increpat, vt Catholici Principes, arma, in illos conuertant: *Si effusis opibus, & Sanguine* (quidam Religiosissimè dicebat) *Regna acquirimus, Quare vtrumque in Turcas, non imperdimus?*

2 Cuncta siquidē bella, quæ indicantur, & sustinentur, cumulandæ gloriæ, externaque adipiscendi Regna finem intendunt; nec verendum, quòd incomparabilem gloriam, Regnaque plurima Catholici Principes foret assecuturi, in Turcas, cæterosque Religionis nostræ hostes dimicando, maxime, si Sancta, & suspirata Christianorum Principum colligatio sortiretur, iuxta quòd præstantissimi scriptores

H 5

lua-

suadere conati sunt, utpotè *Busbequi. Scip. Admirat. Pagaset. Mascard. Io: Bernard. Venerosi, cæterique.*

3 Quòd circa in animum reuocare compellor, quòd Christiani Principes, fascino, & lætargo obtusi, malint certamina inter se ipsos accendere, & Christianas opes, viresque consumere, ut Regnis mutuò exuatur, Infideli hoste, in pace, & ocio derelicto.

4 Quod Christianorum Principū Regna, à Christianis Principibus tam anxie appetantur, infidelium Ditionibus omninò parui habitis.

5 Idem certamina inter ipsosmet, putent esse præclariora, at in Turcas minùs gloriosa.

6 Dei insuper, & Religionis iniurias, negligent vindicare.

7 Quod præstantiora Religionis nostræ loca, Sanctamque Ierusalem, à Canibus sinant possideri.

8 Quod uè demum suis inter se ipsos certaminibus, à fœdissima patiantur derideri gente, ipsique Infideles, eorum negligentia coalescente, validiores euadant, iuxta quòd ad propriam speciem aduertit *Gall. Brittan. in suis Polit. Instruct. §. 13. in fin.* dicens quòd *Turca hætenus id egit, ut discordijs Chri-*

Christianorum, rem stabiliret suam;
 ut meritò illud Cicer. proferamus *Philipp.* i. inquit *Non tam suis viribus auctus est hostis, quàm vestra negligentia;* Id quod fædiorem profectò notâ, Christianis affert Principibus; *Turpissima enim est iactura, qua per negligentiam fit iuxta Senec. declamationem, & appositissimè collimat illud Francif. Petrar.*

*Ite Superbi ò miseri Christiani
 Consumando l'un l'altro, & non
 vi caglia.*

*Ch'il Sepolcro di Christo è in
 man de Cani.*

9 Rumpite itaque Catholici Principes moras, quis vos fascinauit, Pium suscipite certamen, compellat vos dedecus magnum, quod generosis cordibus, mortis antecellit timorem, ad sensum l. C. in l. *istis quidem, §. quod si dederit ff. de eo quod met. caus.*

10 Incendat vos gloriæ amor, Sancta nouorum Regnorum æmulatio, & præmia Deo auctore in eternum mansura; Siquidem Nabuchdonosor a Deo fuit facta retributio. (inquit *D. Thom. de Regim. Princip. lib. 6. cap. 8.* quia cōtrâ Dei hostes pugnavit; Quid faciet Principibus bonis; & de præmijs Na-

buchdonosor ſceſto Regi hac de cauſa elargitis *Ezechiel. cap. 29.*

11 Quin ferè in Dei cognationem aſſumitur, qui bella aduerſùs illius hoſtes ſuſcipit, iuxtà illud: *Iure igitur à Dys proximus habetur, per quem Numinum Maieſtas vindicatur*, teſte *Iuſti. lib. 8.* en dignitas, ea glorię culmen.

12 Poſceret ergò ratio, poſceret Religioſa Politica, vt qua Chriſtiano- rum Principum diſcordia, fidei hoſtes, ſuas dilatarunt fimbrias, dominiaque ſua expanderunt, æqua nunc, & proportionata feſtinantia, in illos bella- cierent, germanoque fædere, virili et in Tartarum, & Othomanum irruerent, vt ſicut in cunctis corporis ægritudi- nibus, à contrarijs curatio ſumitur *Galen. in lib. Hippocr. de natur. humor. c. 6.* Sic hoſtis qui ex ocio noſtro, no- ſtraque ſegnitię profecit, celeri, indu- ſtriaque prudentia, quantum vires ſuppetunt, ad bella euocetur, iuxtà Cõ- ſilium *Befſario Serm. 3.*

13 Nec terreat vos Chriſtianos Principes negotij teſſera, & ardua Pro- uincia; timor enim veſter, ex veſtra ſu- boritur negligentia; fas eſſet manus ad aratrum mittere; quidquid enim cogi- tatione pergraue videtur, experimento
fa-

facile euadit, teste *Tacit. annal. lib. 15.*
 Multa siquidem experiendo fiunt, quæ
 segnibus ardua videntur: Experimini
 itaque, & generosa deliberatione, pu-
 gnari delibate, quia si velitis sic fieri, e-
 runt aspera, in vias planas, iuxta ada-
 gium. *Quod quisque vult, id nec despe-
 rat fieri posse, teste Stur. Serm. 3. f. 172.*
 An modicę fidei estis, quod Deus su-
 per vos non intelliget, quod is vobiscū
 non erit, quodque propugnandę Reli-
 gionis Zelus, non pugnabit?

14 Multima sanè volumina nec sup-
 peterent, si *Sanctorum Patrum, & Sa-
 cra Scriptura Expositorum sententias*,
 suo ordine recensere in onus suscipere,
 quibus Sacra Vaticinia, vindicandę Ie-
 rusalem panduntur, quibus etiam ro-
 bur, & fiducia, Christianorum armis
 ministratur, præsertim verò super ver-
 bis *Zacchar. cap. 8. & 9.* At quoniam,
 eiusdem *tex.* Sanctęque Prophetę ser-
 mo, omnia alia expositione derelicta,
 anxiam, & Zelum infundunt, spem mē-
 tib, fiduciam cordibus, & vim inserit
 armis, ut letissimè suscipiantur, illum
 propterea referre, opere pretium du-
 xi.

15 *Hac dicit Dominus exercituum,
 reuersus sum ad Sion, & habitabo in
 me-*

medio Ierusalem, & vocabitur Ierusalem, Ciuitas veritatis, & mons Domini exercituum, adhuc habitabunt senes, & Anus in Plateis Ierusalem, & viri, baculus in manu eius, pra multitudine dierum, & Platea Ciuitatis complebuntur infantibus, & puellis, ludentibus in plateis eius: Hec dicit Dominus exercituum, si videbitur difficile in oculis Reliquiarum populi huius, in diebus illis, nunquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum! Ecce ego saluabo Populum meum de terra Orientis, & de terra occasus solis, & adducam eos, & habitabunt in medio Ierusalem, & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate, & in Iustitia: Hec dicit Dominus exercituum. Confortentur manus vestre, qui auditis in diebus sermones istos, per os Prophetarum, in die qua fundata est domus Domini exercituum, ut Templum edificaretur.

16 Itaque ex eodem Propheta ibid. deponite Christiani Principes timorem, à Deo enim confortentur manus vestre, ipse conuersus cogitabit in diebus illis, vt beneficiet domui Iudæ, & Ierusalem: Nolite timere Deus etiã

vobiscum vadet, ipse vobiscum erit, & disperdet superbiam Philistinorum, & erit quasi Dux in Iuda; certamen suscipite, & conuertimini ad munitionem victi spei, quia lapides Sancti eleuantur super terram.

17 Nec minùs feratis Catholici Principes, quòd tanta timoris iniuria, decus vestrum, claritas vestra, gloria vestra afficiatur, Religioque consternatur, quòdque Tartari, & Othomani, risu, & chachinnis, super vos tanquàm perterritos glorientur; Scio enim, quanta inter vos met ipsos acerrima certamina excitastis, & substulistis, quanta etià constantia, imperterribilitatem vestram ostendistis, & quot vices, arma, exercitusque vestri, in proprium, Regnorùque exitium expositi, terram Sanctam à canibus vindicare potuissent.

18 Ad hoc alludit. *Vorag. part. 5. cap. 3.* qui in narratione belli acriter accensi, inter Serenissimas Venetorum, & Ianuensium Respub. de anno 1295. inquit; Ianuenses solos, Tritemes construxisse biscentum; *Quod si idem* (authoris sunt verba) *fecissent ergà Deum, Terram Sanctam soli acquirere, tali classe potuissent.*

19 Si ergò soli Ianuenses, tale, tan-

tumque gloriosum certamen suscipere valuissent, quid si cum Venetis, & Hyerosolimitanis Classibus colligarentur, præ immenso harum Potentiarum Maris dominio?

20 Quid si his accederent, Magni Serenissimiq; Sabaudia, Herturia, Mutinae, & Parme Duces, ceterique pares?

21 Quid etiam, si Catholicus, & Christianissimus gladius, Lusitanique Regis vires, mutuo semel desponsarentur, & Zelo, (ut par esset) contra Infideles accenderentur?

22 Quid si Cæsatis Austriaci Copia, cæterorumque Catholicorum Germaniae Principum, eodem consociarentur desiderio.

23 Quid demum, si Maximus Romanus Pontifex, qui ob summam dignitatem, supra cæteros Christianos Principes, velut Pater, & Pastor coruscat, in hac re, generosis filijs suis, opem ferret.

24 Recordor memoratum *Brittannum Gallum*, in d. sua *Politica Instruct. cit. §. 13. in fin.* præ cæteris insinualle, Turcas de sola Germaniae Principum colligatione, velut sibi molestissima, infestissimaque, vehementer

ter timere; Quem ergò de his omnibus colligationibus, timorem conciperet,

25 Quanta lætitia totus Christi grex, nouarum contributionum onus sustineret, pro Turcico dominio expugnando; quantum etiam conferret; si eodem Summo Pontifice iubente, omnes Clericorum, & Ecclesiarum introitus decimarentur, ad Ecclesiasticæ clasfis commeatum, aut ad Classes Christianorum Principum coadiuandas?

26 Post hæc, quanti ponderis esset, vltimum subsidiarium remedium, si Pontifice itidem annuente, (si ei, id è re esse videretur,) pro hoc pio, & glorioso certamine, aurea, argenteaque omnia, omnium Orbis Ecclesiarum exponerentur, Ezechiae exemplo, qui ad Politicam pacem, cum Assiriorum Rege componendam (eum enim vehementer metuebat) omne argentum in Templo Domini repertum, aurique laminas in eo appensas, hosti protinùs exhibuit *2. Reg. cap. 18. versic. 15.* Quid modò ad hostem debellandum?

27 Etenim quamuis Ecclesiæ Suppellectilia, & preciosa, ad Dei cultum, Templorumq; ornatum parata, deceat fideliter, & intemeratè seruari; Serua-

rita-

ritamen sedulius videntur, cùm ad fidei, & Religionis decus distrahuntur, quia præstantior est, captiuorum, amissorumque Regnorum redemptio, Religionisque propagatio, quàm lauta exornatarum Ecclesiarum admiratio. Hoc enim supercilio cernimus, illud verò lachrymis deploramus, ut meritò *D. Ambrosius*, ab impijs, ineptisque *Arrianis* reprehensus, quòd aureos distinxisset Calices, ad redimendos captiuos, responderit. *Quod Deo gratiores sunt anima captiuorum, qui redimuntur, Templorum ornamento, ut in Martyrolog. ad cap. 11. lib. 1. Reg.*

28. Nec displiceat, ansa oblata, recensere verba *rex. can. 77. 12. quas. 2. ibi. Aurum Ecclesia habet, non ut seruet, sed ut croget, & subueniat necessitatibus. Quid est opus custodire, quod nihil adiuvat.* & post quàm, de Sacris Vasis distrahendis, pro pauperum, & egenorum alimonia in eo *rex. actum* esset, statim subnectitur: *Cur tot captiui, in captiuitatem ducti, nec redempti, ab hoste occisi sunt. Melius fuerat, ut vasa viuentium seruares, quam metallorum, his non potes responsum referre.*

29 Vnum tamen in intrinseco cordis

dis angit me vehementer, quodque reticere voluisssem (sic me Deus adiuuet) Sed nequiu; idque est, quod huiusmodi Catholicorum Principum colligationes in Infideles, contentiosè tractantur, serò, & laboriosè concluduntur, demum breui dissoluuntur; Diabolus siquidem illas metuens, zizantias serit difficultatum, deindè laudabilem propagandæ, & vindicandæ Fidei finè euellit, tandem artibus suis satagit, vt multorum charitas frigescat, donè opus totum dissoluatur.

30 Arque idè, vt huiusmodi colligationes, ad Christianæ Reip. commodum, Religionisque decus, effectum fortiantur, & peractæ non dissoluantur, ex gubernandi, præcedendique diffidijs, vel ex diuidendorum Regnorum discordijs, quæ plerùmque omnium malorum causæ sunt, tria efficacissima media praticari valerent. Primum omninò morale, & Religiosum. Secundum Politicò religiosum. Tertiū verò, omninò Politicum.

31 Primum absolutè morale, & Religiosum, quo cunctæ absoluerentur difficultates est, vt sicut intèr ipsos Principes, diligens, acrisque cura cunctis in contingentijs suscepta est, nè alter,

ter, alterius sublimitati, præcedendo detraheret, sic per virtutem ambitioni oppositam, quisque ad maiorem Dei gloriam, & Religionis incrementum, mutuò æmuletur, de præcedendi, dominandique ambitione parui habenda, & relaxanda, iuxtà consilium *Pauli* clamantis. *emulamini fratres charissimi, carismata meliora.* Istaque Sanctæ æmulatione, Diaboli zizaniæ planè rescarentur, Pugna verò Deo gratior, hominibus facilior, hostibus verò molestior euaderet.

32 Secundum Politicò religiosum est, ut iurata mutuò pactione, colligandi Principes, singulorum voluntates, in Venerabiles, Paternasque Pontificis manus leponent, ut quidquid ab eo decerni contingeret, exequi intemeratè deberet, illumque sicut Christianus grex, in Pastorem Maximum venerat, sic eidem, Principes in hoc magni momenti opere, morem gerere, atque parere spondant; Ità tamen, ut quidquid ab eo, hac vice præciperetur, in exemplum, præiudicium, aut diminutionem iuris alicuius, nequeat in posterum, in similibus afferri.

33 Tertium denique absolutè Politicum est, quòd concorditè omnes
Chri-

Christiani Principes, vnà conueniant, de Turcico Imperio propugnando, ità tamen vt cuique Principi, diuifim ab alio, & deper fe, certa Imperij illius Prouincia, certumque Regnum, expugnandum iniungatur, iuxtà virium proportionem, locorumque oportunitatem; ex hoc igitur multa resultarent, profectò non parui habenda.

34 Primò quisque super fua dominaretur classe, & fucceffiuè præcedendi, imperandique contentiones euanelcerent.

35 Secundò faciliior pararetur regendi modus, quàm fi vnicum tot Christiani Principes exercitum coadunarent.

36 Tertiò, variarum nationum antipaticæ Classes, fimul non confunderentur.

37 Quartò, hostis pluribus in locis ferociffimè percuffus, breui expugnaretur.

38 Quintò quisque Princeps, alterius æmulatione, ardentiùs certaret.

39 Demum quæ Vibs, quæ Prouincia, quodque Regnum alicuius occuparetur, & propugnaretur industria, ftatim, omnem procul contentionem,

Vi-

Victoris Principis fieret, & suorum
quisque laborum, præmijs, lucrisque
potiretur.

40 Heu quot Religiosi viri, si eis
exoptatum hoc fædus videre daretur,
exultando præ letitia, Canticum Si-
meonis canerent, *Nunc dimittis Ser-
uum tuum Domine, secundum verbum
tuum in pace.* Quot etiam Catholici
Principes, iubilando, hymnum Sancto-
rum Ambrosij, & Augustini, publicè
in cimbalijs, & organis, cum Populo
recitarent. *Te Deum Laudamus, te
Dominum confitemur.* Quot demum
ex ipsis met infidelibus, Sacro renati
baptismo, canticum proferrent

Zaccariæ, sepe clamantes *Be.*

nedictus Dominus Deus

Israel, quia visi-

tavit, & fecit re-

demptionem

plebis

sua.



*De Pacis Præstantia, Quàm il-
lam Carolus V. appetierit, &
Quarè.*

C A P. XIX.

Pax harmoniacæ rationi ma-
ximoperè conducens, Impæ-
riorum, & Rerumpublicarum præstā-
tissimus, atque optimus finis est, in eiuf-
que tranquillitate, totius Orbis regu-
laritas, requiescit, *extrauag. ad reprimendum, tit. quomod. in lase Maieft. Crim. proced.* Nam in pace, rebusque
secundis, cōquiescunt Imperia, Ciuiles
societates, & commercia vberius præ-
ualent, crescit humanum genus, men-
tes habent Ciues tranquillas, pacatos
animos, mores saniores, opesque tutas,
vt nulla eos vrgeat necessitas (velut in
bello) leges rumpere, præcepta trans-
gredi, malisque artibus, viæ quærere
præsidia; vt proindè iure optimo, *Salvæ
Patriæ pax nuncupetur à Senec. in epis. ad lucill. lib. 9. epis. 1.* ò dulce pacis
nomen, res iucunda, & Salutaris; tran-
quillæ libertatis dispensatrix, legum,
& Iudiciorum fecundissima Mater,
peruigilisque custos, nil habens in fi-
dia.

diarum, & in qua, non modò ij, quibus sensum natura dedit, sed tecta quoque, atque agri, collatari conspiciuntur, ut Cic. dicebat, *pro leg. Agris. contrà. Pop.*

2 Pacem, teste Propheta, Orbi Deus commendavit *Zacch. 8. sub vers. 19. ibi Veritatem tantum, & pacem diligite*: Hanc etiam INCARNATI VERBI charitas dedit, & reliquit; *Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodò mundus dat, ego do vobis, Ioann. 14.*

3 Pacem demum, utpotè à Deo commendatam, Carolus V. Pijssimus Imperator, in *monitis Augustanis, §. 6.* filio suo, Hispaniarum Potentissimo Regi, anxie insinuavit, hoc Sermone. *Y porque entre las cosas que Dios mas encomendò es la paz, sin la qual nò puede ser bien servido, de mas de los otros enfenitos enconuenientes, que trae la guerra, y se siguen della, deveis tener continuo cuydado, y sollicitud de obuiarla por todas las vias, y maneras posibles, y nunca entrar en ella, si nò forçadamente, y que Dios, y el Mundo sepan, y vean, que nò podeis evitar la dicha guerra.*

4 Et de sepe fracto optatissimo pacis

cis vinculo, per Franciscum Christianissimum Regem, eximia animi amaritudine, idem Imperator conqueritur, in eisdem *monitis*, §. 27. prædiligens quippe, eundem filium suum instruere, quid esset in posterum, cum eodem Gallorū Rege acturus, quo pacto cū eo se gerere deberet, fatur; *Quāto à Frāçia, yo hē heccho siempre lo que he podido, desde que començē à Reynar, por viuir en paz, con el Rey Francisco defunto, y muchas buenas obras por ello, y su consideracion, y passados muchos traçtos de paz, y iregua, las quales nunca hā guardado, como es notorio, si nō por el tiempo, que nō hā podido renouar guerra, ò hā querido de hallar oportunidad de darne, con dissimulacion, ni han approuechado mas los grandes officios hechos: à lo que se hā podido imaginar, y entender del Rey moderno, sū higo, y las platticas, que lleva con todas partes, se comprende, que estā puosto en seguir las pisadas, y heredar la dannada voluntad de sū Padre, y que los passados Reyes de Frāçia, han tenido à los nuestros, Mas sea como quieren que sea, os aconseho que mireis, y tengays gran aduertencia de guardar, con el la paz, tanto quanto podieres, y señalada-*

mente por el seruicio del bien publico, y de Dios, y de la Christianidad, y por lo que emporta à los Reynos, estados, y Señorías, que yo os deharè.

5 Apertissimè ergò hoc loco, Maximus ille Imperator ostendit, hanc illius Galli Regis conditionem extitisse, vt fæderis conuentionibus, tunc adheferit, cùm se diuturnis bellis defatigatum noscebat, vt relata indicant verba. *Si nò por el tiempo, que nò hà podido renouar guerra.* Et proindè, prius de nouo prælio ciendo meditabatur, scilicèt, resectis illicò viribus, postea verò pacis pacta subscribebat, iuxtà illud. *Pax, pax, ubi non erat pax.* Idque nec alio prætextu, aut colore (Carolus V. inquit) quàm quòd Regni sui iuribus, pace, & pactis, præiudicare nequiuert: Hæc est. benè vetus Galli cantio, cuius disertissimis verbis memoratur in dictis monitis, §. 28. circa fin. *Segun la esperiència hà siempre mostrado, que estos Reyes, Padre, y hijbo, y sus passados, han querido vsurpar de continuo de sus vecinos, y donde han podido, y usado de nò guardar tractado alguno, señaladamente cõ migo, y nuostros passados, con achaque, y color, de nò poder prejudicar à su Corona.*

6 Quid

6 Quid amplius, direpta ab Imperatoris Copijs (ipso penitus inscio) Roma, Galli Ducis impulsu, de qua re, peculiari sermone egimus *sup. cap. 7.* In eo siquidē euētu, Imperator Austriacus S. P. Q. R. rescribens, ut cordis sui intimum mērorem, pro ea direptione ostenderet, præcæteris se ad pacem, propensum animum semper habuisse obtestatur; adeò ut hac sub spe, eundē Franciscum Gallorum Regem, in pristinam reposuerit libertatem, his planè aureis verbis. *Restitutoque pristinæ libertati Gallorum Rege, maluimus iniquam pace amplecti, quàm bellum, aequissimum proseguere, utpotè qui, Longè maiora, pro Christi gloria, perficere posse sperabamus.*

7 Hac inquam ratione, quod Carolus V. fuerit pacis obsequentiissimus, quodque bella laceffitus, ad proprium suscepit tutamen, pro certo arbitramur, tam gloriosè in rebus bellicis profecisse, ut cuncta propè certamina prosperè ei euenerint; id ipse testatur in dictis *monitis cit. §. 6.* ubi de bellis loquens, inquit. *à las quales he sido forçado, siempre por la defençion dellos* (de suis statibus intendebat,) *y obuiar su oppression, y segun las guerras me hã*

fido movidas tantas vezes, y en tantas partes, con este fin, como se sabe, y es notorio, y assi Dios me hà ajudado, de manera que aunque bẽ passado muchos trabajos, cõ su ajuda, los he guardado, y defendido.

8 Quòd si indagare velimus, quæ ratione Carolus V. Vniuersale fædus, tam anxie appetierit, profectò vnica occurret, vt nimirum pace præuia, Catholicorum omnium armorum colligatio in Turcas, ad Religionem vindicandam, sortiretur; Sic pluribus ex locis excipimus, præsertim verò ex memorata illius Epistola S.P.Q.R. missa, quam integram contulimus cit. *Superiori cap. 7. in illis potissimum verbis. Aperta via, tum ad pacem Vniuersalem, tum ad arma, in perfidos Religionis nostra hostes conuertenda, &c.*

9 Nec sinè firmissimo fulcro, Sapientissimus ille Cæsar sic aiebat: Siquidem aduenturi sunt dies illi, in quibus Othomani peruerteretur Imperium, Sæcæque Ierusalem, pristina restituta libertati, suam vindicabit dignitatem; Pro certo verò credimus, hosce dies quàm fælicissimos, & suspiratos, aduenturos tunc fore, cum disruptis inter Christianos Principes bellorum
in-

inuolucris, Christianoque orbi pace
donata, mutuò demum colligati, in
Tartaros, & Othomanos irruerint,
symbolico quidem sensu, pijs, glorio-
sisque adheſerint certaminibus: Tale
est *Zaccharia* Vaticinium *cap. 8. vers.*
10. ad 16. cuius anteriori *cap.* memi-
nimus.

*Superbia in Principe Reprahen-
sibilis, & noxia.*

G A P. XX.

I **H** Ac eadem Opusculi no-
stri serie *cap. 1. num. 9. 10.*
& *11.* ex appposito ostendimus, quam
ad dilatanda Imperia, contiendosque
in officio Populos, collimet, modestia
imperare; modò verò, nè quæ ibi re-
tulimus, hoc loco congeminare vide-
remur, morale, politicum uè *D Gregor.*
monitum recensere, operæ pretium
duximus, qui *lib. 26. Moral. cap. 19.*
inquit quòd *subtilissima, tutissimaque*
*Principum viuendi ars est, culmen te-
nere, & gloriam premere. esse quidem*
in potentia sed potentem se nescire.

2. Profectò nullam in Principe
stabilem, superbiendi causam inueni-
mus;

mus; suam siquidem si inspiciat personam, licet suprà hominū millia se præstantem noscat, tamen reminiscatur opus est, moniti *Placida ad coniugem Theodosium Imperatorem*, dicentis: *Cogita te ut priuatum hominem esse, atque præ cæteris tibi gubernacula tradita scito, non ut superbires, sed ut te hominem cogitares, varijs, suprà cæteros fragilitatibus obnoxium.*

3 Si propitiam, sibi que prodigam perpendat, & experiatur fortunam, peroptimum *Publij* dictum, menti recollendum ei erit, quòd, *fortuna vitrea est, quæ cum splendeat, frangitur.* Principes inquam, cum vberioribus fauoribus, à fortuna se ipsos præcurri noscunt, tunc eos vehementius metuere decet, iuxtà sententiam *Besold. de Increment. Imper. cap. 3. num. 6.* dicentis: *Quòd Princeps potentior est, eò formidare de aduersa fortuna, vehementius debet.* De qua re exemplum habemus *Xerxis* potentissimi Regis apud *Valer. Maxim. lib. 7. cap. 5.* Vndè *Sophocles* potissimum de fortunæ instabilitate metuendum cecinit, his carminibus.

Fortuna namque erigit, & eadem deprimit.

Falicem, & infalicem: & augur nullus est.

Qui

Qui fata præsciat Regum.

4 Spissæ, plurimæque Victoriæ, superbiendi causam nec tribuunt, sed potius metuendi, verendum namque est, nè in funestissimas cupressus, protinùs palmæ conuertantur. *Anibal* æternæ memoriæ miles, sic dicere solebat: *Maiorem Victoriarum fortunam, minus esse tutam.* Rex quoque *Archidamus*, talia suis memorabat Spartanis: *Propterea soli nos, neque rebus secundis superbimus, & aduersis, minus quàm ceteri consternamur, neque laudibus nos incitantium ad difficiliora, quàm nobis videantur capeffenda, erigimur voluptate.* teste *Tucidide lib. 1. num. 96. fol. 46.* Romana denique Resp. hac præsertim politica arte præstitit, vt nec pro Victorijs, nec pro egregiè gestis prorsùs superbiret; *Quirites enim* (teste *Liu. lib. 10.*) *victi, nunquam animum, nec Victores, modestiam amiserunt.* cuius rei memor quoque est *Plutarch. in Vit. Scipion.*

5 Denique Imperij quoque amplitudo, parentiumque multitudo, metuendi causa est, haud verò intumescendi, quod enim magno, diffusoque Imperio Princeps potitur, eò intelligat magis ad seruiendū teneri; Regnū namq; ha-

bere, nobilis seruitus nuncupatur: Quinimò quò magis expanditur, eò faciliùs decedit *Valer. Max. & Besold. loc.cit.* Nam sicut grandiora corpora sunt ad malum procliuiora, quia partes extremæ, aut sufficiens non recipiunt alimentum, aut si sufficiens attrahunt, repente nobiliores partes attenuantur; Sic Imperium quàm amplissimum, faciliùs curuatur, nam mole ruit sua; sicut de Romano Imperio dicebat *Salust. de Rep ordin. epist. 1.* memoratusq; *Anibal* admonebat, quòd maius Imperium, faciliùs labitur. *Saluian. lib. 7. fol. 234.* Undè *Lucan.* canit,

Summisque negatum

Stare diu.

6 Hinc *Venul. dissert. 7. orat. 1. fol. 373.* alludens ad vauitatem O homanici Imperij, illud hac ratione citò casurum putat, nosque omnes Fideles, his verbis consolatur: *Ea hodiè Turcici Imperij conditio est, ut cum summum humane gloria culmen attigerit, & in eam se se amplitudinem, quanta sperari, & vi armorum, potest obtineri diffuderit, iam stet sua mole nixum, nec aliud restat, quàm ut paulatim substat, & in occasum exitumque vergat; metam attingit, nec ultra datur; crenit*

ba-

hactenus, in posterum decreſcet, imò cum ſtet hodie ſupereſt, ut cādat.

7 Veritatem hanc, ea politica ratione ratam habeo, nam Regna cuncta, non alio, quam optimo conſervantur regimine, quod ſuper peramplo Imperio exerceri, difficile cenſemus; Qui enim ad plurima, & graua intentum habet, ad ſingula debilius incumbat necelle eſt; vnde carmen.

Pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus.

Atque ideò, non benè regi, fragiliter tueri, & faciliter declinari oportet; ſic cenſuit *Piſtolomeus Philadel.* f. 392 dicēs: *Permagna Imperia reginequeunt.* Quam ſententiam ſequuti ſunt, *Mydentorp. quaſt. 42. & Dane. in Aphoriſm. Politic. in Herodot. lib. 3. num. 19.*

8 Pretereà, qui diſſulo potitur Imperio, metuere hoſtium inſidias negligit, quin illos quaeſcumque ſint, contemneſcere, velut debiliores gloriatur; Id quod planè exitioſum nimis reputamus; tunc enim, cum ſe Princeps nemini comparandum autumat, diſcriminibus Imperium exponit, & cum nimium ſuae tribuit potentiae, hoſtes reddit robuſtiores, iuxta illud *Quintilian.*

tilian. lib. 1. cap. 3. Itaque ex hostium superbissimo contemptu, miserrima auocatur, & properatur ruina, teste *Liui. decad. 3. lib. 10.*

9 Rursus magnum vnus Imperium, excitat in ceteros Principes inuidiam, qua efflante, bella ad vsurpationem indicuntur, Idque arbitror sensisse *Senecam* dicentem: *Inuisa nunquam Imperia detinentur diu. in Thebaid. act. 4.*

10 Denique, cum Deus peculiari quadam prouidentia, superbis obsistat, eisdem cunctas creaturas aduersari non desinunt, ad Creatoris inclinationem; ut proinde subditi primum, dehinc amici, postmodum finitimi, remotissimi quoque Principes, omnes denique fœdere colligati, intumescantem à solio desilire studeant.

11 Itaque præ omnibus virtutibus, potissima ad Imperia conseruanda est, ut procul sit à Principis Maiestate superbia, & quod per amplum habet imperium, eò in modestia regere intelligat, præsertim verò finitimorum Principum (qualescumque sint) amicitia, & magnæ pèssio, politicè sit ei commendata, modestamque timoris curam non negligat; hæc enim duo tranquillitati collimant,

&

& Imperio firmissima iactant fundamenta.

12 Concludimus cum *Comine. cap. 21. 32. & 63.* Vir iste de Politica Scientia suprâ cæteros optimè meritis, superbiam notam in Principe vehementer detestatur; quia *superbia* (sententiosissimè, inquit) *anteit ruinam, estque illius proximè ventura inditium certissimum.*

13 Animaduertimus tamen, ut tantum Princeps timoris concipiat, quantum ad temperandam superbiam suppetat: cæterum, absolutè metuere, vitiosum quoque est, Idque generoso Principi haud conuenit, quin in euident Imperij dispendium vergit; ut meritò omnes Politici moneant; *Malum Imperij custodem esse metum.* teste *Bessar. orat. 2. Bell. tom. 1. discurs. 27. fol. 362.* & ad idem *Cic. lib. 3. epist. famil. 3.* docet: *Quod plus in metuendo mali sit, quàm in illo ipso, quod timetur.* vndè *Ouid. in Ariad.* sic cecinit.

Occurrunt animo pereundi mille figura.

Morsque minus pana, quàm mora mortis habet.

Et alibi idem *Ouid. in Fast.*

Vires subtrahit ipse timor.

Et

*Abstulerat vires corporis ipse
timor.*

Viuet ergò quàm felicissimus Princeps, in modesto Imperio, & moderato timore, si oblata superbiendi ansam, & inclinationem euitebatur deprimat.

*Ad Matrimonium Princeps,
quàm celerius ducendus, hor-
satusque est, & Quarè.*

C A P. XXI.

1 **A**D hæc Sacro Nuptiali Thalamo, Principem quânto citius fieri possit decet, sic mentem tranquillam, sic sana consilia, sic deniq; optatissimam, multiplicemque prolem fortietur: Hæc in Principe potissimum exigitur, & ad commune solatium à deuotissimis Populis, pari voto expectatur.

2 Quod prænoscent Inuidissimus Carolus V. hac præsertim suscipienda prolis ratione, Serenissimum filium suum, ad felicissimas, celerisque hortabatur nuptias, in monit. Augustan. 5.58. dicens. *La cosa que mas entrecier*

ne à los Vassallos, y subditos de qualquier naçio que sean, en la fidelidad de sus Señores es de veer que tienen hijos, en quien consiste la firmeza, y estabildad de los estados.

3 Mihi verò idem planè præceptū, hac etiam ratione fulciri posse videtur, vt cum permagni Principum luxus, carnis incitamenta prouocare, necessaria quadam seductione existimemus, idèd nè his stimulis, aut yrantur, aut illecebre copula satident, occurri eis celeri coniugo oportet: Defatigari enim inter sensus angustias, malum; at illicitis adhærere copulis, pessimum est; Illud mentem turbat, & passionibus vrget, hoc inquàm Deum lædit, & Principis culmen, moresq; sedat.

4 Sic Politicum, Religiosi Principis statum decere arbitramur, nisi fidem à Sacris abstrahamus historijs; Salomon enim, Rex præcæteris infusa Sapiencia præstantior, qui mirificum Deo extruxerat Templum, adèd concubinatum illecebris adhæsit, vt Idola crexerit, eaquethure adoleret Reg. 3. cap. 11. & cap. Salomon quippè, 32. 4. David Rex iustus, pro incontinentia carnis, iniustitias perpétrauit fædissimas, adulterio, & adulteræ viricidio

ad.

admisso , *Reg. 11.* Samson denique vir fortissimus, hac quoque labe captus, ludibrio in mola asinaria alligatus exitit à Philistæis *Judic. cap. 15.*

5 Et si *Valer. Max.* credamus: *Duobus maxime* (inquit ipse *lib. 4. cap. 3.*) *Remp. collabi solere, Venere scilicet, & cupiditate eorum, qui præsunt.*

6 Quid luxuria non consternit? Consilia turbat, altos, & generosos spiritus frangit, & à magnis cogitationibus, mentem ad humillimas retrahit: Ad luxuriam cuncta fermè mala, Theologi, & Politici renocant, quò enim delectum præbet, omnium planè vehementissimum, eò animum ad res abstrahit, ab intellectualibus remotissimas, & abiectissimas, in easque totum hominem immergit; Vndè *Senec. in præfat. lib. 7. declamat.* nil esse inquit, quod magis animum in varias dissipet partes, quàm luxuria; Superiores siquidem, Principesque potentias iugulat, & suffocat, mentisque oculos, caligine obducit; vt meritò Venerem dici, quidam arbitrati sunt, à Vè, idest, sine, & nus, idest, mente, rationem enim, intellectumque heberat, & eneruat.

7 Ergò neque benè regere, nec super Imperij mole, qua opus est prudentia,

tia, & arte conspicere quibit, Princeps
luxurijs inuolutus. Populus sanè cui
dominatur, Impuritatibus quoque, &
lasciuijs bacchans conspicietur, quia
luxuriantem Principem inuitati, in
gloriam fædissimè vsurpabit; Quo fa-
cto, ecce lues magna in Rep. accensa,
illi exterminium properans, nàm præ-
ter Cic.monitum *loc.cit. lini.* quoque
eidem adhæsit sententiæ, *lib.34.fol.69.*
dicens. Pestes Reip sunt, auaritia, &
luxuria, quæ Magna Imperia euerte-
runt Nec mirum si de Imperij euersione
dubitatur *Lini.* accensa enim libidinis
flamma, statim Religio corruit, sterni-
tur disciplina, corruptique Ciuium
mores, cuncta in Remp. auocant mala,
Midentor. quæst. 8.

8 Ad hæc ergò animaduertens,
vnum semper abhorruì, quòd in quadã
conspicua Ciuitate, temeratis Sanctis-
simis Patrię legibus, aditus meretrici-
bus datur, loca omnia indiscriminatim
fræquentandi, ea præsertim, quæ ad so-
latium Matronarum, honestarumque
Mulierum, atque Virorum, destinata
sunt, utpote (exempli gratia) essent in
hac Neapolis Ciuitate, Regio Toleta-
na, Regalis Palatij, Castrique noui, ac
Lucullani area, cæteraque maritima, à

mo:

mole magna, ad Paulilippum, quæ leniendi animi ergò, æstiuis præcipuè diebus parantur, & publico ære irrigantur: Hinc scandala, & absurda plurima emergunt, nam relaxæ illæ mulierculæ, curribus impudentissimè insidentes, ac cum honestis commixtæ, honestas fastu æmulari, illarumque estimationem, sibi usurpare conantur; ut demum, quæ verè honestæ sunt, propriæ pudicitie morem gerentes, ab eo solatio meritiè auertantur.

9 Quin etiam, plurimi sunt viri probi, quos vrgens occasio, illarumque meretricum artes, motus, & tactus, nec volentes, trahunt ad libidinem, quod monitum habemus *Proverb. 7. vers. 10.* in illis verbis: *Et ecce occurrit illi mulier, ornata meretricio preparata, ad decipiendas animas garrula, & vaga, quieta impatiens, nec valens in domo consistere. pedibus suis nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidiâs:* Hæ siquidem mulieres, quò se naturæ dotibus pollere noscunt, eò intumescunt, ut nisi eis splendidior cultus largiatur, debito quodam sibi stipendio defraudatas se credant.

10 Hæc quidem, ceteraque plurima, & sanè maioris momenti absurda, non

non euenirent , ſi Religioſa Politica,
 aſperis iniungeretur pænis, quidem in-
 remiſſibilibus, nè Meretrices , ſuarum
 trangrediantur domorum limites, pau-
 cis matutinis horis exceptis; licèt enim
 Sanctiſſimæ leges, vt maioribus occur-
 rant Scandalis , Meretrices intrà Urbis
 ſepta permittant, id tamen, quò cautius
 fieri poteſt , & quò minus honeſtatis
 gloria lædatur, intelligamus oportet; Ita-
 que nè legum conſternatur intentio, ita
 cum Meretricibus agi docet, ne
 artibus ſuis, quàm relaxis , conti-
 nentes , probosque Viros, in-
 fomitem trahant , ſuoque
 publico commercio,
 bonos in malos,
 malosque ver-
 tant in peſ-
 ſimos.



*De Protectione Imbecillium ;
eorumque tuitione , à Poten-
tibus ; & depressoribus ;*

C A P. XXII.

1 **S**Vper egenis intelligere, licet religiosissimum consilium sit, cunctis quidem Christi fidelibus epibus præcipuè pollentibus commune; quin si *D. Ambros.* credamus in 2. *Chorinth. cap. 9 & 10.* velut in præceptum suscipiendum est. *Omnia (inquit) Dei sunt, & semina, & nascentia, Dei nutu crescunt, & multiplicantur ad usus hominum, Deus ergò qui hæc dat, ipse iubet de his communicari ijs, qui indigent, &c.*

2 Principem tamen speciali, enixaque cura decet, pauperibus præstò esse, superque illis velut Pater instare; hoc regium poscit munus, super hoc Religiosa Maiestas incumbat, iuxta monitum *D. Ludouici Gallorum Regis*, qui sic filio suo iniunxit. *Fili Religiosus in primis ergà Deum estò, benignus, & liberalis cum egenis, teste Bodin. lib. 6. de Rep. cap. 2. fol. 1025.*

3 At huic præcepto, haud satis dedisse

disse Principes arbitramur, quod elemosynarios Ministros, certamque pecuniarum meram, eam in causam, pijs-
simè dietim conferant; Non enim il-
lorum tantum egenorum cura suscipiē-
da est, qui alimonia omninò carent, aut
quorum prouentus, ad diurna, non sup-
petunt cibaria (cum hoc vulgaris Cha-
ritatis sit opus) sed integro Populi, Ple-
bis, humiliumq; personarum imbecil-
lo cætui, studio fauere oportet, nè hu-
ius generis homines, à Potentioribus
conculcentur, in supremæ authoritatis
dispendium.

4 Et sanè si thæsim hanc, abstracta
Religiositate discutiamus, illam Poli-
tico Regimini, nimium collimare in-
ueniemus: Regium enim læditur cul-
men, ac peroptimum illius Regimen,
mox in exitiosum, & repræhensibile
vertitur, quòd imbecilles à Potentiori-
bus vilissimè haberi, quodque medio-
cres, in durissimam nobilium seruitu-
tem redigi conspiciat, atque sinat.

5 Id enim Principi potissimum
persuasum esse debet, nil magis seditio-
sos, factiososque furores accendere,
quàm impatientissima populi, & Ple-
bis inuidia, quod nobiliores præsent,
hique ordinata quadam ratione, præ-
cipua

cupia sustineant munera, & infra à natura claritate, supra cæteros præfulgeant. Quid ergo esset, si his, quæ nihil excessus præ se ferunt, nobilium tyrannides, usurpationes, insultusque adderentur?

6 Hac igitur ratione, eximius vir ille, de Politica Scientia optimè meritus, *Gallus* inquã *Britannus*, in sua *secretissima Politic. Instruct.* § 33. circa fin. *Federicum V. Comitem Palatinum Electorem* admonuit, ut si se Principem censeri cuperet, Plebis prius se faceret Tribunum, beneuolumque Protectorem, Patriciorum verò fastum, insolentias, iniurias, & contumelias vlciter curaret, aut se vlturum simularet.

7 Hac etiam ratione, Romana Resp. ad celsitudinis fastigium euecta fuit, quod de populo, & Plebe; talem susceperit studiosissimam curam, ut si quid contentiosum, inter Plebem, & Patricios contigisset, apud eam fauorabilior semper fuerit humilium conditio; Vndè *Valer. Max. lib. 4. cap. 4.* restatur, *Maluisse Remp. pauperes, in diuites, quam diuites in pauperes, Imperio versari.*

8 Quod, & ipsimet Patricij, nobiles.

lesque viri prænoscences, Popula ribus
anteire , virtute, bona fama , factis-
que fortibus studebant, non verò gra-
uaminibus, & imperioso contemptu.
Salus. de Rep. ordin. cap. 2. acriq; cura
incumbabant, vt inter ipsos nobiles,
illustre armorum robur , literæque
Vberius excrescerēt, nè apud populares
& Plebeos, (vt nostris experimur tem-
poribus.) longè magis præstare viderē-
tur, meliora dumtaxat emulantes.

9 Quid ergò, nunc dicerent Ro-
mani Patres, vetustique Quirites, si in
nostra incidissent tempora, in quibus
(horret quidem,) in nonnullis Orbis
regionibus, ab his nostris remotissimis,
in comperto est, feudatarios, procures,
& Barones, (& si multos peroptimos
excipiamus) tot Regulos, asperimosq;
homines experiri, subditorum, & hu-
milium Colla, angarijs, Rapinis, iniu-
riisq; comprimentes, iugulantes.

10 Quid etiam dicerent, si ferinam
perciperent immanitatem, qua nec raro
isdem ad mutuam cõtumeliam, mutuã.
que rabiem eruandam, sacra hanc qua-
dam politica, alterutris miserrimos
vasallos, viros agrestes, panem sibi in-
sudore vindicantes, quod uè peius, om-
ninò innoxios, vel asperimis verberi-
bus

bus, aut membrorum mutilatione, afficiunt, quandòque demum lachrymabiliter confodiunt; Quodque viri, adeò immanes, scelestique reperiantur, qui sæditatem hanc sædissimam, politicè consulant, mandent, aut pessimo opere, perficiant.

11 Planè Maceries hæc, inferendæ, vel vindicandæ scilicèt iniuriæ, nè dum Atheorum, sed indoctissimorum quoque virorum, est adinuentum, ea fortassè ratione, quod incussam servis iniuriam, velut in dominos iniectam arbitrentur: Id quod ipse, licèt tanquam verissimum iuris Principium admittat, ut in Domini contumeliam, servi vergat iniuria, ex *tex. in §. servis, Instit. de iniurijs*. Miremur tamen incessanter oportet, quod hi Politici, precarios quos habent à Rege vasallos, esse velut servos censeant; Servi namque verbum, ad illos adaptatur, qui nostræ plenissimæ servituti addicti sunt, quos mancipia appellamus: Itaque cum huiusmodi non sit Vasallorum conditio, nulla per consequens, nec infertur, nec vindicatur iniuria, atrocissima immanitate illa, vicissim reddita.

12 Quin potiùs veriùs esse crederem, sædissimam vindictam illam, gravius.

uissima iniuriæ nota, ipsos met afficere, qui talia perpatratur, quod in miserimos agrestes viros, sua irruerint potentia; Memores quæso sint, patientissimi Iob, qui demum de Deo sic conquerabatur. *Contrà folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris. Iob. 13.*

13 Patriæ quoque leges, transuersales iniurias, velut pessimas, & verè infames, atrocissimè puniunt; Itaque si quis Patrem pro filio, & è conuerso; fratrem pro fratre, coniunctum, pro coniuncto, offendere auderet, pro criminis immanitate, in innoxium patrata, strictiùs plecteretur, nè alterius odio quisquam pergrauari contingat; Qua ergò longè strictiori pæna, memoratum facinus cohiberi oportet, si perpendamus, quòd plus habeat, Pater, Frater, aut coniunctus, in negotijs filij, fratris, aut coniuncti, quàm habeant miserrimi vasalli, in negotijs Domini.

14 Aptissimè hoc loco recenseri posse arbitratus sum, veterem illam controuerfiam, an Baro malè agens cū suis vasallis, feudo priuari, an potius illud vendere cogi debeat? Pro qua nulum vnquam dubitandi firmum reperi motium, quo omnimodæ amissio-

nis pēna euadatur; Sic mihi apertissimè probari videtur à contrario sensu, ex *tex. in cap. Domino committente, tit. s. de feud. defunct. Milit. contr. fuer. & in cap. 1. qual. Dom. propriet. feud. priuet.* Sic idem suadet, Regni constitutio sē vassallus; Itā demūm sensiere post *Andre. Grammat.* & alios, duo viri patricij, doctissimique, nempe *Reg. de Pont. decis. 16. in fin. & Reg. Capyc. Latr. decis. 168. num. 5.* nihil penitus remorante, quod in contrarium ponderetur *tex. in §. fin. Instit. de his qui sunt sui, vel alien. iur.* ibi enim de seruo sermo est, qui in pleno Dominio detinetur, non velūt feuda, quę tanquā Regis beneficia, à Baronibus, quasi p̄cario possidentur.

15 *Æquitas* uerò quam itidem pro contraria sententia. *Pont. & Capyc. Latr.* ponderant (horum doctissimorū Virorum censura) p̄tēr esse iuris rationem existimo. Haud enim iuri collimat, quòd æquitatis beneficio potiantur illi, qui in iustitiam, & æquitatem, tot uicibus peccare ausi sunt, ut proinde perperam, æquitatis beneficium implorent, qui æquitatem nullam seruauit; argumento *tex. in l. auxilium in fin. ff. de Minor. cap. bona Memoria, & cap. du-*

studium de elect. Vnde inoleuit, ut rigor scriptus adinuentæ æquitati præferatur, l. 1. *Cod. de legib.*

16 Saluberrimum itaq; his absurdis foret medicamen, si sublati Doctorum iurgijs, & contentionibus vnica edictali lege sanciretur, quod Barones pro excessibus in vasallos feudis priuentur: Hac sanè lege, statim fieret, ut aut nullus foret malus aut quot mali, matura cunctatione noscerentur, totidem Curia feuda aperirentur, non sine maxima Diuini Culminis gloria, Regiæ Maiestatis decore, Regalis patrimonij incremento, & iugulatorum propè Vasallorum profectu.

17 Politico-legalis conclusio est, ut illata subditis à superiore iniuria, acrius puniatur, in abusæ potestatis pænam, sub cuius velamine, tyrannicum ductum est institutum; Doctissimus *Bonadill. Polit. lib. 3. cap. 11. n. 31.*

18 Itaque non eò tantum tendit præceptum, quo Principes super egemos, & pauperes intelligere strictè tenentur, ut profusioribus eleemosynis, eis præstò sint, sed potissimū, nè pauperes, imbecillioresque viri, à potentioribus conculcentur, quod manifestè docuit *Arist. lib 3. Polit. cap. 10. dicens: Reges*

custodia, defensionisque causa constitu-
tos esse, ut & locupletes ab iniurijs pro-
hibeant, & inopum multitudinem, com-
muni locupletum iniurias manus tueã-
mur; Vnde Hesiod. cecinit.

*Hoc una Reges, olim sunt sine
creati.*

*Dicere ius laesis, iniustaque tollere
facta.*

Et Virgilius. Regiam esse artem cen-
suit, in superbos irruere, dicens.

*Has sibi erunt artes pacisque impo-
nere morem.*

*Pargere subiectis, & debellare su-
perbos.*

19 Hac eadem planè ratione, nec
desin. à esse monitum, ut qua cura Prin-
cipes, debiliorum, & humilium causas
conspicere, eadem, quin, & longè ma-
iori, Nobilium, & Fœdatoriorum par-
tes fouere debent. Nos quidem, qui
plurimos in forensi palestra annos exe-
gimus, non semel debiti Dominis ob-
sequij, & reuerentiæ fines, temeratos,
violatosque vidimus, à subditis viris
procacibus, & petulantibus, qui inu-
stis quarimonijs, monopolijs, & im-
posturis, in illos, temerè conspirant, &
calumnias impingunt: In hos planè,
prò ausu, & contumelia, animaduer-

ten-

tendum fore ius postulat, ut quo rigore in Dominos, Vassallos iniuste vexantes; utendum demonstrauius; eodem, & maiori, in Vassallos suos calumniantes Dominos, zelo irruatur, correctionum enim, & æqualitatis ratio, sic dicat, teste Gaill. lib. 1. obser. cap. 17. n. 6. & 7. qui ad hoc allegat *tex. in l. si seruus 4. in fin. C. de his qui ad Eccles. confug. in illis notabilibus verbis Si is qui ex statu seruiti in hostilis, & homicide conditionem transiit, sit occisus.*

20 Vnum tamèn mihi maximopere displicet, quod cum crebriores, & verosimiliores, sint vassallorum oppressiones, quam illorum delatæ querimonie, & temeritates in dominos; sepius hac ratione accidit, ut Baronibus à vassallis calumniatis, receptarum, & imminuentium imposturarum credulitas, à Magistratibus denegetur, hinc innoxij quandoque Proceres, & feudatarij plectuntur, vel ferocissime defatigantur, iniquissimis insulantibus subditis, quod eorum præualuerit implacabilis nequitia.

*De adaequata, atque congrua
Iubendi, & obsequendi
ratione.*

G A P. XXIII.

I **P** Rincipes nec legislatoria,
iubendique potestate abuti,
nec debito à subditis obsequio defrau-
dari decet: Hinc hoc eodem nostro
opusculo, *sup. cap. 2.* mutuum diximus
contractum esse, quo Principes benè
regere, subditi verò eis obsequi, pactio-
ne quadam strictissime adstringuntur,
difficiliusq; esse benè regere, quam per-
fectè obedire, eodem loco præostendi-
mus, quasi subditis absolutum obsequē-
di inlit debitum, omni prorsus cuncta-
tione posthabita, quare, qualiter, &
quandiu obsequendum sit.

2 Modò verò non abs re, super
prædictis tantisper immorandum du-
ximus, quippè quod tota Politica benè
obsequendi, optimèq; imperandi ra-
tionem præfert, & super his distincta
serie, nostrum hoc loco instituemus
sermonem.

3 In primis ergò (quò ad tempora-
le regimen attinet) naturali legi obse-
qua-

quamur oportet; hæc autem profectò
suavis, & quàm rationabilis est, & à
potentioribus clarior facta, vt secun-
dum proprium ordinem, maioribus mi-
nores pareant, *Alicat. lib. 2. Parad.*
cap. 2.

4 Dehinc communi sociali omniũ
Ciuium pacto, naturali legi nimium
coherent, morè gerere necesse est; hoc
quoque salubre, & dulcissimum repu-
tamus, vt quisque suo contineatur sta-
tu, illiusque limites nequaquam exce-
dat, sed composito ordine viuat, ita vt
quisque suas expleat partes, & ad ea,
quæ ad alios pertinent, manus temerè
non imponat, iuxta monitum *B. De-*
rotbei, dicentis. *Attende tibi, & tuam*
rem agito. Alioqui, cum Ciuium viuen-
di symmetria violatur, nō aliter eos esse,
atque viuere in Ciuitate dicerentur, quā
velut bruta in stabulo: Non enim so-
lūm spectatur, quod plena Ciuibz
Resp. sit, verūm id quoque, quod con-
sonantis, ordinatque organi more vi-
uant. Quemadmodum nec satis est,
quòd membrum corpori adhæreat, nisi
propriū locum obtineat; hinc spiri-
tum, corpus à Capite, quod suo iam ces-
sit loco, non suscipit: Itaque sic etiam
mystico Reip. corpori euenire arbitra-

mur, vbi Ciues, scisso viuendi ordine, sua singuli non contenti sorte, in aliorum menses, muneraque irruere incipiunt, ciuilem symmetriam peruertendo.

5 Post hæc, Principi honor, & obsequium, à subditis debetur, nec aliter quàm de condigno, vt sentit *D. Thom. 2. 2. quest. 63. artic. 3. & quest. 102. artic. 1.* & docere videntur peræque Sacra dictoria, illud potissimum, quo dicitur. *Omnis anima Superioribus potestatibus subdita sit.* aliudque *Obedite prepositis vestris.* ac illud denique *Regem honore afficite;* de quibus *Apose. ad hebre. 13. & ad Roma. 13.* & alibi in Sacra Scriptura; idque euam si Princeps, Improbus, Scelestusque esset, de qua re, paulò inferius.

6 Quin ab eo etiam subditi, enixæ cura cauere debent, nè ipsi Principi tantisper infensi, molestique sint, vt illum ad iram, & indignationem perducant, *Tauell. in Polit. Christ. tract. 5. cap. 3.*

7 Legibus tandem obtemperare compellimur; Vnde illud Poeticum.

Est legum seruanda fides, suprema potestas.

Quod mandat, fierique iubet, parere necesse est.

Et

Et alibi.

*Respice quid moneant leges, quid
Curia mandet.*

8 Er sanè, leges intemeratè seruari,
commune respicit incrementum, & Ci-
uium felicitatem; Sunt enim velut Re-
ip. medicina, illisque minime parere, ita
erit, si Medico agrotus non pareat;
legibus ergo, pax, & tranquillitas, om-
nisque exoptata salus in Ciuitate obti-
netur. *citat. Iauell. de Cital. Confil.
cap. 3.*

9 Congruit igitur hoc loco, vt di-
cendę legis opportunas numeremus co-
ditiones; has referunt omnium potissi-
mi *Arist. lib. 2. Politic. 3. & lib. 7. cap.
3. & Plato in Dialog. de Regn. post
hos vero, tex. in Can. erit autem lex,
distinct 4. D. Hysler. Archiep. Hispan-
ten. lib. 2. et huiusmodi. cap. 20. Ludouic.
Carbon. lib. 6. de legi. & Lati. Zecchi.
de Princip. lib. 2. cap. 1. num. 11. At
noster Angelicus Doctor. 2. 2. quest. 96.
omnes circumstantias, ad tres potissi-
mas reducit; Prima, vt lex sit Religioni
congruens. Secunda, vt sit æqualis in
commune bonum, humanam naturam,
& morum compositionem. Tertia, vt
circa illas personas, easque res dicatur,
quæ sub Legislatoris potestate, & lu-*

isdictione sunt ; id quod sequuntur etiam *Felyn. in cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 28. de Const. Sot. de Iusti. & iur. quest. 5. artic. 3. & 4. & alibi idē cit. D. Thom. & sanè, quodcumque ex illis tribus non concurret, lex vitiosa euadet ; nam si prima deficiat, erit peruersa ; Si secunda, iniqua ; Si tertia, suspecta, temeraria, & usurpata, quæ omnia doctissimè explicat *D. Io. Beltran. Guernar. in propugnac. Eccles. in §. prima asser. à n. 23. ad fin.**

10 Planè huius conditionis leges, Populis præscribendæ sunt, dispoticumvè volutum, omninò detestati, Probum Principem decet, ab eoque præsertim, cauere debet diſterio, quo libera, atque irregularata, ferendæ legis authoritas usurpatur, cùm dicitur.

Sic volo, sic iubeo, fiat pro lege voluntas.

Ad Atheos enim, Tyrannosq; Principes refertur : Vt proinde sciant Principes opus est, dispotica huiusmodi Placita, velut à sua radice infecta, facile, cum ipsius quoque Principis authoritate, contemni, atque derideri : nullius enim, aut modici momenti firmitatem, obtinere merentur, iuxta illud *Verrin.*

Nul;

Io: Leonardi Rodocry. 225
*Nulla Tyrannorum vis diuturna
fuit.*

Quoniam ea omnia, quibus rectum, consilium, & adæquata agendi ratio nō subest, nequeunt esse diuturna, sed breui declinent oportet, *Dari. apud Q. Curt. lib. 3. orat. oda 3.*

11 Legibus itaque à recti, iustique norma regulatis, non autem Imperio utendum est, ut proinde, præter ea, quæ à Theologis, & Canonistis didicimus, alia in ferendis legibus statuunt monita Orthodoxi, pijque Politici, & potissimum animaduersum volunt, quòd Diuinæ, & naturalis legis instar, quæ censuris carent, & de illarum rectitudine, disputatio aliqua iustitui nequit, *cit. Ludouic. Carbon. d. tract. de legi. lib. 3. disput. 3. & lib. 4. disput. 3.* Sic hominum leges (fallibilitati alioqui obnoxie) ferantur oportet, ut quo minus possit, de illarum rectitudine, cunctandi, & disputandi occasio, Populo præbeatur, aliter Principis culmen, & legum intemerata authoritas, vnà simul in discrimen collabentur.

12 Nam si inter plura Politicæ arcanæ, hoc præcipuū reconditur, ut cunctari non liceat subditis, super causis, & rationibus eorum, quæ imperantur,

K 3

quòd

quòd monuit *Linii lib. 1. histor. cap. 83. num. 6.* dicens. *Si ubi Imperatur, querere singulis liceat, Imperium corrumpi; Consentaneum reputamus, ut huic cunctandi absurdo, radix excidatur, legibus quàm iustissimis.*

13 Quod profectò felicissimè eue-
rurum credimus, si Princeps in men-
tem suscipiat, ut tales in subditos feren-
dæ leges sint, quales ipse met, si subdi-
tus foret, sustineret; iuxta illud naturæ,
& Iuris principium. *Quod tibi non vis
alteri nè feceris.*

14 Quin licet subditus non sit, sed
Princeps legislator, non idè se ipsum
à legum vinculis absolutum arbitretur.
Quod præcepisti alijs (inquit *D. Am-
bros. epif. 32. ad Valent. Imper.*) præ-
scripsisti & tibi; leges enim Imperator
feri, quas primum ipse custodiat. Cui
collimat sententia Regis *Alphonfi Ara-
gonis*, in eius ore frequentissima. *Inep-
tè* (du èt) *agunt Princip. qui alijs hone-
stè, beatèque viuendi leges præponunt,
ipsi verò nihilo temperantiores, melio-
resque se præbent.* teste *Panor. lib. 2. de
gestis Regis Alphon. & doctissimè ce-
ciliæ Auson.*

*Pareto legi, quisquis legem san-
xeris,*

Et

Et sanè efficacissimum remedium est, ad legum auctoritatem, incolumem, sanctamque seruandam, ipsum Principem, leges quàm asperiores, seruantem conspiciere, iuxta sensum Cic. ad Q frat. epist. 1. dicentis. *nihil esse negotij, continere eos quibus preſis, si te ipsum contineas.*

15. Generaleq; est ad Probos Principes monitum, ut ipsi primum sibi, suisque affectibus, & passionibus imperent, si optimo cupiant Imperio potiri, sic dicebat Sapiens Proverb. 16. *ibi. Quid dominatur animo suo, melior est expugnatore Urbium.* Ità etiam Senec. epist. 113. his verbis. *Imperare sibi, maximum est Imperium.* ità quoque D. Vincenz. Ferrer. de vit. Spiritual. cap. 3. hac periodo *Qui superiorem non habet, sibi ipsi imperet, necesse est.* Sic rursus memoratus Aragonens Rex. *Nil magis (inquiens) rationi dissonum esse, quam si, quàm alijs imperaret, qui suis passionibus imperare non posset.* Sic pariter censuit, Magnus ille Cardinalis Petrus Altobrandinus, qui interrogatus à Regina Margherita Aragonensi. *Quis nam Regum omnium, videretur sibi maximus?* Respondit. *Eum qui libentius sibi, quàm alijs imperat.* Sic

denique idem præceptum, his carminibus *Claudianus* edocuit.

*Tunc omnia iura tenebis,
Cum poteris Rex esse tui.*

16 Quoniam verò diximus, non esse à subditis cunctandum, super his, quæ imperantur, ex *Linii*. & Principi quamvis imbrobo parendum, ex *Apost.* sententia, quam referunt *Card. Gaet.* & cæteri apud *Lessi. de iust. & iur. lib. 2. cap. 9. dubit. 4.* operæ prætium duxi, super huius propositionis veritate tantisper immorari; eam enim licet verissimam arbitremur, hac præsertim ratione, quòd obedientiæ virtus cæca sit, atque prompta; Nihilominus si tale quid fortè præciperetur, quod in Dei offensam, & animarum exitium vergat, tunc subditi parere non debent, quia obedientia Deo debita, limitat obedientiam debitam hominibus; Itaque obtemperandum Principibus dumtaxat est, si imperent servantes illam subordinationem Deo in communi debitam; ut merito illud *Apost. ad Colos. 3.* cæteraq; Sacra monita, quibus Præpositis obediendum esse sancitur, in eum sensum capi oporteat, quo præ obedientia illa, nec Divinæ Legi, nec sanis moribus adversetur, nec quidem, cum modicæ, &

ve-

venialis culpæ incurſu ; quod *Apoſtoli* in reſponſione ad *Phariſæorum* concilium inſinuarant, dicentes. *Obedire oportet magis Deo , quàm hominibus act. c. 5. & habetur in Can. ſi Dominus 11. quæſt. 3. in cap. cum in Eccleſijs, de maior. & obed. & D. Thom. 2. 2. quæſt. 104 artic. 5. & 6.*

17 Malum enim , pro obedientia fieri non poteſt , bonum tamen intermitteri debet , *Can. quid ergò mirum iſt. quæſt. 3.*

18 Et de *Iuliano improbo, & Apoſtata Imperatore* fertur, quod *Chriſtianos* ſub ſe habuerit milites, quibus cum diceret. *Producite aciem pro-defenſione Reip. obediebant ei: cum autem diceret eis producite arma in Chriſtianos, tunc agnoſcebant Imperatorem Cali, ut dicitur in Can. Iulianus , ead. ij. quæſt. 3.*

19 Prætereà ſi quid nimis arduum, moleſtumque à Principe præciperetur, aut peteretur, tunc ſanè, quomodò *Subditi* ſe cum eo gerere debeant, ſcire ſatis difficile reputatur : Si enim ei pareant, exitioſum ; Sin oppugnent, periculoſum : Salubriùs tamen inter hæc duo, velut *Scyllim, & Charibdim* cèſetur , ut obſequi *Subditi* non ſtatim de-

liberent, nè breui, a superioribus parere compellantur.

19 Neminem enim quorundam rapacissimum Principum conditio latet, ut exacto semel in arduis, magnæque ponderis, & præiudicii negotiis, obsequio, non ibi eorum sistat ambitio, sed mox alia quàm grauiora postulare moliantur, quasi qui prioribus facile obtemperauit, nequeat posterioribus obistere; Vnde Britanni, cum iniurias à Romanis acceptas, & patienter toleratas, vicissim, familiarique Sermones conferrent, sic demum eximia dicebant animi tristitia. *Nil profici patientia, nisi ut grauiora, tanquam ex facili tolerantibus, imperentur.* teste Tacit. in vit. Agris. cap. 15. num. 2. & 3. & cap. 30. num. 5.

20 Animaduersum tamen id esse debet, nè arduis iussibus, temeris obstaculis, subditi non parendum ostendant, sed arte, blandisque modis; nam & si rationabiliter non obsequatur, de asperis tamen non obsequendi medijs in subditos inquiri posset; nec enim semel euenit, ut quod iustum est, pessimè fiat, per malos modos, & quod perdendum non erat, miserè hac via amittatur.

21 Ut maritò, cunctis in rebus peragendis, modum attendendum esse generaliter doceat *Horat. lib. 1. Satyr. 1.* his carminibus,

Est modus in rebus, sunt certi denique fines.

Quos ultra, citràque, nequit consistere rectum.

22 Quo circa meminimus, quòd potissimùm de Populo siue stultissima plebe, id accidit prædicari, ut modum nullum habeat, & quo ordine tractanda sint negotia ignoret, imò quò ardua sunt, eò rusticis, asperimisque se gerat modis; Vndè carmen.

Rustica progenies, nescit habere modum.

23 Itaque tunc, cum arduis, asperisque Principis iussibus, obsequendū non esse, subditi arbitrantur, id exquisita arte fieri oportet, ita ut, aut dissimulare, aut moras ad deliberandum potere eligant; Vtrumque enim, cum gravis imminet iniuria, aut urget periculum, salubre reputatur à *D. Gregor.* qui proinde consulit, esse negotium in dies prohabendū, non verò præcipitanter super illo deliberandū: Vtrumq; tamen sit, eā subditi, cum Principe industriam adhibeant, ut negotium quod præcipitur,
non

non velut arduum, aut molestum eos suscepisse ostendant, sed velut dubium; atque ita viam sibi, ad sano, pensatoque consilio deliberandum aperiant, unaque, simul Principi, atque subditis consultum, prospectumque foret; hi namque nec statim arduis obsequi, illi autem nec temerè, & repentiè petita abnegari viderentur; atq; demum subditi, pro dubia re, moræ beneficio mereri, potirique faciliè valebunt; præ oculis hoc Politicum principium habentes, *quod ubi affirmare periculosum, negare autem non satis tutum, differre optimum remedium est, habent namq; parua, magna commoda mora.*

24. Susceptis denique, transactisque moris, si nullum subditi à tempore commodum obtinuisse conspiciant, Princepsque ipse, in eo quod semel postulavit perseveret, tunc artibus quàm humillimis illum enixè rogatum habeant; ut hac vice, si non parèndum deliberent eis ignoscat, & condonet, in posterum se cunctis obsequendum placitis, paratissimos protestari: At rursus humillimè se se Principi submittant, nec bona, nec spiritum habere, sed omnia ipsius Principis esse, dulcissimis, submissisque verbis dissimulent, continnis de-

deinde rationibus, eundem instrui fatigant, quare obsequendum eius placito non videatur.

24 Post tot tandem exquisitæ, & præstantissimæ reuerentiæ officia, si adhuc Princeps, in id quod postulat instet, obsequendum magis, quàm a fidelitate deficiendum consulimus, haec tamen arte, ut obedientiam detestationi coniunctam habuisse, & ægro animo paruisse demonstrent, hac via saltem sperantes, quod aut exonerari, aut rebus asperioribus non onerari placitis debeant.

*De Venalitate officiorum Iustitiæ,
quàm fada, & Reprobata.*

G A P. XXIV.

Maximum sanè vitium, in omne Sæculum vetitum, licet hominū nequitia, ac insita eorum ambitione satis propagatum, quo Iustitiæ officia, & dignitates, ad fædissimam perducuntur mercaturam, Diuino, naturali, Canonico, Ciuilique iuri, Ethnicis, Religiosis, & Politicis viris displicere, non veremur; Velut enim ferocissimus Draco, pessimaque bellua est,

est, cuncta infestans, occidens, deu-
rans.

2 Iuri inquam Diuino, mercatura hæc aduersatur; Deus enim Iustitiæ est, ac inter duo potissima Dei attributa, Iustitia præponitur, orbi dono data, ac ad extrâ largita, vt per homines, cum hominibus exerceretur: Itaque cum ministrandæ Iustitiæ munerum, venale commercium fit, ea sibi homines temere vturpant, quæ Dei sunt, quæ uè à nostro penitus distant dominio: Porro iuri Diuino aduersatur, quo viros probos eligi præcipitur, qui super Populos intelligant., & iustitiam ministrent, *Exod. cap. 18. in fine. Salom. 3. Reg. 43. Isaphat. 2. Paralip. 19.* Vnde admissa venaliare, non amplius viri probi, quibus doctrina insit, sed viri diuites, quibus animus ad grandiora pretia offerenda suppetat, eligerentur: Demùm quia iure Diuino sancitur, vt in his quæ à Dei pendent attributis, nulla sit personarum exceptio *Deuteron. 1.* Sed nihil est, quod magis illis coerceat, quàm ministrandæ Iustitiæ Virtus, vnde fructus Dei Iustitia nuncupatur, *in Can. graue, in fin. 35. quest. 9.* Et Dei Symbolum, & Figuram, in Terris gerunt ij, qui Iustitiæ muneribus insigniti sunt

Can.

*Can. nec is. is. quæst. 1. Can. non solum,
 & Can. qui malas, 23. quæst. 5. ut de eiti-
 dem dicatur; Dy estis, Ergo hæc ratio-
 ne Divino iuri aduersatur, si memorata
 officia venalia euadent: alias rationes,
 quibus hæc conclusio comprobatur,
 videto apud *Fotler. de sensi. rubr. Ne-
 solaus Episcopus, nu. 221. & 222.* quæ-
 quid in contrarium dicat *P. Molfes. de
 nostras Neapolitanas Consuetud. par-
 1. quæst. 6, num. 6.**

3. Natura quoque, venalitate illa
 læditur: Illa enim si contrà naturam
 naturam est, ut prædiximus, contrà na-
 turam quoque esse, fortius arbitra-
 mur: Rursus Ethnici, Gentileque vi-
 ac inter ipsos, complures legum late-
 res, qui cuncta ad mores corripie-
 ac ad benè Regendi, viuendique finem
 pertinentia, quàm exquisitè rimarunt,
 non alia suffulsi ratione, quàm naturali,
 Iustitiæ munera, haud vendi posse sta-
 tuerunt, enixaque cura incumbuerunt,
 ut paulò inferius demonstrabimus: De-
 mum Naturæ præceptum est, à gentiū
 ciuilique lege pinguius effectum, in vo-
 lumina protractum, ac velut Iustitiæ
 anima habitum, ut unicuique quod
 suū est reddatur; quod sanè præceptū,
 lædi in comperto est, statim atque me-
 mo-

morata venalitate, Iustitiæ officia, quibus danda essent denegantur, illisque à quibus eripi decentius esset, largiuntur.

4 Si Diuino, naturalique Iuri abhorret, officia Iustitiæ esse venalia, id ipsum Iuri Canonico displiceat, necesse est; Sacri enim Canones, hanc, sibi præstantiam iure vsurpant, vt Diuinæ, & Naturalis legis Ministri, & exequutores appellentur, teste *D. Gregor.* vt merito, damnata ab his officiorum venalitas ab illis pari studio coerceatur, ad *tex. in Can. quibusdam 1. quest. 1.* vbi ea principalior præsignatur ratio, nè qui officia emerunt, in ipsa radice vitiati, *paratiores sint alijs venundare quod, & ipse emerunt*: Id ipsum, Pastoralis, peruigilique cura anxius cautum exoptans, Maximus ille Pontifex Pius V. (quæ nuper Beatum Ecclesia declarauit) speciali Sanctione vetuit, nè Iustitiæ officia essent venalia, vt ex eius *Bulla anni 1571. cuius meminit Nauarr. in Manual. cap. 25. num. 7. versic. admoneamus*; licet nec sine animi mærore, Sanctissimam, atque Pijssimam *Pij Constitutionem*, malè seruata crediderit (iure an in iniuria videat ipse) *Nigr. tract. de laudem. tom. 1. quest. 43. num. 40.*

§ Ius

§ Ius etiam Civile, cum *Digest.*
tùm *Cod.* Munera Iustitiæ, venalia esse
non toleravit, sed vetuit; audiamus
Modestinum l. C. in l. scire oportet
21. §. fin. ff. de tutor. & Cur. dat. ab his,
& c. ità alloquentem. Semper autem
maximè hoc observent magistratus, nè
creent eos, qui se ipsos volunt ingerere,
ut creentur, quique pecuniam dant, hos
enim, & pana obnoxios esse, lege pro-
mulgatum est. quem *rex.* refert præcæ-
teris *Nicol. Boer. decis.* 149. num. 3. *Gol.*
limat ad idem, recensius in *Cod. &*
Imperatoris Theodosij Constitutio, in
l. Sancimus 6. C. ad leg. Jul. repetund.
ubi cum Iuramenti formula Magistra-
tibus præscriberetur, potissimum iu-
randum iniungitur. Se pro administra-
tionibus sortiendis, neque dedisse quip-
piam neque duros unquam postmodum
fore, siue per se siue per interpositam per-
sonam, in fraudem legis Sacramentiq;
aut venditionis, donationis siue titulo,
aut alio velamento cuiuscunque con-
tractus, & c. & denique nouissimo *Authenticorum* iure, sine pretio, aut mer-
cede, præstantissimum Præturæ vincu-
lum suscipiendum fore statuitur, ut in
auth. ut Iudic. fin. quoque suffrag. in
princ. ver. Hoc enim.

Itaque nē dum Religiosi legum
 iatores, sed Veteres quoque I. C. viri
 Ethnicī, & Gentiles, inter quos est
Modestinus, Catholicam hanc veritatē,
 de reproba officiorum lustrā venali-
 tate, solo naturæ lumine prædicti, agno-
 verunt; eodemque lumine Imperator
 Nero, Regiminis sui initio; non se per-
 missurum declaravit, quod pretio, aut
 ambitu, officia adipiscerentur, teste
Cornelii Tacit. lib. 13. annal. Anastasius
 Augustus, introductam abusu quodā,
 officiorum venalitatem, eradicari cura-
 vit, *Theod. Anagnost. introduct.* ubi si-
 militer testatur Martinum fecisse, qui
 cum fuisset in Imperatorem acclama-
 tus, atque electus, mox decrevit, nemini
 se magistratus pretio concessurum; &
Valer. Max. lib. 4. de pauper. gentilium
 decursa Sæcula commemorans; inquit
*Nihil eorum quæ virtuti debentur, eme-
 re pecunia licebat.*

7 Quid ergo mirum si damnatam,
 vitiatamque à Gentilibus officiorum
 mercatam, Sancti quoque Scriptores,
 Sanctæque Ecclesiæ Patres, & ipsi in
 eandem Zelo itruant; & in primis D.
*Chrysost. in Epist. Paul. ad Ephes. Ser-
 mon 6.* Item D. Gregor. Epist. 110. &
 111. lib. 7 Rursus D. Thom. opus. 2. 1. in 2.
 epist.

epif. ad Duciff. Barbant. Sic etiã Card. Gaet. in Summ. verfic. *Magistrum rerum experientia*, & infinitis alijs omiffis Conrad. in Templ. Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. num. 8. verfic. *Abusus tollere.*

8 Politici demũ omnes, qualescunque ſint, qui ſuper ſælici, tranquilloque Reip. ſtatu meditantur, venalitatem officiorum Iuſtitie, damnẽ necẽ ſe eſt, ſi abſurda quidem plurima perpendent, quæ ex ſædiſſima mercatura illa promanant, ſatis quidem eleganter ad partes conſiderata per eũ. Card. Gaet. in Summ. verb. officiorum *Secularium venalitas*, Sor. de Iuſt. & iur. lib. 3. quaſt. 6. artic. 4. in reſp. ad 2. in 2. conſul. Gregor. Valenti. in Comment. ad D. Thom. in 2. 2. quaſt. 7. diſp. 5. princip. 2. quaſt. 5. in fin. Narbon. ad leg. Regi. lib. 2. tit. 7. l. 3. §. 1. gloſ. 16. num. 15. Martin Landenſ. de offic. Dom. quaſt. 58. Decian. in tract. crim. lib. 8. cap. 38. num. 11. & Mascard. de probat. lib. 3. conſul. 1132. à num. 39.

9 Potiſſima autem ſunt. Primum nam Principis conditio, turpi, ſædoque quaſtu vile eſt Azor. lib. 4. moral. part. 3. cap. 7. verfic. *Tertio quæritur.*

10 Secundum, quia Prætura ipsa, decoris patitur detrimentum. Quis veneretur (inquit D. Gregor. cit. epist. 113.) quod venditur, aut quis non vile putet esse, quod emitur.

11 Tertium, nam literaria res in Rep. decrescet; tardere enim quempiam incipiet, literis quam studiosissime vacare, si prodesse, illæ ad Munera esse quenda nequibunt, iuxta manifestum sensum Cicer. lib. 2. offic. dum dixit. male res habet, cum quod virtute fieri debet, tentatur pecunia. & de more hoc ipsum admonuit D. Gregor. Epist. 114. eod. lib. 7. dicens, Vbi non verita, sed pecunie suffragantur, restat ut nihil sibi deferat industria sed totum, auri profanus amor obtineat, & expressius Bartholom. Fumus in sua summa aurea, verb. officiorum, &c.

12 Quartum, nam Iustitia venalis evadet: qui enim Præturam pretio comparavit, decreta vendere licitum usurpabit; mercator, & venalis, eodem tempore factus, ut dicebat, cit. Senec. epist. 116. & magis explicite D. Tom. in d. opus. 21. ad. Ducis. Barban. his verbis: Cum officium sub mercede venale disponitur, nil nisi ad recuperandum, & rebusandum pretium attenditur, &

A'e-

Alexander Seuerus Imperator, dicere solebat, eos qui officia emunt, necesse esse, vt vendant, ad recuperandas pecunias iam expolitas; teste *Lampridi. in vit. Alex. collimat Arist. lib. 2. Polit. cap. 9. dicens Qui Magistratus emerint, hos quastibus assuescere probabile esse* & rursus notabiliter *Salus. in Iugurtino*, his verbis. *Qui huiusmodi officia emunt, communiter vendunt in minuto quod emerunt in globo.*

13 Et hinc arridet Iuris adæquatissima præsumptio, vt prauo animo ad officia accedat, qui illa pretio comparauit, ad *tex. in l. quidquam C. de epis. & Cleric. Can. cum in scripturis 6. quast. 8. Boer. decis. 149. num. 3. Canalc. decis. 23. num. 10. lib. 1. Bar. quem sequitur Angel. in l. 2. Cod. de Murileg. lib. 11. Reg. de Pont. de Potest. Proreg. tit. 3. nu. 6. fol. 57. & Reg. Rouit. in prag. 2. num. 3. de official.*

14 Quintum, . nam adeò tabescet Iustitia, vt ipsa Tribunalia, & Palatia, mox in depredantium confessum verterentur *Petr. Gregor. Tholos. de Rep. lib. 2. cap. 6. num. 14. & confert Azuea. consil. 8. num. 4.*

15 Mille alia denique absurda, totidemque Calamitates Reip. properabuntur,

L

buntur,

buntur, officiorum Iustitiæ venalitate, D.Chrysoft.loc. cit. dicens *Dignitates facta sunt venales, mille hinc mala nascuntur.* vñ meritò cit. Cardin. Gaet. exitio proximam hac ratione arbitretur Remp. *Magistra rerum* (inquit) *experientia nos docet, collapsam esse Remp. ubi officia venduntur: idque ipsum pestilenti calamitati comparat* Sot. d. tra-
cta. de Iust. & iur. lib. 3. quest. 6. artic. 4. conclus. 3. inquit Cunctis alijs hoc esset pestilentius, decorem Reip. turpius offendens, atque adeò scandalosum, si Iudicatus venderentur, aut loca eorū, qui Regi sunt à publicis consilijs. Cui alludens quidam Ingeniosissimus vir, cecinit.

*Se cento lingue hauesse, ò ver la
 vace,*

*Non vana, mà potente, & vigo-
 rosa,*

*O fusse in me l'ingegno ancor ve-
 loce*

*De i più saggi Scrittor' di versi, ò
 prosa,*

*Dir non potrei, quanto nel Mon-
 do nuoce.*

*L'ingorda Talpa ascosta, & ve-
 lenosa,*

*Piena di danni, è frodi, & di grã
 mali,*

Se

Se i iustis offici, diueran vena-
li.

16 His ergo cæterisque absurdis, non aliter occurri posse censuit Imperator Iustinianus, quàm libera, non ambiciosa, officiorum collatione, vt in *cit.tit.vt Iudic. sin. quoque suffrag. in princip. in illis verbis. Quod non aliter fiet, nisi, & ipsi singula, sine mercede percipiant;* cui collimat sententia *Salus. in orat. ad Cesar. de Rep. ordin. dicentis: Verum hæc omnia mala desinent, si neque Magistratus, neque alia vulgò cupienda, venalia erunt.*

17 Vtroque enim iure, concordisensu sancitur, officia Iustitiæ, benemerentibus viris, in laborum, meritum, & gloriosè gestorum gratiam, gratis, largienda esse, dicta *l. fin. C. ad leg. Iulii repetund. l. 1. in fin. C. de diuers. offic. lib. 12. l. 2. C. de Veteran. lib. 12. l. fin. C. de apparit. magis milit. lib. 12. l. fin. C. de cohortal. lib. 12. l. 1. C. de comit. rei mil lib. 12. l. 2. C. de domest. & protector. lib. 12. l. 1. C. de agent. in rebus lib. 12. l. 1. C. de princip. agent. in rebus lib. 12. l. Principes 6. eod tit. l. 2. C. de Veteran. Can. Apostolica 56. distinct. Can. Cenomanenses ibid. Can. talicon. iugio, 1. quæst. 7. Can. miramur in fin.*

61. distinct. Can. Abbatem, 18. quest. 2.
cum mille concordantibus, da qua re-
latius sequenti *cap.* verba agemus.

18 Pretio ergò cōparare officia iu-
stitiæ, omnibus prædictis iuribus, pa-
lam repugnat, nè meritorum præstan-
tissima radia, ab auri splendore depri-
mantur, vnde postea optimi, meritissi-
mique viri, quibus auri copia non sup-
petit, depressi lugeant, & quò altioris
mineruæ sunt, eò se breuioris fortunæ
noscant, iuxta *Flor. Sententiam*, id
quod nec veremur, verbis Spiritus Sã-
cti aduersari, dum inquit. *Sapientia
plus auro. Proverb. 8.*

19 Vndique ergò firma remanet
proposita conclusio, vt Iustitiæ officia,
nequeant esse venalia, quæ velut Diui-
næ, & Naturali legi consona, eò am-
plianda est, vt nec lex, aut statutum in
contrarium, sustineri queat, ad *tex. in
§. omnis autem, versic. Vel si contingat
auth. vt Indic. sin. quoque suffrag.*

20 Itidem ampliatur, vt officia Iu-
stitiæ vendentes, & ementes, mutuò Si-
monia labem contrahant, & incurrant
quasi spirituales, & altissimam rem, in
commercium deduxerint; Iuris enim
dicendi potestas, Sacra est in sua essen-
tia, ac velut gratuitum à Deo donum.

re-

reputatur, pretio non estimabile, sicuti
expresse insinuant *Foller. in Constit.*
Regni Iustiarj nomen, num. 16. & in
Constit. Item Iustiarj, num. 8. Franc.
Marc. in decis. Delfin. 749. num. 17.
& comprobatur assumptum quā aper-
tissimè, ex *tex. in Can. vendentes, & in*
Can. ex multis 1. quest. 3. glos. in cap.
2. tit. nè Pralat vic. suas &c. & in l. 2.
C. de Murileg. lib. 11. & concurrit cū
hac sententia, nolter Rouit. prag. 2. nu.
4. de offic.

21 Vnde, officia Iustitiæ vendere,
idem esse, ac Sacros ordines, vel Sacer-
dotium, pretio conferre, & dispoſitum,
in vno, in alio locum habere, ad equatis
argumentis docuit *Luc. de Penn. in l.*
1. col. 1. in fin. C. de diuers. offic. lib. 12.
& Sacerdotio, officium Iustitiæ com-
parari, manifestissimum est, ex *tex. in*
l. unic. ff. ad leg. Iuli. de ambi.

22 Tertiò ampliatur, ut emens offi-
cium iustitiæ, præter Simoniam quam
contrahit, ut supra demōstrauimus, cæ-
terasque pænas statutas in *l. unic. ff. ad*
leg. Iuli. de ambi. & in § si quis autē,
auth. vt Indic. sine quoque suffrag. qua-
rum post glos. in l. 2. C. de Murileg. lib.
11. memores quoq; sunt Bossi in tract.
crim. tit. de ambit. num 8. Menochi. de

arbitr. Iudic. centur. 5. casu 401. à num. 12. noster Afflict. in Const. Regni, Rapinas, n. 19. Nigr. in cap. Regni Grauamina, nu. 76. & in cap. Item recipiant, num. 15. cum alijs infinitis.

23 Debet potissimum, ab officio eadere, eoque priuari, iuxta doctrinam *Bar. in L. licet pro herede, ff. si quis omis. caus. testam: quem sequuntur Gu-gliel. de Benedict. in cap. Rainutius, rubr. duas habens filias num. 58. plenè Mastrill. de Magis. lib. 1. cap. 27. à nu. 14. & lib. 6. cap. 5. nu. 22. vol. 2. & Gu-tiel. Lerouel. tract. de iust. & iniust. cap. 3. num. 12. in 1. tom. tract. Quinimò, cum hi qui Iustitiæ officia emerunt, Iurisdictionem nullà ab initio acqui-berint, iuxta doctrinam cit. *Foller. in Const. Regni, Iustitiarj, nomen, num. 16.* rectius diceretur, non esse opus priuatione officij, sed nudatantum declaratione, quod nunquam fuerint officio potiti.*

24 Idemque planè DD. in eo etiam assentiri videntur, vt nec erogati pretij repetitio concedatur; quod ipse indubi-tatum censeo, velut iuris regulis con-sentaneum; cum enim Iustitiæ officia, emere, Diuino, Naturali, Ciuilique iuri repugnet, per consequens, qui pretium
hac

Hac ratione erogauit, ab illius repetitio-
ne, tanquàm turpiter dederit, arcendus
est, etiam quòd altera quoque pars, tur-
piter recepisset, ad *tex. in l. ubi autem,*
cum l. sequent. §. sed, & quod. ff. de con-
dit. ob turp. caus. & l. 2. C. cod. & cum
sciuerit mercatoris fœditatem, ab omni
auxilio cadere debet, iuxta regulam
tex. in cap. qui contra, de reg. iur. in 6.

25 Sententia autem Reg. Rouit. in
prag. 2. num. 5. tit. de official. & qua ijs
prohib. dicentis, vt qui pretio officium
obtinuit, nequeat ab illo remoueri,
quasi acquisitio transuerit in onero-
sum contractum, est vtique intelligen-
da, de officijs non habentibus annexam
administrationem Iustitiæ, quæ non
dubitamus, quin sint venalia, vt paulò
inferius demonstrabimus; Caterum si
Rouit. de Iustitiæ officijs intellexisset,
(quod probabilius credimus, eò quod
ad suam opinionem, firmandam allegat
tex. in antb. vt Indic. sine quoque suf-
fragi. in princip. in illis verbis. Nullo
eos præsumente cum fiducia redargue-
re, cum illi repente se emisse cingula
pronunciant.) affirmaret tunc non vere-
mur, malè Rouit. hanc suscepisse senten-
tiam, longèque peius, ad idem allegasse,
cit. tex. Iustiniani, qui dum studiosissi-

mè incumbuit, venalitatem officiorum eradicare, prauamque veterem consuetudinem abolere, credendum non est, quod scelestos officiorum emptores regere voluerit.

26 Itaque memoratis verbis, non aliud voluit Iustinianus, quam refractariorum temeritati obistere, qui liuore & perulantia, proprio Marte, electos cupiunt officiales taxare, quod officia emerint; quasi scælus hoc quàm pessimum, matura deceat cunctatione examinari, non autem temeris inuiti in postoris, quod indicant verba *tex. ibi cum fiducia redarguere*, & inferius. *Cum illi repente se emisse cingula pronuncient.*

27 Ampliatur quariò, vt adedò magistratus officio cadere debeat, qui illud pretio comparauit, vt etiam si merita, & virtutes eidem suppetant, debeat huic pænæ subire, pro ambitus seditate, ac pro temerato Iustitiæ culmine, *Guliel. de benedic. loc. cit. num. 55. Fol. ler. de cens. rub. Nicolaus Episcopus num. 220. in fin. & Boer. decis. 149. num. 3.* quisquis enim perolium non intrat, hic tur est, & latro: Nec satis est, meritum, optimumque opus suscipere, nisi probis, quoque medijs capiamus;

Vn-

Vndè in *Sacra Scriptura* dicitur. *Nō satis est bonum agere nisi benè agatur.* & in terminis habemus, *tex. in Can. Principatus, 1. quest. 1.* vbi damnatur Principatus, quem optimè meritis vir seditiosè extorsit, aut ambitu occupauit; *difficile namque est, ut bono pergantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.*

28 Et tanè assumptum istud, de optimè merito viro, à Magistratu què pretio comparauit degradando, extrà omne dubium est; Illi liquidem, quibus nec merita, nec virtutes ad id onus sustinendum suppetunt, eiciendi protenùs hac ratione sunt, non inspecto, quod officia gratis, aut aliter obtinuerint, quia sola insufficientia repellit Iudicem à Solio Iustitiæ, *glos. in Proœmi. Inst. Imperatoriam Maiestatem, versie. Hinc nota, quod Iudex debet esse iuris peritus, aliter repellitur à munere iudicandi, &c.*

29 Cui, & alia ratio subnectitur, Nam Iudicis insufficientia, continuè corruptelæ equipollet, iuxta nota à in *l. cum Praetor ff. de Iudic.* & in *l. Seruo inuito, ff. ad Trebell.* Itaque non minus ij qui corruptelis animum de fere, quàm qui proportionata re literaria carent,

L 5

opera

oportet à Iudicendi munere repellan-
tur; finem enim, benè, rectèque riman-
di iurgia, eque omnes, illi malitia, isti
ignorantia deludunt.

30 Et moraliter, licet grauius de-
linquant qui malitia, quàm qui igno-
rantia à recto deuiant, re tamen, minus
perniciolum Reip. est, sufficientes, do-
ctosque Iudices habere, quos pecunia
corrumpit, quàm rectos, sed oblitera-
tos; illi enim ex accidenti, isti verò es-
sentialiter mali sunt; illi si velint, Iusti-
tiam Ministrabunt, isti etiam volentes,
ministrare nequibunt.

31 Atque ideo quisquis sit, Diuini
reminiscatur præcepti, ut prius quàm
ad Senatoriam assumatur dignitatem,
aut illam cupere incipiat, suas metiatur
vires, an ei ad id munus suppetant, *Ec-
clesiast. cap. 7. versic. 6. ibi expresse. No-
li querere fieri Index, nisi valeas vir-
tute irrumperè iniquitates: nè forte ex-
timefcas faciem potentis, & ponas scā-
dalum in agilitate tua.*

32 His planè omnibus, recludendæ
aures sunt, opinioni illorum, qui perpe-
ràm opinantur, officia iustitiæ vendi
non posse, à Dominis tantum, superio-
rem recognoscentibus, secus verò à su-
premis Principibus, de qua re *Bald. in
l. Bar-*

l. Barbarius Philippus ff. de offic. Praetor. Salic. & Fulgos. in l. 1. §. 1. ff. de Pollicit. Felyn. in cap. tuanos, de Simon. Guliel. de Benedict. in d. cap. Raynuntius. rubr. duas habens filias, nu. 52. & Navar. de dat. & promiss. n. 46.

33 Cui sententiæ videtur consentite *P. Rebellius*, Lusitanus, è Societate Iesu, in tract. de obligat. Iust. part. 2. lib. 9 q. 18. sect. 2. n. 21. dicens, posse fieri venditionē officiorū Iustitię, circumspectè tamen, ut potè non quibusvis personis, sed probis, & idoneis, tolerabili pretio, & cum futura stipendij taxatione.

34 Eandem distinctionem, cum his temperamentis prosequuntur *Reg. de Pont. decis. 16. à num. 26. & decis. 37. à num. 15. & Camill. de Medic. consil. 169. num. 8.* Sed omnium latius *P. Molf.* ad nostras Neapolitanas Consuetud. tom. 1. part. 1. cap. 6. à num. 6. ad fin: & ut malis ex venditione officiorum resultantibus, *Malfes.* occurreret, sequens temperamētū seruandum censeat, his verbis. *Ut igitur tot mala existunt, fieri debent proclamata in praedictorum officiorum venditione, & quò ad hoc, laudabilis est consuetudo, ut ad notitiam omnium perveniant dic-*

torum officiorum venditiones, ad hoc, ut venditionum habita noſtra, oblationes faciant, & inde Regij Patrimonij commodum, & augmentum reſul- tet. Verum non ſunt liberanda officia prædicta plus offerenti, ſic enim ſequerẽ- tur mala prædicta ſed recipienda ſunt oblationes, & Regij Miniſtri debent illas priuatim conſiderare, ſi in offerẽ- tibus adſint illæ tres conditiones. Pri- mò ſi ſint perſonæ idoneæ, & timorata. Secundò ſi ex illis non poſſit reſultare damnum Reip. & Ciuibus, & tertium ſi pretium ſit iuſtum, & debent hæc omnia oculatim inſpicere, & ſi prima dua conditiones adſint, in alicuius oblatione, in qua non ſit pretium equi- ualens alijs oblationibus aliorum, il- la oblatio recipienda eſt, relictis alijs, quæ maius pretium continent.

35 Planè, timorati Scriptores iſti, pro hac re, vice iſta, animas deceperunt ſuas; mala quidem, ex venditione offi- ciorum Iuſtitia reſultantia, benè nouerunt, ſed radicem excidere noluerunt, rem ſophyſticis adiuuentis, & remedijs temperare ſtudentes, quibus conſcien- tias decipi, & palliari facillimum eſt: Sanè non reſecata radice, expreſſa pro- hibitione, ſub comminatione peccati,

quæ;

quævis excogitentur temperamenta, periculis, & discriminibus, Iustitia exponitur; cum tamen de fide sit, quod qui amat periculum, peribit in illo.

39 Vnicumquè saltem præiudicium (& si cuncta alia cessarent) magni habendum esset, quod viri in re literaria consumari, quibus opes, & aurum facitè non suppetunt (quia rarò cum doctrina, societateni potentia facit) sua defraudarentur spe, & à suo cederent, sibi debito iure, ut velut benè merentes, ad munera suscipi debeant; vnaque simul (admissio etiam *Molfes.* temperamento) viri diuites, & indocti, malis artibus assumerentur.

37 Porro si fingeremus, quod ex pluribus oblatores, nullus habilis, nullusque probus concurreret, quid tunc *Molfesij* temperamenta prodesse? quis inter illos, velut dignior, & præstantior eligeretur? Sic planè eveniret, ut de luporum mercatore fabulatur, qui de selecto, meliori que lupo requisiti, omnes pessimos fore, ridens sincerissimè respondit.

38 Præterea etià dato, quod oblatores essent viri digni, saltem digniores parui haberi hac via contigerit; & tamen in conscientia tenentur Principes,
di.

digniores eligere, cæteris licet dignis omiſſis, alioqui diſtributiva, & commutativa Iuſtitia læderetur. *Adrian. 4. Sentent tract. de reſtit. cap. quia iam determinatum eſt. Sot. de Iuſt. & iur. lib. 4. quaſt. 6. art. 3. ad 6. verſ. poſterior conclusio, & lib. 10. quaſt. 2. artic. 3. Leſſi. de Iuſt. & iur. lib. 2. cap. 32. dub. 3. num. 15. & 20. Nauarr. in Manual. cap. 17. num. 69. idem conſil. 2. nu. 1. de Simon Ledefm. in 2. 4. quaſt. 18. artic. 2. verſic. Secunda conclusio. Ioseph. Angles in floribus Theolog. quaſt. 2. tit. de Cleric. reſtit. obnox. Spino. in Spec. teſtam. gloſ. 18. principal. num. 9. & 10 Guſtier. Canon. quaſt. lib. 2. cap. 21. num. 49. & 50. Couarr. in reg. peccatum 2. part. § 7. num. 6. Molin. de Hiſpan. primog. lib. 2. cap. 5. num. 57. Padill. in l. cum quidam, num. 18. ff. de legat. 2. & Epif. Ricc. deciſ. 214. num. 4. lib. 3.*

39 Idque ad eò verum, & indubitatum eſt, ut ſi quidem perſona dignior poſt terga relinquatur, debeant ei de iuſtitia reſtiti omnia damna Gaet. in 2. 2. quaſt. 62. artic. 2. ad 4. verſic. ad confirmationem, & in ſumm. verb. acceptio Sylueſt. in verb. reſtitutio 3. quaſt. ult. Paladan. in 4. diſtinct. 15. quaſt. 2. ar-

tic.

vic. 2. conclus. 4. & Petr. à Nauar. lib. 2. de rest. cap. 2. num. 140. cum seq. aut saltem in sequenti proxima electione, illius dignioris personæ, in priori electione neglectæ, præcipua cura habenda erit, ut illatum iam grauamen, mox ei resarciatur, iuxta sententiam Sor. Molin. Guttier. & Ledesm. loc. cit.

40 Alia iterum ratione, temperamenta *Molfes.* non valent, ad eius sententiam sustinendam; nam etiam si concederemus, quod viri dignissimi, omnique externa exceptione maiores, pro emptione officiorum Iustitiæ concurrerent, suasque ederent oblationes; saltem haud inficiabitur, quod ambitio, prauique illorum animus, quo accedere ad exercitium emptorum officiorum præsumuntur, ut *sup num. 13.* nullo poterit temperamento cohiberi.

41 Denique quo fulcro, Supremis Principibus, licere quidam arbitrentur, iustitiæ officia vendere, nequaquam verò ceteris Magnatibus, superiorem recognoscentibus, penitus ignoro; Vnica enim Iustitia est, & vnica constitutiva ratio, qua uendi huiusmodi officia, non licere arbitramur, ut nempe intemerata, & illæsa Iustitia sit; Ergo nulla de allata distinctione ratio habenda.

benda est: Eandem planè consequentiam deducimus, si consideremus, strictius Supremos Principes, quam ceteros teneri, Iustitiæ partes suscipere, & ardentissimè incumbere, ut perpetuò illius decus, & auhoritas sacra conservetur: Postre nò, Divino, & Naturali iuri aduersatur, quod Iustitiæ officia, venalia euadant, ut in princip. huius cap. demonstrauiamus; Ergò uendi nec a Supremo Principe tuta conscientia possunt, ut potè qui, utrique illi iuri, sicut ceteri, indiscriminatim parere tenentur.

42. Memores denique esse Principes decet, officiorum Iustitiæ venalitatem, in magnum eorum culminis detrimentum vergere, ut saltem hac ratione, ab huiusmodi mercatura caueant, necesse est, ità *D. Thom. d. opus. 21. ad Ducissam Barban. Guliel. de Benedic. loc. sup. cit. num. 52. post Innocen. 10. Andre. & Abbat. in cap. 1. & 2. nò Pralat. vic. suas, & c. Azor. moral. par. 3. lib. 8. tit. de empt. & vendit. cap. 7. quest. 3. & Reg. de Pont. de Potest. Proreg. tit. 3. de elect. offic. in prefat. num. 10.*

43. Latari autem nos omnes oportet, qui sub Augustissimæ Austriacæ
Aqui-

Aquilæ insignibus, quàm felicissimè militamus, quòd extrà controuersias hanc, officiorum sint collationes; Præter enim Sanctissimas Hispanicas leges peculiaribus Sanctionibus apud nos, pijsimè stabilitur, nè Iustitiæ officia sint venalia, neuè pretio, vel indirectè valeant obtineri, præsertim ex Cæsareo edicto, Immortalis memoriæ Imperatoris Caroli V. de anno 1536. vt in *prag. 2. de official. & ex alia Regia Sanctione illius eximij Philippi II. de anno 1557. quam recenset Molfes. loc. cit. n. 8. vltra alias antiquiores Patriæ leges, quibus id ipsum enixa cura statuebatur.*

44 Deplorari verò debet illorum Populorum conditio, quorum Principes, vt æraria ditiora habeant, officia Iustitiæ vendunt; vt præsertim Gallia experitur, in qua licet legibus vetitum sit fœdissimum illud commercium, moribus tamen fræquentissimum euasit, de qua re, *Cassane. in Cathal. glormund. part. 7. consid. 33. dicens, quod in Gallia Ditionibus, omnia officia, sunt perpetua, & venalia, idem testatur Francisc. Marc. quest. 747. videndique Petr. Gregor. Syntag. iur. lib. 47. cap. 33. num. 20. & damnatus Auctor Milles. loq. 982.*

45 Quo-

45 Quoniam verò, omnes indiscriminatum consentiunt, ut cætera omnia officia, quæ annexam Iustitiæ administrationem non habent, vendi licito iure possint, licet dignitatem, & emolumenta præferant, propterea nos sententiæ huic, planè communissimæ adheremus; Verum animadvertendumtaxat arbitramur, nè hæc etiam officia, chariori pretio vendantur, istaque ratione, illorum emptores, insolitos, uberiorisque directus extorqueat, in exbursati pretij recompensam, compellatur, sicuti docet *D.*

*Thom. in epis. ad
Ducis: Bar-
bant.*



De Cultu Iustitię, & officia-
lium Creatione.

C A P. XXV.

1 **T**Erret me propositę rei Pro-
uincia, verba enī de negotio
quàm Sanctissimo acturus, in dubium
veni, nè prę virium leuitate succumbe-
rem, & calamus verbis, aut verba cala-
mo deficerent: *Grandes materias* (in-
quit *D. Hieronij 3. part. princip. epis.*
tom. 13. epis. 1.) *ingenia parua non suf-*
ferunt, & in ipso conatu, ultra vires
ausa succumbunt, quantòque magis
fuerit, quod dicendum est, tantò magis
obruitur, qui magnitudinem re-
rum non potest explicare: At quo-
miam, ad nostrum Probi Principis
institutum, proposita omninò pertinet
thęsis, idcirco operę pretium duxi,
potiùs de ea, sermonem vel rudem, ac
postremum huic opusculo congemina-
re, quàm reticere; vt autem à veris, &
moralibus principijs exordium su-
mam, supponi oportet.

2 Quod suprà cęteras, cunctasque
virtutes, Iustitia velut Regina micat,
& pręstantior reputatur; Vndè in *Psal.*

44. dicitur *Astitit Regina à dextris tuis, &c.* hoc etiam Regine titulo, utitur *rex. in cap. Regni, exordiente. Regina Iustitia.* eodē epithoto, de hac virtute loquitur *Arist. Ethic. 5. cap. 1. & 7.* hoc demum *Tulli. lib. 3. de. offic. in-* quicens *Iustitia, hæc est virtus, omnium vitutum Domina, & Regina.*

3 Duplicem de hoc præbet rationem *Angelicus Doctor*, Primam nempe *part. 2. artic 4.* his verbis. *Iustitia virtus est præclarissima & eminens, ipsa enim plus de ratione participat, quam cetera virtutes morales, & hominem ordinat non solum ad se met ipsum sed utrumque. ut scilicet habeat ad alium, & inter omnes virtutes morales, est lucifer, & sicut sol in Calo.*

4 Secundam verò tradit, in 2. 2. quæst. 58. artic 7. hoc sermone: *Iustitia legalis dicitur virtus perfecta, includens omnem virtutem, & consistit in usu virtutis, in quantum operari intendit ea, quæ sunt utilia alteri, vel Communitati, vel Principi, sed alia virtutes, intendunt operari bonum proprium, puta temperantia, intendit temperare animum à turpibus concupiscentiis.*

5 Regina itaque Iustitia est, quia
cæ

cæteras virtutes includit , quia illis dominatur, & quia Regnorum, potissima conseruatrice est, latissimè idem *D. Thom. de Regim. Princip. lib. 3. cap. 4. 5. & 6.* & sublata Iustitia, Regna corruunt, & rapinarum cæus euadunt, teste *D. Agust. lib. 4. de Ciuit. Dei*, dum clamat. *Quid sunt Regna, nisi latrocinia, ubi non est Iustitia?*

6 Gloriantur propterea Imperatores, & Reges, se Iustitiæ Patres, Filios, & Ministros esse; sic *Iustinianus* insinuat, in *auth. de incest. nupt. §. dubitatum, collat. 2.* & nostra Regni Const. Nō sine grandi, hæc profert aurea verba. Oportet igitur Casarem, fore Iustitiæ Patrem, & filium Dominum, & Ministrum, Patrem, & Dominum, in edendo Iustitiā. & editam conseruādo; sic & in venerando Iustitiā. sit filius, & in illius Copiam Ministrando, Minister.

7 Meritò igitur, veteres, eximijq; Philosophi, *Plutarch.* & *Diometrius*, Traianum Imperatorem, & Ptholomæum Regem monebant, vt animum darent, assiduo librorum studio; qui dogmata reddendæ Iustitiæ continerēt vt ad Populorum Salutem, & Regnorum incolumitatem, hac præsertim virtute

tute erudirentur ; quod planè monitū,
ad cunctos pertinere Principes , velut
vnicum, & vtilissimum reputamus.

8 Et sanè si fieri posset, Principes ip-
si, reddēdæ Iustitię onus, postulantis
Populis, suscipere deberent, sui que ip-
sorum copiam , ad dirimenda iurgia
facere, Regij cuius minis præcipuum mu-
nus esset, iuxta Sancita in l. unic. C. de
publ. lit. lib. 12. apertiùs tamen, in
auth. de depos. in princip. ibi. *Li-
tem nuper audientibus nobis*) hoc
quod in Imperio publicè sedentes ,
multoties, egimus) orta est, aliqua
questio , quam resolvimus statim,
&c. Rursus in auth. de appellat. ibi, &
dum his in Iudicio sua celsitudinis
exerceretur, &c. denique in auth. de
orient. & semiss. §. & quod sæpè nobis
Iudicantibus placuit , &c. Hac planè
via, gravaminum adimerentur clamo-
res.

9 Principes siquidem, Iustitiam ve-
lūt in depositum habent , ipsi Iustitię
debitores sunt , ipsi illam Populis red-
dere tenentur, ad tex. in cap. ex tenore,
q̄ de for. compet. concordat lex Regni,
in cap. detestantes ; Ipsos denique ut
Iustitia reddatur, vitam exponere para-
tos cupit Plat. in lib. de Regn.

10 At quoniam, rerum, & curarū grauitas, & multitudo, Principes de persona iudicare, aut iudicentibus superesse vetant, illisq; præsertim, impossibile sit, qui multis, & maximis dominantur Regnis, inter quos præstat Inuidiſſimus noster Hispaniarum Monarcha, cuius amplissimam Ditionem, hac symetria positam esse scimus, ut Solis beneficio, mutuis horis continuò potiatur, nec eodem tempore, tota in nocturnis deliteſcat tenebris; quæ ratione *P. Michael de Elizalde*, Societatis Iesu, de form. vera Relig. num. 509. inquit. Illud porrò mirabile à curiosis hominibus obseruatum, quod singulis diei, noctisque horis, sub hispana ditione, Sacrum Domini conficitur, adeò per orbem, cum Sole illa excurrit, nil ut simile reperiās, nec in Turcarū quidem Imperio.

11 Hoc inquàm casu, Ietri Consilium suscipiendum est, Moisi Genero suo traditum, ut Populi in Iustitia moderarentur, his verbis. *Prouide tibi viros prudentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiā, & constitue tibi Tribunos, & Centuriones, exod. cap. . .* & huic simile est aliud traditum ab Imperatore Caro.

Io V. æternæ memoriæ , Serenissimo filio suo, vt in *monit. Augusta. §. 55.* his verbis. *Que pues nõ podeijs fer presentialemente en todos (de Regnis, & Statibus loquebatur) ni visitarlos muchas vezes, como combenria, que ellos sean continuamente proueydos de buenos Visoreyes, y gobernadores, y que tengan cuydado de entretener los subditos en Iusticia, y Policia.*

12 Et sanè hoc maximum est, & potissimum in Rep. negotium, vt Probi, & peroptimi viri, literis, & consciëntia pollentes, ad gubernacula Iustitię suscipiantur, quorum ope Populi in officio contineantur, & vnicuiq; quod suum est reddatur; pro vt Gentilium quoque Principum exemplo erudimur qui Populo, eligendorum Magistratuũ nomina publicè pronuntiabant, vt si quis aduersus eos, aliquid habuisset criminis, de eo certior Princeps fieret, quemadmodum egisse legimus *Seuerum Imperatorem*, teste *Lamprid. in eius vit.* cuius meminit *Bouadill. lib. 1. Polit. cap. 3. nu. 9.* & nouissimè *Garcias Mastrill. tract. de Magistr. lib. 2. cap. 1. num. 16. & 17.* vt meruerit hac via idem *Seuerus*, in suos habere Magistratus, *Vlpianum, Modestinum, &*

Pau.

Paulum, viros graues, ac in respondendo consultissimos, vt apud. *Lamprid. ibid.*

13 Theodosium quoque Imperatorem, maximum scimus adhibuisse studium, vt viros inculpatæ vitæ, & probatæ scientiæ, ad iustitiam reddendam eligeret, *Iacob. Menoch. de arbit. indic. cas. 401. nn. 15.*

14 Carolus VIII. eximius Gallorū Rex, eandem adeò suscepit curam; vt plus studij, in Creatione Magistratum adhibuisset, quā in cæteris Monarchiæ negotijs, *Arnol. Ferrer. lib. 2. de rebus gest.*

15 Serenissimus Aragonius Rex, Ferdinandus I. vt selectos viros ad Magistratus, & iustitiæ administrationem assumeret, ac nè benemerentium uiro- rum notitia eū lateret, omnium nomina in secretissimo libello habere studebat, quos indè, aut nec credentes, aut nec volentes, proprio motu, saluberrimè eligebat, teste *Afflict. in Const. Regni, Cordi nobis, sub num. 3. versic. & scio, & Nigr. in cap. Regni, Item quod prad:cti, n. 10.*

16 Commendatur denique studio- sissima cunctatio, maturaque inquisi- tio, qua Maximus ille Hispaniarum

M.

Mo-

Monarcha Philippus II. Iudices, & Magistratus eligebat, ut nec acrior, aut diligentior, hactenus apud quempiam fuerit, nesciens quanti ponderis esset in Regnis, reddendæ iustitiæ negotium, de quare *Foller. in Constit. Quantò, num. 18. in fin. versit. sed deberent, it. de decim.*

17 Profectò sic Regium culmen decet, saltem ad Coronæ suæ Decus; Cum enim Principes, sui ipsorū imaginē facere cōpellātur, electione Iudicū, planē cōuenit, ut qualis Princeps est, Probus, & iustus, tales sint Magistratus, a quibus Principis decus stabilitur, ex *tex. in Can. Dominus noster 93. distin. & in Can. ecce namque 99. distin.* quia Magistratus, præ honore, magnus est, & Principis imaginem, & auctoritatem representat, ut in *proem. Instit. Civil. §. cum namque;* quin membra Corporis Principis, appellantur Iudices, ad *tex. in l. quisquis, C. ad leg. Iuli. Maies. Guliel. Leronill. tract. de iust. & in iust. lib. 3. cap. 2. num. 12. & Azor. in sum. tit. de offic. Praefect. Prætor. oriēt. lit. C. quo fit, ut post Diuinum, ac Regium honorem, tertio honor Iudicium numeretur, ut benè ponderat Bouadill. Polit. rom. 2. lib. 3. cap. 1. nn. 6. post Soc. cin.*

cin. consil. 22. num. 4. vol. 1.

18 Quid ergò exorbitans esset, si
tàm ut Populis prospectum, quàm ut
proprio honori consultum sit, hoc uni-
cum negotium Principes ardentissimè
susciperent; licèt enim multa Magnum,
& Probum Principem deceant, cuncta
tamen, ab aliè, velut Principis vices
gerente expleri possunt; Magistratum
verò Creatio, proprio, independenti,
immediatoque consilio, à Principe fie-
ri oportet, iuxtà sensum *Modestini*, in
l. unic. ff. ad leg. Iuli. de ambi. n. suscep-
to ab alijs consilio, à consulentibus,
decipiatur, qui suos coniunctos, ami-
cos, deuotosque clientes, tanquàm op-
timè meritos, anteponere student, &
ad munera extolli suadent, nulla de cæ-
teris, quàm meritissimis mentione præ-
posita; Itaque hi qui protectoribus ca-
rent, parui haberi; Populi verò, sub in-
sulsis Magistratibus lugere, compellun-
tur.

19 De hac re verba agens doctis-
simus ille *Consiliarius D. Thom. Car-*
lenal. hispanus, vir omnigena eruditio-
ne præditus, *tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1.*
disput. 1. num. 22. in eos inuehit, qui
non attendentes merita virtutum, &
vitæ, suos familiares, & familiarium

M 2 ami-

amicos, Principi eligendos preponunt, & impudentissima hac personarum exceptione seruata, Principem decipiunt, Iustitiam sternunt, & Remp. in exitiū mittunt; idque ipsum contrā huius modi primi ordinis Ministros, talia fortasse perpetrantes, memoratum habemus apud *Regent. de Pont. tract. de Potest. Præreg. tit. 3. de elect. official. §. 5. num. 6.* cuius utinam verba exaudirentur.

20 Præcæteris magistraliter idem *de Pont.* aduertit, quod Princeps, suscepto iā à suis primi ordinis Ministris, super electione officialium consilio, in tuta conscientia est, culpæque pondus integram, ipsos comprimet consulentes; quos proindè rogatos esse decet, nè ambitu, & avaritia capti, cuncta in se auocent mala, quasi dolo, suis non satis dederint partibus, sincero consilio, matura cunctatione, nulla demū indulgentia, & gratificatione, iuxta *rex. in cap. pueri, 1. quest. 1.* alijsque seruatis, quæ animaduertit *Alciat. de presumpt. 2. num. 6. Burg. de Paz in l. 2. Taur. num. 87. & Garf. Mastrell. de Magist. lib. 2. cap. 1. num. 71.*

21 CHRISTI D. N. semitas, & mysteriosa gesta eos. prosequi, à Iudai-
ca

ca autem nequitia cauere, in hoc præferrim, officialium eligendorum negotio, præceteris maximo, fas esset: Christus siquidem, tres Discipulos, Petrum nempe, Ioannem, & Iacobum, velut mæritis, & virtute inter cæteros præstantes, ad gloriam suæ Transfigurationis elegit, erudite Principes, Supremosque Ministros hac ratione intelligens, ut ad munera digniores assumerent, ut subtiliter *Io: Carthag. lib. 8. homil. 3.* Cum verò multis digni viri suscipiuntur, posthabitis cæteris quam mæritissimis, tunc Iudeorum nequitia imitata videtur, qui Barabbam **CHRISTO** præposuerant, doctissime *Lasperg. cap. 598.* cuius meminimus in nostris tyrocinijs *ad Regent. de Marin. cap. 229. nn. 17.*

22. Modò autem, circumstantias numerare, ad optimam Magistratuum electionem sortiendam, mihi cordi nō est: Volumina enim plurima, Authores multi super his compilarunt, omnes verò ad duas (velut in distillatum) reducuntur; in Probritatem nempe, & sufficientiam; his quò viri vberius polleant, cò ad munera suscipiendi sunt: Itaque his paucis contenti, satius existimaui, quædam magis peculiariora

M 3 no-

nostra ingenuitate ponderare.

23 Et in primis, cum nullus sit qui proprias metiatur vires, cunctique se ipsos probos, sufficientesque arbitrentur, hac ratione, locis officiorum vacantibus, mille surgunt, qui ad brauium anxie currentes, ac ut illud ui quadam, & coactione apprehendant, Principum Aulas rumoribus fastidiunt, medijs, ac mediatorum precibus urgent, quandoque demum. scdioribus temerare modis, tentare non intermittunt; sunt pauidi humilitatem simulant, honestatē, benignitatemq; ostentant, probitatem virtutemque mentiuntur, cunctis honorem, & obsequium exhibent, ac citra debitum inclinant, coram supremis Ministris assurgunt, illos visitant, in humilitate deprecantur, & applausibus adulantur; ipsi denique concurrentes, ad altrinsecam exclusionem, mutua crimina pā lunt, & quę latebāt, liuore proferunt: Multi currūt, at sedere dissimulant: Nonnulli prę maxima petulantia, non perueniunt quō cupiunt. Ab vno demum accepto brauiō, cæteri omnes laxi, & defatigati, prius quam à suscepto sudore mudentur, viuentium Magistratuum diebus inuident, ut nouum arriperent cursum, donec aut eorum

insa-

insatiabilitatis sudent, aut vitam desperati expleant.

24 Quo iure hoc fiat, penitus ignoramus, quo autem pacto a Principibus toleretur, non capimus: Anhelare enim interno affectu, ad iustam metā, quatenus anhelans munus, suam noscat sufficientiam, de eaque sanā habeat probabilitatem, finem quoque publici boni foueat, permixtum a viris doctissimis inuenimus, velut honestum, & virtuosum, sic ex *D. Thom. 2. 2. quæst. 129. art. 1. & 2. Oldr. in l. Barbarius Philippus, ff. de offic. prætor. Cassan. in Catal. glor. mund. part. 1. consid. 60. Sylves. in summ. verb. dignitas, P. 10: à San. Maria, de Rep. & Polit. Christ. cap. 25. & P. 10: Marquez, de guber. Christ. lib. 2. cap. fin. col. 22.*

25 Quod yiq; adeò verum est, & extenditur, ut nè Deum ad miracula compellere videamur, permixtum sit cuique, de se iusta merita cogitanti, se ipsum Principi, velut ad publicè seruandum paratum exhibere, ac pro se ipso, moderatas preces exponere, ad hoc saltem, ut sui notio habeatur, mōnera per modum Iustitiæ, aut virtutis impetrando, sic magistraliter distinguit *Bar. in l. Barbarius Philippus, nu.*

2. ff. de offic. Prætor. ad limitationem
 tex. in l. 1. ff. de ambit. quam doctrinā
 sequitur *Francis. Marc. quest. 749.* ubi
 monet, preces istas, vel iustissimas, pa-
 lam fore exponendas, nè occulta de-
 precatione, in probabilis suspicionis
 stimulum, preces ipsæ ruant.

26 At hac meta excelsa, incessan-
 ter, atque implacabiliter munera appe-
 tere, proprijs, & externis precibus, ab-
 sque mensura iustitiæ, & virtutis, ipsos
 lædit appetentes, velut in crimen col-
 lapsos, immoderato ambitu, ad tex. in
 d. l. 1. ff. de ambit. & quamvis hac via
 metam attingerint, planè furtum per-
 patrassent, tanquam per ostium non intra-
 verint viderentur, & furto magis, quàm
 virtute, vitæque ornamentis, Insulam
 usurpasse, non gratosè largitam obti-
 nuisse, dicerentur, teste *Claudian. lib.*
1. de offic. Iudic. cap. fin. cuius meminit
 doctissimus *Bouadill. lib. 1. Polit. cap.*
3. n. 10. & Garfi. Mastrill. de Magist.
lib. 2, cap. 1. n. 58.

27 Præterea id etiam in sensu meo,
 verissimum arbitror, ut sicut qui mo-
 derato desiderio, ad metam iustitiæ, &
 virtutis, assumi ad munera cupit, bonū
 opus desiderare videtur, ut prosit, non
 verò ut præsit, iuxta tex. in *Can. qui*
Epi-

Episcopatum, 7. quæst. 1. Sic è conuerso qui importunis præcibus, petulantia, & procacitate, sua iactant merita, *Plus quàm oportet* (inquit *Arist. 5. Polit. c. 4.*) & *undè non oportet*. hi planè, non bonum opus, sed pessimas opes, & præesse, ambire dicerentur.

28 Inter multa siquidem, quæ honestè accipiuntur, & inhonestè perduntur, de quibus in *l. 1. versic. quadam enim, ff. de var. & extraord. cognit. munerum* iustitiæ potissimum numerantur, ad *tex. in l. scire oportet. 21. §. fin. ff. de tutor. & Curat. dato ab his, & c.* in illis verbis: *nè creent eos, qui se ipsos volunt ingerere, ut creentur*: Ut meritò qui ea affectatè ambiunt, tanquàm scælere contaminati, foris eijciendi fiant, quasi conspirationibus, & insidijs ingredi, ac lautæ Iustitiæ mensæ recubere audeant, nuptiali eis veste, non suppetente.

29 Hos assumere, nè dum vitio, & culpæ assumptis adscribitur, quasi vitiosos admiserit modos, & illecebris morem gesserit artibus, sed legum quoque Sanctissimas Sactiones, calleat temerasse; Tantum enim à recto abest, si immoderatè munera ambientes, ad ea suscipiantur, ut potius deceat, his expulsis, illa remittentibus largiri, iuxta

aurea verba tex. in l. si quemquam, C. de epis. & Cleric. ibi: tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut queratur cogendus. & apertius in Can. in scripturis 8. quaest. 1. ibi. Quia sicut locus regiminis, desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est. ut de his illud Apost. proferatur, quod vocati tanquam Aaron fuerint, in epis. 5. ad hebrae. & epis. 2. ad Corint.

30 Secundo animaduerto, quod exclusis his, qui precibus, aut pretio, ad Magistratum ambiunt extolli, reliqua omnia prudentiae, & sagacitati Probi Principis omninò committuntur: Superstitiosam planè existimamus, quorundam crassae Mineruae virorum regulam, quam praescribere in electione Magistratum intendunt, ut nimirum senes, Iunioribus, Nobiles Popularibus; & hi qui maiorum suorum seruitia exhibent, cæteris praeferendi sint; Euenire siquidem posset, quod exacte ætatis vir, sed Popularis, cum Iuene nobili, aut cum alio, qui maiorum seruitia iactat, concurrat, quo casu iurgijs adhuc locus daretur, illorum vter admittendus, & praeferendus foret, & eximij scrupulis, Principis animus illaquearetur, huius regulæ leuitate: Non,
hæc

hæc ergò inspicienda sunt, sed qua hi probitate, & doctrina præditi sint, hoc est certum, & infallibile principiū, secundum quod Probi Principis iudicium, manu quasi, ad plausibiles ducetur Magistratum electiones, hæc est mensura, hæc est via, qua veritas, & securitas inuenietur.

31 Si Magistratum munus, in solo ~~sisteret~~ cōsilio (quales sunt ministri status, & belli) planè seniores eligendi forent, tanquàm plùs cæteris, longa rerum experientia instructi, istoque casu ea militant, quæ passim pro Senectutis præstantia, veteres, modernique scripserunt; At cum idem munus, laborem præferat assiduum, indefessumque, processuum, & librorum revolutione humeros exigit quàm robustiores; Itaque in ludicijs nil proderit, quod Senes, & venerandi Magistatus sint, nisi ut iurgia ad longum protrahant, quod eisdem vites, ad eximium non suppetant laborem, & in ipso conatu, ultra vires, succumbant.

32 Ece esse censui, eximiū nostri temporis, huius Neapolitani Senatus Consiliariū recensere, Ill. nempè D. Antonium Perez Nauarrete, Marchionem Lateranzæ, & Noyæ Comitem, S. Jacobi

Equitem, in Regentem Collateralis Consilij demum electum; Hic inquam, & si omnigena doctrina præditus, probitate pollens, & ad dirimenda iurgia aptissimus esset, tamen, in grauis ætatis gratiam, quod longæuos annos, in Regis seruitio, summo omnium applausu duxerit, ac postquam velut S. C. Decanus, Dom. D. Francisco Perez Nauarrete, Equiti S. Iacobi, filio suo dignissimo, ad idem Consiliariatum culmen euecto, muneris possessionem dedisset; Demum se ipso supplicante, quiescere Domi, à Regis nostri munificentiâ obtinuit, non tantum cum dignitatis, & stipendij retentione, sed cum actuali etiam insistendi onere, in his quæ ad Status pertinent negotia; Ullum Clementissimus Rex noster, à labore dûtaxat, non tamen à consilio, honore, & emolumentis, exemptum volens: Veneranda planè est illius senectus, plus congruens, vt post tot gloriosos labores, in quiete blandiretur, quàm vt vkerioribus ærumnis fastidiretur.

33 Vice versa, mirabilis est, in nostris Neapolitanis Subsellis, Iudicandi præstantia, prudentia, & integritas, quam in iunioribus Magistratibus, & Iudicibus, nostris quæque experimur.

tem.

temporibus, stuporeque cernimus: Inter Hispanos, admiratione potius, quàm sufficienti laude recolimus Ill. D. Martinum Pimienta, Comitem Leardę, Aulae dignissimum Præfectum, Dom. D. Ioseph Ledesma, Dom. D. Petrum Cortez, Dom. D. Didacum Galianum, Dom. D. Ignatium de Zarate, & Dom. D. Michaelem Fernandez de Heredia, nobilissimos Consiliarios; Rursus Dom. meum D. Nicolaum Gascon, Regiæ Cameræ Præsidentem, ac Dominos M.C.V. Iudices D. Ioannem Lanzina, & D. Adrianum Villos, Eximij, suauissimique S.C. Præsidis, meritissimum filium: Inter nostros verò Italos, ex Iunioribus, pari extollendi sunt elogio, Ill. D. Troianus Miroballus, Dux Campi Mellis, dictus Dom. D. Franciscus Nauarrete, & Dom. D. Octavius Capius Sconditus, æquè Nobilissimi Consiliarij, virique Patricij; Rursus in Reg. Cam. præstat Ill. D. Franciscus Moles, Dux Parete, & in M.C.V. Domini, Io: Baptista Roccus, D. Franciscus Marcianus, D. Carolus Brancacius, D. Rodericus Messia, & D. Hæctor Caracciolus, Prædictorum siquidem omnium, talis est inspectata Doctrina, probitas, & prudentia, ut nec hætenus
audi.

auditum sit, quod pro senectute eis non supperente, quidquam egerint non laudabile, sed omnia maturissimo consilio, & perspicacissima sagacitate dirimunt, cæteris senioribus (quàm optimis) haud inuidentes.

34 Præterea, ex pluribus ad munera concurrentibus, Nobiliores præferendos esse, cæteri arbitrantur, de qua re *Felminger. in dissert. Polit. fol. 536. num. 11. 12. & 13. & num. 29. cum seq. fol. 549* ad quod arridet ratio, quam ponderat *Arist. 3. Polit. cap. 8. alias 21.* dum inquit *Bonæ ratione, honores vindicant nobiles, & diuites, quia generosiores ignobilibus sunt, & nobilitas apud singulos, est honorata.*

35 At ipse, qui vetustissimam iactare possem nobilitatem, quod quatuor retrò Sæculis, sub Carolo I. & II. Andegauensibus, Ludouicum Rodocrium Consiliarium, pluriumq; feodorum Dominum, in rectum stipitem recolam; quod planè sanctissimum est, ut quævis familia, Nobilis, & Patricia dicatur, teste *Bodin. lib. 3. de Rep. cap. 8. fol. 548.*

36 Tamen eatenus Nobiliores, Popularibus præferendos esse arbitror, in officiorum adeptione, quatenus illi,
 col.

eosdem Populares, aut præcellant, aut in doctrina, & probitate illis sint pares: Cæterum his non concurrentibus, de nobilitate, nulla cura suscipienda est, sed vici quàm plebei, modò doctrina, & probitate præstent, ad munera, præsertim iustitiæ, suscipiendi sunt, ad *tex. expressum, in Can. Apostolica, §6. distinct. ibi. Nam pro eo, quod filius Sacerdotis dicitur (ecce abiectissimos, & sacrilegos natales) si cetera virtutes in eum conueniant, non recycimus, sed suffragantibus meritis, conuincendo eum recipimus.*

37 Porro nec cum illis concurrimus, qui Maiorum suorum virtutes, merita, & seruitia eximia iactant, sperantes hac via, sibi iustitiæ munera fore de condigno largienda, nisi vnà simulabilitas, atque probitas concurrant; cum enim hæc suppetunt, tunc maiorum seruitia, & merita, posteritati tanquàm vehiculum sunt, ad officia facilius assequenda: At qui proprijs meritis carèt, eis maiorū seruitia omnino futilia sunt, nisi ad pias mercedes, & gubernaculis extraneas, a Regia benignitate assequendas.

38 Doctissimus *Luc. de Penn. in l. 1. circa fin. C. de diuers. offic. lib. 12.*

in

280 *Princeps Probus*
in hos inuehit, qui aliena suscipiunt
merita, & tanquam proprijs exuti, illis
cupiunt vestiri, in id haud inspicientes,
quod vestis hæc non adæquat, Vnde
Ouid. 13. Metamorph.

————— *Meritis expēdite causā*
Dummodo quod Thelamon, The-
leusque fuerunt.

Aiacis meritum non sit; nec Sany-
guinis ordo,

Sed virutis honor, spolijs quæra-
tur in istis.

Et alibi idem

Nam genus, & Proavos, & quæ
non fecimus ipsi,

Vix ea nostra voco.

Et *Marc. Tulli. contrā Salus.* hæc pro-
tulit verba. *Nec me cum ijs conferri*
debet (Patres conscripti) qui iam deces-
serunt, omniq; odio carent, & Invidia,
sed cum eis, qui mecum unā, in Rep.
versati sunt. longiusque præstaret si ij,
qui alienas laudes, Aratorum merita,
suorumque maiorum seruitia iactant,
Marij adhærent sententiæ, dicentis:
Mibi spes omnes in Me met sita, quas
necesse est virtute tutari, nam alia sũt
infima.

39 *Stultissima denique, ac verè de-*
cidenda quorundam opinatio est, qui
præ-

præstanti figura, & Corpore pollentes, hac ratione, se quàm meritissimos esse, ad publica munera arbitrantur, de quibus alloquens *Arist. 4. Polit. 4.* in eos sic iniehit: *pluribus Hominibus in Maestate Corporis spes, & Veneratio reposita est; magnorumque operum non alios Capaces putant, quàm quos granitate, & speciositate Natura ditavit. & ad id collimat. Cuxt. lib. 6. cap. 5. n. 29. & noster Alex. ab Alex. Dierum genialium lib. 4. cap. 13*

40 Cum hoc postræmũ caput typis daretur, sub 6. Nouembris huius anni 1678. postremum clausit diem eximius ille I. C. & Regius Consiliarius Dom. Io: Baptista Hodierna, Aulæ S. C. Præfectus, & olim Almi Neap. Collegij Prior, exacto iam ætatis anno 75. Lis adhuc est, an Hodiernæ memoria, plus recolenda sit, quod plurima, & doctissima compilauerit Iuris volumina, licet nec adhuc omnia typis data; An verò, quod ipso (vt Aaron) ad Præturam euecto, eidem, viginti duorum annorũ spatio, exemplari probitate, & constantia, operam miro omnium applausu dederit?

41 His gradum sistimus, opusculo finem imponimus D. O. M. Beateque Vir-

Virgini sine labe Conceptæ gratias re-
 ferimus. Dium denique Nicolaum
 Magnum præcipuum nostrum Tute-
 larem deprecamur, vt, qui nobis vires
 ad laborem impetrauit, labores ipsos
 sub suo suscipiat patrociniq, &
 qui nobis in cunctis auxi-
 lium præstitit, Prote-
 ctorem experia-
 mur.

Vsque ad Finem.

IN-

I N D E X

R E R V M.

Et verborum omnium, quæ in hoc
opusculo continentur.

A.

Acria medicamenta, euulsionis
gratia, manibus, & pedibus
applicantur, cap. 1. sub. num. 25. fol.
13.

Adulatio, plurimum à sano consilio
distat. cap. 15. sub n. 5. f. 158.

Alexandri fortuna, nec semper offen-
sionibus caruit cap. 4. n. 10. fol. 39.

Ambientium officia, artes, & machi-
nationes describuntur, cap. 25. num.
23. fol. 270.

Ambire officia, & diligentius ad illa
assequenda uti, quando. & usque quò
sit permissum ibid. num. 24. & 25.
fol. 271.

Ambientes officia immoderatè sunt in
crimine, & hi furto electi digerentur,
ibid. num. 26. fol. 272. & videntur
ambire, ut praesint, non ut pro-
sint, & malas opes, non bonum opus
ibid. num. 27.

Ani.

I N D E X,

Anima est tota in toto, & tota in qualibet parte totius, dicit partem spirituales, & intellectualem, qua quandoque à parte anim. ali suppediatur. cap. 1. n. 5 fol. 3.

Anima Principem comparari quid importet, ibid.

Antipapam ab Ecclesia declaratū, ferocissimè persequi Christianos Principes decet, & unde Antipapa dictus cap. 8. n. 26 f. 79.

Apostolica Sedes in contingentis humiliter roganda, nullam enim ab homine armato conditionem accipit cap. 13. n. 30. f. 145.

Armorum motus, quod non sit à iure regulandus plura afferuntur, & cōsulantur cap. 15. à num. 6. fol. 158. usq; ad fin.

Arma infidelium in auxilium non conuocanda à Christianis Principibus, cap. 17. num. 3. fol. 170. & n. 6. f. 173. & quid si Christianus, à Christiano Principe conculcassetur, ibid. n. 7. & 8.

Athei politici, quantum putent esse de Religione sumendum, ad temporale regimen, cap. 13. sub n. 4. f. 128.

Authoris intentum in hoc opere cap. 2. n. 20. f. 26.

Au-

I N D E X.

Author protextatur se cuncta scribere,
sub censura Sanctæ Romanæ Eccle-
siæ, & cuncta illa mandante, obli-
terare paratum esse cap. 8. num. 27.
fol. 81.

Author descendit ex Ludonico Rodæ-
rio, Consiliario, & feudatario, cap.
25. n. 35. fol. 278.

Author in fine operis, post gratias Deo
& B. V. redditas, opusculum Divo
Nicolao Magno, suo præcipuo tute-
lari commendat, ibid. n. 41. f. 281.

B

Baronum prava conditio recense-
tur cap. 22. n. 9. fol. 213. illorum
Politica, ad mutuam vindictam,
ut alterutrius Vassalli, occidantur,
aut graviter offendantur, refertur,
& reprobatur velut fœdissima, ibid.
à n. 10. per tot. n. 13. f. 215.

Barones malè agentes cum suis Vas-
sallis, debent feudo priuari eod. cap.
22. num. 14. fol. 215. & reprobatur
aquitas, quæ in contrarium adduci-
tur, ut sint cogendi ad vendendum
feudum, ibid. nu. 15. fol. 216. & opti-
mum remedium insinuat ad ob-
viandas tyrannides, ibid. num. 16.

I N D E X.

Barones iniuste à Vassallis vexati, quæ ratione quandoque succumbant, ibid. n. 20. f. 219.

Beata civium vita, ex quibus resultet cap. 1. n. 30. f. 15.

Bellorum eventus anceps cap. 4. num. 3. & 9. f. 38.

Bella quibus propitia eveniant ibid. n. 11. f. 39.

Bella etiam iusta, sunt de consilio vitanda, quam possibile sit cap. 15. n. 1. f. 155. de præcepto autem vitari debent bella iniusta ibid. n. 3. fol. 157. & quid ad hunc effectum Principes deceat, ibid. n. 4. 5. vid. verb. armorum motus.

Bellorum mala, ibid. n. 20. f. 163

*Bonus ordo si in rebus servetur. facilio-
ra, & felicitiora cuncta evenient. 2. sub n. 20. f. 26.*

Bono Imperatori, magni momenti fortuna dominatur cap. 4. sub num. 7. fol. 38.

Bonum intermitti debet virtute obedientia, sed malum patrari non debet cap. 23. n. 17. fol. 229.

Carolus V. Imperator Austriacus, *Immortalis memorię filium suum, plus virtutum presidio, quàm diuitiarum copia, munitum exoptabat c. 1. sub nu. 34. fol. 17. Politicam scientiam, certas regulas non habere censebat, cap. 2. nu. 5 fol. 21. Eximium percepit mœrorem, pro Roma à suo exercitu direpta, & quomodò, plenè cap. 7. à nu. 3. ad fin. fol. 62. Hæresum extirpationem commendauit Serenissimo filio suo cap. 9. num. 5. f. 83. Sanctę Inquisitionis Tribunal, ad eundem effectum, pariter commendauit, ibid. num. 6. fol. 84. Quarè fadus cum Infidelibus pepegerit c. 10 sub n. 7 fol. 92. Bella, magna urgente necessitate suscipiebat, & laceratus cap. 15. num. 2. f. 156. Quò pacto, cum Anglis confederationem, firmauerit cap. 17. nu. 2. fol. 170. Pacem filio suo commendauit cap. 19. num. 3. fol. 192. Conquerebatur de pacis vinculo, sepè fracto a Francisco Gallorum Rege, ibid. num. 4. & quæ ratione, num. 5. Quarè ei omnia prosperè euenerunt, ibid. num. 7. Pacem*

cem anxie appetebat, ut arma contra Turcas verteret, ibid. num. 8 f. 196. Iniquam pacem amplecti, quæ bellum aequissimum prosequi malebat, ibid. nu. 6. Arma laceffitum tantum, ad sui tutamē suscipiebat, ibid. n. 7 f. 195.

Carolus VIII. Gallorum Rex, magnā adhibebat cunctationem, in electione officialium cap. 25. num. 14. fol. 265.

Celeritas in omnibus damnatur, volut nouerca Iustitia cap. 14. num. 18. fol. 154.

Cæsar Feramosca, Imperatoris Caroli V. legatus: ac miles strenuus, Authoris coniunctus cap. 7. sub n. 2 f. 61.

Cæsar Baconius Cardinalis, votum Pontifici dedit, ut Veneta Resp. quā citius interdicto daretur c. 18. n. 18. fol. 116. contrarium suasis Cardinalis Veronensis Venetus ibid. nu. 19. fol. 117.

Christiani inciper, nullam in electione Summi Pontificis partem habent cap. 8. num. 5. fol. 69. & quid eos sede vacante deceat, ibid. num. 6. & 7. fol. 70. & an possint proponere exclusivas, quomodo, & qualiter, plenè discutitur cap. 2. a num. 7. fol. 71. ad fin.

Chri-

**Christiani Principes, an possint auxilia-
ria Turca arma conuocare , vide
verb. Auxiliaria Infidelium arma,
& an iure possint vocari Turca in au-
xilium , vid. verb. Principes Chri-
stiani.**

**Christiani Principes, debent se colliga-
re, & arma in Turchas conuertere,
cap. 18. fol. 177. pluribus de causis
reprehenduntur, quod huic non ad-
hareant colligationi. à num. 3 usque
ad 8 fol. 178. multis etiam rationi-
bus hortantur, ad illam perficiendã
quã celerius. ibid. nu. 9. cum seqq;
fol. 179. Refertur Vaticinium Zac-
charia, nu. 14. & 15. fol. 181. hortan-
tur ad deponendum timorem, & ne-
gotij difficultatem. à num. 16. f. 182.
Maiores recensentur difficultates,
num. 29. f. 186. dantur media, quibus
tollantur, n. 30. ad fin. f. 187.**

**Christiani, magna letitia , nouas sub-
stinerent contributiones, pro Turci-
co Dominio expugnando , cap. 18.
nu. 25 fol. 85.**

**Ciuitatem Templis plurimis , atque
magnificis repleri, quid referat, dis-
cutitur latissimè cap. 13. num. 16. f.
135. usq; ad finem.**

**Cinium potentiorum discordia , plebi
N su.**

suspecta sunt c. 1. n. 26. f. 13.

Cines potentiores, vid. verb. *Potentiores Cives*.

Civium concordia, vid. infr. verb. *Concordia Civium*.

Concordia Civium, *Reip. Salus* cap. 1. n. 28. fol. 14.

Civium beata vita, vid. verb. *Beata Civium vita*.

Civium concordia, *unitate Religionis conservatur* cap. 11. f. 99.

Cines plurimi, *praesertim humilis conditionis*, cum *Ecclesia opibus vivunt*, cap. 13. sub n. 15, fol. 134. & nu. 17. fol. 136.

Cines ordinate vivere debet, ut quisq; suo contineatur statu cap. 23. nu. 4. fol. 221.

Compulsi, & *metuentis compelli*, eadem est ratio cap. 8. sub n. 22 fol. 78.

Concordia inter Cives alitur, *unitate Religionis*, plenè c. 11. f. 99.

Contraria, *contrariis curantur* c. 18. sub n. 12 f. 180.

Concubinarios ab Ecclesia prohiberi, quantum *Reip. conferat* cap. 13. nu. 8 fol. 130 & num. 9. fol. 131.

Corpora impura, *corruptioni proxima sunt*, cap. 1. sub num. 22. f. 11.

Corpora inferiora, & *crassiora*, à mo-
ti-

ribus superiorum corporum regulan-
tur cap. 5. n. 17. & 18. f. 53.

Corporis Maiestas, & praestantia, de-
ridenda est pro officijs assequendis,
c. 25. n. 39. f. 280.

Corruptela, & insufficientia, idē in Iu-
dice sunt cap. 24. n. 29. fol. 249.

D.

Decreta Venetorum, circa Eccle-
siasticam libertatem, vid. verb.
leges Venetæ.

Dignus Principis, in officialibus stabili-
tur c. 25. n. 17. f. 266.

Dedecoris timor, mortis antecellit ti-
morem c. 18. n. 9. f. 179.

Dei ignoratio, aut parvipensio, Reip.
lues est c. 4. n. 20. f. 42.

Dei cognatione potitur, qui contra il-
lius hostes pugnat cap. 18. num. 41.
fol. 180.

Deus flagellat Populos, ob peccata
Principum cap. 5. n. 5. f. 49.

Differre in arduis & negotium in dies
protrahere, optimum remedium cap.
23. n. 23. f. 238.

Difficilius benè regitur, quàm benè ob-
temperatur cap. 2. n. 2. fol. 20.

Dignior ad officia eligendus est, licet

I N D E X.

alij etiam digni concurrerent c. 24. num. 28. fol. 253. & quid agendum, si dignior fuisset iam pratermissus, ibid. n. 39 f. 54.

Digniores ad officia eligendi, & quo exemplo c. 25. n. 21. f. 268.

Direptionem Romae illatam, ab Exercitu Caroli V. contra illius mentem euenisse ostenditur, plenissime cap. 7. fol. 61.

Discordia potentiorum Ciuum, Plebi suspecta sunt cap. 1. sub n. 26. f. 13.

Dissentiones inter Pontificē, & Christianos Principes, aut primos illorū Ministros, quomodo sedanda cap. 6. n. 10. f. 56.

E.

Ecclesia temporali confert Regimini, ni, quod Religionem nutriat. cap. 13. num. 1. fol. 127. & quod haereticos cobibeat. ibid. nu. 2. & 3 f. 128.

Ecclesia preceptum, quo omnes una saltem singulis annis vice communicari mandatur, quantum Reipublice conferat eod. cap. 13. num. 6. f. 129. Quantum etiam Ieiunij preceptum ibid. num. 7. fol. 130. Item, & aliud dilectionis inimicorum. ibid. n. 10. f. 132.

Ec.

Ecclesias esse diuites *Reipublica* interest. *cod. cap. 13. à num. 2. fol. 133. per totum n. 15. f. 135.*

Ecclesias erigere cunctis permissum cū *Episcopi licentia* *ibid. sub num. 16. fol. 135.*

Ecclesia plurima, & cum suis Cœnobis magnifice, quarè *Reipublice* exitiosa *cod. cap. 13. num. 18. f. 137.* sed resoluuntur obstacula, & fundamenta huius propositionis *ibidem à num. 19.*

Ecclesiarum ornamenta uendenda, pro *Turcico Imperio* expugnando *cap. 18. num. 26 27. & 28. f. 185.*

Ecclesiastica Immunitas, & libertas à *Principibus* protegenda *cap. 12. nu. 1. fol. 109. cuius iuris sit libertas hac ibid. n. 2. Quotupliciter legitur ibid. n. 3. fol. 110.*

Ecclesiasticam immunitatem restringere, vergit in perniciem *Reipublice* *cap. 13. num. 20. fol. 138. Vbi Author inuehit contra illos, qui tentant restringere immunitatem Ecclesiasticam, & pessimus sit eis angur. ibid. num. 21. Alibi etiam huius immunitatis deprassores, illorumque artes reprehenduntur. cap. 14. num. 1. fol. 146.*

I N D E X.

*Ecclesiastici Præsules monentur, ne
inurgia, cum secularibus ministris
accedant cap. 14. num. 2. fol. 146. Ne
Ordines facile conferant. ibid. num.
3. & ponderantur absurda. ibid. &
à n. 4. ad 7. f. 147. item ne censuras
facile iniiciant. ibid. num. 14. ad
finem f. 152.*

*Ecclesiastici Ordines. non sunt de fa-
cili concedendi vid. in verb. Eccle-
siastici Præsules.*

*Ædificia magnifica, sunt Civitatis
ornamentum. 13. n. 24. f. 141.*

*Egenis opem ferre, ad cunctos pertinet.
cap. 22. n. 1. f. 210. sed præsertim ad
Principes ibid. num. 2.*

*Electio Summi Pontificis, debet esse li-
bera. cap. 8. num. 5. fol. 69.*

*Eligendi Pontificis libera potestas, nō
violatur per exclusivas à Christia-
nis Principibus propositas, & quare
ibid. sub n. 13. fol. 73.*

*Ementes Officia institit, plures con-
trahunt penas. Remissive cap. 24. n.
22. fol. 245. præsertim debent Officijs
privari ibid. num. 23. fol. 246. nec
recuperant pretium. ibid. num. 24. &
confutatur opinio Rouiti ibid. num.
25. fol. 247. Debent tamen magna
cunctatione privari ibid. num. 26.
fol.*

I. N D E X.

fol. 248. & quid significans officium
iustitia, esset vir idoneus ibid. n. 27.
Episcopi vid. sup. in verb. Ecclesiastici
Præfules.

Exclusiva, quæ à Christianis Princi-
pibus proponitur in Electione Sum-
mi Pontificis, describitur. cap. 8 nu.
10. f. 72.

Excommunicationes, maxima cuncta-
tione comminanda cap. 14. num. 14.
ad finem f. 152.

Expensa in construendis Templis pra-
stantissimæ cap. 13. n. 16. f. 135.

F.

Fœdera intemeratè servanda sūt
cap. 10. num. 6. fol. 90. etiam cum
Infidelibus inhita ibid. n. 7. f. 92.

Fœdus cum Turcis, non inbeundum,
& quando secus cap. 17. n. 1. f. 169.

Ferdinandus I. Rex Aragonæus, ma-
gnam adhibebat cunctationem in
Officialium electione cap. 25. nu. 15.
fol. 265.

Festinantia in cunctis damnatur, ve-
lus nonerca iustitia. cap. 14. num. 18.
fol. 154.

Fides præstita pro alicuius rei obser-
vantia, quid sit, unde dicta, & de

I N D E X.

*eius præstantia. cap. 10. n. 1. fol. 87. in
Principe strictior illius observantia
exigitur ibid. num. 2. fol. 88. etiam
in beneficium infidelium, & Hære-
ticorum ibid. n. 4. f. 89.*

*Fides, quibus rationibus infidelibus,
& Hæreticis strictius servanda sit.
eod. cap. 10. num. 9. 10. 11. fol. 94. &
95. & rationibus in contrarium res-
pondetur ibid. à num. 12. cum seqq.
& in quibus casibus non debeat ser-
uari. ibid. nu. 15. f. 96.*

*Fides malè præstita, quod peius servetur,
quomodo intelligatur. ibid. nu.
12. cum seqq.*

*Fidem frangenti, eidem fides frangi
potest ibid. n. 16. fol. 97.*

*Filij illegitimi, Reipublica haud pro-
ficui, & aliqua de illis cap. 13. nu.
9. fol. 131.*

*Finitimorum Principum amicitia cu-
stodienda est c. 20. n. 11. f. 202.*

*Fortuna vitrea est, & de ea timendū
eod. c. 20. sub n. 3. fol. 198.*

*Francorum Regi, quando concessa
fuerit facultas eligendi Pontificem
cap. 8. nu. 1. & 2. fol. 67. Quæ ratione
dicta facultas concessa fuerit, &
quando declinauerit ibid. num. 3.
Quando etiam fuerit illi renuncia-*

tum

I N D E X.

sum à Ludouico ibid. num. 4. fol. 68.

G.

G Allia sub quibus Regibus fuerit felix, sub quibus verò afflicta cap. 5. num. 11 fol. 51.

Gallorum Rex pacem facile rumpit, & quo pretextu, & quando, quoue animo ad pacem accedat cap. 19. n. 5. fol. 194. Alia vide in verb. Francorum Regi.

H.

H Enrici IV. Gallorum Regis cura in negotio Veneto cum Sede Apostolica refertur. cap. 12. num. 21. fol. 120.

Hæretici, politicè extirpandi, tanquàm Reipublice infesti cap. 9. n. 1. fol. 81. Quomodo mala inducant, & qualis sit illorum intentus ibid. num. 2. cum seqq. fol. 82. & c. 13. n. 3. f. 128.

Hispanica Monarchia felicitas sub Aragonensis, & nunc sub Austriacis Regibus refertur. cap. 5. num. 10. f. 51. illius deuotio in Sanctam Sedem, & Summum Pontificem recensetur. cap. 6. num. 7. fol. 57. & num. 8. fol. 58.

N

Qua.

I · N · D · E · X.

Quare Catholica appelletur, & multis alijs praestantissimis titulis decorata sit. ibid. num. 9. & cap. 11. num. 17. fol. 108. illius sublimitas unde prononciat cap. 9. in fin. fol. 87. Eiecit Mauros ex Regnis Castellae 6. 11. num. 7. fol. 102. & inde eos in integro statu Mediolani ibid. n. 8. fol. 103. Hac ratione, laudibus extollitur, quod vitipenderit maximam subditorum copiam ibid. num. 9. & eximium commodum, quod ex Gente illa percipiebat ibid. num. 10. Quamdemum ampla sit Monarchia hac, & per orbem diffundatur cap. 25. num. 10. fol. 263.

Honestè quaedam accipimus, sed inhonestè petimus. qualia sunt officia iustitiae c. 25. n. 18. f. 273.

Honor post Deum, & Principem, Officialibus debetur. eod. cap. 25. num. 17. fol. 266.

Hostes in aliquo Cænobio, quanquam fortissimè castrametatos, occidere facillimum esset, & quare cap. 13. n. 23. f. 140.

Hostem, qualemcumque contemnere malum est. cap. 20. n. 8. f. 201.

Humano corpori Princeps comparatur, & quare cap. 1. n. 16. f. 9.

I N D E X.

L.

I Annuensis Respublica decreta Ecclesiasticam immunitatem ledentia aboleuit; ob id cum fuerit à Venetis repræhensa, religiosissime Veneta increpationi respondit cap. 12. num. 7. fol. 111. & num. 8. vsque ad 17. f. 112. Eadem Serenissima Respublica in bello contra Venetos, biscentum extruxit triremes, quibus potuisset Terram Sanctam ab infidelibus vindicare. cap. 18. n. 18. f. 183.

Ieiunii præceptum, quantum Reipublica conferat. c. 13. n. 7. f. 130.

Ierusalem à manibus infidelium vindicanda est; iuxta Zachariæ vaticinium. c. 18. n. 14. & 15. f. 181.

Imperia cuncta, exitio, quare subiacent. cap. 3. num. 53 fol. 34. & n. 35. f. 35 & n. 57. f. 36.

Imperium, quam amplissimum facilius ruit. cap. 20 à num. 5. cum sequent. fol. 199.

Imperia inuisa, diu non detinentur. ibid. n. 9. f. 202.

Imperatores, & Reges gloriantur se esse iustitia filios patres, & ministros cap. 25. n. 8. fol. 261.

I N D E X.

Inducia, etiam, cum infidelibus inhi-
ta, intemeratè seruanda, & refertur
exemplum c. 10. n. 8. f. 93.

Infidelium, arma non sunt à Christianis
in auxilium inuocanda vide verb.
Arma Infidelium.

Infidelium, seu Turcharum conditio.
vide verb. Turcharum & c.

Ingenia parua, magnas non sufferunt
materias. c. 25. num. 1. f. 259.

Iniuria seruo illata, vergit in contu-
meliam Domini cap. 22. sub nn. 11.
fol. 214.

**Iniuria illata subditis ab eorum supe-
riore grauius punitur** ibid. num. 17.
fol. 217.

**Interdictum contra Venetam Rempu-
blicam**, & integrum illius Dominū
latum, refertur. cap. 12. per totum, &
quando fuerit sublatum ibid. num.
24. fol. 123.

**Iudai eiekti ab integro Mediolani sta-
tu** c. 11. n. 8. f. 103.

**Iudai quare & qualiter Romę tole-
rantur** ibid. n. 13. 14. & 15. f. 105.

Iudex sufficiens, & indoctus remoueri
debet cap. 24. n. 28. f. 249.

Iudex insufficiens, comparatur Iudici
corrupto ibid. num. 29. & peior, est
Iudice docto, qui pecunia corrumpi-
tur

I. N D E X.

tur ibid. n. 30. f. 250.

Iustitia officia, an possint vendi. vide verb. Officia Iustitię.

Iustitia est omnium virtutum regina.

cap. 25. num. 2. fol. 259. de ratione. ibid. nu. 3. 4. & 5. f. 260. dicitur Regnorum conservatrix eod. n. 5.

L.

Laudantur

I*N integro opere Hispanica Monarchia. vid. verb. Hispanica Monarchia. & Inuictissimus Imperator Carolus V. vid. verb. Carolus V.*

Eccellentissimus Onnatæ Comes. cap. 1. n. 37. f. 18.

Illustris D. Beltramus de Guevara ibid.

Excellentissimus D. Petrus Toledus. ibid. nu. 38 fol. 18. recensetur illius Prosapia, & fidelitas erga Imperatorem ibid. n. 39. f. 19.

Dom. Cæsar Feramosca, Imperatoris Caroli V. legatus Auctoris coniunctus. cap. 7. sub n. 2. f. 61.

Eminentissimus Cardinalis Franciscus Albitius c. 8. n. 19. f. 76.

Eminentiss. Cardin. Cæsar Baronius c. 12. sub n. 18. f. 116.

Eminentissimus Cardin. Iunius Cacciolus. Archiepiscopus Neapolitanus.

I N D E X.

Iannus c. 14. n. 8. & 9. f. 149.

Adm. Ren. P. Magister Iosep. Maria
Grossi Ord. Seru. B. M. V. cap. 13.
 n. 11. f. 132.

Congregatio R. R. P. P. Missionarium,
 & quando fuerit in hac Cinitate
 introducta, & à quo; illiusque insti-
 tuta, & Regula commendatur. cap.
 14. num. 9. fol. 149. & num. 10. 11.
 & 12. f. 150. & 151.

Reu. Dom. D. Hieronymus Borgia ib.
 d. n. 9.

Reuerendiss. Clerus Neapolitanus eod.
 c. 14. n. 13 f. 152.

Ill. D. Antonius Nauarret Marchio
Latertia. c. 25. n. 32. f. 275.

Dom. Consiliarius Io: Baptista Hodi-
erna nuper vita functus eod. cap. 25.
 n. 40 f. 281.

Landantur demum plures alij Regij
Consiliarij. Presidentes Regia Ca-
mera, & Iudices M. C. V. tum ex
Hispanis, tum ex Italis, eod. cap. 25.
 nu. 33. f. 276.

Reges Venetata anno 1602. & 1603.
recensentur. cap. 12. num. 4. 5. 6. fol.
 111.

Reges, ut sint bona, quas conditiones
habere debeant. cap. 23. n. 9. f. 223.
 & n. 11. f. 225. & n. 13. f. 226.

Le.

I N D E X.

*Leges iniuste non sunt diuturne, sed
contemnantur* *ibid.* sub num. 10.
fol. 224.

Legibus parendum est, & quare *cod.*
cap. 23. n. 7. & 8. f. 222.

*Lex Divina, & naturalis non patitur
disputationem.* *ibid.* sub num. 11. fol.
225.

*Luxuria in Principe damnatur, quia
multa parit mala.* c. 21. à num. 3. per
totum. n. 7. f. 225.

Luxuria pravi effectus. *ibid.* num. 6. fol.
226.

Luxus Civium. Reipublica exitiosus.
c. 1. sub n. 27. f. 14.

M.

M *Agistratum electio, quomodo
apud nonnullos gentiles Im-
peratores practicabatur* cap. 25. nu.
12. f. 264.

*Magistratum creatio, ad Principem
immediatè, absq; alterius consilio
pertinet* c. 25. n. 18. f. 207.

*Magistratus non proprijs, sed Populi
commodis incumbere debent.* cap. 1.
num. 14. f. 3.

*Magna Reip. calamitas, Sclerata vi-
ta Principe* c. 5. n. 8. f. 50.

Ma.

I N D E X.

Magnum Imperium facilius ruit , & quare c. 20. n. 5. cum seqq f. 199. & *difficilius regitur*, ibid. n. 7. f. 201.

Malum fieri non debet , prætèxtu obedientia cap. 23. num. 17. fol. 229.

Mauri eiccti à Regnis Castella c. 11. n. 7. f. 102.

Medicamenta acris euulsionis gratia manibus, & pedibus applicantur c. 1. sub n. 25. f. 13.

Medica ars non habet remedia ad Corpus perpetuo seruandum c. 3. n. 54. fol. 35.

Medico Princeps comparatur , & ad qua hac ratione tenetur latè c. 1. n. 17. f. 10. usq; ad n. 29. f. 15.

Medicus se ipsum ante omnia curare debet c. 5. sub n. 14. f. 52.

Medicus aliquam Corporis partem resecat , ut totius incolumitatem seruet c. 11. sub n. 11. f. 104.

Medico turpia sunt assidua funera. c. 13. sub n. 22. f. 139.

Medicare in valdè acutis, ubi materia turget, eadem oportet diè c. 12. n. 20. f. 119.

Mercatores, ut vitam redimant, merces in Mari proijciunt. cap. 11. sub n. 11. f. 104.

Meretricibus publicum commercium datur.

I N D E X.

*denegandum est. cap. 21. n. 8. f. 207.
illarum artes, & absurda ex illa-
rum publico commercio. ibid. & n.
9 fol. 208. Quid esset agendum, &
quo ordine in Ciuitate toleranda
ibid. n. 10.*

*Merita, & Seruitia Maiorum, quo-
modo, & quando sint in considera-
tione c. 25. n. 38 f. 279.*

*Metus in Principe damenatur quia
malus Imperij custos est. c. 20. n. n.
13. f. 203.*

*Metus eiusque effectus describitur ib.
Minores, Maioribus parere debent
ex Naturali præcepto cap. 23. num.
3. f. 220.*

*Modestia in Principe exigitur f. 1. n.
9. fol. 5. & quantum Principi pr. p.
ibid. n. 10. & 11. fol. 6.*

*Modus in rebus exigitur cap. 23. sub
n. 20. & n. 21. f. 230.*

N.

N Abucdonosor à Deo praeuiatus
quia contra illius Hostes pu-
gnauit. c. 18. n. 10. f. 179.

*Nauarcho Princeps comparatur; & de
Nauarchi munere. cap. 1. num. 12.
fol. 7.*

Nauta

I N D E X.

*Nauta ne visa in discrimine sit, me-
risum iacturaq faciente c. 12. sub n.
11. f. 104.*

*Nicolaus Machiauellus Religionem
Principi commendat c. 4. n. 12. &
13. f. 39.*

*Nil sub sole durabile cap. 3. num. 56.
fol. 35.*

*Nimia Civium felicitas Reipublica
exiiosa est cap 1. sub num. 27 f. 14.*

*Nobiliores sunt ad munera eligendi
cap. 25. num. 34. sed quomodo hoc
intelligendum ibid. n. 36. f. 278.*

Q.

Quedam Bono Principi à subie-
ctis exhibenda, & quomodo c.
2. n. 3. fol. 21.

*Oculi officium quale sit, qualis quoque
sit speciosus oculus, & quid pro
oculo intelligatur c. 1. num. 6. 7. 8.
& 9. f. 4. & 5.*

*Oculo Principem comparari quid si-
gnificet ibid.*

*Officia Iustitiae esse venalia, repugnat
Iuri diuino, naturali, Canonico, &
Civili, repugnat pluribus Ethni-
corum, & Sanctorum Patrum sen-
tentijs, & Politico gubernio, & de ra-
tio.*

I N D E X.

sionibus latissimè cap. 24. per totum f. 23. ubi reprobanitur contraria.

Officia Iustitiæ esse venalia, plurima præfert absurda, ponderata eod. cap. 24. à n. 8. f. 239. cum pluribus sequentibus, & n. 18 f. 244.

Officiorum Iustitiæ collatio debet esse libera, non ambitiosa ibid. num. 16. fol. 243. & benè merentibus in præmium laborum concedenda sunt ibid. n. 17.

Officia Iustitiæ ementes aut vendentes, contrahant simoniam, ibid. num. 20. fol. 244.

Officia Iustitiæ vendere, idem est, ac Sacerdotium, aut Sacros Ordines vendere, ibid. n. 21. f. 245.

Officia Iustitiæ emens, plures contrahit penas, vid. verb. emens.

Officia Iustitiæ vendi posse, cum certis temperamentis, quidam arbitrantur, eod. cap. 24. num. 33. & 34. fol. 251. Sed reprobatu ista sententia, cum suis temperamentis, ibid. à num. 35. fol. 252. per tot. n. 40 f. 255.

Officia Iustitiæ in Monarchia Hispanica gratis conferuntur, ibid. num. 43. fol. 256. Secus in Ditione Gallica ibid. n. 44 f. 257.

**Officia non habentia administrationē
In-**

I N D E X.

Iustitia, vendi possunt, & quomodo,
ibid. n. 45 f. 258.

Officiales sunt imago, & membra
Principis cap. 25. num. 17. f. 266.

Officiales debent esse probi, & sufficie-
res, ibid. n. 22 f. 269.

Officia, renitentibus, non verò ambien-
tibus largienda sunt, ibid. num. 29.
fol. 273.

Officialium electio, quomodo regulan-
da, ibid. n. 30. fol. 274.

Officia pro meritis, & servijs suorum
maiorum sperantes, an exaudiendi,
& quomodo, ibid. n. 37 f. 279

Officium Principis, vid. verbo Principis
Officium.

Onnattæ Comes olim Regni Prorex
laudatur. quod reprehenderit eos,
qui ipsum Principem appellabant.
c. 1. n. 37 f. 18.

Ordo in rebus servandus est. vid. verb.
Bonus Ordo.

Ordines Sacri debent ab Episcopis
cuntatione conferri non vero faci-
liter. c. 14 n. 3. ad 7 f. 147.

P *Acis praestantia, & effectus describuntur* c. 19. n. 1. f. 191.

Pacem Deus Orbi commendavit. ibid. n. 2. f. 192.

Pacem Imperator Carolus V. fovendam iniunxit. ibid. n. 3.

Palatia Magnifica Civitatis Neapolis referuntur cap. 13. num. 25. fol. 141.

Pastori Princeps comparatur, & quare c. 1. n. 15. f. 9.

Pater familias impensis nullis parcit ut suis rebus à laironibus caueat. cap. 11. nu. 11. f. 104.

Pecunia an dari possit, nè aliquis indignus in Pontificem eligatur. cap. 8. num. 12. fol. 72. *an simonia contrahatur* ibid. num. 13. f. 73. *sed vide* n. 16. f. 74.

Philippus II. Hispaniarum Rex, ortus anno direpte Roma, & proinde italis Natalitia gaudia occupata fuerunt. c. 7. num. 6 fol. 66. *idem Philippus II. requisitus pro Religionis libertate in Belgio Dominio, quid humi prostratus antè Christi Crucifixi Imaginem respondit* cap. 11.

I N D E X.

- nu.16.fol. 107 magnam etiam curationem adhibebat in electione Officialium.c.25.n.16.f.265.
- Philippus III. Hypaniarum Rex magna incumbuit cura in negotio Veneto cum Sede Apostolica.**c.12 num.21.fol. 120. Illius Epistola Pontifici Scripta refertur. *ibid.* num. 22.fol. 121. Pontificis responsum *ibid.* num. 23.fol. 122.
- Plebs protectionem suscipiat, qui se Regem cupit.**c.22.n.6.f. 212.
- Plebs non habet modum in rebus cap.** 23.n.22.f. 231.
- Politice praestantia, unde dicta, & cui Scientia supponatur** cap. 2. num. 1. fol. 20. illius difficultates *ibid.* num. 4. & 5. fol. 21. Politicarum regularum, & Consiliorum varius, & incertus euentus *ibid.* num. 6. 7. & 8. f. 22. & quare *ibid.* n. 9. f. 23.
- Politicoꝝ Ministrorum discrimina & pericula recensentur.** cap. 2. num. 10. cum sequentibus fol. 23. sed periculorum euadendorum modus innuitur *ibid.* n. 15. 16. 17. & 18. f. 25. & n. 19. f. 26.
- Politica virtutes, & regula à Romana Republica seruata recensentur** cap. 3. à n. 6. f. 29. vsq; ad n. 52. f. 34.

Po-

I N D E X.

*Politica nulla adest, qua mediante
Imperia sint perpetua cap. 3. nu. 55.
fol. 35.*

*Politica Scientia tendit ad dilatan-
dum, & conseruandum Imperia, &
ad Gloriosum Principem faciendū,
qua omnia à Deo dependent. cap. 4.
n. 3. 4. & 5 f. 37.*

*Politica non esse cum Religione in-
miscendam, damnatorum Politico-
rum sententia est, qua confutatur
c. 4. à n. 21. f. 43. usq. ad finem.*

*Populi Rebelles, & magis illi qui ad
Rebelliones prani sunt protegi non
debent, & illorum perfida conditio
describitur cap. 16. per totum, signa-
ter n. 8. & 9 f. 167.*

*Populus, quæ ratione sit felix sub probo
Infelix sub Improbo Principe discu-
titur cap 5 n. 12. f. 52.*

*Potentes Ciuas. à Ciuitate exulare
debent c. 1. sub n. 26 f. 13.*

*Princeps inreligiosus statim tyrannus
euadit. c. 5. num. 1 f. 46. Tyrannus
quidem propria anima, Regalis su-
blimitatis & subiectorum. ibid. nu.
2. 3. & 4. fol. 47. & 48. & efficitur
omnium Tyrannorum Maximus,
& quare ibid num. 6. & 7. fol. 49.
Nec subiectorum vitia corripere*

I N D E X.

- potest *ibid.* num. 14. fol. 52.
- Princeps**, est velut unius Circuli punctus *ibid.* n. 15. f. 53.
- Princeps** est velut Calum, siue Corpus Caleste; subditi verò sicuti Inferiora Corpora *ibid.* n. 19 f. 54.
- Principem** an deceant ieiunia, disciplina, & Orationes, quibus subditis lateat. cap. 6. num. 1. 2. & 3. fol. 55. & 56.
- Principis officium**, plus pramitur molestijs, quam fulgeat prastantijs c. 1. n. 1. f. 1.
- Principis prastantiora**, & molestiora symbola, referuntur *ibid.* n. 2. f. 2.
- Princeps**, solis instar, & actypset patitur *ibid.* num. 3. eademque similitudine, super cunctorum egestatibus, equaliter inuigilare debet, *ibid.* n. 4. fol. 3.
- Princeps cum anima assimiletur**, quid pro hoc intelligatur *vid. cod. cap. 1. n. 5. f. 3.*
- Principem**, corporis oculo assimilari, quid importet *vid. verb. oculo.*
- Princeps modestus**, & quantum ei modestia conferat, *vid. verb. modestia.*
- Principem**, Nauarcho comparari, quid importet, *vid. Nauarchi Munus.*
- Prim.

I N D E X.

*Principem, tutori comparari, quid im-
portet, vid. Tutori Princeps, &c.*

*Princeps Pastori comparatur, vid. sup.
verb. Pastori.*

*Princeps humano corpori comparatur
& quare, vid. humano corpori, &c.*

*Princeps velut medicus instare debet
super Rep. cap. 1. nu. 17. f. 10. cetera
ex quibus medico comparatur, vid.
verb. Medico Princeps, &c.*

*Princeps debet super Reip. vitijs cun-
ctari, cap. 1. nu. 18. fol. 10. malorum
causas inquirere, ibid. nu. 19. Remp.
ad tranquillitatem reducere, ibid.
num. 20. restauratam Remp. praser-
uantibus remedijs munire, & quo-
modo, ibid. nu. 21. fol. 11. Reip. feces
depurare, & quomodo ibid. nu. 22.
Nova cupientibus, Ducem, & Au-
thorem auferre, ibid. nu. 23. fol. 12.
Ciuum factiones, seditionesque in
officio reducere, & quomodo ibid. n.
24. Prauos Ciuēs dissipare, & quo-
modo ibid. num. 25. fol. 13. super po-
tentiorum Ciuum discordijs inui-
gilare ibid. num. 26. Moderatam
Ciuum vitam, non luxum tolerare,
ibid. nu. 27. f. 14. Concordiam inter
Ciuēs alere, ibid. n. 28. f. 14.*

*Princeps Calum Reip. est cap. 1. sub n.
29. f. 15. O Prin.*

I N D E X.

Principis qualitates, ut sit Princeps
cap. 1. num. 31. 32. & 33. 34. fol. 16.

Princeps quare inuidendus, eod. cap. 1.
n. 35. f. 17.

Princeps nemo appellari potest, quia
ad supremum Dominum tantum,
hic titulus pertinet cap. 1. num. 36.
fol. 17.

Protegi non debent Rebelles Populi,
imò ad Populorum defectiones co-
hibendas, Principes debent sibi mu-
tuo adiunare, cap. 16. per totum fol.
164. cum seqq.

Principes Christiani, non debent Tur-
carum arma in auxilium conuoca-
re, & quid ad deprimendam alte-
rius Christiani Principis Tyranni-
dem, vid. verb. Auxiliaria Infidelium
arma, &c.

Principes Christiani, non debent esse
Turca in auxiliū, nec etiam in aliū
Infidelem Principem, cap. 17. à n. 9.
ad fin.

Principes Christiani, arma in Turcas
conuertere debent, vid. verb. Chri-
stiani Principes

Princeps non debet superbire, & qui-
bus rationibus, vid. verb. Superbire.

Princeps se priuatum hominem cogita-
re debet, varijs fragilitatibus ob-

no.

I N D E X.

noxium cap. 20 n. 2 f. 197.

Principi metus prauidicat, vid. verb. metus.

Princeps quàm citius matrimonio copulandus, & quare cap. 21. num. 1. 2. & 3. fol. 204.

Principem luxuriari malum est, ibid. num. 3. fol. 205. adducuntur Sacra exempla ibid. num. 4. Imperium perueritur, ibid. num. 5. f. 206. & quare, ibid. n. 7.

Principes super egenis intelligere debent c. 22. n. 2. f. 210.

Principes curare debent, nè imbecilliores, à Potentioribus concutiantur ibid. n. 3. & 4. & qua ratione, nu. 5. fol. 211.

Principes non debent uti dominio dispoſitico cum ſubditis, ſed legibus iuſtiſſimis cap. 23. num. 10. & 11. fol. 224.

Princeps iniuſtas ferens leges, à ſubditis contemnitur, ibid.

Principes ipſi primum leges quas ferunt, ſeruare debent, quod valdè utile eſt eod. c. 23. n. 14. f. 226.

Princeps debet ſibi ipſe, proprijsque paſſionibus dominari, ibid. num. 15. fol. 227.

Princeps Catholicus, Romana Eccleſia

I N D E X.

sia fidem profiteri debet, & Pontificem in veneratione habere, latè prosequitur c.6. à num. 4. cum seqq. fol.56.

Principes Christiani, legatis suis in mandatis dare debent, nè Pontificis aures, & aulam, rumoribus polluant c.6.n.11.f.59.

Principes Christianos, quid in electione Summi Pontificis deceat, & an possint proponere exclusivas, vid. verb. Christiani Principes.

Principes politicè hereses extirpare debent quibusuè rationibus, latè c.9.fol.81.

Princeps strictius quàm ceteri, fidem servare debet, etiam Infidelibus, & hereticis præstare, & de alijs, vid. verb. fides.

Principes lucris operam dare non debent, ut Religio in tuto sit cap.11. n.12.f.105.

Principi turpia sunt supplicia multa c.13.sub n.22.f.139.

Principes de consilio à quibuscumque bellis cauere debent, de præcepto autem ab iniustis, alias mortaliter peccant, & proinde in excitandis bellis, sapientum virorum, & Theologorum consilio uti debent, latissime c.15.

Prin.

I N D E X.

Principes cauere debent à quosumque bello peccaminoso cap. 16. num. 1. fol. 164. non debent Rebellibus Populis opem ferre, vid. verb. Rebelles Populi.

Principes debent sibi mutuum auxilium prestare, ad cohibendas Populorum rebelliones, & quarè, latissime c. 16. à num. 5. ad fin. f. 165.

Princeps non recognoscens Superiorem, potest officia Iustitiæ vendere cap. 24. num. 32. fol. 250. sed reprobaturs ista sententia ibid. nu. 41. f. 255.

Principes studere debent libris docentibus dogmata reddenda Iustitiæ c. 25. n. 7. f. 261.

Principum Maiestas laditur ex vèdicatione officiorum Iustitiæ c. 24. n. 42. fol. 256.

Principes, si fieri posset, de persona deberent iustitiam ministrare cap. 25. num. 8. fol. 262. Ipsi enim Iustitiæ debitores sunt, & illam velut in depositum habent. ibid. n. 9.

Principes, qui de persona non possunt Iustitiam ministrare propter Monarchiæ vastitatem, Viros probos ad Gubernacula eligere debent. ibid. n. 31. f. 263.

I N D E X.

Principes bonos officiales eligere quæ ratione debeant cap. 25. num. 17. fol. 266.

Prospera omnes sibi vendicant, aduersa uni imputantur cap. 2. num. 11. fol. 24.

Prosperè omnia eueniunt colentibus Deum. cap. 4. sub num. 7. fol. 38.

Proteçtio nulla rebellibus Populis danda est, vid. verb. Populi Rebelles.

Quod quisque vult, id nec desperat fieri posse cap. 18. sub n. 13. f. 81.

R.

R *ebelliones peccaminosa cap. 16. nu. 2. f. 164.*

Rebelles populi non sunt à principibus protegend. eod. c. 16.

Rebus in eodem statu permanentibus cuncta pacta intelligi debent cap. 10. num. 17. fol. 97. cum Ampliat. ibid.

Reges quare creati cap. 22. num. 18. fol. 217.

Regia proteçtio Ecclesiæ, eiusque libertati, & immunitati de condigno largienda, plenissime cap. 13. f. 127.

Regnum habere nobilis seruitus nun-

I N D E X.

cupatur cap. 20. num. 5. fol. 199.

*Religio est fundamentum politia Sciē-
tia, Basis conseruationis Regnorum,
c. 4. per totum f. 36.*

*Religionum diuersitas in una eadem-
que Ciuitate, tanquam exitiosa tole-
randa non est, & de rationibus ple-
nè c. 11. f. 99.*

*Religiosorum eximia multitudo Rei-
publica proficua. cap. 13. num. 26. f.
123. Quid de discolis, & Improbis.
ibid. n. 27. & 28.*

*Romana Respublica Politicorū Prin-
cipum Regina cap. 3. num. 1. fol. 27.
ad qualem peruenierit prestantiam
ibid. num. 2. super quibus dominata
fuerit. ibid. nu. 3. & 4. fol. 28. illius
felicitas à Iustiniano extollitur ib.
nu. 5. fol. 29. Quibus politicis regulis
& virtutibus vsa fuerit. ibid. à nu.
6. vsque ad 52. f. 34. cum seqq.*

*Romana Respublica in Sacrificijs
Deorum Magnifica cap. 4. num. 2.
fol. 37. pauperum enixam curam
habebat, ne à potentioribus concu-
sarentur c. 22. n. 7. f. 212.*

*Romani Quirites, & Patritij quoma-
do popularibus anteibant ibid. n. 8.*

*Romanum Imperium sub quibus Im-
peratoribus fuerit felix, sub quibus*

I N D E X.

vera Infelix. cap. 5. num. 9. f. 50.
Respublica Veneta vid. Verbo Veneta
Respublica.
Respublica Ianuensis vide Verbo Ia-
nuensis Respublica.

S.

Sacerdotio officia Iustitię compa-
 rantur c. 14. n. 21. f. 245.
Salus Reip. ex bona Principe c. 5. sub
n. 8. f. 50.
Sectarum diversitas, vid. verb. Reli-
gionum diversitas.
Seniores ad qua officia eligendi sint
c. 25. n. 31. fol. 275.
Soli, Principem comparari, quid signi-
ficer c. 1. n. 3. & 4. f. 3.
Status negotia, ab euentu, & fortuna
dependent cap. 4. n. 6. f. 38.
Statutum, aut lex, quod officia Iustitia
possint esse venalia, non valet, c. 24.
n. 19. f. 244.
Subditi a probis, sine improbo Princi-
pis exemplo regulantur c. 5. n. 13. fol.
52. n. 16. f. 5. n. 19. f. 54.
Subditi Principi, parere debent c. 25.
n. 9. f. 222. & canere debent, ne illi
molesti sint, ibid. n. 6.
Subditis non licet cunctari, super case-
is,

I N D E X.

*sis, & rationibus eorum quæ impē-
rantur, c. 23. n. 12. f. 225.*

*Subditi non tenentur parere Principi
in his quæ in Dei offensam emer-
gunt, ibid. num. 16. fol. 228. &
affertur exemplum Christianorum
militum, sub Iuliano Apostata, nu-
18. f. 229.*

*Subditi quomodo se gerere debeant
cum Principe ardua iubente, plenè
eod. cap. 23. à num. 19. vsque ad 24.
dicto f. 229.*

*Superbire non debet Princeps cap. 20.
num. 1. & quare ibid. num. 2. nec si
prodigam experiretur fortunam,
ibid. num. 3. fol. 198. nec si plurimas
obtinuerit victorias, ibid. num. 4. fol.
199.*

*Superbia anteit ruinam, ibid. num. 12.
fol. 203.*

*Suppliciorum frequens irrogatio, Reip:
exitiosa cap. 13. sub n. 22. f. 139.*

*Supremi Magistratus, quid Principi
consulere debeant, in electione offi-
cialium, & à quibus cauere c. 25.
sub n. 18. & 19. fol. 267. nam suprà
se ipsos omnia auocant mala tanquàm
malè consulentes ibid. n. 20. f. 268.*

Tem:

I N D E X.

T.

T Empla plurima, & magnifica,
in Ciuitate esse, politice lauda-
tur cap. 13. num. 16 f. 135. vsque ad
n. 24. f. 141.

Temporale gubernium, quod commoda
ab Ecclesia, illiusq; preceptis sentiat
c. 13. f. 127.

Temporales leges, fomentum ab Ec-
clesiæ preceptis recipiunt, ibid. n. 5.
fol. 129.

Theodosius Imperator, magnam ad-
hibebat cunctationem, in electione
officialium c. 25. n. 13. f. 265.

Tyrannus Princeps describitur cap.
5. n. 4. f. 48.

Tyrannorum vis namquam diuturna
c. 23. n. 10. in fin. f. 224.

Tregua, eiusq; fides, intemeratè ser-
uanda cap. 10. num. 3. fol. 88. etiam
si cum infidelibus inhiat sit, ibid.

Tribunal Sanctæ Inquisitionis in
Hispania, commendatur à Carolo
V. cap. 9. n. 6. fol. 84. Male tanquam
sanguinarium carpitur; quando,
quare, & à quibus fuerit institutum,
ibid. n. 7. 8. & 9.

Turcarum, & eorum Imperatoris pes-
sima

I N D E X.

*fima conditio, præsertim quod fidẽ
non seruent, recensetur cap. 17. num.
3. f. 171.*

*Turca, carboni, & hedera comp ara-
tur c. 17. n. 12. f. 176.*

*Turca, super Christianorum discor-
dijs, Imperium stabilivit cap. 18. sub
num. 8. f. 178.*

*Turca vehementer moecuit, de sola
Germania Principum colligatione
ibid. n. 24. f. 184.*

*Turpissima est iactura, qua per negli-
gentiam, fit c. 18. sub n. 8. f. 179.*

*Turcarum Imperium peruertetur, sta-
tim inhita inter Christianos Prin-
cipes pace, c. 19. n. 9. f. 196.*

*Turcarum Imperium, quæ ratione
casurum c. 20. n. 6. f. 200.*

*Tutori Princeps comparatur, & quare
c. 1. n. 13. f. 7.*

V.

V *Assalli non sunt velut servi c.
22 sub n. 7 f. 214.*

*Vasalli quandoque indebitè suos ve-
xant Barones, & idè acriter pu-
niendi ibid. n. 19. f. 218.*

*Veneta Reip. contectio cum Sede Apo-
stolica, de anno 1605. recensetur la-
tissimè c. 12. f. 119. Ve-*

I N D E X.

Veneta Reip. decreta, vid. verb. leges Venetæ.

Veneta Resp. totumque Dominium illius à Pontifice interdictum c. 12. à n. 17. vsq; ad fin. f. 116. quando fuerit sublatum interdictum, ibid. nu. 24. fol. 123.

Veneta Reip. præstantia, & Religio, ac in Sanctam Sedem deuotio, à calūnijs vindicatur eod. c. 12. nu. 26. ad fin. f. 124.

Victoriarum magna fortuna, minus in Principe tuta est cap. 20. n. 4. f. 199.

Vires proprias metiri debet, qui ad præturam aspirat c. 24. n. 31. f. 250.

Z.

Z *Accharia vaticinium, quod Sancta Ierusalem, sit ab infidelibus vindicanda, refertur, cap. 18. n. 14. 15. & 16. fol. 181.*

FINIS.

